

T Ü R K T A R İ H K U R U M U

BELLE TEN

ÜÇ AYDA BİR ÇIKAR

Cilt : XXXIX

No : 153

Ocak 1975

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ — ANKARA

1 9 7 5

Sahibi : TÜRK TARİH KURUMU

Yazı işlerini yöneten sorumlu yönetmen : ULUĞ İĞDEMİR

İ Ç İ N D E K İ L E R

Makaleler, İncelemeler :	Sayfa
İsmet İnönü'nün I. Ölüm Yıldönümü	1
Başbakan Ord. Prof. Dr. Sadi Irmak'ın Konuşması	2
Prof. Dr. Afet İnan'ın Konuşması	11
Ord. Prof. Enver Ziya Karal'ın Konuşması	17
EYİCE, PROF. DR. SEMAVİ : Anadolu'da "Karamanlıca" Kitâbeler (9 resimle birlikte)	25
UZUNÇARŞILI, ORD. PROF. İ. HAKKI : Tosyalı Ebûbekir Ratib Efendi (7 resimle birlikte)	49
BÜYÜKTUĞRUL, AFİF : İstiklâl Savaşında Türk Sularında Yabancı Devlet Donanma Harekâtı (1918-1922)	77
Bibliyografya :	
1973 Yılı'nın İkinci Yarısında Kitaplığımıza Gelen Kitap ve Dergiler	97
Haberler :	
A. AFETİNAN, PROF. DR. : Urfa'da 1917'de yapılmış M. Kemal Paşa Anıtı — Çeşmesi ve Ellinci Yılda Kemal Atatürk Anıtı 1973 (4 resimle birlikte)	195
EYİCE, PROF. DR. SEMAVİ : Uluslararası Balkanlarda Ortaçağ Camcılığı Sanatı Konferansı	197

Kapaktaki Resim : Kültepe'nin IB katında bulunmuş olan M. Ö. XVIII. yüzyıla ait pişmiş topraktan bir vazo.

BELLE TEN

Cilt: XXXIX

OCAK 1975

Sayı: 153

“İSMET İNÖNÜ”NÜN I. ÖLÜM YILDÖNÜMÜ

Kurtuluş savaşının büyük kahramanı, Atatürk'ün en yakın çalışma arkadaşı, Lozan Barışının yaratıcısı, ünlü devlet adamı İsmet İnönü'nün I. ölüm yıldönümü dolayısıyla Türk Tarih Kurumu, 25 Aralık 1974 Çarşamba günü saat 17'de Kurum konferans salonunda bir anma töreni düzenledi.

Başbakan Sayın Ord. Prof. Dr. Sadi Irmak, Sayın Mevhibe İnönü ve ailesi, seçkin devlet ve siyaset adamlarıyla büyük bir aydın ve halk topluluğu bu törene katıldı.

Sayın Cumhurbaşkanı Fahri S. Korutürk Kurum Başkanlığına şu yazıyı gönderdiler :

25 Aralık 1975

Sayın Ord. Prof. Enver Ziya Karal
Türk Tarih Kurumu Başkanı — Ankara

Türk devlet adamları içinde tarihî kişiliği ile mümtaz bir yer işgal eden Sayın İsmet İnönü'nün birinci ölüm yıldönümü münasebetiyle, Türk Tarih Kurumu tarafından bir anma töreni düzenlenmiş olmasını, takdirle karşıladım.

Devletimizin kuruluşunda ve yönetiminde, uzun yıllar şükranına değer hizmetler ifa etmiş olan Sayın İnönü'nün aziz hâtrasını ve saygı değer kişiliğini, bütün cepheleriyle anıyor ve toplantımızda, tarihin ender yetiştirdiği bu büyük devlet adamının özelliklerini belirtme gayreti içinde olan şahsiyetlerin memleketsever duygularına katılıyorum.

FAHRİ S. KORUTÜRK
Cumhurbaşkanı

Törende başta Sayın Başbakan Ord. Prof. Dr. Sadi Irmak'la Türk Tarih Kurumu üyelerinden Prof. Dr. Afet İnan ve Türk Tarih Kurumu Başkanı Ord. Prof. Enver Ziya Karal konuştular. Her biri tarihi birer belge olan bu konuşmaları sırasıyla bu sayımızda yayınlıyoruz.

BAŞBAKAN ORD. PROF. DR. SADİ IRMAK'IN KONUŞMASI

Sayın Bayan İnönü, Değerli Konuklarımız,

İnönü öleli bir yıl olmuş. Bugün İnönü şüphe yok ki hayatta olduğundan daha büyüktür ve memleketi gözetlemektedir.

İnönü konusunda objektif olmanın genellikle ve benim şahsım bakımından bazı zorlukları olduğunu itiraf ederim.

İnönü, memlekete yaptığı ve rakamlarla ifadesi bence mümkün olmayan hizmetleri yanında ve belki de bu hizmetlerden ötürü dünya tarihinde en çok polemige mâruz kalmış bulunan ve en çok yıldırımları üstüne çekmiş olan kişilerden biri idi. Bir de benim özel durumum var : Benim için İnönü, sadece bir seçkin ve büyük Türk değil, sadece bir Türk kahramanı değil, aynı zamanda benim yetiştiricimdir. Bununla beraber insan için mümkün olan ölçüde objektif olmaya çalışıyorum; çünkü, gelecek kuşaklar bu müstesna Türk'ü ne derece iyi anarlarsa memleket için o derece faydalı olur ve gelecek kuşaklar için o derece ilginç ve öğretici olur.

İnönü'nün milliyetçi duygularını ilk defa olarak Ziya Gökalp'tan aldığını söylemek mümkündür. Bütün o neslin insanları gibi... İkinci yetiştiricisi, şüphe yok ki büyük kahramanımız Mustafa Kemal'dir. Ondan lâikliği, sosyal idealizmi, rasyonalizmi aldı ve en kuvvetli bir şekilde temsil etti.

Büyüklerin tarihe bir doğuşları olur. İnönü, bence tarihe en az üç defa doğmuştur :

Birinci doğuş, şüphe yok ki milletin "mâkûs talii"ni yendiği gündür. O gün millete maloldu. O gün tarihe maloldu ve o gün dünya tarihine girdi. Yalnız Türk milletinin kaderini yenmekle kalmadı aynı zamanda dünyada bir çığır açtı. Bu, Atatürk'ün "mazlum milletler" kelimesiyle ifade ettiği insan topluluklarının hürriyet aşkının, bağımsızlık aşkının öldürüleceğinin fiili olarak ispatıydı.

İnönü, tarihe ikinci defa olarak İkinci Cihan Harbinde girdi. Bu cihan harbine memleketi sokmayışının değeri her türlü hesabın, takdirin üstündedir. Şimdi bazıları sanıyorlar ki, bunu bazı tesadüfler böyle getirdi, bazı zorunluklar böyle getirdi veya Mecliste, Meclis dışında şu veya bu etkiler, İnönü'yü buraya zorladı, demeğe getiriyorlar. Hiç değilse bu devirde İnönü'nün çok yakınında bulunmak şerefini taşımış bir insan olarak şunu söylerim ki, bu emsalsiz zafer, bu Türk milletinin ölüm - kalım davasının şerefinin en büyük kısmı tamamıyla İsmet İnönü'nün dehasının eseridir. Jeopolitik durumumuz aslında bizim böyle bir cihan ateşi içinde tarafsız kalmamızı izah edemez. Müthiş rüzgârların estiği bir toprağın üzerinde ve dünya milletlerinin hemen tam sayıda boğuşmaya giriştikleri bir dönemde Türk milletinin bu topraklarda ve bu şartlar altında harp dışı kalabilmiş olmasını tarih her devirde hayranlıkla, hattâ şaşkınlıkla karşılayacaktır. Size şunu da itiraf ederim ki, bu büyük konuda biz Büyük Millet Meclisinde iki gruptuk. Birisi bu fikre yatkın olup kendisini kösteklemeyenler, diğeri de yine vatanperverce düşüncelerle kendisine zorluk çıkaranlar. Bir kısım üyeler anlaşılır sebeplerden dolayı cihan harbinde bir fırsatı kaçırmakta olduğumuz fikrindeydiler. Ve böyle bir fırsat Türk milletinin asırlardan beri beklediği bütünleşmesinin bir fırsatı olacaktı, bu ancak, Almanlar'la beraber harbe girmekle mümkün olacaktı. Bu, aslında çekici bir düşünceydi. İsmet İnönü, bununla mücadeleye mecbur kalmıştır. Yani, bir yandan dünya politikacılarıyla boğuşurken, bir yandan da, bu çok cazip görülen, milleti kolaylıkla sürükleyecek olan bu fikrin de karşısına çıkıp hayli güçlü bir savaş vermek mecburiyetinde kalmıştır.

İkinci bir savaş: Harp sonuna doğru gidiyor, Almanların sonu ümitsiz ve Birleşmiş Milletler teşkilatı kurulmak üzere bulunuyor. Biz bir önemli nota alıyoruz: Şubat ayına kadar Almanya'ya harp ilân etmeyen memleketler böyle bir topluma kabul edilmeyecekler. Bu defa benim de dahil olduğum ve Millet Meclisinde oldukça kalabalık bir arkadaş grubu bir millî hamiyet cûş-u hurûşuna kapıldık. Almanlar en kuvvetli zamanlarında bize saldırma imkânları varken bir şey yapmadılar, şimdi zebûn düştüler. Zebûna Türk'ün eli kalkmaz, gibi bir fikirle, biz biraz doğrusu kuvvetlice bir grup olarak, bilhassa o zamanın genç mebusları karşı koyduk. Ve Mecliste de bir hava yarattık. Bunu duymuş, hemen Meclis'e geldi. Bizi okşayarak, azarlayarak ikna etti ki, biz Almanya'ya harp açmıyoruz, Nazizm'e harp açıyoruz.

Hitler'e harp açıyoruz, bu bir. Şu halde durumumuzda Alman milletiyle Türk milletinin ileride karşı karşıya gelmesini, dost olmasını engelleyecek, bir şey yok. İkincisi, Almanya'ya harp ilân etmek bize dokunuyor, ama Türk milletini dünyada yapayalnız, Birleşmiş Milletlerin dışında ve bilhassa şimal komşumuzun karşısında tek başına bırakmayı üzerinize alabiliyor musunuz? Sualini sorunca bizim ayağımız suya değdi ve aşağıya indik, yarattığımız havanın Meclis'te aksini yaratarak o gün o kararı aldık ve Almanya'ya harp ilân ettik. Gariptir ki, sonraları vazifeyle Almanya'ya gittiğimde Alman öğretim üyeleri ve generallerle konuştuğum zaman "O zaman sizde ne tesir yaptı bizim harp ilân etmemiz?" dedim, "gayet tabii karşıladık", dediler. "Yapabileceğiniz tek şey buydu ve biz bu hareketinizi tarihî Türk-Alman dostluğuna bir darbe olarak kabul etmedik, Nazizm'e ve Hitler'e karşı olduğunuzu biliyorduk, onun için en ufak bir kırgınlık yoktu" dediler. İşte filân elçi telgraf çekmiş de, falan sefaretten şu malûmat gelmiş, dostlarım, bunun hikâyesi muazzam bir hikâyedir, ciltler doldurabilir. Ben yalnız şunu söylüyorum: 1939 ile 1945 arasında İnönü, bir tek gecesini huzurlu geçirebilmiş midir? Memleketi bu bâdireden kurtarmak bugün basit gibi geliyor bize; fakat bilhassa 1942'nin sonuna kadar hangi tarafın galebe çalacağı hakkında hiçbir bilgimiz yokken, birgün terazinin kefi Almanlar lehine, bir gün İngilizler lehine döndüğü günlerde ve büyük demokrasilerle akdettiği Ankara Antlaşması gereğince harp Akdenize sirayet edince, Türk milletinin otomatik olarak harbe girmesinin icabettiği günler gelip dayanıverdi. Biz bugünlerin kolay gelebileceğini tahmin etmemiştik, Ankara Muahedesini imzalarken. Şimdi bu durum altında, memleketi bu büyük felâkete sokmamak mahareti- buna maharet demek çok küçük bir şeydir- bu bir deha eseridir ve bu şeref hemen tamamıyla İsmet İnönü'nündür. Sonraları kendisine türlü tarizler yapanlar, ağızlarından şu sözü kaçırmışlardır: Eğer bu harbe sokmazsa, Anadolu'nun her şehrinde altından heykeli dikilir, demişlerdir; ama dikmediler. Tarihe ikinci doğuşu budur.

Üçüncü defa tarihe doğuyor. Bu da Atatürk'ün de belki ideali olan; fakat, şartların elvermediği için gerçekleştirmediği fiili demokrasiye, çok partili rejime, muhalefetli rejime geçmesidir. Bunu tabii gibi göstermek veya küçümsemek akımında olan bir takım gaflet erbabı, sebepler icat etmektedirler. Efendim, büyük demokrasiler harbi kazandı, başka çare var mıydı? Büyük demokrasilerin

rejimini tatbik etmek, yahut ordudan basınçlar geliyordu, yahut kamu efkârından basınçlar geliyordu ve daha vahîmi, bunlardan da çok vahîm olarak, efendim seçime adli mürakabe altında müsaade etti; çünkü nasıl olsa valiler emrindeydi. Bir işaretiyle garantiliydi vaziyeti, onun için, gibi... Dostlarım, bunlar tamamıyla iftiradır. O günlerin canlı şahitleri aramızda var. Ben de o mesut insanlardan birisiyim. Evvelâ, pek az dikkati çekmiş olan şu tarihî hâdiseyi anlatmalıyım: 1942 yılının galiba Kasım ayında olacak, İstanbul Üniversitesinde hocaydım, balkondan aşağı bahçeyi hıncahınç dolduran öğrenci ve halka bir söylev verdi. Bu söylev son derece önemlidir. Tarihimizin bir dönüm noktası bence... Daha yıl 1942, harp bitmediği gibi, akıbeti de belli değil. Demokrasilerin galebe çalacağı da asla belli değil. Henüz Alman orduları Mısır kapılarında. Orada şunu söyledi. Beni şahsen hayrete düşüren, çok derin düşünmeğe sevk eden bir şey : “Büyük Millet Meclisinde denetim fiili ve kuvvetli olmadıkça devlet işleri düzelemez.” O zaman kendi kendime sordum, dilinin altında bir şey var. Partinin başkanı, dolayısıyla hükümetin başkanı, devletin başkanı, milletin başkanı, milli lider, milli şef, aslında Büyük Millet Meclisini Türk milletine şikâyet ediyordu. Dünyada görülmüş bir şey değildi, bu... Fakat bu bir vâkiadır. Nutuk okunsun, aynen bu kelimeler var. 1943 Martında bir seçim var, o seçimde ilk defa olarak şayan-ı dikkat bir hareket yapıyor. Yine Cumhuriyet Halk Partisi, adayları gösteriyor; fakat adayların bir misli fazla sayı gösteriliyor illere... Bütün illere sıkı emirler veriliyor. İkinci seçmenler, bunların içinden, hiçbir baskı yapılmayacak, bunların içinden beğenmediklerini silecekler. O il kaç mebus çıkarıyorsa o ayarda silinmemiş insanlar buraya gelecek. Ve ben de tesadüfen bu silinmeyenlerden birisi olarak politikaya girdim o sene. 1945 olunca âdetâ İsmet Paşa, muhalefeti arar olmaya başladı. Ve o tarihlerde tarafsız bildiği, vatanperver olduğunda şüphe edilmeyen Rauf Bey'e bu vazifeyi vermek ve kendisine her türlü desteği sağlamak için teşebbüse geçti; fakat rahmetli Rauf Bey, kendisine büyük hizmetlerinden dolayı borçluyuz tabii, erken yaşlanma kompleksine tutulmuş bir adamdı. Onca politika 40-45 yaşında yapılır ve çekilirdi. Bir defa bu sebepten dolayı böyle bir muhalefet liderliğini kabul etmedi. Bereket versin bu sıralarda, ona yakın tarihlerde dörtlü tahrir ortaya çıktı. Dörtlü tahrir Büyük Millet Meclisinde paniği andıran bir şok yarattı. Fakat şoka uğramayan tek adam içimizde İsmet İnönü'dü. Bunu iyi bir

vesile saydı ve muhalefetin kurulmasını desteklemekle kalmadı, dünyada bir daha emsali var mı bilmiyorum, bir de 12 Temmuz 1947 bildirisini neşretti. Bu bildiri nedir? Bu bildiri lideri olduğu partiyi millete şikâyet etmektir. Başkanı olduğu hükümeti millete şikâyet ediyor, diyor ki: “Muhalefet yaşamalılmalıdır, yaşayacaktır; ancak iktidarla muhalefet hak yönünden mutlaka eşit olacaktır”. Bu sözüyle düğümü çözmeye çalışıyor. Yoksa 1947 yılında Türk muhalefeti bir defa daha çok büyük ve vahim bir tehlike geçirdi. Ve bu düğümü çözen, bu şekilde memlekette meşru muhalefetin kökleşmesine yol açan adam, doğrudan doğruya İsmet İnönü'nün kendisidir. Bence bu tarihe üçüncü doğuşudur. Ve bu doğuş bir bakıma diğerlerinden de önemlidir. Çünkü, bütün Doğu âleminde gerçek demokrasinin kurulmasına doğru atılmış bu bir dünya olayıdır. Yalnız Türkiye'ye mahsus değil, gelişmekte olan bir memlekette bir lider, hükümetin lideri, cumhuriyetin lideri, partinin lideri, milletin lideri, kendi arzusuyla kendisini mağlup edecek olan bir heyeti kabul ediyor, benimsiyor, destekliyor, âdeta konyunda büyütüyor. Doğrusu da budur. “Efendim emindi de...” diyorlar Arkadaşlarım bu büyük bir iftiradır. Evvelâ büyük seçimlerden hayli evvel eşyalarını ve ezcümle çok sevdiği kitaplarını tasnif ettirerek Pembe Köşke taşıttı, bunu biliyoruz. Ayrıca biz, o devrin mebusları, şunu da biliyoruz, açıkça bize : “Durumunuzu tanzim edin, hiç birinize garanti veremem, kendim de garantili değilim, hepimiz kaybedebiliriz, kaybedeceğiz ve fakat, sabredeceğiz, bu rejim tutacak memlekette” dediğini, yalnız bana on beş defa söylediğini hatırlıyorum. Onun için emindi, valilere direktif verip her an seçimin akıbetini değiştirecekti iddiaları tümüyle gerçek dışı ve iftiradır. Tarihe karşı da iftiradır. Yalnız İnönü'ye iftira etmekle kalmaz, Türk tarihini küçültür bu. Bunlardan artık vazgeçmeli kanımca. . .

İnönü, tarihin sesini alan bir adamdı. Biliyordu ki, Atatürk'ün kurduğu ve geçici bir süre için diktatorya değil ama devrimleri yerleştirmesi bakımından otoriter olması zarurî olan süre ebedî süremezdi. Türk milletinin kaderini milletin bizzat eline alması lâzımdı. Çünkü, iki lider 1919 da böyle yola çıktılar. Daha doğrusu Amasya'da başlar bu. Türk milletinin kaderini eline alması lâzımdır. Kaderini ortaya koyan İsmet Paşa olmuştur. Yani demokrasimiz, heyecanlar, hattâ buhranlar geçiriyor, kimse pişman olmamalıdır. Demokrasi çilesini dünyada en çok çekmiş adam İsmet Paşa'dır. O zaman biz hükümetteyiz, 1950 seçimlerine gidiyoruz, seçim ve propoganda meydanlarında

116 suç işlenmiştir, İsmet Paşa aleyhine. Bunlardan bir kısmı ağıza alınmaz çirkinlikte, küfür.. Usulen o zamanın kanunlarına göre, devlet başkanlarına yapılan hakaretler, toplanıyor, kabineye geliyordu. Ve bizim de kabine olarak bazısına tahammülümüz mümkün değil. İsmet Paşa'ya ricacı gönderiyoruz. Bu ricaya bir defa ben de gittim, müsaade edin, dava açılsın artık. Bu şeref, haysiyet sizin de, hükümetin de. Keskin bir lisanla yasaklamıştır : Katiyen dava açılmayacak, demokrasi budur, ben dayanacağım; fakat size de sövecekler, size de sövüyorlar, siz de dayanacaksınız. Milletimiz bu devreyi mutlaka geçirecektir, bu böyle bir rejimdir. Bu ancak müsamahayla, afla yerleşebilecek bir rejimdir, yani çilenin yüzde doksan dokuzunu o çekti. Yarısını da biz dört yüz elli mebus çektik. Hakikatın ta kendisi, işte budur.

İsmet İnönü'nün karakter çizgilerini içinizde benden iyi, hiç değilse benim kadar bilenler pek çok; ama iki çizgiye müsaadenizle değinmek ihtiyacını duyuyorum :

Evvelâ darbu mesel haline getirilmiştir. İsmet İnönü'ye her hangi bir şekilde öfkelenmiş olanlar arasında ve millete bu inandırılmış bir halde, İsmet İnönü'yle beraber kindarlık hatıra getirilmiştir. Buna ait yüzlerce şahsî müşahedelerimden birkaç tanesini ben söylemekte fayda mülâhaza ediyorum. 1944 sonları, 1945 başı kendisinin direktifiyle rahmetli milliyetçimiz, iktisatçımız Şevket Raşit Hatiboğlu'na toprak kanununu hazırlatıyor. Hemen şunu söylemeliyim ki toprak davası, İnönü'nün 1944 de değil, 1924 de davasıdır. 1924 Anayasası yapılırken kamulaştırma maddesini hazırlamışlar, bedeli mukabilinde lâıyık olan alınır şeklinde orada bir fıkrası vardır. Edirne Mebusu sıfatıyla teklif eder, der ki : Köylüyü topraklandırmak için yapılacak kamulaştırmalar bu kanunun dışındadır. Yani, bu fikri İsmet Paşa sonradan Almanlardan, Fransızlardan, Avrupalıların tazyikiyle, köylünün tazyikiyle... Hayır, hayır. 1924 de bu fikir var. Büyük bir sosyal adalet fikriyle dünyaya gelmiş bir adam. O günlerde Mecliste müzakereler başlamış, rahmetli dostumuz ismini anmakta hiçbir mahzur görmem, bizim Tahsin Bekir Balta dostumuz hukukî bir açıdan, bu kanunda klâsik hukukçuları rahatsız eden bir şey var tabii, "toprağı alacağız da bedelini memleketin takati yok, bir yılda ödemek lâzım. Esas anafikri bu. Fakat biz yirmi senede ödemek gibi bir yola gitmek mecburiyetinde kalıyoruz" diye buna karşı şiddetli bir çıkış yaptı. Mutadı değildi Tahsin Bekir'in ama iyi bir hukukçu, inanmış

bir hukukçu şiddetli bir çıkış yaptı. Ben de az sonra, bu toprak kanunu lehinde olanları çağırıyordum, beraber fikir teatisinde bulunuyorduk. Çankaya'ya emretmiş gittim. Bilârdo oynuyordu, biraz oynadı. Birkaç şeyler konuştuk. Sonra mûtadı veçhile Meclis zabıtlarını getirtti. Zabıtları gayet dikkatli okudu. Okurken, birden bire, rahmetli Tahsin Bekir'in sözlerini okudu, kaşları çatıldı. Kendisinde görmediğim bir öfkeyle ayağa kalktı ve sert şeyler söyledi; çünkü yaralandığını hissetti. Bunu hayatına dava yapmış. Ben de kendi kendime eyvah dedim, çok kıymetli bir arkadaşın siyasi karyerini kaybettik. Bu arkadaş, memlekete çok hizmet yapabilecek bir arkadaş. İnönü, "doktor kederlendin", dedi. "Efendim, vallahi öyle", dedim. "Çok kıymetli bir arkadaşır bu, mert bir arkadaş. Belki daha başka kelimeler kullanabilirdi ama bu bir hukukî kanaat" dedimse de, öfkesini yenemedi. O şekilde öfkeli de bir daha görmedim kendisini zaten. Biz artık o zamanın tabiriyle siyasi mevta derdik öylelerine. "Eyvah" dedik, "bu genç arkadaşımız çok hizmet edebileceği bir yaşta nikbete uğrayacak." Üzüntüyle eve gittim; fakat ne görelim. Üç ay ya geçti, ya geçmedi, bu arkadaşımız, Tahsin Bekir Balta, kabinenin en hassas yerlerinden birisinin başında bakan : Ekonomi Bakanı... O zaman kalkınma için büyük ümitler beslediğimiz ekonomi bakanlığının başına büyük yetkilerle geldi. İnönü daha sonra, hattâ bizim önümüze geçecek şekilde Tahsin Bekir Balta'ya yakınlık gösterdi. Ve bu saygı, parti teşkilâtında da sonuna kadar devam etti.

Bizim çok sevgili dostumuz, memleketin bugün ender yetiştirdiği devlet adamlarından birisi olan Nihat Erim'le fikir ihtilâfı oldu. Olur tabii, olur böyle şeyler. Bu iş biraz bence lüzumundan fazla büyüdü ve evlâdı gibi çok sevdiği Nihat Erim'i partiden muvakkat kaydiyle uzaklaştırmak için âdeta bir emek sarfetti. Biz dedik ki, "eyvah bir kıymetli arkadaş daha gitti aramızdan", içimiz kan ağlıyordu. Bir müddet sonra Nihat Erim partinin içindedir ve İsmet Paşa, bağına basmıştır ve de iyi etmiştir. Âdeta istikbalde yapacağı hizmetleri o anda hissetmiş gibi.

Ben İstanbul'da bir cüretli iş yaptım, sevgisine güvenerek 1950 seçimlerinin İstanbul listesini... O zaman sıkı istişareler yapılıyor, İstanbul listesi çok mühim. İstanbul parti müfettişiyim. Biraz yetki hududumu aşarak o zaman partimize çok yakınlık göstermeğe başlayan ve fakat İsmet İnönü'yle uzun yıllar ters cephelere düştüğünü de iyi bildiğim Şükrü Kaya'yı aday listesine aldım. Fakat itiraf ederim

ki, içimde de büyük bir korku var, bir tekdir alacağız bu yüzden. Fakat, Ankara'ya giderim dedim. "Efendim, işte evet mazide sizinle ihtilâflara düşmüş ama son bir iki sene zarfında Halk Partisi teşkilâtında çok faal çalışıyor, gençlere moral veriyor." Hakikaten öyle bir devri vardır, mutlaka beni hoşgörür, dedim. Emretmişler, Çankaya'ya gittim. Ayağa kalktı, "tebrik ederim doktor", dedi. "Listeni fevkalade buldum. Nasıl düşündün, bu Şükrü Kaya'yı" dedi. "Ben de yapmak isterdim. Fakat İstanbul'dan emin misin?" Cevap verdim "öbürlerinden ne kadar eminsem bundan da o kadar eminim." Vaziyet pek müphem. Bu da bir hikâye. Yani ben böyle kırk elli hikâye söyleyebilirim. Kindarlık tezinin tam aksine delil olacak hikâyeler. Acaba, İsmet Paşa'nın karşısında bulunanlar mı daha kindardı? Onu kendimize sormalıyız biraz.

Paşa'mıza "her şeyi aklıyla yapar, bu adamın kalbi yoktur", sözü de söylenir. Ve bu söylene söylene de bir hava yapmıştır. Hepimizi de doğrusu buna inandırmışlardır aşağı yukarı. Ben İsmet Paşa için şunu söylerim : Duygusal değildi, ama duyguluydu. Duygulu tarafını tabii bir büyük devlet adamı duygularına uyup bir iş yapmaz, ama acaba hisleri üzerinde dimağının murakabesi biraz aşırı mıdır, diye benim de tereddüde düştüğüm zamanlar olmuştur; fakat bu alanda da iki tane küçük misal söyleyeyim, hakikat olduğunu da şerefimle temin ederek söyleyeyim.

Bu toprak kanununun aktüel olduğu devirler 1944'ün sonu 1945'in başı. Biliyorsunuz, memleket seyahatine çıktı o tarihlerde. Köylülere uğruyor ve başlıca suali, kaç dönüm tarlan var? Sonra galiba İzmir tarafında İsparta'da filan dolaştı, Ankara istasyonuna geldi. Biz de kendisini karşıladık, şeref salonuna geçtik. Fakat yüzü her zamanki gibi pırıl pırıl değildi. Böyle seyahatlerden çok büyük bir moral kuvvetle, hattâ fizik kuvvetle gelirdi. Halkla konuşmanın büyük heyecanını alır, biz de ondan kuvvet alırdık. Pırıl pırıl değil, ilk defa olarak İsmet Paşa. İçinde bir şey var, kendisini tazyik eden ağır bir his var. İçeriye aldık. Bir türlü konuşmaya başlamıyor. Birden bire kafasını doğrulttu. Dedi ki, "köyleri dolaştım, Polatlı'da bir köye vardım." Sonra anlattı, köylülere sormuş yine, kaç dönüm tarlan var? demiş. Bizim köylü de söylerse müthiş söyler, bir köylü Paşam sen ne diyon demiş. Geçen gün, oğlum öldü, gömecek toprak bulamadım. Bunu söyledi, hıçkırıklar boğazını sarsarak. . . Durdu, sonra, hıçkıra hıçkıra koca İsmet İnönü ağlamaya başladı. Hepimiz donakaldık.

Kendine geldikten sonra, masaya yumruğu attı. “Bu toprak kanunu mutlaka çıkmalıdır.” Çıktı ama bereli çıktı. 1924 de yapmayı istediği, muvaffak olamadığı, belki hayatında tam muvaffak olamadığı tek şeydi. Toprak Kanunu Şevket Raşit Hatiboğlu'nun müthiş bir çalışmasına rağmen, tam demokrasiye gittiğimiz günlere rasgeldi ve o zaman biraz insafı kıt olan muhaliflerimizin Toprak Kanunu üzerinde müthiş bir baskı yaparak, ortaya attıkları topraktan sermaye ve zekâ kaçıyor sloganı çok cazipti, iyi buldular doğrusu. Ama vatanperverane değildi tabii. Ama 1944 sonu 1945 başında bu olsaydı bugün bu dava bitmiş olabilirdi.

Sevgili dostumuz Reşat Şemseddin Sirer ölmüştü. Hepimizi çok perişan eden bir ölüm. İsmet Paşa'nın o gün o sahnesini de hatırlarım cenaze başında. Sanki ölüm bizim elimizdeymiş gibi o zaman nispeten genç olan bizlere şöyle baktı: “Allahınızı severseniz ölmeyiniz artık. Kolum kanadım bitti, kırıldı,” dedi ve yine ağladı. Ben bu sahneyi gördüm. Daha kimbilir, böyle kaç sahne olabilir. Böyle bir adama hislerden yoksundur demek zannediyorum ki mümkün değildi. Elbette duygusal değildi, devlet idaresinde, aklı hâkim kılmıştır. Zaten Atatürk'e kendisini bağlayan bağ da rasyonalizmdir. Bunlar skolastiğe karşı Türkiye'de, memlekette, bütün Doğu'da aklın hakiyetini kurmak isteyen iki büyük deha idi.

İsmet Paşa bahsi, çok uzun bir bahistir. Ne ciltlere sığar, ne de yıllara. . . Ebediyen konuşulacaktır. Benim tesellim ve benim samimi kanaatim odur ki, büyük dağlar gibi ondan uzaklaştıkça o büyüyecektir ve memlekete ışık tutmaya devam edecektir.

Böyle bir evlât yetiştiren memleketimiz elbette mutludur, elbette ebedidir. Bir milletin ebediliğinin delili, dehaları yetiştirebilmesidir.

Bir Mustafa Kemal fenomeninden sonra bir İsmet Paşa tarihin en büyük mazhariyetidir. Arada belki şu fark var : Mustafa Kemal yetenekleri bakımından normal boyutları çok aşarak dünyaya gelmiş bir hikat hârikasıdır. İsmet Paşa öyle değildir; bir hilkat hârikası değildir. Ne olduysa, ne elde ettiyse azmi, emeği, alın teri, çalışkanlığı ve örnek ahlâkiyle elde etmiştir. İşte iki dehamın ayrıldığı yerler ve birleştiği yerler. . . Dünya görüşleri, tamamıyla aynıdır. Ben bunları üç formülde toplarım : İkisi de rasyonalisttir, ikisi de sosyal idealizmin peşindedirler. İkisi de lâiktirler. Bütün ömürleri bu üç felsefeyi memlekete getirmekle geçmiştir. Tanrı ikisine de rahmet eyesin.

PROF. DR. AFET İNAN'IN KONUŞMASI

Sayın Başbakan, Sayın Mevhibe İnönü, Sayın Misafirlerimiz.

Sayın Başbakandan İsmet İnönü için yeni devrelerin anılarını dinledik. Ben müsaade ederseniz biraz daha eskiye giderek tanık olduğum olaylardan söz edeceğim. Evet 1938'den sonra da İsmet İnönü ile ailece görüşmelerimiz devam etmiş ve kendisinden izlediğim ve not ettiğim yazılarım olmuştur. Bu anma toplantımızda Başbakan konuştuğları zaman şu geldi hatırıma. İkinci Cihan Savaşı yıllarında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü yabancı devlet adamlarıyla bir görüşmeden gelmişti, epey heyecanlı idi. "Anamdan emdiğim süt burnumdan geldi denirse işte budur" diyordu. Hakikaten o sıralar çok kritik devrelerdi. Genel siyasî durum ve o toplantıda konuştuğlarını uzun uzun anlatmıştı bize. Bir tarihçi olarak bunları dinlemek benim için çok ilgi çekici idi.

Sayın Prof. Dr. Sadi Irmak Cumhuriyet devrimizin İsmet İnönü ile ilgili demokratik gelişmelerinden örnekler verdiler.

Ben daha önceki İsmet İnönü'nün başbakanlığı zamanında Atatürk'le ilgili birkaç anımı söylemek istiyorum.

Bizim nesil İsmet Paşa'yı Lozan Konferansı sırasında okulda öğrenciyken heyecanla izlerdi. Bursa'da okuyordum o zaman. O, barış anlaşması imzalamıştı. Muzaffer ordu kumandanlığından barış devrimizin siyaset alanına geçmişti. Onu, resimlerinde neşeli, güler yüzlü görüyorduk. Kendisini yakından ilk gördüğüm zamanki duygularımı şöyle not etmişim:

Cumhurbaşkanı Gazi M. Kemal Atatürk Çankaya'da, bugün müze olan köşkün yemek salonu, köşe kule çıkıntısında kanape ve koltuklar var. Atatürk oturuyor. İçeriye çevik adımlarla ve neşe saçan bir yüzle İsmet Paşa girdi. Birbirini seven, özleyen insanların içtenliğiyle selâmlaştılar. İkisinin de birbirine söyleyecekleri şeyler pek çoktu. Onlar konuştular, ben dinledim. Söyledikleri bütün meseleleri o gün tam anlamıyla kavradığımı sanmıyorum. Çünkü, bu konuşmalara ben henüz yabancıydım ve çok da gençtim. Fakat konuşmaları ben daha sonra da dinleyecek ve her seferinde biraz daha anlayışlı ve ilgili olacaktım. O gün daha ziyade ilk defa gördü-

ğüm İsmet Paşa'yı tanımakla meşgul olmuştum. Orta boylu, çevik hareketli vücudun taşıdığı baş ve yüzün ifadesi tarihî kişiliğinin bir sembolüydü. O kadar süratle dönen göz bebeklerine ben ilk defa rastlamıştım. Siyah saçlarına aklar düşmeğe başlamıştı; yüz ifadesi, rahatlığın sükûnetini belirtiyordu.

Atatürk seyahat izlenimlerini uzun uzun anlattı. Günün önemli meselelerinden biri şapka giyimi idi. Bir de Cumhuriyet Halk Partisi'nin programı üzerinde konuştular. "Tenkitlere cevap vereceğiz" diyen Atatürk, bazı konuların açıklanmasını yapıyordu. Dokuz umde deyimini, ki şimdi ayrıntılarıyla biliyorum, o zaman ilk defa işitiyordum. "Prensiplerimizi belirteceğiz ve formüllerine bağlayacağız" diyordu Atatürk.

Sonradan Atatürk'ün hem İsmet İnönü hakkındaki anılarını dinledim, hem de kendisiyle olan çalışmalarına tanık oldum.

Lozan Konferansındaki baş delege meselesi için Atatürk'ten şunu dinlemiştim : "Atatürk'e diyorlar ki, İsmet Paşa, kulağında özrü olduğu için heyette müşavir olarak bulunsun". Atatürk'ün buna verdiği cevap ve kararı da şu oluyordu : "İşte bu özründen dolayıdır ki, müşavir değil, baş delege olması gerekir. Çünkü, herkes ona her şeyi duyurmak mecburiyetinde olacaktır".

Atatürk'ün tarih çalışmalarına önem verdiği günlerdeydi. Başbakan İsmet Paşa çok telâşlı ve üzgün bir surette köşke gelmişti. Atatürk, bütün gece kitap okumuş ve biraz dinlenmeğe çekilmişti. Kendisine haber verildi. Hemen acele hükümet işlerini konuşacaklardı. Kütüphanede karşılaştıkları zaman Atatürk, Başbakan'a okuduğu kitaplardan söz açtı. O sabırsızlanıyordu, ama dinlemek mecburiyetinde kalmıştı. Böylece, bir süre bu tarihî konular üzerinde durdular. Ben bile asıl günün meselesi için sabırsızlanırken, Başbakanın telâşı yatışmıştı. O da bu tarihî konular üzerinde konuşmaya başlamıştı. Atatürk bu ruh haletinden yararlanarak, birdenbire günün meselesine geçti. Tarihî konular tarihte kalmış; fakat Başbakanı sınırlı havasından kurtarmıştı, kendisinin bu halini hiç unutamıyorum. Her iki devlet adamı yılın bütçesi üzerinde konuştular, kararlara vardılar. Daha başka hükümet meselelerini dış ve iç siyaset konularını beraberce hallettiler. Böylece Başbakan köşkten çıkarken ilk girdiği zamanki sınırlı halinden eser kalmamıştı. Beraberce verdikleri kararların, uygulamasını yapacaktı.

1930 yılında her iki devlet adamı Yalova'dadır. Atatürk bir taraftan tarihçileri toplamış onlarla çalışıyor, bir taraftan misafiri olan Fethi Okyar'la demokrasi ve çok partili sistemler üzerinde özel görüşmeler yapıyordu. Paris Elçisi Fethi (Okyar) Bey, hükümetin bazı işlerini eleştiriyor ve bunları açıkca söylüyordu. Balkonda yenen öğle yemeklerinde hep bu konular üzerinde duruluyordu. Atatürk, bazen cevap veriyorsa da, daha çok dinlemeği tercih ediyordu. Cumhuriyet rejiminin dayandığı demokratik kuruluşlar olmalı idi. Atatürk bunda aynı fikirde idi. Bu özel konuşmalar esnasında bir gün birdenbire Atatürk, Fethi Bey'e bu fikirlerinin meclis'te tartışılmasını ve hükümeti denetlemek için bir siyasî parti kurmasını teklif etti.

Böylece kamuoyu bu meselelerle oluşturulmalı ve cumhuriyet rejimi demokratik esaslarda yerleşmeliydi.

Bundan sonraki olaylar ve Serbest Cumhuriyet Partisi'nin kuruluşu, tarihimizde yer almıştır. Parti'nin programına konulan esaslar ise, cumhuriyetçi, milliyetçi ve ekonomik sistem olarak liberal prensibi kabul etmişti. Bu tarihte Yalova yoğun bir siyasî atmosfer içine girmişti. Cumhurbaşkanı aynı zamanda Başbakan ile de bu konuları görüşüyor ve cumhuriyet rejimi için siyasî partilerin gerekli olduğunu söylüyordu.

O sıralarda öyle bir siyasî ortam vardı ki, Yalova yoğun bir kalabalığa sahne oluyordu. Örneğin birisi geliyor "sen bu partiye gireceksin" diyor Atatürk ve bunu emir sayanlar oluyordu. Fakat bazı kişiler ise, hayır cevabını veriyorlardı.

Atatürk arkadaşları ile olan toplantılarında bazı sorular sorar, herkesten ayrı ayrı cevaplar istedikten sonra kendisi de bu konu üzerinde konuşurdu. İşte Yalova'da bir gece bu siyasî meseleler konuşulurken bazı sorular yazdırmıştı. Bunlardan birisi şöyle idi :

"İnsanların tarihten alabilecekleri mühim dikkat ve intibah dersleri neler olmalıdır? Bu günün hadiselerinden birini izaha medar olacak tarihî bir nokta-i nazar söyleyebilirmisiniz?" Herkes konuştuktan sonra kendisinin söyledikleri şöyle idi :

"İnsanların tarihten alabilecekleri mühim dikkat ve intibah dersleri; bence devletlerin umumiyetle siyasî müesseselerin teşekküllerinde, bu müesseselerin mahiyetlerini tebdilde ve bunların inhilâl ve inkırazlarında müessir olmuş olan sebepler ve âmillerin tetkikinden çıkan neticeler olmalıdır. Meselâ, Osmanlı İmparatorluğunun

doğmasını mucip olan sebep ve âmillerin tetkikinden çıkan netice, mühim olduğu gibi, bu imparatorluğun batması sebep ve âmillерinin tetkikinden çıkacak netice de o kadar mühimdir. Bu tetkiklerde, şüphesiz siyasî müesseseyi kuran milletlerin her nokta-i nazardan harsları derecesi mütalâa olunur; şahısların müspet veya menfi tesirleri nazarı dikkate alınır.

Siyasî müesseselerin değişmesine misal olarak bu günün bir hâdisesini de tahlil edebiliriz. Malûm olan sebepler ve âmillerin tesiri altında, Türkiye Cumhuriyeti teşekkül etti. Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti esas olmak üzere, siyasî bir fırka vücuda geldi (C. Halk Fırkası). Bu fırkanın karşısında teşkil edilmek istenilen bazı siyasî zümreler, cumhuriyetçilik ruhuna malik olmadıklarından yaşamak hakkı bulamadılar. C. H. Fırkası memlekette tek kaldı. Büyük Millet Meclisinin umumî heyeti, bu fırkanın mensuplarından ibaret oldu. Reiscumhur ve hükümet ricali bu fırkanın erkânından, bu fırka mebuslar heyetinin intihap ve itimat ettiği zatlar oldu. Reiscumhur Gazi'nin ve O'nun fırkası olan C. H. fırkasının esas prensipleri ve bu prensipler icabını tatbik eden bu günkü hükümet, cumhuriyet temelini sağlaştıracak vasıflarda ve mahiyettedir. Bunun böyle olduğu senelerden beri görülen tavır hareket ve eserlerden kolaylıkla anlaşılabilir. Hususiyile Gazi'nin tebellür eden ideali ve değişmez olduğu anlaşılacak karakteri bu hususta itimada lâıyk (zâmandır) teminattır *. Fakat bu vaziyetin devamından hatıra gelen ve görülen mühim mahzurlar vardır. İlk söylenebilecek mahzur, meclis yalnız bir fırka mensuplarından olunca, o fırkanın iktidar mevkiinde tuttuğu hükümetin icraatının kâfi derecede münakaşa ve tenkit edilmemiş olmasıdır. Bu noksan iki sebepten neşet edebilir.

Birincisi, meclisin kendi fırkasından olan Reiscumhur ve onun intihap ettiği Başvekil ve arkadaşlarına çok itimadlı olabilir. Bu sebeple meclisten geçen ve geçmiyen işleri uzun uzadıya tetkike lüzum görmeyebilirler. İkincisi, aynı fırka arkadaşı olmak, arkadaşlıkta lüzumsuz ve zararlı bir hassasiyet uyandırabilir.

Tenkite ve muaheze ile birbirini gücendirmemek gibi bir vâhime uyanabilir. Bunlardan başka sebepler de inzımam eder; yavaş yavaş hükümet ve onu intihap eden Reiscumhur, meclisten aldıkları ve

* Yazarken "zamandır" kelimesinin buradaki anlamını kavrayamamış ve duraklamıştım. Onun üzerine "teminattır" sözünü eklemiştım.

bazı mühim ve heyecan verici hâdiseler münasebetiyle alabilecekleri selâhiyetleri tenkitsiz tatbika alırlar. Bu hal âdet derecesinde kökleşebilir.

Bizde Gazi zamanında böyle bir ihtimal aslâ hâtıra gelmez. Fakat Gazi'den sonra, onun yerine gelecek herhangi bir Devlet Reisi, aynı tarzı takibe devam edebilir. Hattâ devam etmek istiyebilir. Çünkü az tenkitli veya tenkitsiz iş görmek, her hareketi tenkit göreceğini düşünerek hareket etmekten daha kolaydır; zamanla bu vaziyetin nasıl bir şekil alacağını kestirmek güçtür.

Devlet riyasetine gelen zat, bilhassa muktedir, faal olur, devlet ve millete kendi şahsına muhabbet ve takdir kazandıracak büyük hizmetler yaparsa, zahiren meclis vaziyetine ve cumhuriyet şekline gayet hürmetkâr ve itaatkâr görünürse, tehlike büyür. İstenmediği halde devletin hakikatte mahiyeti değişebilir. Bu yeni mahiyetin yeni ismini takınması zaman meselesi olur. İşte, bu esaslı mütalâaya mebni olmalıdır ki, Reisicumhur Gazi'nin tensip ve teşvikiyle olduğu anlaşılan yeni bir fırka, Serbest Cumhuriyet fırkası teşekkül etmiş bulunuyor. Temiz fikirler etrafında teşekkül eden ve tabii bir surette cumhuriyet temeli üstünde yükselecek olan bu fırkanın mevcudiyeti, hatıra gelen mahzurların vücut bulmaması için, esaslı bir tedbirdir. Memlekette C. H. fırkası ve S. C. fırkası birbirini kontrol edecek, birbirinin fikirleri, niyetleri, hareketleri hakkında efkâr-ı umumiyei tenvir edecektir. Bu sayede şahsî selâhiyetlere dayanarak, şahsî hareketler milletin gözü önünde bulundurulacaktır. Milletin şahıslara, kendini unutacak ve kendini kaptıracak kadar meclûp olması, iyi netice vermez. Bunun tarihte misalleri çoktur". demiş ve tarihten örnekler vermişti Atatürk.

Ancak, bütün bu iyi niyetlere rağmen bildiğiniz gibi, bu partinin ödevini yapamaması, gericilik hareketlerini engelleyememesi kapanmasına yol açmıştır. Fakat, kapanıncaya kadar da yine hatırlıyorum, mecliste hakikaten gayet enteresan konuşmalar oluyordu. Bu eleştiri ve cevaplar çok faydalı duruma gelmişti. Atatürk de bundan memnun oluyor ve cumhuriyet idaresinin denetimle çok partili sistemle yerleşeceğine inanıyordu.

İsmet İnönü hükümet işlerini eleştiren S. C. partililere inandırıcı cevaplar veriyordu. Ancak bunun gelişmemesi zamanın siyasal ve sosyal ortamında olanak sağlanamamasındandı.

Atatürk daha Erzurum Kongresi'nin bittiği, akşam arkadaşı Mazhar Müfit Bey'e (Kansu), cumhuriyet idaresini kuracağını yazdırmıştı. 12 Ağustos 1919'da da Le Temps gazetesine bir beyanat veriyor, orada da diyor ki : "Biz Anadolu'da Cumhuriyet kuracağız."

Cumhuriyetin esasları elbette bu demokratik kuruluşlara dayanacaktı.

Ancak zaman şartları içinde, bunun oluşturulması gerekli idi. Fikir belirmişti. İsmet İnönü, iktidarı devresinde buna olanak sağladı.

Bir anım da şudur : 1934 tarihinde soyadı kanunu çıkmıştı. Atatürk'ün İsmet Paşa için uygun gördüğü ad "İnönü" olmuştur. Çünkü, Batı Cephesi Komutanı, milletin "*Mâkûs talihini*", İnönü'nde yenmişti : Onun için bu soyadı Atatürk tarafından kendisine verildi.

Bir de İsmet İnönü başbakanlıktan çekilme olayı üzerinde çok duruluyor. Birçok anılar söylenir, belgeler veriliyor. Benim de bu konuda bildiklerim, duyduklarım var. Bu meselede özellikle "Niyon" konferansını ve Hatay meselesini incelemek gerektiğine işaret edeceğim. İsmet İnönü başbakanlıktan çekildikten sonra "Biraz yorgundur, dinlenecek" dedi, Atatürk. Bildiğime göre bir dargınlık olmuştur. Yalnız bir şeyi bu arada söylemek isterim : Bir gün Ankara stadyumunda bir gösteri yapılmıştı. Geldiler, Atatürk'e anlattılar. Kendisinin cevabı şu olmuştu "Türk milleti kendisine hizmet edenleri elbette sever ve değerlendirebilir. Bunun üzerinde memnuniyetle durmak lâzımdır ki; halk bunu yapabilmektedir". 1937 yılında da Ege askerî manevraları ve Nazilli fabrikasının açılışı yapılacaktı.

İsmet İnönü o tarihte başbakan değildi; fakat bu seyahate davetliydi. Mareşal Fevzi Çakmak da beraber bulunuyordu. Bu yolculukta Atatürk'ün özellikle yanımızdakilere söylediği şeydi. "İsmet İnönü'yü arka sıralarda bırakmamaya dikkat ediniz." Şimdi bir takım tefsirler yapıldığı zaman, ben bunları bildiğim için üzüntü duyuyorum doğrusu.

İsmet İnönü için hem tarihî kişiliği yönünden, hem de Atatürk'le olan ilgileri ve çalışmaları bakımından daha pek çok anılarım var. Fakat burada ölüm yıldönümü vesilesiyle, hatırasını anarken sadece bu konular üzerinde durmakla yetineceğim.

Hepinizi saygı ile selâmlarım, kendisine de rahmetler dilerim. Teşekkür ederim.

ORD. PROF. ENVER ZİYA KARAL'IN KONUŞMASI

Sayın Başbakan, Sayın Mevhibe İnönü, Sayın Davetliler,

Sayın Başbakanla, Sayın Afet İnan gibi bendeniz de hatıralar anlatmak isterdim. Ama ne yazık ki, kendileri kadar İnönü'yle temas etmiş değilim.

Birtakım anılarım yok değil, var; fakat söylenecek kadar önemli görmediğim için onları tekrarlamıyacağım; başka yönden İnönü hakkında, şu anda, toparlayabildiğim bilgilerle onu anmağa çalışacağım.

Bir Fransız düşünürü, “zaman kendiliğinden ne iyidir, ne kötüdür” diye bir söz söylemiştir. Gerçekten de böyledir. Zamamı değerlendiren insandır. İnsanın hayatında yaptıklarıdır. Kendi çıkarları üstüne yükselip yurt için, millet için ve hatta bunlar da yetmez, insanlık için yaptıklarıdır.

Bu üç yönlü çalışmadır ki, bir insanı ulusal sınırlar içinde olduğu kadar, ulusal sınırlar dışında da tarihe mâleder ve tarih onu bağrına bastıktan sonra hatırlanmasını emreder. Biz, bugün böyle bir emirle buradayız, yarınki nesiller de, yine böyle bir emirle buldukları yerde İnönü'yü anacaklardır; çünkü o hayatını boş yere geçirmemiştir.

İnönü, 1884 te doğmuştur, 1973 de ölmüştür demek doğru değil, başka bir hayata başlamıştır. Bu doksan yıl tutar, aşağı yukarı. 1906 da Harp Akademisinden çıkıp da üniformayı giydiği günden bu yana, İnönü görev başındadır. Bu görevin çeşitli nitelikleri ve aşamaları vardır. İlk generalliğe kadar yükselen askerî kariyeri vardır. Basamak, basamak bu kariyerin zirvesine yükselmiştir.

Sonra siyasal hayatı gelir. Cumhurbaşkanlığına kadar yükseliyor. Fırtınalı geçen parti liderliği yaşamı da hatırlanacaktır. İktidarda olsun, muhalefette olsun, daima ulus çıkarlarını üstün tutmuştur. Tarih yargısını yapmış, hükmünü vermiş olmasa bile, biz bugün bunu böyle biliyoruz.

Hatâ işlemiş de olabilir. İşlemeyen insan yoktur; ama amacı istikametinde İnönü, hiç bir vakit yurt ülküsünün dışına çıkmak için gayret sarf etmiş ve çıkmış değildir. İnönü'yü aslında İsmet İnönü

yapan ve kendi kuşağındaki diğer insanların çoğundan ayırt ettiren budur. Bu uzun devir de, aşağı yukarı 67 yıl tutuyor, memleket hizmetinde İnönü çeşitli aşamalardan geçtikten sonra elbette anılmağa hak kazanmıştır. Aslında onun anılmağa ihtiyacı yoktur, bizim onu anmağa ihtiyacımız var. Biz onu andıkça belki biraz, yoksun bulunduğumuzu sandığımız gerçek ahlâkı bir dereceye kadar öğrenmiş oluruz.

Benden önce konuşan çok değerli Sayın Başbakan ve Sayın Afet İnan, onun bütün özelliklerine dokundular. Bana söyleyecek fazla bir şey kalmadı.

İnönü askerî üniformasını bıraktıktan, Türkiye'nin kurucularından biri olarak yeni bir göreve, diplomatik kariyerine başladıktan sonra temasta bulunduğu diplomatlar onun hakkında ne düşünmüşlerdi? Bugün kendi düşündüklerimizi söylerken, onların, eskiden neler düşünmüş olduklarını da hatırlamalıyız.

Mudanya ve Lozan Konferanslarında İnönü'nün yabancılar üzerinde bırakmış olduğu etkiye dokunmak istiyorum.

İlk okuyacağım belge henüz yayınlanmış değildir, ne bizde ne de başka bir memlekette. Bu vesika, İstanbul'da işgal kuvvetleri olağanüstü Komutanı General Harrington'dan İngiliz Hariciyesine gönderilen bir mektuptur. Harrington, Mudanya'da İsmet Paşa'yla tanışır. Onu, ölçer, biçer, tartar ve İngiliz Hariciyesine yazdığı vakit de: "Yarın konferansa gelmesi kuvvetle muhtemeldir. Belki Lord Curzon'a faydası olur diye size karakterini belirtiyorum" der. Siz, dediği Humbold adında Lord Curzon'un özel kâtibidir. Diyor ki: "Sırası gelince, Lord Curzon için faydalı olur, düşüncesiyle İsmet Paşa hakkındaki intibalarımı bildiriyorum. Bana öyle geliyor ki, gelecek barış konferansında Ankara'yı o temsil edecektir." İsmet Paşa henüz başmurahtas seçilmiş değildi, çünkü mektubun tarihi 30 Ekim 1922 dir. Harrington devam ediyor :

"Kendisiyle ilk tanıştığım da beni hiç de etkilemedi. Kısa boyludur. Dikkati çeken bir yanı yoktur. Çok az konuşur, üstelik de bir kusuru, bazı hallerde bir üstünlüğü vardır, sağırdır. Öyle sanıyorum ki 42 yaşlarındadır. Birçok önemli görevlerde bulunmuştur. Komutanlık ve Genel Kurmay Başkanlığı yapmıştır. Yunanlılara karşı yapılan son savaşta da batı orduları komutanı idi. Günlerce bize karşı haşin davrandı. Merhaba ve allahaısmarladık, deyişinin

dışında gülümsediğini hiç göremedik. O bir ayrıntılar ustasıdır. Her satırı dikkatli okur, bir yazının sonuna gelmedikçe hiç bir vakit fikir açıklamaz. Okurken not alır. Yazıyı bitirince bir süre düşünür; sonra da her paragraf üzerindeki düşüncelerini söylemeye başlar. Görüşmelerimiz sırasında daima nazik davrandı. Hiç heyecanlanmadı. Kendisinde herhangi bir böbürlenme işaretini katiben görmedim. Bir çeşit hukukçu mantığına sahiptir, öyle de hareket etti. Kuşku yoktur ki, iyi bir generaldir. Ordunun kendisine güveni vardır. Yunanlıları bozguna uğratan plânların hazırlanmasında pay sahibidir. Mustafa Kemal'in de çok yakın arkadaşıdır. Şüphe yok ki, bir masada oturup kendisiyle yemek yenecek adam da değil; fakat kendisine saygım olduğunu söylemeliyim. Lord Curzon'la ve Poincare ile görüştüğü vakit her halde boyu uzayacaktır. Görüşme sahnesini tasavvur edemiyorum, fakat eminim ki, tahmin edildiğinden çok daha uzağını görebilen bir insandır”.

Bu, General Harrington'un 1922 deki bir mektubundan aldığım satırlardır. Mektup çok daha uzundur. Ben sadece karakteriyle ilgili olanlarını aldım.

İsmet Paşa'nın Lozan'da bulunduğu sırada, İsviçre'de Amerika'nın elçiliğini yapan, sonra İsmet Paşa'nın dostluğunu kazanan Child adında bir elçi vardı. Hatıratını yazmıştır. Hatıratından İsmet Paşa'yla alâkalı bir kaç satır alıyorum. “İsmet, dış görünüşü itibariyle son derecede sade görünümlüdür. Fakat içi karmaşıktır. Lord Curzon'un nazarında cahildir, kabadır ve önemsizdir. Öyle ki, Lord Curzon, kendisinden bir şeye muvafakat etmesini istediği vakit İsmet duygularına tamamen hakimdir. Evvelce dokuz on defa söylemiş olduğu bir fikri tekrarlamakla yetinir. Bu Lord Curzon'da bir çeşit hiddet fırtınası yaratır ve İsmet'in davranışını hamakatına bağlar. Ben ise inanıyorum ki İsmet'in kafası işlemez gibi görüldüğü vakit dahi, dimağı şayanı hayret bir surette işlemektedir. İsmet, sade görünmenin değerini biliyor. Curzon, bir okul öğretmeni gibi konuşuyor. Ara sıra da konferans masasında hakaret ediyor. İsmet, protestoda bulunmuyor. Ya hayretle bakıyor, yahut da gülümsüyor. Ben eminim ki Lord Curzon'u bu suretle yıpratmaktadır. Ve daha şimdiden Hindistan Kral vekiliyle İsmet arasındaki mücadele İsmet'in lehine gelişmektedir. Özel konuşmalarında İsmet ara sıra sükuta dalar; fakat birden bire başını kaldırır yeni bir konu üzerinde konuşmalara yeni bir mecra verir. Neşesi daima yerindedir ve içten güler. Fakat ben

onun eğlenmediği vakit güldüğünü gördüm. Bazan güldüğü vakit eğlenmediği gibi. Lord Curzon'un İsmet Paşa'dan çekeceği var. Lord Curzon süslü ve güçlü. İngilizcesi İsmet Paşa'nın kulaklarına çarptığı vakit onun yüzünde hiçbir iz bırakmadan sönüp gidecektir". Child'in elçilik heyetinde bulunan, o vakit deniz ateşesi, sonradan Amerika'da yüksek yıldızlı bir rütbeyle Pasifik Donanmasından emekli olan bir amiralle tanıştım. O aynen şunu söyledi. "İsmet Paşa, Lozan'a geldiği vakit henüz konferans açılmamış idi, adı kordiplomatik arasında ve elçiliklerde yayıldı. Hepimiz gülmekten kırıldık, neden mi? Bir kez kısa boylu bir adam diplomat olamazdı, bizim kurallara göre. İkincisi, sağırılık da diplomatlıkla bağdaşmaz. Biz bu açıdan İsmet'i ölçtük; fakat konferans başladığı zaman gördük ki, iş bambaşkadır. Lord Curzon, o vakit Avrupa'nın en muhteşem hatibi idi. İngilizceyi onun kadar iyi konuşan, insanları etki altında bırakan bir diplomat daha görülmemiş değildi. Konuştuğu vakit biz hepimiz Amerikalı, İngiliz ürperiyorduk, o edebî ifadenin tesiri altında. Yalnız bir kişi, İsmet önünde bir kâğıt, bir şeyler karalıyor ve Lord Curzon'un bu ses dalgaları onda iz bırakmaksızın uçup gidiyordu. Lord Curzon ilk toplantıdan sonra geldi, dedi ki : 'Bu adam beni deli edecek. Ben ne yapacağım, şimdi.' Çünkü, diplomaside hitabet müthiş bir şeydir ve bu adamın silâhı elinden alınmıştı". Child'in iki üç görüşü daha var. Birincisi İsmet Paşa'nın davasında sır saklamayan bir diplomat oluşu. İkincisi, İsmet Paşa'nın yalan söylemeyişi.

Child'in ifadesi olduğu ve tarihe geçtiği için, bu alkışlarımız onundur. Eğer sağ ise ve bunu öğrenirse çok sevinecektir. Child İsmet Paşa'nın şu sözlerini de tekrarlıyor.

"Biz, bütün maddî ve manevî gücümüzle, bütün varlığımızla istiklâl ve hakimiyetimiz için savaştık. Yunanlıların ve Amerikalıların memleketimizde fesat ve hiyanet tohumları yaymaya alet olmalarını istemiyoruz. Avrupa devletlerinin müdahale ve entrikalarından da kurtulmak istiyoruz"¹.

Vaktinizi alıyorum, ama ben bir daha İsmet Paşa hakkında kolay kolay konuşmak fırsatını bulup bulmayacağımı bilmediğim için müsaade ederseniz yine böyle yabancı belgelerden aldığım bir notu okuyayım. Fakat bu okuyacağım belge bir meydan savaşımı, diplo-

¹ Richard Washburn Child, A Diplomat Looks at Europe s. 95-96

matik bir meydan savaşının bir sahnesini yansıtmaktadır. Şöyle ki, Birinci Lozan Konferansı, bir çok çalışmalarından sonra öyle bir vaziyete gelmiştir ki, kesilmek üzeredir. Son sahne tabii iki taraf için de önemlidir. Aslında, Lozan Konferansı Türkiye için Birinci Cihan Savaşının sonu demektir. Önemi burada. Son sahne, Lord Curzon'un kâatibi Nicolson tarafından tespit edilmiştir. Nicolson memleketine yaptığı hizmetler dolayısıyla sonradan kendisine Lord'luk payesi verilmiştir. Hatıratında Konferansın kesilmesi ve İsmet Paşa ile ilgili sunları anlatmaktadır :

“4 Şubat Pazar. İsmet rahatsız ve canı sıkkın. Oturmakta olduğu koltuğa adeta gömülmüş. Alnı kıpırdıyor, mendilini sık sık dudaklarına götürüyor. Çok rahatsız ve sinirli. Curzon koltuğunda azametle kurulmuş oturuyor. Ben onun arkasında oturuyorum ve not tutuyorum. Bombard (Fransız delegesi) güzel konuşuyor. Garoni (İtalyan delegesi) ise gayet kötü. Sonra Curzon söze başlıyor. Örnek-siz denecek kadar güzel konuşuyor. Sesinin tonu mütemadiyen değişiyor. Hatipliğin bütün vasıtalarını kullanıyor. Tatlılık, ümitsizlik, korkutma, otorite. Bir aralık: “İsmet Paşa, unutma ki mümkün olandan fazlasını kabul ettik. Ve bütün bunları barış uğrunda yaptık. Mr. Bombard'ın da dediği gibi, barış sizin elinizdedir. Eğer şu önümüzdeki bir saat içinde barış yapamaz isek ondan sonra, artık sulh olmayacaktır. Belki de savaş olacaktır, savaş İsmet Paşa! Artık biz bekleyemeyiz. Size yalvarıyorum kabul etmeniz için. Bizzat kendi mektubunuzda varmış olduğunuz neticeye göre, size yapmış olduğumuz tavizatı kabul ediniz, yeterli görünüz ve biliniz ki, artık tavizatın sonuna gelmiş bulunuyoruz, sonuna!” (Burada dramatik şekilde son kelimesi üzerinde Curzon durur).

İsmet Paşa ve Rıza Nur vaziyeti görüşmek için çekildiler. Onlara yolda refakat ettim. Bagajlarla, dosyalarımız götürülmek üzere toplanmıştı. Marangoz nezaretinde dosyalar sandıklara doldurulup çivileniyordu. Üst kata giden geçit gazeteciler tarafından tıkanmıştı. Tıkanıklık arasında ilerledim. İsmet'i Growes'in odasına ilettim ve Marki'nin yanına döndüm. Onun oturma odasındaki atmosfer bunalm kokuyordu. Kendisi, koltuğa dayanmış, neşeli, mütehakkim fakat yıpranmış görünüyordu. Saat 6.30 da İsmet döndü. Bizim bütün tekliflerimizi kabul ediyor, fakat ekonomik paragrafı reddediyordu. Curzon, Bombard'a mânâlı bir gülümseme ile size demedim mi, diye işaret etti. İsmet, Yunanlıların tazminat meselesinde karşıt bir

istekte bulunmalarına müsaade edilmemesi hususunda direndi. Curzon, bana döndü, Venizelos'a söyle dedi. Aman Allahım galiba sona yetişiyoruz. Bitişik odaya koştum, Venizelos'a telefon ettim. Venizelos kabul ediyor. Toplantıya döndüm. Elektrikli bir hava içinde kendimi buldum. Yunan tazminatını bırakmışlar. Ben de Venizelos'un mesajından bahsetmeksizin Curzon'un arkasındaki sandalyeye külçe gibi çöktüm. Kapitülasyonlar hakkında konuşuyorlar, Marki tarafından mükemmel bir surette desteklenen Bombard ve Garoni İsmet Paşa'yı istekleriyle ve tehditleriyle bombardıman ediyorlar. Her zamanki gibi bu insan için içimde merhamet duyuyorum. Esasında Lord Curzon da merhamet duyuyor; fakat İsmet Paşa kendi veya daha ziyade bizim silâhlarımıza yapışmış, metanetle savunuyor, bir defasında yalnız kendini kaybetti, ayağa kalktı : "Ankara'ya döneceğim ve milletime diyeceğim ki Lord Curzon'un başkanlığındaki konferans savaş istiyor." Hepsi ayağa kalktılar, hayır hayır gidemezsin, diyemezsin. Gergin bir andı. Telefon çalıyor, soruyorum kimdir? İnce bir ses Japon delegasyonu diyor. Sert bir şekilde telefonu kapatıyorum. Toplantı odasına tekrar dönüyorum. Bu esnada Lord Curzon saatine bakıyor ve diyor : "İsmet Paşa, memleketini kurtarmanız için ancak yarım saatiniz var." Bu ultiyatodur. İsmet Paşa, mendilini dudaklarına götürüyor, kendisini sandalyeye bırakıyor. Ter içinde kalmış olan alnına, elinin parmaklarıyla vuruyor, çaresizdir, "yapamam yapamam" diye mırıldanıyor. Çok acıklı bir durumdadır. İsmet'i seven Lord Curzon muzdarip oluyor, ona tebessüm ederek ve de şaşkınlığından Fransızca olduğunu sandığım müphem mırıltılarla muhabbet gösteriyor. Şimdi ne yapacağını bilmemek sırası Lord Curzon ve arkadaşlarına gelmiştir. Nihayet : "Pek âlâ, ümit yok", diyor Curzon. "Ümit yok" diye Fransız delegesi tekrarlıyor. Ayağa kalktık, vedalaştık. Curzon ve ötekiler odadan suratları asık, kederli çıktılar. Sandıklar ve gazetecilerle dolu olan koridorda ilerliyoruz. Gazetecilerin arasında Massigli elinde imzaya hazır nihai barış muahedesi projesiyle duruyor. İsmet, asansörle iniyor, ben de onunla indim. Marki öyle yap demişti. İsmet sükûn ve huzur içinde, oteli sanki hiç de önemli bir şey olmamış gibi terk ediyor. Fransız ve İtalyan delegeleri arkasından ona kapitülasyonlar hakkında yeni bir hal tarzı gönderdiler. İstasyona, ekspresin yarım saat daha bekletilmesi için emir verdim. İsmet'ten bir cevap bekliyoruz. O esnada acele yemek yiyoruz. Saat 9,15 de oteli terk ediyoruz. İsmet'ten haber

yok. İstasyon'da büyük bir kalabalık ve birçok da polis var. Trenden eğilerek, sarkarak bakıyoruz. Belki son dakikada İsmet inadından vazgeçer, görünür veya bir insan yollar diye. Hayır, öyle birşey yok. Bombard telaşla ve soluğu kesilerek trenin merdivenine eliyle vuruyor. İyi değil, iyi değil, diyor. Bir İngilizce ses, "no good, no good" diye tekrarlıyor. Trene kimse hareket işaretini veremiyor, o kadar şaşkınsınız. Nihayet ben tren memuruna "gidiyoruz" dedim.

Koca tren gecenin karanlığında kaymaya başladı".

İşte, o devrin canlı şahitlerinden birisinin adetâ nesir halinde bir manzumesi. Ertesi gün sabah gazetelerinde şöyle bir haber vardı : "Lord Curzon'un ahmaklığından konferans başarısızlığa uğradı." Ve Nicolson anlatıyor : "Koca Lord hüngür, hüngür ağlamaya başladı. Bu cüce adam benim bütün istikbalimi yıktı, dedi".

Lozan Konferansının ikinci devresi başladığı vakit, İsmet Paşa yine Türk heyetinin başındadır ama diğer delegasyonların gerek üyeleri, gerekse birçoklarının başkanları değişmiştir.

Konferansın ikinci devresinde, Sovyet Rusya'nın Vorovsky adındaki delegesi bir suikaste kurban olmuş, öldürülmüştür. Polis müdürü, İsmet Paşa'dan bir görüşme istiyor, geliyor, diyor ki : "İstihbaratımız aracılığıyla size karşı bir suikast tertip edildiğini öğrenmiş bulunuyoruz. Biz bütün tedbirlerimizi aldık ama bir ricamız var, siz de bize yardım etmelisiniz".

— Ne gibi yardımda bulunabilirim? diye soruyor İsmet Paşa.

— Kolay, arabanızdaki Türk bayrağını kaldırmalısınız.

İsmet Paşa'nın cevabı :

— Türk bayrağı benim arabamdan kalkamaz. Ben burada ölürüm, benim yerime başka bir Türk gelir, bu arabaya biner ve benim vazifemi yapar. Ve Türk bayrağı arabadan kalkmaz.

Öyle sanıyorum ki İsmet Paşa ve onun devrinden, onun kuşağından kalacak ve hepimize kılavuzluk edecek dersler arasında bu son okuduğum söz önemlidir.

Vatanseverlik, vatanseverim demekle olmaz, vatana hizmet ile olur. İsmet Paşa'nın hayatı vatanseverliğin canlı bir örneği olarak kalacaktır.

Teşekkür ederim.

ANADOLU'DA “KARAMANLICA” KİTÂBELER

(Grek harfleriyle Türkçe kitabeler)

Prof. Dr. SEMAVİ EYİCE

Anadolu'nun ana dili türkçe olan hıristiyan (ortodoks) halkı üzerinde yeteri kadar durulmamıştır. Bu topluluğun dili hakkında ise bazı incelemeler yapılmıştır. Uzun yıllar önce Ankara Üniversitesi, Dil-Tarih ve Coğrafya Fakültesinde sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde öğretim üyeliği yapan Prof. Dr. János Eckmann (1905-1971)'nın, yurdumuzda bulunduğu yıllarda üzerinde çalıştığı ve yayınlar yaptığı konulardan biri, işte bu topluluklar için hazırlanan yani grek harfleriyle türk dilinde yazılan, genellikle “karamanlica” olarak adlandırılan kitapların dil özellikleri idi¹. Bilhassa İç Anadolu'da yaşayan ve ana dilleri türkçe olan bu ortodoks topluluk, Lozan anlaşması ile Yunanistan'a gönderildiğinden, artık “karamanlica” sona ermiş ve grek yazısı ile türkçe basılan bu çeşit kitaplar da tarihe mal olmuştur. Anadolu'nun türkçe konuşan ortodokslarının etnik menşei meselesi, üzerinde durulması gerekli olan ikinci bir konudur. Bir çoklarının iddia ettikleri gibi, bunların zorla türkçe konuşmağa mecbur edilmiş Rumlar olduklarına ihtimal vermek mantık dışıdır².

¹ Prof. Dr. Eckmann'ın “karamanlica” ile ilgili başlıca yazıları şunlardır: *Anadolu karamanlı ağızlarına ait araştırmalar, I. Phonetica*, “Ankara Üniv. Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. Dergisi” VIII, sayı 1-2 (1950) s. 165-200; *Karamanlica -işin- li gerundium hakkında*, “Türk Dili Belleteni” seri III, sayı 14-15 (1950, baskı 1951), s. 45-52; *Karamanlı türkçesinde -Maca ekli fiil şekli*, “Türk Dili Araştırmaları Yıllığı” (1953) s. 45-48; *Yunan harfli karamanlı imlâsı hakkında*, “Türk Dili ve Tarihi hakkında Araştırmalar, I (Ankara 1950) s. 27-31; *Einige gerundiale Konstruktionen im Karamanischen*, şu eserde: *Jean Dery Armağanı*, Ankara 1958, s. 77-83; *Die Karamanische Literatur*, “*Philologiae Turcica Fundamenta*” II (1964) s. 819-835.

² Adından anlaşıldığına göre kendisi de bir “karamanlı” olan S.A. Hudaverdioglu, Yunanistan'da adını değiştirerek Theodotos olduktan sonra bu görüşü savunanların başına geçmiştir. Atina'da 1930 da toplanan III. Bizans tetkikleri kongresinde Türklerin “dillerini kesecekleri” tehdidinden korkan Anadolu Rumlarının türkçeyi zoraki öğrendiklerini beyanı üzerine, buna karşı çıkarlar olmuş (Sykutris) ve Türklerin dillerini zorla konuşurmalarının başka örneği olmadığını söylemişlerdir, kışl. S. Houdaverdioglou- Theodotos, *La littérature turcophone, Actes du*

Şimdiki halde bilindiği kadarı ile³ ilki 1718 de basılan kitaplar ise, pek çok kimseyi ilgilendiren bir araştırma sahasıdır⁴. S. Salaville ile E. Dalleggio d'Alessio bu konuyu esasından ele almağı başarmışlar, bu kitapların mükemmel sayılabilecek bir bibliyografyasını hazırlayarak yayınlamağı girişmişlerdi. Yazarlardan birinin, S. Salaville'in 26 ekim 1965'de ölümü ile aksayan bu yayın işinin sona erdirilmesini temenni etmemeğı imkân yoktur⁵. "Karamanlıca" ile bağlantılı üçüncü mesele ise⁶, ana dilleri türkçe olan hıristiyan-ortodoks Anadolu' luların bıraktıkları kitâbelerdir. Şimdiye kadar bu konunun üzerinde

IIIe Congrès Int. des Etudes Byzantines, Atina 1932, s. 90-92; Eckmann ise daha pek çokları gibi, bu topluluğun hıristiyanlığı kabul etmiş Türklerin torunları olduğunu kabul ettiğini, "Birçok hususlar bu ikinci nazariye lehine konuşmaktadır" demek suretiyle belli etmiştir, kşl. *Phonetica I*, s. 165.

³ İstanbul'un fethinden sonra ilk Ortodoks patriği olan Gennadios'un türkçe *İtikadnâmesi*'nin XVI. yüzyılda Martin Crusius tarafından Avrupa'da basılan metni bir bakıma en eski grek harfli türkçe eserdir. Fakat bu "karamanlılar" ın faydalanması için yapılmış bir yayın olmadığından ayrı bir yere sahiptir.

⁴ Bu 170 sahifelik bir *Aphanisma tes Khrístia – Gülzar-ı imân-ı Mesihî*'dir. Grekçe ve grek harfli türkçe metinler karşılıklı düzenlenmiştir. Kitap Neopaktos'lu Arta (Türk devrinde: Narda) metropoliti Neophytos Mavromates (1656-1740) tarafından hazırlanarak, tahmin olunduğuna göre, Panagiotes Kyriakides adında bir matbaacı tarafından basılmıştır. Ancak son araştırmalara göre, Mavromates grekçe metni Türk diline çevirmiş olmayıp –zira türkçesi herhalde yetersizdi–, sadece mevcut bir metni bularak yayınlamıştır; kşl. *not. 5'deki eser*.

⁵ S. Salaville ve E. Dalleggio, *Karamanlidika – Bibliographie analytique d'ouvrages en langue turque imprimés en caractères grecs* (Collection de l'Institut Français d'Athènes-Centre d'Etudes d'Asie Mineure), *I*, 1584-1850, Atina 1958; *II*, 1851-1865, Atina 1966; *III*, 1866-1900 (Philologikos Syllogos "Parnassos" Epistemonikai diatribai: 4) Atina 1974, bu cild Yunan Akademisi tarafından bir ödüle lâyık görülmüştür. Üçüncü cild ile bibliyografya 1900 yılına kadar gelmiştir. Bu kitabın ilk cildinin etraflı bir tahlil-tenkidi için bkz. S. Eyice, "*Belleten*" XXXVI, sayı 102 (1962) s. 369-374. Üçüncü cildin hak. bkz. M. Şakiroğlu, "*Belleten*" XXXVIII, sayı 152 (1974) s. 757-765.

⁶ Onaltıncı yüzyıl ortasında, 1553-1555'de İstanbul ve Anadolu'yu dolaşan Alman seyyahı Hans Dernschwam, o sırada İstanbul'da Yedikule yakınındaki bir mahallede oturan ve *caramanos* denilen bir topluluktan bahseder. Dernschwam'a göre bunlar Karaman'dan gelmişlerdir. Dinleri hıristiyan olup ortodoksturlar. Fakat kiliselerinde âyinlerini Yunan dilinde yapmayıp türkçe konuşurlar, bkz. Dernschwam, *Tagebuch einer Reise nach Konstantinopel und Kleinasien* (yayımlayan F. Babinger), München-Leipzig 1923, s. 52. Yedikule yakınında Samatya'da, 1955'de yanan Hagios Konstantinos kilisesi ötedenberi Karamanlılara aitti, kşl. A.M. Schneider, *Byzanz*, Berlin 1936 (tıpkıbasımı, Amsterdam 1967) s. 46, not. 45; ay. yazar, *Yedikule und Umgebung*, "*Oriens*" V (1952), s. 202, no. 3.

çalışıldığından haberimiz olmadı⁷. Notlarımız arasında biriken bu çeşit kitâbe kopyalarından bir kaçını, ileride bir "karamanlica" epigrafyası yapacaklara faydalı olacağı düşüncesiyle burada tanıtmağı yerinde bulduk. Şu hususa da işaret etmeğı yerinde buluyoruz: Dilci olmadığımızı göre bu yazımızda filoloji bakımından bir iddiamız olamayacaktır. Biz bu küçük araştırmamızla şimdiye kadar önem verilmeyen fakat Anadolu Türklüğü ile yakından bağlantılı bir konu üzerine sadece dikkati çekmeğı yeterli buluyoruz.

I

KARADENİZ EREĞLİSİ'NDE ÇEŞME KİTÂBESİ

(Resim : 1-3)

Karadeniz Ereğlisi'nde yaptığımız araştırmalar sırasında 14 temmuz 1963 günü, bu şehrin Süleymanlar mahallesinde, İstikbal caddesinde 16 numaralı evin önünde bir çeşme ile karşılaştık. O tarihte Bay Hüseyin Örs'e ait olan evin evvelce Ereğli'nin varlıklı bir rumunun mülkü olduğu söyleniyordu. Bu konağın eski sahibi, herhalde evi yapılırken, sokak duvarına bitişik olarak bir de çeşme yaptırmış ve bunu türkçe ve "karamanlica" iki kitâbe ile süslemişti. Anlayamadığımız bir sebeple bu çeşme son yıllarda hiç bir lüzum olmaksızın yıktırılmış, muntazam işlenmiş mermerleri bahçenin içine yığılmıştı. Yalnız kitâbeleri parça, yeni yapılan sokak üstündeki bir çeşmede, ayna taşı olarak tekrar kullanılmıştır. Suyu bahçenin içindeki bir haznedan gelen esas çeşmenin dağınık parçalarından birinde arap harfleri ile bir *Mâaşallah* işlenmiştir (Res. 2). Ayrıca bir kilit taşı üstünde de alt alta olmak üzere 1886 ve ۱۳۰۲ (= 1302) tarihi görülmektedir (Res. 3). Ancak bu sonuncu rakamın, hicri değil rûmî (= mâli) tarih olduğunu kabul edebiliriz. Çünkü hicri

⁷ İstanbul'da ölen "karamanlılar"ın çoğu, surların dışındaki Balıklı manastırına gömülmüş, veya başka bir yerdeki mezartaşları topluca buraya taşınmıştır. Bunların grek harfli türkçe mezartaşları bugün manastırın avlusunda bol sayıda görülmektedir. Bunlardan yalnız bir tanesi, 1867'de Taşkılla'da bir donanma gecesini, başına bir şenlik fişeginin isabeti ile yirmibeş yaşında ölen, Niğde sancağından Prodrinos'un mezartaşı yayınlanmıştır, bkz. Reşat Ekrem Koçu, *Demirkazık*, "Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni", sayı 80 (Eylül 1948) s. 5; bu topluluğun mezarlığının esas yeri hakkında ayrıca kşl. Eremya Çelebi Kömürçüyan, *İstanbul tarihi-XVII. asırda İstanbul* (yayınlayan Hrant Andreasyan), İstanbul 1952, s. 201, not. 26.

1302 tarihinin karşılığı 1884-1885'dir. Halbuki milâdî 1886'nın karşılığı 1302'dir.

Çeşme, üstteki türkçe kitâbeden başka bir de grek harfli kitâbeye sahiptir. Üstteki arap harfli kitabenin aynen tekrarı olan bu yazı 0 m 61 × 0 m 38 ölçüsünde bir levhaya işlenmiştir. Harf boyları, en üst satırda 3 cm 8, orta satırda 4 cm, en alt satırda ise 4 cm 5 dir. Ayrıca çerçeve dışında en altta da bir ad vardır.

Grek harfi türkçe yazı şu şekildedir⁸:

ΣΑΧΙΠ-ΟΥΛ-ΧΑΓΙΡΑΤ
 ΙΤΖΕΝΛΕΡΕ-ΑΑΦΙΓΙΕΤ
 ΓΙΑΠΤΗΡΑΝΕ-ΡΑΧΜΕΤ
 ΧΑ ~ ΙΣΤΑΒΡΙ

Bunun grekçe transkripsiyonu şu surette yapılabilir:

1. Σαχιπ - ουλ - χαγίρατ
2. Ιτζενλερε - ααφιγιετ
3. Γιαπτηρανε - ραχμετ
4. χα̃ - Ισταβρι

Kitâbenin latin harfleri ile transkripsiyonu şudur:

- 1 — Sahib - ul - hayrat
- 2 — İçenlere - âfiyet

⁸ Kitâbeleri aynen asıllarında olduğu gibi verdikten başka, bunları grekçe transkripsiyonla da tekrarlamak uygun bulduk. Ayrıca okunuşu göstermek için bugünkü türkçe harflerle bir de transliterasyonunu yaptık. Grekçe transkripsiyonda, kitâbelerin dili türkçe olduğundan diakritik işaretleri koymadık. Transliterasyonda bazı harflerin karşılıklarını şu şekilde kullandık :

Z	ζ	z
H	η	i
IA	ια	ya
Φ	φ	f
X	χ	h

3 — Yaptırane – rahmet

4 — Hâ İstavri

Bu kitabeyi şu surette türkçe olarak yazmak mümkündür:

1 — Sâhibü'l-hayrat

2 — İçenlere âfiyet

3 — Yaptırana rahmet

4 — Ha[cı] İstavri

Taş burada kesilmektedir. Yukarıda bahsi geçen tarihin kitâbenin üstünde, çeşme kemerinin kilit taşında olduğuna ihtimal verilebilir. Kitâbenin başka bir parçası da bahçede bulunmuştur. Bunun üstünde iki satır halinde :

ΚΟΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΙΑΝΝΟΥΑΠΙΟΥ

yazısı işlenmiştir. Fakat bu parçanın çeşmenin neresine ait olduğu ve esas kitâbe ile ilgisi anlaşılammaktadır.

Hacı İstavri adında bir şahıs tarafından 1886 da yaptırılan bu çeşmenin kısa "karamanlica" kitabesinin yazılışı ve özellikleri hakkında şu noktalara işaret edilebilir⁹:

⁹ Hıristiyanlar tarafından yaptırılan çeşmelerde iki dilde yazılmış kitâbeler görülmüştür. Bu hususta şu örnekler hatıra gelebilir : Sayın E. Gl. Cevdet Çulpan tarafından lutfedilen bir nota göre, evvelce Çatalca'da Anastasiadis Konaki adında bir Rum tarafından yaptırılmış kitabeli bir çeşme vardı. Bu çeşmenin Çatalca İlköğretim Merkezi'nde olan kitabesinin türkçe metnini C. Çulpan Paşa şu surette kopya etmiştir:

Cihânda âdeme hayru'l-âmel bâki kalur yokse

Geçer gider anın su gibi ömrü rûz u şeb âyi

Hüdânın kâhi gizludur rizası bir içim suda

Heman atşâna vir bu çeşmeden âb-ı musaffayı

Oku tarih-i Milâdın iç İsâ aşkına suyun

Anastasyadi Konaki geturdi bu güzel mâyi

sene 1887

1. ve 2. mısralar arasında "Maşallah Hû", 5. ve 6. mısralar arasında da 1887 tarihi ve Lutfi imzası vardır. Kitabe güzel bir talik hat ile yazılmıştır. Bu talik yazısının alt tarafında kitabenin rumca yazılı metni mevcuttur. Bu tarihlerde vakanüvis Ahmed Lutfi (1817-1907) Efendinin şiir yazdığı bilinir, kşl. İbnülemin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, s. 896-901. Çatalca'daki bu manzum kitâbenin onun olup olmadığı ayrıca araştırılmalıdır. H. 1302 (=1884)'de basılan *Divançe'*-

2. satırda: önemli bir mesele ζ nin karşılığıdır. Bunun için $\tau\zeta$ kullanılmıştır. *Âfiyet* kelimesinde “uzun a”yı belirtmek için ise başta çifte α yazılmıştır.

3. satırda: Sondaki *a* yerine *e* kullanılmasını belki bir lehçe özelliğine bağlamak kabildir.

4. satırda: $\chi\bar{x}$ harfleri, üstündeki işaretten anlaşıldığı gibi bir kısaltmadır. Bu *Hacı* kelimesinin kısaltılmış şeklidir. *Hacı*’nın Anadolu ortodoksları arasında çok yaygın bir ünvan olarak kullanıldığını gösteren pek çok örnek vardır. Bu hususda aşağıda başka örnekler verilecektir.

Bu kısa kitâbenin ilgi çekici bir tarafı da, Anadolu hıristiyanları arasında *rahmet* kelimesinin yaygın kullanılışının maddî bir delilini ortaya koymasındır¹⁰.

sinde manzum eserlerinin bir kısmı vardır. Mahmud Kemal’in eserinde adı geçen iki Lutfi’den diğeri ise Dertli olarak tanınır ve H. 1261 (= 1845)’de ölmüştür.

İstanbul’da Boğaziçi’nde İstinye ile Yeniköy arasında da türkçe ve ermenice kitabeli bir çeşme vardır :

Sahib ü'l-hayrât ve'l-hase'nat Tınkırzâde
Ohanis Efendinin hayratıdır

H. 1278 (= 1861),

Bu türkçe kitabe altında ermeni harfleri ile yazılı ikinci kitabe bulunmaktadır.

Gene Boğaziçinde, Büyükdere-Çayırbaşı arasında deniz kıyısında H. 1269 (=1853)’de Lapir (=Lapierre?) adında bir fransız tarafından yaptırılmış bir çeşme vardı. İki satırlık türkçe kitâbesinden başka, dört satırlık fransızca kitâbesi de olan bu çeşme yol yapımı bahanesi ile ortadan kaldırılmıştır, kşl. İbrahim Hilmi Tanışık, *İstanbul Çeşmeleri*, II, İstanbul 1945, s. 205, no. 164.

1973 yılı sonbaharında İstanbul’da bir kitapçıdaki eski kitaplar arasında sekiz büyük cilt, Ermeni harfleri ile yazılmış Türk dilinde romanlar ile karşılaştık. Geçen yüzyılın ikinci yarısında yayınlanan bu kitaplar, Fransızların *feuilleton* romanlarının tercümelere idi. Bu da ayrıca işlenmeğe ve üzerinde durulmağa değer ayrı bir konudur.

¹⁰ Bu vesile ile küçük bir hatıramı da buraya geçirmeği doğru buluyorum: 1953 yılı yazında Selânik’de bulunduğum bir sırada bir sokakda tarihi bir eserin fotoğrafını çekerken, az ilerimde taş yontmakta olan ustaların konuşmaları kulağıma çalındı. Bunlardan biri arkadaşlarına, gayet tipik bir Anadolu ağzı ile “*Hava kapalı, bari iyi bir rahmet yağsa da şöyle bir uzanıp uysak.*” diyordu. Birdenbire onların tarafına dönerek sordum: “*Nerelisin sen?*”, Usta bir an şaşkınlık geçirmeksizin cevap verdi: “*Çafranboluluyum*”.

II

SİLİFKE MÜZESİNDE BİR MEZARTAŞI

(Resim : 4)

Silifke'de, 1972 yılı ağustosunda incelemeler yaptığımız sırada, buradaki müzede toplanan eski eserler arasında bir mezartaşı dikkatimizi çekti. Bu bir mezarın üst kapak taşı olup, müze ilgililerinin söylediğine göre, Silifke'nin iskelesi olan Taşucu'ndan getirilmiştir. Mermer kapağın köşeleri pahlıdır. Taşın yüzüne, yukarıda ve aşağıda birer *Kerubin* kabartması işlenmiş, ortada yuvarlak bir çerçeve içine de kitâbe oyulmuştur. Kitâbe çerçevesinin üst kenarında bir de haç vardır. Yazı bu yuvarlak çerçevenin içine konsantrik iki sıra halinde kazılmış, ayrıca ortaya bir tarih ve alta da ölüm tarihi işlenmiştir. Mezartaşı kitâbesi şundan ibarettir:

ΚΑΙΣΕΡΙΤΑΛΑΣΛΙΑΡΣΕΝΤΟΖΑΚΟΓΛΟΥ
 ΜΕΖΑΡΙΤΙΡΤΕΒΕΛΛΟΥΤΙ
 1850
 ΒΕΦΑΤΗ
 25 ΜΑΡΤ 1882

Bunun grekçe transkripsiyonu şu surette yapılabilir:

1. Καισερι Ταλασλι Αρσεν Τοζακογλου
2. Μεζαριτιρ τεβελλουτι
1850
3. βεφατη
4. 25 μαρτ 1882

Bu kitabenin lâtin harfleri ile karşılığı:

1. Kaiseri Talaslı Arsen Tozakoglu
2. Mezaritir tevel (l) uti

ortada: 1850

altta: vefatı

25 mart 1882

Kitabenin türkçe yazılışa uygun karşılığı şöyledir:

1. Kayseri Talas'lı Arsen Tozakoğlu
2. mezarıdır, tevellüdü
1850
vefatı
25 mart 1882

1. satır: *Arsen* adı rumlar arasında pek sık raslanan bir küçük ad değildir. Soyadı olan Tozakoğlu ise türkçe bir addır. Fakat *Tozak*'ın ne manaya geldiğini bilmiyorum. Bu belki de *tuzak*'dır¹¹.

2. satır: *mezarıdır*'da δ yerine τ kullanılmıştır. Aynı satırda sondaki *dü* için *ti* sesi tercih edilmiştir.

Bu mezartaşının Kayseri'nin Talas bucağından Arsen Tozakoğlu adında bir şahsa ait olduğu anlaşılıyor. Tozakoğlu, 1850 de doğmuş ve 25 mart 1882 de ölerek Taşucu'nda gömülmüştür.

III

SILLE'DE HAGİOS MİKHAEL KİLİSESİ TAMİR KİTÂBESİ

Konya ilçelerinden Sille'de kasabanın ortasında büyük bir kilise bulunmaktadır¹². 1964 yılında incelediğimiz bu yapının eski temeller üzerinde geç devirlerde yapıldığı ve bir kaç tamir gördüğü anlaşılmaktadır. Kilisenin iç kapısı üstündeki çok bozuk bir tamir kitâbesinde 1780 tarihi belli olmaktadır. Bunun altında beyaz badana üzerinde siyah boya ile yazılmış başka uzun bir tamir kitâbesi görülüyordu:

¹¹ *Tuzak*, türkçede eveldenberi bilinen bir kelimedir ve av için kullanılan hileli bir şeyi anlatır. Ayrıca ikinci bir manası da sevgi ve sevgi için söylenen sözdür, bkz. Kaşgarlı Mahmud *Divanü lûgat-it-Türk tercümesi* (yayınlayan, Türk Dil Kurumu), I, s. 320.

¹² Bu kitâbe evvelce gene tarafımızdan yayımlanmıştı, bkz. Semavi Eyice, *Konya ile Sille arasında Ak Manastır, Manâkıb Al-Ârifin'deki Deyr-i Eflâtun, "Şarkiyat Mecmuası" VI (1965) s. 158-159. Ayrıca bkz. Semavi Eyice, Akmanastır (S. Chariton) in der Nähe von Konya und die Höhlenkirchen von Sille, Polychordia - Festschrift Frans Dölger zum 75. Geburtstag (yay. P. Wirth), Amsterdam 1967, II, s. 162-183, bilhassa s. 180 vd. lev. VIII - XXXV, bilhassa lev. XXVI - XXXV. Maalesef hiçbir prova görülmediğinden çok yanlış basılan bu yazımızda bu kitabe yer almamakla beraber, Sille kiliselerinden bahsedilmiştir.*

327 : ΤΑΡΙΚΗΝΤΕ ΠΘ ΣΕΡΡΦ ΕΚΚΛΗΣΕΜΙΖΗ
 ΑΓΑ ΕΛΕΝΗ ΜΙΧΑΗΛ ΑΡΧΑΓΕΛΣ ΙΣΜΙΝΕ ΚΟΥΡΤ ΤΕΜΕΛΗ
 ΧΑΛΕ ΕΚΚΛΗΣΙΑΜΙΖΗΝ ΟΥΤΖΗΤΖΟΥ ΤΑΜΙΡΗ
 ΣΕΦΚΕΤΛΟΥ ΣΟΥΛΤΑΝ ΜΑΧΜΟΥΤ ΕΦΕΝΤΙΜΗΖ ΗΧΣΑΝ ΕΙΛΕΤΗ ΕΜΡΙ
 ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ ΖΑΡΡΑΦ Χ̄Α ΕΛΙΑ ΟΛΤΟΥ ΤΕΚΜΙΛ ΝΑΖΙΡΗ
 ΜΙΧΑΕΛ ΑΡΧΑΓΕΛΟΣΟΥΝ ΣΕΦΑΑΗ ΙΛΑΝ ΧΑΚΤΑΑΛΕ
 ΙΜΤΑΤ ΕΤΕΝΕΡΕ ΒΕ ΖΑΧΜΕΤ ΖΕΚΕΝΝΕΡΕ ΒΕΡΕ ΕΖΗΡΗ
 ΣΙΝΕ : 1833 : ΦΕΒ 12
 α ω

Bu kitâbenin grekçe transkripsiyonunu şu surette yapmak kabildir :

1. 327. ταρικηντε που σερριφ εκκλησεμιζη
2. Αγια Ελενη Μιχαηλ αρχαγγελος ισμινε κουρτου τεμελη
3. χαλε εκκλησιαμιζην ουτζητζου ταμιρη
4. Σεφκετλου σουλταν Μαχμουτ εφεντιμηζ ηχσαν ειλετη εμρι
5. Επιτροπος ζαρραφ χ̄α Ελια ολτου τεκμιλ ναζιρη
6. Μιχαελ αρχαγγελοσουν σεφαατηιλαν χακτααλε
7. Ιμτατ ετενερε βε Ζαχμετ Ζεκεννερε βερε εζηρη
8. Σινε . 1883 : Φεβ[ρουάριος] 12

α ω

Kitâbenin lâtin harfleri ile karşılığı şu surette yazılabilir :

1. 327. tarikinte pou serrif ekklesimizi
2. Aya Eleni Mihail arhangelos ismine kourtouto temeli
3. Hale ekklesiamızın outzntzou tamiri
4. Sefketlou Soultan Mahmout efentimiz ihsan eileti emri
5. Epitropos zarraf H̄a Elia oltou teknil nazırı
6. Mihael arhangelosun sefaati-ilan Haktaale
7. Imtat eten (n) ere ve zahmet çekennere vere eciri
8. Sine . 1833 : Feb 12

a ò

Bu kitabenin türk dilinde karşılığı şu surette yazılabilir :

1. 327. tarihinde bu şerif kilisemizi
2. Aya Eleni Mikhail Arkhangelos ismine kurdu temeli

3. Halen kilisemizin üçüncü tamiri
4. Şevketlû Sultan Mahmud efendimiz ihsan eyledi emri
5. Epitropos sarraf Hacı Elia oldu tekmil nâzırı
6. Mikhail Arkhangelos'un şefaatiyle Hak tâ'âla
7. İmdat edenlere ve zahmet çekenlere vere eciri
8. Sene 1833, şubat 12

a ð

1. satır: *tarihinde*, κ ile yazılmıştır, halbuki χ yerine χ kullanmak mümkündür. *Bu* kelimesi $\pi\omega$ şeklinde yazılmıştır. β harfi *v* sesi verdiği için π yi kullanmak tek çare olmuştur. Halbuki baskı metinlerde *b* sesi için üzeri noktalı π nin kullanıldığı görülmektedir. Aynı satırda sondan evvelki kelime olan $\sigma\epsilon\rho\rho\rho$ (*Şerif*) rumcada ς olmadığından *s* ile ifade edilmiş ve kelimedeki *r* sesi ikizleşmiş (şeddeleşmiş) tir. En sondaki *eklisemizi* (yani *kilisemizi*) kelimesini ise *ekkesiamuzı* şeklinde yazmak belki daha doğru olurdu. Fakat “karamanlılar” türkçe düşündüklerinden tam türkçedeki *kilisemize* daha yakın olan yazılışı tercih etmişlerdir.

2. satır: en sondaki *kurmaktan*, *kurtu temeli* denilmiştir. Bunu *kurdu temelini* şeklinde yazmak belki daha doğru olurdu.

3. satır: *Hale* şeklinde kopya ettiğimiz kelime herhalde *hâlen* olmalıdır. Arap harfli imlânın yazılışa esas alındığı anlaşılmaktadır. Bu satırda ikinci defa tekrarlanan *ekkesiamuzın* kelimesi daha tamam yazılmıştır. Bir tane ς ve bir tane *c* sesine lüzum gösteren *üçüncü* kelimesi de $\tau\zeta$ birleşimi ile halledilmiştir.

4. satır: *Şevketlû* kelimesinde ς sesi grekçede olmadığı için gene *s* ile iktifa edilmiştir. Aynı satırda *efendimiz*'de de τ kullanılmıştır. Halbuki bunun yerine δ yazılabilirdi. Bu da herhalde “karamanlı” ağzında *d* lerin *t* olarak söylenmesinden olmalıdır.

5. satır: *Epitropos* kelimesi türkçe değildir. “Karamanlılar” arasında kullanılan az sayıdaki grekçe kelimelerden biridir ve *mütevelli* karşılığıdır. Aynı satırda gene $\chi\alpha$, *Hacı* karşılığıdır. Bu satırda en sonraki *tekmil nâzırı* garip ve değişik. Bununla *bina nâzırı* veya *emini*'nin kastedildiği açıkça anlaşılmakta ise de *tekmil nâzırı* benim için yabancıdır.

6. satır: *Şefaati'ılan* gibi grek harfleri ile verilmesi oldukça zor bir kelime ve *Hak ta'ala* gibi islâm bir terimin bu satırda yer almaları ve grek harfleri ile yazılabilmeleri ilgi çekicidir.

7. satır: *İmdat eden(n)ere, yardım edenlere* yerini tutmaktadır. Burada da *imdat* τ ile yazılmıştır; *çekenlere* de ç ise karnına bir işaret konulan Ζ harfi ile yazılmıştır. *Eçir* kelimesinin kullanılması kadar yazılışı da kayda değer.

8. satır: *sene*, *sine* şeklinde yazılmış, ay adı ise türkçe değil grekçe *şubat* karşılığı olan Φεβρουάριος'un kısaltması ile gösterilmiştir. Kitabenin en son satırı altındaki α ve ω harfleri grek alfabesinin ilk ve son harfleridir ve her şeyin başı ve sonu olarak hıristiyanlarda kabul edilen İsa'nın bir işaretidir.

Böylece Sille'de Hagios Mikhael kilisesinin üçüncü tamirinin Sultan II. Mahmud (1808-1839)'un izniyle, Sille'li sarraf Hacı Elia (veya İlya)'nın idaresinde yapıldığı ve bu işin 12 şubat 1833 de bittiği öğrenilmektedir. Bu kitâbe kültür tarihi bakımından bilhassa şu hususta da dikkate değer: burada islâmî bazı formüller hıristiyanlarca benimsenerek kullanılmıştır. Sille kilisesi ayrıca Abdülmecid zamanında da tekrar tamir görmüş ve bu da bir kitâbe ile belirtilmiştir. Ayrıca içeride kubbenin bir yerinde 1880 *novembriou* (=kasım) tarihi de okunmaktadır. Bu kitâbenin bir özelliği de bâzı kelimelerin yazılışlarında kullanılan harf birleşimleridir. Bunlar satır 2, 3, 4 ve 5 deki kelimelerde görülebilir¹³.

Bu vesile ile şuna da işaret edelim ki bu geç tarihli kitabede kilisenin yapılış tarihi hakkında verilen bilginin gerçekte bir ilgisi yoktur. Ötedenberi, bilhassa Orta Anadolu'da kiliselerin hepsinin kuruluşunu, hıristiyanlığı meşru bir inanç olarak ilk defa resmen serbest bırakan İmparator Konstantin'e kadar indirmek usulden olmuştu. Anadolu hıristiyanları Konstantin ile annesi Helena'nın hatıralarına büyük bir bağlılık duymuşlar, her ikisine de azizler arasında yer vererek, kiliselerinde resimlerini yapmışlardır. Bu görüş çerçevesi içinde her dinî eseri de Konstantin ile Helena tarafından kurulduğunu bir rivayet olarak iddia etmişlerdir. Sille kilisesinin de durumu aynı geleneğe dayanır. Bugün duran bina çok yakın tarihli

¹³ Sille'de grek harfleri ile yazılı kitabesi olan bir de çeşme dikkatimizi çekmişti. Yüzünü kaplayan kalın badana tabakaları yüzünden okunması çok zor olan bu kitabenin de grek harfleriyle türkçe olması ihtimali akla gelirse de, yakından incelendiğinde yazının grekçe olduğu görülmüştür. Sille'nin içinde Bizans devrinden kalmış içleri fresko resimler ile süslü, kayaya oyulmuş "mağara kiliseleri ve manastırları" vardır. Bu hususda bkz. Semavi Eyice, *yukarıda not 12'deki yerde*.

olmakla beraber, belki Bizans devrine kadar inen daha eski bir yapının temelleri üzerine kurulmuş olabilir. Fakat bu Bizans devri yapısı herhalde Konstantin ve Helena'nın yaptırdıkları bir kilise değildi. Ayrıca Sultan II. Mahmud'un Yunan ayaklanmasının hemen arkasından bu kilisenin yapılması için ferman vermesi de Osmanlı politikası bakımından ilgi çekicidir.

IV

ANKARA'DA BİR MEZARTAŞI

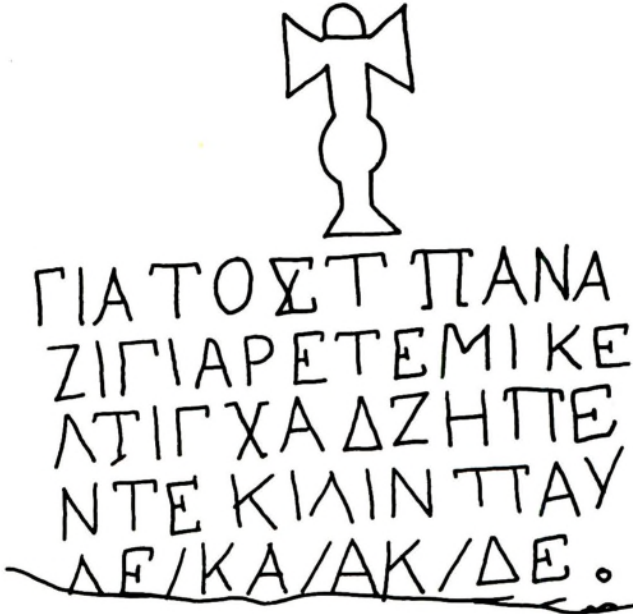
(Resim : 5)

Fransız misyoneri Guillaume de Jerphanion (1877-1948), Ankara'da 1926-1927 yıllarında incelemeler yaptığında, Augustus mâbedi içinde toplanan bâzı eski eserler, İlkçağ ve Bizans devri kitâbeleri arasında bir de "karamanlıca" kitâbe bularak yayınlamıştır¹⁴. Alt kısmı eksik olan, bu yüzden de tarihi anlaşılamayan bu kitabenin bir kopyası ile tercümesi Jerphanion'un kitabında vardır.

Augustus mâbedi içinde toplanan müze deposunda G. de Jerphanion tarafından görülen bu taşı aramış, fakat nerede olduğunu öğrenememiştik. Hattâ Genel Müdürlüğe yaptığımız müracaat da neticesiz kalmıştı. Ankara'da müzeler idaresinin bir kaç yere dağılmış olan depolarında yaptığımız araştırmalar nihayet 1973 yılı yazı başlarında olumlu bir netice verdi ve bu taşı Çankırıkapısı denilen yerdeki Roma hamamı çevresindeki açık hava müzesinde bulduk. Bu "karamanlıca" kitâbeli mezartaşı, buradaki direkli yolun sağında, dikili vaziyette sıralanan çeşitli taşların arasında, arkadaki ahşap kazı evine (takma ev) geçilen çit kapısının yakınında bulunmaktadır. Üzerinde herhangi bir envanter numarası yoktur. Arka yüzü çok kaba, işlenmeden bırakılmış olan taş, damarlı krem renginde, halk arasında "piç mermer" denilen kötü bir mermer cinsindedir. Taşın tepesinde 17 cm. kadar yükseklikte yarım yuvarlak bir çıkıntı vardır. Bu çıkıntı, taşın aslında İlkçağa ait kabartmalı bir mezar steli olduğunu gösterir. Çıkıntının onu yere dikmeğe yaradığı tahmin edilebilir. Nitekim aynı yerdeki mezar stellerinde bu çıkıntı, taşların alt kenarlarında görülmektedir. Sonraları bu stelin yüzündeki kabartmalar traş edilmiş

¹⁴ G. de Jerphanion, *Mélanges d'archéologie anatolienne* (Mélanges de l'Université Saint-Joseph -Beyrouth, XIII) Beyrouth 1928, 292-293, not. 68, res. 61.

ve taş başaşağı çevrilerek elde edilen sathın üzerine adeta çift yüzlü bir baltayı andıran bir haç ile kitâbe işlemiştir. Kitâbenin alt kısmı eksiktir. Bulunan hali ile 0 m. 55 genişliğinde ve 0 m. 71 yüksekliğindedir. Taşın kalınlığı 22 cm. kadar olup, haçın üstünde yuvarlak bir çukurluk vardır. Harf yüksekliği ise 4 cm. dir. Kitâbe şudur:

Bunun grekçe transkripsiyonu şu surette yapılabilir :

1. Για τοςτ πανα.
2. ζιγιαρετεμι κε -
3. λτιγ χαδζη Πε -
4. ντεκιλιν Παυ -
5. [λ]ε / κα / ακ / δε

.....

Kitabeyi lâtin harfleri ile şu surette kaydetmek mümkündür:

1. Ya tost pana
2. ziyarete mi ke-

3. lti (\hat{n}) Hacı Pe-
4. ntekilin Pav-
5. le/ka/ak/de

..... (tarih?)¹⁵

Bazı kısımları tam çözilemeyen bu kitâbeyi şu surette türkçeleştirmek kabil olacaktır:

1. Ya dost bana
2. ziyarete mi gel-
3. din Hacı Pe-
4. ntekil'in Pav-
5. le/ka/ak/de

.....

Jerphanion, bu taşın bir mezartaşı olduğuna inanmamış ve transkripsiyonunu şöyle yapmıştır: *Ia dost, bana ziyaretemi geldin, Hacı? Ben de geli[m], Pavle. Ka. Ak. De. . . .* Jerphanion bunun bir mezartaşına benzemekle beraber, mezartaşı olamayacağını, çünkü yazının mânâsının böyle bir şeye uymadığını, bunun iki kişi arasında karşılıklı konuşma (*dialogue*) olduğunu bildirmektedir. Bizim görüşümüze göre Jerphanion aldanmıştır. Bu bir mezartaşıdır ve bir karşılıklı konuşma bahis konusu değildir.

1. satır: Burada da δ kullanılmadığından *dost* kelimesi *tost* şeklinde yazılmıştır. *Bana* da da π kullanılmıştır ki normaldir.

2. satır: *geldi* γ ile değil κ ile *kelti* şeklinde yazılmıştır.

3. satır: *geldin*'in sonundaki Γ 'yi Anadolu'nun eski Türk ağzlarına hatta daha eski Orta Asya türkçesine kadar bağlamak mümkündür. Aynı satırdaki XAΔZH da hiç bir şüphe yoktur. Bu, "karamanlılarda" pek bol olan *Hacı* ünvanıdır. Onun arkasından gelen ad ise çözümlenmesi çok zor bir okunuşa sahiptir. Jerphanion, bunu Ben de geli [m] şeklinde okumak istemiştir. Kanaatimizce bu doğru olamaz. Her ne kadar Πεντεκλι'de baştaki harfleri *ben de* şeklinde anlamak mümkün ise de, sondaki hiçbir surette gelim (= geleyim) olamaz. Biz

¹⁵ Taşın bu kısmı kırık olduğundan rakkam anlaşılmamaktadır. Yalnız son rakkamlar 61'in üst uçları gibi gözüküyor. İkinci rakamın üstü de düz çizgi halinde olduğuna göre ancak 7 olabilir. Eğer bu kalıntı bir tarih ise, 1761 olarak tefsir edilebilir.

bunu *Hacı* ile başlayan bir özel ad olarak kabul ediyoruz. Bu ad üzerinde iki ihtimal öne sürülebilir:

a. Kelime yazıldığı gibi okunur ve ad böylece *Pentekil* olur. Böylece mezartaşının sahibi Hacı Pentekil'in bir yakınıdır, yani ona mensuptur. Türkçede de bilhassa yerli eşrafdan bahsederken *Hacı Zeynel'in Ahmed* denildiği gibi. Fakat ne var ki, türkçede ve grekçede *Pentekil* şeklinde bir ad tanımıyoruz.

b. "Karamanlica" da π nin, *b* yerine τ nin *d* yerine ve κ nın *g* yerine kullanıldığını göz önünde tutarak bu adı *Bendegil* olarak da okumak mümkündür. Bu tahmin doğru olduğu takdirde bu satırlar *Hacı Bendegil'in Pavli* olarak okunabilir. *Bendegil*, *bende*'den üretilen türkçe-osmanlıca bir kelimedir.

5. satır: araları çizgilerle ayrılan *ka*, *ak* ve *de*'ye bir mana vermek zordur. Grekçede *ka*'nın rakkam olarak karşılığı 21 dir. Eğer *ak*'ı *ağustos*'un bir kısaltması olarak kabul edecek olursak, bunu mezartaşının sahibinin ölüm tarihi olarak anlamak kabil olur. Böylece 21 ağustos tarihi ortaya çıkmaktadır. Sondaki *de* de bu ifadeyi tamamlamakta en altta kırılmış olan yerde de yıl bulunmaktadır. Böylece son satır 21 ağustos *de* (*da* yerine) . . . , şeklinde okunabilir. "karamanlica" yazılışlarda *g* = γ yerine genellikle κ kullanıldığı hatırlanacak olursa *ak*'ı *ağustos* şeklinde tamamlamanın mantık dışı olamayacağı daha iyi anlaşılır.

V

SİLİFKE MÜZESİNDE İKİNCİ BİR MEZAR TAŞI

(Resim: 6-7)

Silifke'ye 5 Eylül 1973 de bir daha gittiğimizde buradaki müzeye Grek harfleri ile Türk dilinde yazılı bir mezar kitâbesinin daha getirilmiş olduğunu gördük. Müze müdürü Mehmet Belen'den öğrenildiğine göre bahis konusu taş Silifke yakınındaki Aya Thekla kilisesi ve ziyaretgâhı (Meryemlik) civarında bulunan Burunucu köyünden 1973 yılı içinde getirilmiştir. Evvelce bu çevrede örnekleri *Urum* (*Rum*) çiftliği sonraları *Muhacir çiftliği* denilen bir rum köyünün bulunduğu bilinmektedir¹⁶. Taşın şimdi adı *Ulugöz* olan bu eski rum köyünden

¹⁶ Bu hususta bkz. Kerim Yund, *Toponomi araştırmaları: Silifke'de köy adları ve kaynakları*, "İş ve Düşünce - Türkiye iktisadî ve içtimai araştırmalar mecmuası" XXX, sayı 247 (1964) s. 17, not. 31.

evvelce Burunucuna getirilmiş olması muhtemeldir. Şimdi müzenin arkasındaki bahçede duvar dibinde durmaktadır.

Mezar taşı o m. 89 yüksekliğinde, o m. 54 genişliğinde ve o m. 19 kalınlığında beyaz mermerdendir. Üst kısmı kırık olduğundan gerçek yüksekliği anlaşılamıyor. Cephesini kabartma iki paye süslemekte, bunun içinde yukarıda bir çerçeve içinde çok kaba bir işçilik ile yapılmış bir kuru kafa ile çaprazlama iki kemiği ifade eden bir kabartma bulunmaktadır. Taşın arka ve yan yüzleri kabaca yontulmuştur.

Esas kitabe, o m. 24 × o m. 38 ölçüsünde bir çerçeve içinde olup dört satır halindedir. Alt kısımda genişçe bir boşluktan sonra sağ alt kenarda tek satır halinde bir yazı bulunmaktadır. Yazının kopyası şudur :

14. 1872 ΦΕΒΡ
 ΒΙΛΑΕΤΙΜ ΤΡΑΠΕΖΟΝ ΠΑ
 ΙΝΑΓΙΟΤ ΟΓΛΟ ΝΙΚΟΛΑ ΚΑΛΦΑ
 ΠΙΡΑΤΕΡΙ ΓΕΩΡΓΙ ΟΓΛΟ ΡΩΜΑΝΟΣ
 Ο ΘΕΟΣ ΣΥΓΧΩΡΗΣΙ

Bunu grek harflerine şu surette çevirmek mümkündür :

1. 14. 1872 Φεβρ[ουάριος]
2. βιλαετιμ Τραπεζον Πα-
3. ναγιωτ ογλου Νικολα καλφα
4. πιρατερι Γεωργι ογλου Ρωμανος
5. ό Θεός συγχώρησις

Kitâbenin türkçe transliterasyonu şu surette yapılabilir:

1. 14. 1872 Fevr (iarios)
2. Vilaetim Trapezon Pa-
3. nagiwt oglu Nikola kalfa
4. pirateri Georgi oglu Romanos
5. o Theos sygkhoresis

Bugünkü dilde karşılığını şu surette yapabiliriz:

1. 14 Şubat 1872
2. Vilâyetim Trabzon Pa-
3. nayot oğlu Nikola Kalfa
4. biraderi Georgi oğlu Romanos
5. Tanrı af etsin

Yazının metni fazla bir özellik göstermiyor. Hattâ ifadesi o kadar karışık ki, 14 Şubat 1872 de ölenin kim olduğu bile iyi anlaşılıyor. Ölenin Panayot oğlu Nikola kalfa'nın biraderi Yorgi oğlu Trabzon'lu Romanos olmasını muhtemel görmekteyiz.

1. satırdaki tarihte ayın adı şubat'ın grek dilindeki karşılığı olan Φεβρουάριος'un kısaltması olarak yazılmıştır.
2. satırda Trabzon'un adı Doğu Karadeniz ağzına uygun bir şekilde Trapezon (=Trapezun) olarak yazılmıştır.
3. satırda başlayan kelimenin ilk hecesi olan Πα, birinci satırın sonundadır. Ancak taşçı Παναγιωτ (=Panayot) adını Παιναγιωτ şeklinde yazmıştır. Bunu Panayot olarak okumanın doğru olacağını sanıyoruz.

Kitabenin sağ alt köşesindeki kısa yazının tamamen grekçe oluşu da Güney Anadolu'nun bu bölgesinde geçen yüzyılın sonlarında Grekleşmenin kuvvetlenmeğe başlayışının bir delili olsa gerektir.

VI

NİĞDE MÜZESİNDE BİR MEZARTAŞI

(Resim: 8)

Bu yazımız 1973 yılı içinde hazırlanmış ve baskıya verilmişti ki, Ankara'da rasladığımız sayın Prof. Dr. Nimet Özgüç, bir vesile ile Niğde müzesinde "karamanlica" bir kitâbe görmüş olduğundan bahsetti. Derhal Niğde müzesi müdürü Vural Sezer'e bir mektup yazarak bu hususda daha geniş bilgi ile birlikte bahis konusu taşın bir fotoğrafını ve kitâbesinin bir kopyasını rica ettik. Bu isteğimizi elindeki imkânlarla en iyi şekilde ve çabuk yerine getiren Vural Sezer'in değerli yardımı sayesinde yazımıza yeni bir örnek daha eklemek mümkün oldu. Bu vesile ile genç meslekdaşıma teşekkür ederim. Taşın aslını görmemize imkân olmadığından, Vural Sezer tarafından 13 mart 1974 tarihli mektubuyla gönderilen resim ve kopyaya dayanmak suretiyle bu sonuncu eseri tanıtmamız mümkün olacaktır.

Bahis konusu taş Niğde Müzesinde 234 inventer sayısı ile kayıtlı olup, 20 Mayıs 1940 tarihinde bu müzeye girmiştir. Inventer kaydından öğrenildiğine göre 1940 yılında, Niğde merkez Kayabaşı mevkiinde defineciler tarafından yapılan arama sırasında toprak altında bulunmuş ve Millî Eğitim müdürlüğünün 4022-898 sayılı ve 20 Mayıs 1940 tarihli yazısıyla Niğde Müzesine teslim edilmiştir.

Mermerden olan bu mezartaşının boyu 1 m 213, eni 0 m 654, kalınlığı ise 0 m 103'dür. Taşın yukarı kısmında sol üst köşede bir haç kabartması ile bir bulut üstünde bir melek tasvir edilmiştir. Haçın üstünde yuvarlak bir düzene göre sıralanan harfler şu yazıyı meydana getirir:

ΤΑΦΟΣ ΜΑΡΙΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
(Maria Grigoriu'nun mezarı)

Bu haç, dikey bacağına ucundaki kurukafadan anlaşıldığına göre, İsa'nın Golgota tepesinde üzerinde çakıldığı çarmıhı temsil etmektedir. Bulut üstündeki melek ise bir mezar lâhidine dayanmış yas tutmaktadır. Sol elinde aşağı uzanan bir tomur üzerinde grekçe olarak *İncil*'den alınan şu metin işlenmiştir:

I + X	I (esus) – Kh (ristos)
Ἀγαπα	Karşısındakini
τονπλη	
σίονσου	kendin gibi
ὡςἐαυ-	sev.
τόν	

Taşın alt bölümünde 11 satır halinde sıralanan kitabe metni grekçenin elyazısı harfleri ile oyma olarak işlenmiştir. Elimizde yeteri kadar açık ve okunaklı bir fotoğrafı olmadığından, bize gönderilen bir kopyaya dayanmak zorunda kaldığımızda da burada işaret etmek isteriz. Bu kopyada bazı harflerde ufak yanlışlar olduğu görülmekte fakat bunları bütün kelimelerde tahmin yoluyla düzeltmek mümkün olmamaktadır.

Σεπέπι μεφτίμ τζιβανιμά μεράμ εττί φελέκ,
 χέντζ γιασιμδά όμρδ όδυνγιαγί χαράμ εττί φελέκ.
 Νε τεχαμδλ έγλεσίν καρδás μασέρ έχλι άγιάλ,
 γιρμί πές γιασιμδά όμρσμού χιτάμ έττί φελέκ.
 Γερδέ ίνσάν άγλεδί κιοκτέ μελεκτέρ έττί άχ,
 μεζαρίμ τοπραγινί άμπερί φαμ έττί φελέκ.
 Σεπέπι μεφτίμ όλάν βερσίν σοναλίμ άγλεσίν,
 χαχδιβανινδά πενι μαχσέν άράμ έττί φελέκ
 Οκουσούν ραχμέτιλε ίσιμιμί χέπ χάλχι τζιχάν,
 μεζαρίμ τασινά κιόζ γιασιμί κιάμ έττί φελέκ.

Ταρχί μεφτ 1894 Ιουνίου 23. Ίξγαδ. Μρρρ - Σ. Σ. Ρόλλογγου. 1
 1-1 ούν ναϊάνη

Bu kitâbenin transliterasyonu şu surette yapılabilir:

1. Sepipi meftim tzivanima meram etti felek,
2. Kentz yaşimda ömrou dounyagi haram etti felek.
3. Ne tehamoul eglesin kardaş mader ehli ayal,
4. Yirmi peş yasimda omroumou hitam etti felek.
5. Gerde insan agledi kiokte melekler etti ah
6. Mesarim toprağını amperi fam etti felek
7. Sepipi meftim olan versin soualim aglesin,
8. Hak divanında peni mahsoun aram etti felek

9. Okhousun rahmetile ismimi hep halkı tzihan,
 10. Mezarım taşına kioz yaşımı kiam etti felek.
 11. Tarihi meft 1894 iouniou 23 i Ergsl.mrmr. – E. Esolloglou..
 ? kamani (?)

Bize gönderilen kopyadan çıkarabildiğimiz kadarı ile bu kitâbeyi şu surette türkçeye çevirmek mümkündür. :

1. Sebeb-i mevtim civanıma meram etti Felek
2. Genç yaşında ömr-ü dünyayı haram etti Felek
3. Ne tahammül eylesin kardaş, mader, ehl-i ayal
4. Yirmibeş yaşında ömrümü hitam etti Felek
5. Yerde insan ağladı, gökte melekler etti âh
6. Mezarım toprağını amber-i fam etti Felek
7. Sebeb-i mevtim olan versin sualim, ağlasın
8. Hak divanında beni mahzun-u aram etti Felek
9. Okusun Rahmet ile ismimi hep halk-ı cihan
10. Mezarım taşına göz yaşımı kâm etti Felek.
11. Tarih-i mevt 1894, İouniou (=haziran) 23 [okunamadı],
 E. Esolloğlu[okunamadı]

Kitâbenin vezni Doç. Dr. Ali Alpaslan'ın tesbitine göre esas olarak şöyledir: fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

| . || | . || | . || | . |

Fakat bazı mısralarda aksamalar olmakta ve vezin :
 feilâtün feilâtün feilâtün feilün

. . || . . || . . || . . |

şeklini almaktadır.

Bu manzum kitabenin el yazısı harfleri ile yazılı olması, burada vurgu (*diacritique*) işaretlerinin de kullanılması ayrıca filoloji ve bilhassa “karamanlıca” yazılışı bakımından önemlidir.

1. İlk satırda ifadede bir düşüklük görülüyor. Bu belki *Sebeb-i mevt-i civanıma* şeklinde yazılsa daha doğru olur.

2. satırda *Genç* kelimesi Γ ile değil fakat Kh sesi seren X ile yazılmıştır. Aynı satırdaki *haram* kelimesi için normal olan bu yazılış *genç* için lüzumsuzdur.

3. satırda başlangıcın *Ne* yerine türkçe bakımından *Nasıl* olması daha doğru olurdu. Bu ve bundan sonraki satırda ζ sesini vermek için σ harfinin üzerine bir nokta konulmuş olması da ayrıca dikkate değer.

5. satırda *Yerde* kelimesinin Γ ile, *gökte* kelimesinin ise α ile yazılmaları yadırganabilir.

6. satırdaki *amber - i fam* şeklinde okunan terimi amber renkli olarak anlamak gereklidir. *Fam* veya *fem*, (aslı *gülfam* olan) *gülfem* teriminde de mevcuttur.

7. satırdaki ifadeden, mezartaşı sahibi genç kadının bir kaza, cinâyet veya intihar sonunda hayatını kaybettiği anlaşılmaktadır. Buna sebep olanın açıkca suçlandığı bellidir¹⁷.

8. satırdaki $\acute{\alpha}\rho\acute{\alpha}\mu$ (aram) kelimesi *huzur* demektir. Ölenin Hak divanında mahzun olduğunu söylemesi, intihar etmiş olabileceğini gösterir gibidir.

9. Müslümanların kullandığı *Rahmet* kelimesinin, ana dili türkçe olan ortodokslar arasında da çok yaygın olduğunun burada güzel bir örneğini görmekteyiz.

11. satırda Maria Grigoriu'nun, 23 Haziran 1894'de öldüğü anlaşılıyor. Gene aynı satırda ay adı grekçe olarak yazılmıştır. Kopyadan çıkaramadığımız bazı harflerden sonra gelen adın Esolloğlu şeklinde okunabileceğini sanıyoruz.

12. En alt sağ köşedeki harflerden bir şey anlayamadık.

*
* *

Grek harfleri ile türkçe yazılar Anadolu'nun pek çok yerinde bilhassa iç Anadolu'da hayli çok sayıda kullanılmıştır. Bunları mezartaşlarından başka, kilise ve çeşme kitabelerinde ve bilhassa kilise ile çeşitli ev eşyaları üzerinde de bulmak mümkün olmaktadır. Nitekim Alman sanat tarihçisi Friedrich Sarre (1865-1945) Anadolu'da 1895'deki inceleme gezisi sırasında, Eğridir gölündeki adaya da uğramış ve

¹⁷ Gene Niğde'li Prodromos adında yirmibeş yaşında ölen bir gencin İstanbul'daki grek harfi türkçe mezartaşı hakkında bkz. *yukarıda not 7*. Niğde'nin türkçe konuşan hıristiyan halkının romantik ifadedeli mezartaşlarına merakları da ayrıca dikkate değer.

burada o sıralarda henüz faal olan Hagios Stephanos kilisesindeki bir mâdenî tepsi ile ilgilenmiştir. Bu, Eğridir gölündeki adacığa kadar nasıl geldiği merak uyandıran, XVI-XVII. yüzyıllara ait bir Alman işidir¹⁸. Fakat kenarlarına, herhalde onu kiliseye bağışlayan tarafından bir sunuş yazısı kazdırılmıştır. Sarre ne yazık ki, yazının tamamını vermemektedir. Anlaşıldığı kadarı ile, bu 45 cm çapındaki tepsinin kenarındaki yazıda grek harfleri ile Aziz Stephanos'un adından başka bir türkçe kelime ve 1772 olduğu sanılan bir tarih vardır. Ayrıca Ioannes adının kısaltması olan ΙΩ harfleri ile XAZH kelimesi de okunmuştur. Sarre bu kelimeyi *Gâzi* olarak okumuştur ki yanlıştır. Tepsi kenarında bir de *Ghazi Toan* adı okunduğunu bildirir¹⁹. XAZH şeklinde yazılan kelime, *Gâzi* değil sadece *Hacı*'dır. Şu halde *Gâzi Doğan* değil, *Hacı Toğan* (veya *Doğan*) olarak okumak daha doğru olur²⁰. "Karamanlılar" arasında Bahar, Çiçek, Arslan, Bayram vs. gibi Doğan adının da çok yaygın olduğu bilinir. *Hacı* kelimesi ise

¹⁸ Aslında bir Alman işinin XVI-XVII. yüzyıllarda Anadolu'ya gelmesi pek şartırcı sayılmamalıdır. Bu sıralarda Türk orduları Orta Avrupa'da at koşturuyordu. Bir Alman tepsisi, ganimet eşyası olarak kolayca Anadolu'ya gelebilirdi.

¹⁹ F. Sarre, *Reise in Kleinasien – Sommer 1895*, Berlin 1896, s. 152-155.

²⁰ Hıristiyanlardaki türkçe adlar hakkında bkz. Rıfki Melül Meriç, *Mimar Sinan'ın hayatı*, "Ülkü Halkevleri Dergisi" XI, sayı 63 (mayıs 1938) s. 199, not 4. G. Moravcsik, *Byzantinoturcica – II Spachreste der Türkvölker in den byzantinischen Quellen* (2. baskı), Berlin 1958, de Bizans kaynaklarında geçen ve Bizans hizmetindeki pek çok hıristiyan Türkün adını vermektedir. s. 330 da, XI. yüzyıla ait bir vasiyetnâmede türkçe *Togan*'dan grekçeleşmiş Τουγάνας adı ile karşılaşıldığına da işaret eder. Türk adlı pek çok sayıda hıristiyan usta ve işçi, Süleymaniye camii'nin inşaat defterlerinde görülmektedir. Bu hususta bk. Ömer L. Barkan, *Süleymaniye camii ve inşaatı (1550 - 1557)* [Türk Tarih Kurumu yayınlarından VI. seri, sa. 10] Ankara 1972, I s. 235 vd.; 296 vd.; 311 vd. Burada Alagöz, Arslan, Aydın, Aydoğmuş, Bâli, Behadır, Budak, Çalapverdi, Devletşah, Dökücü, Garip, Gülâbî, Hızır, İvaz, Karaca, Kalender, Karlı, Uğurlu, Kubad, Kuzu, Kumru, Körpe, Murad, Timur, Tuti, Yahşi, Hüdâverdi, Asılbeğ, Ayvat, Bülbül, Hızırşah, Husrev, Kaplan, Karagöz, Melekşah, Sefer, Tanrıverdi, Yağmur, Evren, Karaca, Kaasım, Behram, Memi Kutlu, Bayram, Sinan, ve daha bunun gibi adlara raslanır. Ayrıca bu hıristiyanlar arasında İbrahim, Hüseyin gibi adlı olanlar da vardır. Orta Anadolu ortodokslarında çok eski Türk adlarının yaşaması hususunda, "karamanlıca" olarak basılan kitapların sonlarındaki, baskıya yardımcı olan bağış sahiplerinin adları ve soyadları da ilgi çekici örnekler sağlamaktadır. Bu hususta bkz. S. Salaville – E. Dalleggio, *Karamanlıdika*, III, s. 117, Bektaşoğlu, Karamanoğlu, Sinanoğlu, Durmuşoğlu, Pehlivanoglu, 127'de Değirmencoğlu, Dolaşık, Hayaloğlu, Deli keşiş-oğlu, Türkmenoğlu, Kasaboğlu, Kalburoğlu, Keçicioğlu, Kubancoğlu, vs.

grek harfleri ile değişik biçimlerde yazılmaktadır. Konya çarşısında 1955 yılı aralık ayında satın aldığımız bakır bir sahanın kenarında da iki satır halinde işlenmiş bir yazıda *Hacı* kelimesi XATZI ve XATZH olarak iki değişik yazılış ile görülmektedir (Resim 9):

Aynı sahanın kenarında daha itinasız bir yazı ile kazınan başka bir yazıda ise Γαπλανι (= *Gaplani*) kelimesinde herhalde *Kaplan* adını teşhis etmek mümkün olacaktır.

İç Anadolu kiliselerindeki vakf edilmiş bazı dinî eşya üzerindeki vakıf yazıları grek harfleriyle türkçe olarak işlenmişti. 1923'den sonra Yunanistan'a giden Ortodokslar bu çeşit eşyadan bazılarını beraberlerinde oraya götürmüşlerdir. Nitekim Atina'da Benaki müzesinde böyle bazı eşya bulunmaktadır. Kayseri yakınında *Kermyra*'dan gelme 2 mart 1750 tarihli bir kalıs örtüsü, 1840 tarihli bir kupa, yine Kayseri yakınındaki *Tavlou* (?) köyünün Hagios Basileios kilisesine vakfedilmiş 1825 tarihli bir kalıs, üzerlerinde grek harfli türk dilinde yazılara sahip eserlerdir²¹.

²¹ Benaki Museum Athens, *Guide*, Atina 1936, s. 19 (no. 33), s. 20 (no. 7), s. 21 (no. 15). Aynı rehberin fransızca baskısı da vardır. Anadolu'dan göç eden Ortodoksların getirdikleri eşyalara ayrılan B işaretli salondan bahsedilirken bu

Bu küçük araştırmamızda ortaya koyduğumuz ve Anadolu'nun değişik köşelerinden derlenmiş bir kaç örnek, "karamanlıca" kitâbeler konusunun ne kadar ilgi çekici olduğunu göstermektedir²². İleride raslanacak bu çeşit başka yazılarla, "karamanlıca" epigrafyasının daha da zenginleşeceğini ümid edebiliriz²³.

rehberde (bk. s. 19) şunlar yazılmıştır: "... bu salondaki eşyanın bir kısmında Türk veya Grek harfleri ile Türkçe yazıların bulunuşu insanı şaşırtabilir. Bu bazı Anadolu köylerinde, siyasi veya iktisadi mecburiyetlerden Grek halkın kendi okullarına gidemedikleri sebebine dayanır. Böylece Grek çocukları Türkçe öğrenmek zorunda kalmışlardır...". Gayet tabiidir ki bu iddia ciddi ve ilmî olmaktan çok uzak bulunmaktadır. Hattâ, sağduyu bile dışında kalmaktadır.

Hıristiyan Türkler hakkında bir yayına burada işaret edebiliriz, bkz. Cami, *Hıristiyan Türkler* (ikinci baskı), İstanbul 1932; bu konuda çok yıl önce bir makale dizisine de girilmişti, bkz. Barkın, *Anadoludaki Hıristiyan Türklerle ait Araştırmalar*, "Çınaraltı" dergisi, sayı 19 (13 Kânun I, 1941) s. 6 - 7. Bu yazının arkasının çıkıp çıkmadığını tesbit edemedik.

Bu yazımızın son provası yapıp basılası verileceği sırada, Mahmut Şakiroğlu'nun yukarıda not 5'deki *Karamanlıdika* başlıklı eserin üçüncü cildi hakkındaki tanıtma yazısı çıktı, bkz. "Belleten", XXXVIII, sayı 152 (1974) s. 757-765. Bu yazısında Şakiroğlu, "karamanlıca" yayınlar bibliyografyasını inceledikten başka, ana dilleri türkçe olan bu ortodoks topluluk hakkında bazı notları da derlemekte ve bu konu üzerinde bibliyografya vermektedir.

²² Kırşehir'de, şehrin ortasındaki höyük üstünde toplanmış eski taşlar arasında "karamanlıca" bir kitâbe bulunduğu evvelce bize söylenmişti. 1957, 1965 ve 1970 yıllarındaki incelemelerimizde bütün gayretimize rağmen bu taşı bulmak mümkün olmadı.

²³ Ettore Rossi vaktiyle, *Archivio Capitolare di San Pietro*'daki grekçe C 152 sayılı mecmuanın, var. 139'unda sahife kenarında yâni marjda, grek harfleriyle yazılmış türkçe bir türkü bularak yayınlamıştır. Bu hususda bkz. E. Rossi. *Canto turco del secolo XVI in caratteri greci* "Annali del Reale Istituto Superiore Orientale di Napoli" Nuova serie I (Roma 1940) s. 237-239 Rossi, bazı kelimelerinin türkçe karşılıklarını bulamadığı bu küçük parçanın XV. yüzyıla ait olduğu görüşündedir.

Res. 1 — Karadeniz Ereğlisi'nde çeşme kitabesi (foto, Dr. Yıldız Demirtiz)

Res. 2 — Karadeniz Ereğlisi'ndeki çeşme parçalarından (foto, Dr. Yıldız Demiriz)

Res. 3 — Karadeniz Ereğlisi'ndeki çeşme parçalarından (foto, Dr. Yıldız Demiriz)

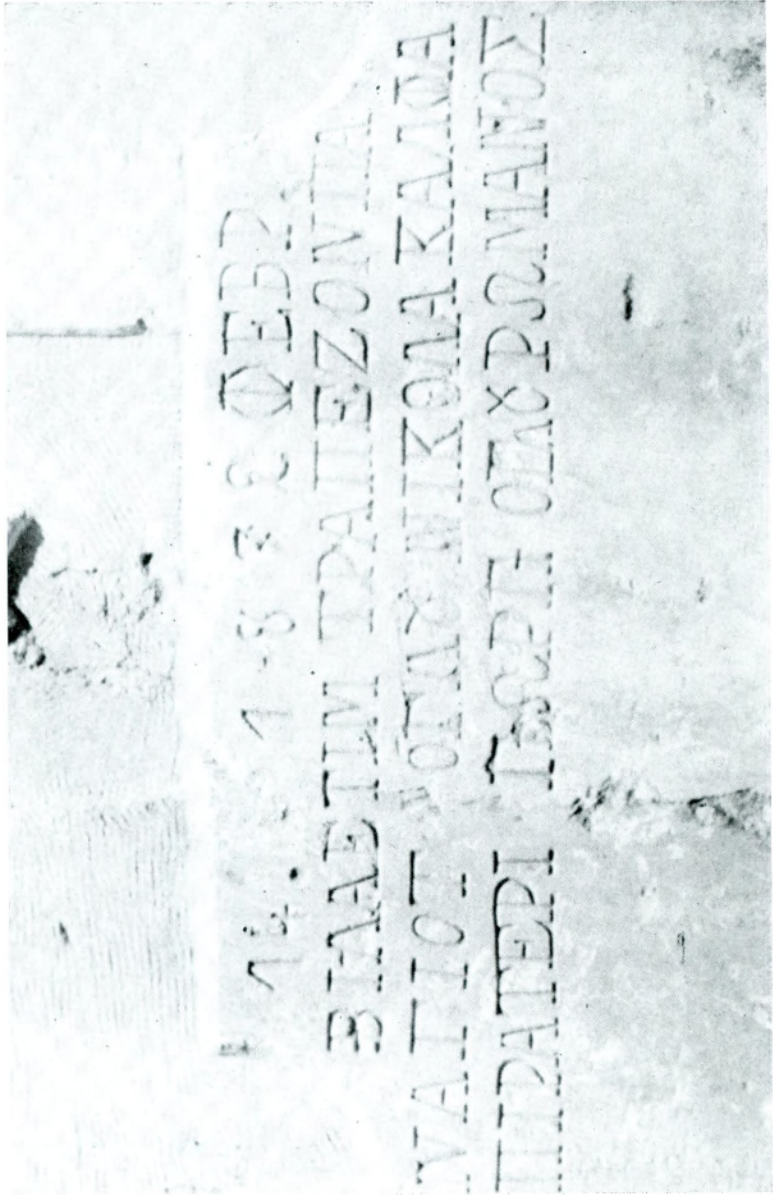
Res. 4 — Silifke Müzesinde Arsen Tozakoğlu'nun mezar taşı
(foto, Mehmet Belen)

Res. 5 — Ankara Hamam Müzesindeki mezar taşı
(foto, Dr. Yılmaz Önge)

Res. 6 — Silifke Müzesinde Romanos'un mezar taşı

Res. 7 — Silifke Müzesindeki aynı taşın kitabesi

Res. 8 — Niğde Müzesindeki mezartaşı
(foto, Niğde müzesi müdürü Vural Sezer'den)

Res. 9 — Bir bakır tabak üzerindeki yazı

TOSYALI EBÛBEKİR RATİB EFENDİ

Ord. Prof. İ. HAKKI UZUNÇARŞILI

I.

On sekizinci asrın ikinci yarısının sonlarına doğru (1780-1800) Osmanlı Devletinin Bâb-ı âli devlet ricali arasında kendi kendisini yetiştiren, ilmi kudreti ve devlet işlerine vukufu ve yüksek ihata ve kabiliyeti, kuvvetli kalemi, devlet siyasetine ve o tarihlerdeki Avrupa ahvaline derin nüfuzu olan ve bir miktar da Fransızca bilerek o tarihlerdeki bazı Fransızca kitaplardan bilgisi olduğu anlaşılan Ebubekir Ratib Efendi *Tosya*'lıdır.

Nasıl yetişti?

Babası ilmiye sınıfından müderris Çilingir lâkaplı Hacı Ali Efendi'dir¹. İlk öğrenimini memleketi olan *Tosya*'da yapmış, babasından ders görmüş, on beş yaşında iken tahsilini ilerletmek üzere *İstanbul*'a gelmiştir. Burada bir vasıta ile Divân-ı Hümayûn âmedcisi² Ethem Efendi'ye intisab ile hem devlet muamelâtına ve hem de tahsile başlayarak Türkçeden başka Arapça, Farsça dersleri de gördüğünden kabiliyeti ve ateşin zekâsı sâyesinde az zamanda emsaline nazaran epey bilgi sahibi olmuştur.

Âmedi Ethem Efendi'nin 1177 H./1763 M. de vefatı üzerine anın yerine Amedci olan Hüseyin Efendi'nin maiyyetinde çalışmış

¹ Ratib Efendi aleyhdarları anı aşağılatmak için çilingir lâkabını çingâneye çevirmişler ve babasının Çingâne Ali olduğunu yaymışlar. Topkapı Sarayı arşivindeki 11388 numaralı vesikaya bakın. Bu vesikada evvelce ikbal zamanında Ratib Efendi'nin mensuplarından olan ismi zikredilmeyen vesika sahibi, Ratib Efendi'nin gözden düşüb hapsedildiği zamanda aleyhinde bulunmuş ve bu aleyhdarlıkla o tarihte ikbalde bulunan Valde Sultan kethüdası Yusuf Ağa'ya çatmak için Ratib Efendi hakkında atıp tutmuş ve babasının adının Hacı Ömer olduğunu söylemiştir. Diğer hal tercümelerinde babası Hacı Ali'dir.

² *Âmedi* veya *Amedci* : Bâb-ı âlide Divan-ı hümayûnda pâdişaha takdim edilecek maruzatı sadr-ı âzam mühürledikten sonra saraya göndermekle vazifeli kalemin müdürü olup nüfuzlu Bâb-ı âli erkânından ve devletin siyasetine vâkîf, ketûm, kalem sahibi olanlardan tayin edilirdi.

ve bir ara Tahvil kalemine verilmekle beraber Âmedci kalemiyle alâkası devam etmiştir.

Âmedî Hüseyin Efendi'nin 1188 H./1774 M.'de vefatını müteakip reis-ül-küttâb bulunan İsmail Raif Efendi (Paşa) Ebûbekir Ratib Efendi'yi Âmedî odası aslı kâtipliğine tayin ettirmiştir.

Ebûbekir Ratib Efendi tâlik yazıdaki iktidarı ve sür'at-i kalemiyesi sebebiyle Sultan Üçüncü Mustafa'nın son senelerinde Şehzade Sultan Selim'e talik yazı hocası tayin edilip bu suretle Şehzade ile tanışmıştır.

Ratib Efendi'nin Âmedciliği :

Ebûbekir Ratib Efendi, ehliyetli ve liyakatli müstaid gençleri yetiştirmesini seven Halil Hamid Paşa'nın âmedci bulunduğu sırada ehliyetini gösterdiğinden anın teveccühünü kazandı; haccgânlıkla kalem müdürü olup derecesi yükseldi; kendisini himaye eden Halil Hamid Efendi büyük tezkireci olunca Ratib Efendi'yi âmedci yaptırdı (1193 Cemaziyel-evvel / 1779 Mayıs).

Ratib Efendi'nin âmedciliği yedi sene devam etti; bu müddet, kendisinin devlet işlerinde ve siyasi durumda açılmasına, bilgisinin artmasına çok yardım etti. Halil Hamid Paşa'nın sadr-ı âzamlığında (1782 - 1784) anın takdiriyle mevkiini kuvvetlendirdi; Devletlere yazılacak muharreratın yazılış tarzı, usul ve kaideleri; nâme, tahrirat ve şahıslara yazılacak mektupların kâğıtlarının cinsi ve eb'adı hakkında epey bilgi sahibi oldu. Kendisini himaye eden Halil Hamid Paşa'nın azl ve katli üzerine ehliyeti malûm olduğundan Ratib Efendi'ye dokunulmadı, vazifesi olan âmedcilikte bırakıldı.

Ratib Efendi 1202 H./1788 M.'de âmedcilikten alınarak Sipah kâtibi oldu. Daha doğru olması için eden bir kayıтта 1788 de âmedci iken Osmanlı-Rus muharebesine ordu ile gitmeğe memur oldu. Şehzade Veliahd Selim'in On altıncı Louis'ye gönderdiği nâmenin tarihi 1788 olduğuna göre Sipah kâtibi olması daha sonradır.

Veliahd Selim'in Fransa kiralına mektupları :

Ebûbekir Ratib Efendi, Rus seferine hareketinden evvel daha âmedci iken, Şehzade Selim'in Fransa Kıralına göndermek istediği mektupları yazmıştı. Veliaht o tarihte yirmi yedi yaşında olup ihtiyar amcası Birinci Abdülhamid'in vefatında anın yerine hazır-

likli olarak geçmek istediğinden Fransa kiralından askerî ve malî bilgi istemek idi. Selim'in Fransa kiralı On altıncı Louis'ye yazdığı 1201 H./1787 M. tarihli ilk nâmesini Divan-ı hümayûn âmedî kalemî usulü üzere Ebûbekir Ratib Efendi yazmış ve keyfiyetten Fransa sefaretî haberdar edilerek Şehzade'nin mütemed adamlarından Sultan-zâde İshak Bey götürüyordu. Bundan sonra Kırâla, Başvekile gönderilmek üzere Sultan-zâde İshak Bey'e gönderilen diğer mektuplar da Fransa Sefaretî vasıtasıyla yollanıyordu.

Ebûbekir Ratib Efendi müsveddelerini yazıp bu müsveddelerin Şehzade Selim tarafından beyaza çekilerek gönderilmesi, itinalı güzel yazılması Ratib Efendi tarafından tavsiye olunuyordu. Divân-ı hümayûn usulünce nâme ve mektup kâğıtlarının boyu, cinsi nasıl olmak icap edeceği Ratib Efendi tarafından bildiriliyordu.

Veliaht ile Ratib Efendi arasında mektup müsveddelerini götürüp getirmeği sarayda baş çuhadar olan Hüseyin Ağa yapıyordu³.

Ratib Efendi 1202 C./1788 Mart'ta ordunun Davudpaşa'dan Edirne'ye hareketine kadar *İstanbul*'da bulunup o tarihte ordu ile beraber hareket etmiştir. Bu hareketinden evvel Fransa'ya gidecek nâme ve mektuplar hakkında şu tavsiyede bulunmuştur :

“Şimdi bu yazdığım, Kırâlin mektubuna cevaptır; Başvekile bu ihtimam olmaz, hem anın mektubunda hiç bir şey yoktur, siz efendimiz bunu beyaz edince anı dahi gönderirim ve kâğıdını kestim, hemen kulunuz nasıl yazdım ise siz efendimiz dahi dikkat buyurasız; yanlış yazılmasun, oldukça güzel yazmağa ihtimam ve himmet buyurasız ve İshak Bey'e yazılacağı dahi ardı sıra gönderirim, on on iki gün bunda (Davudpaşa) yız”.

Veliaht Selim'in, Fransa Kırâline nâmesini götürecektir olan Sultan-zâde İshak Bey, Fransa Sefaretinin yardımıyla gizlice İstanbul'dan çıkmış, Fransa'ya giderek Şehzadenin On altıncı Louis'ye olan nâmesiyle Başvekile olan mektubunu vermiştir⁴.

³ Bu baş çuhadar Hüseyin Ağa Çerkes olup rivayete göre Veliahd Selim'in süt kardeşi idi; Selim'in cülûsundan sonra Kapudan-ı Derya olan Küçük Hüseyin Paşa budur.

⁴ Veliahd Selim'in, Fransa Kırâli On altıncı Louis ile muhaberesine dair olan belgeler, tarafından *Bulleten* II/5-6 (1938) 191-246'da yayınlanmıştır.

Saray inzibatının zayıf olması sebebiyle Şehzade Selim, Ratib Efendi ile muhabere edebilmiş ve Birinci Abdülhamid'in zaafı ve hilmiyeti sebebiyle muhabere işi gevşek tutulmuştur.

Halil Hamid Paşa'nın, Abdülhamid'in hal'ine teşebbüsü ve bu teşebbüsün *Üçüncü Kadın Efendi* ile pâdişahın kız kardeşi Esmâ Sultan ve Kapudan-ı derya Cezayirli Gazi Hasan Paşa taraflarından haber verilmesiyle hal' işi önlenmiş ve müsebbipleri cezalandırılmış, saray sıkı bir inzibat altına alınmış ve Veliaht Selim'in serbestisi daraltılmış ise de sarayın dışarıyla ile içerisinin teması tamamen kesilememiştir.

ÜÇÜNCÜ SELİM'İN HÜKÜMDARLIĞI

Osmanlı devleti Rusya ve müttefiki olan Nemçe (Avusturya) ile harp ediyordu. Sultan Birinci Abdülhamid hastalanmış, zayıf düşmüş, Rus cephesinde devam edüp gelen mağlûbiyetlerden müteessiren çok üzülmüş, elden çıkmaması için emirler vererek gayret gösterdiği *Özi* اوزی kalesinin düşman eline düştüğünü haber alması nedeniyle nüzül isabeti neticesinde vefat ederek yerine biraderi Üçüncü Mustafa'nın oğlu olup yirmi sekiz yaşında bulunan yeğeni Üçüncü Selim pâdişah olmuştur (1203 Recep, /1789 Nisan).

Genç hükümdarın tahta geçmesi, devam eden mağlûbiyetlerden bunalan halka bir ümit verdi ise de ihtiyar Abdülhamid'in ölümünden ve Üçüncü Selim'in kocunduğu Sadrâzam ve Serdar-ı Ekrem Yusuf Paşa'nın azlinden başka değişiklik olmadı⁵, olaylara dikkat edilip tahlil edilecek olursa Yusuf Paşa'nın azlinin hatâ olduğu, tesir altında kalan tecrübesiz hükümdarın acele ettiği görülüyor.

Üçüncü Selim, hükümdar olduktan sonra mevkiini kuvvetlendirmek, muhitini çoğaltmak için babasının adamlarından bir kısmını ve kendi mensuplarını uzaktan yakından yanına getirterek bu arada kendi mensubu olan hâcegândan Ebûbekir Ratib Efendi'yi de unutmuyarak anı da ordudan *İstanbul*'a çağırılmıştı.

Ratib Efendi bu tarihte ordu ile *Silistre*'de bulunuyordu, emri alır almaz *İstanbul*'a geldi ve Ömer Sahib Efendi'nin yerine 1203 Şaban /1789 Mayıs'ta tezkire-i evvel tayin edildi⁶.

⁵ Sadr-ı âzam Yusuf Paşa'nın Sultan Selim ile arasının iyi olmadığını nedenleri hakkında bundan sonra Belleten'de çıkacak ayrı bir yazımız vardır.

⁶ *Cevdet Tarihi* c. 4, s. 266.

İlk uğursuzluk :

Bu tayinin hemen arkasından Ratib Efendi'nin, Rikâb-ı hümayûn re'is-ül-küttâbı bulunan ⁷ Raşid Efendi'nin yerine reis vekili olması hakkında Üçüncü Selim sadaret kaymakamına hatt-ı hümayûn göndermişti. Bu suretle tepeden inme hatt-ı hümayûn ile Raşid Efendi'nin azli Bâb-ı âli erkânını şaşırtmıştı. Bu tayini hoş karşılamadıkları gibi liyakatine hased ettikleri Ratib Efendi hakkında da dedikoduya başlamışlardı.

Sadaret kaymakamı, Bâb-ı âli'ye gelen hatt-ı hümayûndan bahis ile keyfiyeti bir memurla Ratib Efendi'ye tebliğ edüp tayin hil'atını giymek üzere kendisini Kapuya yani Bâb-ı âli'ye davet etmişti. Ratib Efendi, kendisini davete gelen memura o zamanın sakim itikadı üzere, bugün kamer akrebedir (Ay akreb burcundadır), hil'at giymek işi ertesi güne kalsın diye özür dileyüp hil'at giyme işini ertesi güne bırakdımış, sadaret kaymakamı da öyle olsun demiştir. Âni olarak re'is-ül-küttâb vekâletinden azledilen Raşid Efendi'nin etekleri tutuşup pür telâş Ratib Efendi'yi kıskanan saray mensupları ve pâdişah gözdelerine baş vurup pâdişaha yakın olanlardan Naşid İbrahim Bey'le kardeşi Abdürrahman Bey ve diğer bazı mukarribinle beraber Ratib Efendi aleyhinde pâdişaha ne dedilerse deyüp hil'at giyme işinin ertesi güne bırakılması sözlerini şişirerek Ratib Efendi'yi iyice gözden düşürmüşlerdir.

Bunun üzerine Sultan Selim, Ratib Efendi'yi re'is-ül-küttâb vekillîğinden azledip bir kaç gün sonra daha küçük bir hizmete yani birinci tezkereci vekâletine tayin eylemiştir. Ratib Efendi aleyhdarları, Sultan Selim'in ilk fırsatta Ratib Efendi'yi afedeceğini hesaplayarak anın bir mahalle tayin edilmemesi için çalışmaktan usanmamışlar, anın büyük tezkereci vekâletine tayininden bir kaç ay sonra bazı kabahat isnadiyle (ne olduğu gösterilmiyor) *Bozca Ada*'ya nefyettirmişlerdir.

Ratib Efendi kamer akrebedir diyerek hil'at giyme gününü ertesi güne bıraktığının ağır cezasına uğradı. Hiç yoktan başını derde soktu, aleyhdarlarına, rakiplerine meydan verdi, Sultan Selim'in

⁷ Muharebe zamanında fiilen Reis'ül-küttâb olan zat Pâdişah veya Serdar-ı Ekremle sefere giderek devlet merkezinde reis vekili olarak diğer bir zat vazifelenir ve ana Rikâb Reis'ül-küttâbı denilirdi.

teveccühünü kaybetti ve bu suretle epey cefa çektikten sonra haline acınarak af olunup *Bozca Ada*'dan doğru Ordu'ya gönderildi. Belki Sultan Selim kendisini rakiplerinden korumak için *İstanbul*'a getirtmedi.

Ratib Efendi Ordu'da açıkta kalmadı, Yeniçeri Ocağı kâtibi oldu. 1205 Şevval/1791 Haziran tevcihatında Ocak kâtipliğinden mazul bulunduğu sırada Nemçe (Avusturya) ile Zıştovi muahedesi aktedilmişti.

Ratib Efendi'nin Nemçe Orta Elçiliğine tayini :

Rusya ve müttefiki olan Nemçe (Avusturya) ile 1201 H./1787 M. muharebesinde Osmanlı ordusunun iki cephede uğraşması sebebiyle mağlûb olmuştuk, İngiltere'nin teşviki ve Kırım'ı geri almak hulyasına kapılan vukufsuz sadr-ı âzam Yusuf Paşa Ruslara harp ilân ederek noksan tedarikle acele ordu ile hareket edeceği sırada çok evvelden Osmanlılar aleyhine Ruslarla ittifak etmiş olan *Nemçe*'nin de Rus'larla beraber Osmanlı Devletine harp ilân ettiği elçisi tarafından bildirilmesi üzerine şaşırmiş ise de celâdetle harekete mecbur olmuştur.

Bu durum Osmanlı ordusunun ikiye bölünmesini icap ettirdiğinden sadr-ı âzam ve serdar-ı ekrem Yusuf Paşa bütün şiddetiyle Nemçe cephesine yürüyüp Rus cephesinin kara tarafı seraskerliği sabık sadr-ı âzam Şahin Ali Paşa'ya ve deniz tarafı da kapdan-ı derya Cezayirli Hasan Paşa'ya verilmişti.

Nemçe cephesinde önemli başarılar elde ederek düşman ordularını bozup Transilvanya'da mühim mevkiiler elde eden sadr-ı âzam ve serdar-ı ekrem Yusuf Paşa düşmanın arkasını bırakmayarak başarıları ileri götürmek istediye de Rus cephesindeki muvaffakiyetsizlikler -ki bunda rekabet yüzünden sabık sadr-ı âzam Şahin Ali Paşa'nın ihmali vardı - sebebiyle sadr-ı âzam mecburen *Ruşuk*'taki ordu gâha geldi.

Serdar-ı ekremin Avusturya cephesinden ayrılmasından sonra Osmanlı taarruzunun hafiflemesi nedeniyle yeni kuvvetlerle taarruza geçen Nemçe orduları ellerinden çıkan yerleri geri aldıktan başka *Belgrad*'ı ve diğer hudut kalesini aldıktan sonra *Srbistan*'a girmişlerdi.

Tarihte görüldüğü üzere Osmanlı devletiyle ittifak etmiş olan Prusya'nın taziyikyle Nemçe devleti Osmanlı devletiyle anlaşmağa mecbur olarak Osmanlılardan aldığı yerleri iade etmek suretiyle

1205 Zil'hicce 3/1791 Ağustos 3 tarihinde Tuna nehri kenarında *Ziştovi*'de on dört madde ve bir hâteme üzerine bir muahede yapılmıştı.

Yapılan muahedenin on üçüncü maddesi gereğince barışıklık icabı olarak iki devlet arasında dostane elçiler gönderilmesi lâzımdı. Rakipleri tarafından ezilen ve Ordu'da bulunan sabık Yeniçeri kâtibi Ebûbekir Ratib Efendi'nin bu elçilik için en ehliyetli devlet adamı olduğunu hatırlayan Sultan Selim, Ratib Efendi'yi Nemçe elçiliği ile göndermek suretiyle aleyhdarlarının elinden kurtarmak istedi.

Elçiye nâme-i hümayun ile hazineden verilecek olan emanetleri teslim etmek üzere Ratib Efendi'nin *İstanbul*'a gelmesi icap ederken Sultan Selim, Ratib Efendi aleyhinde bir hâdise çıkmasından çekindiği için – çünkü bu tarihlerde genç hükümdar üzerinde kurenadan Paşa-zade Naşid *Bey* ile biraderi Abdurrahman *Bey* müessirdi– Sefaret emanetlerini ordu'ya göndererek Ratib Efendi'yi *İstanbul*'a getirtmedi⁸.

Ebûbekir Ratib Efendi Baş Muhasebe pâyesiyle 1206 Muharrem/1791 Eylül'de Nemçe Orta Elçiliğine tayin olunmuş ve sefaret levazımatı da *İstanbul*'dan orduya gönderilmiş ise de buna mukabil İmparator tarafından harpten evvel *İstanbul* Elçiliğinde bulunmuş olan Herpet, *Ziştovi*'de muahede akdi esnasında murahhas olarak bulunduğu için bu defa tekrar Orta Elçi pâyesiyle hediyesiz olarak *Şumnu*'da bulunan ordugâha gelince buna karşılık Ratib Efendi ile İmparatora gönderilecek hediyeler de geri çevrilerek gönderilmedi, Ratib Efendi hediyesiz olarak kendisine hazineden emanet olarak verilen sefaret takımıyla gitmiş ve yalnız Sultan Selim'in Nemçe imparatoru İkinci Leopol'da olan nâmesini götürmüştü.

Ratib Efendi'nin Nemçe'ye hareketi :

Ebûbekir Ratib Efendi 1206 Muharrem 11/1791 Eylül 10 da Orduy-ı hümayûn *Silistre* sahrasında iken Orta elçi vazifesi tebliğ edildikten sonra 12 Rebiul-evvel 1206/10 Kasım 1791 de yüz yirmi nefer maiyyetiyle *Şumnu*'ya hareket edüp dört günde *Ruscuk'a*

⁸ Nemçe imparatoruna gönderilmek üzere hazırlanıp o taraftan hediye gelmediği için tekrar hazineye konan hediyelerin müfredatı Topkapı Sarayı arşivi defterindedir (Numara 3672 ve 3957-5).

ve oradan Eflâk Voyvodası tarafından gönderilen mihmandarla beraber *Tuna*'nın karşı tarafına *Yergögi* sahiline geçip *Bükreş*'e varmıştır. *Bükreş*'te Nemçe'nin Acurdant (Kapu Çuhadarı-Çavuşu) denilen bir memuriyle görüşmüş 13 Rebiul-âhır/10 Aralık 1791 de *Bükreş*'den hareket ile on günde Nemçe hududuna varılıp Nemçe hükümeti tarafından emirlerine dört araba ve iki potka tayin olundugundan atlara binilip üçyüz elli yaya ve yüz elli süvari muhafazasında hareket ederek ilk menzil olan *Lazarta* kasabasına gelinmiştir.

Lazarta'dan sonra Erdel lisanında *Sibin* ve Nemçe dilinde *Hermanştad* denilen ve Osmanlıları seven kasabaya gece girilmiş olmasına rağmen fevkalâde tezahüratla karşılanmıştır.

Ratib Efendi *Sibin*'de bulunduğu sırada Nemçe devletinde iki başvekil olduğunu öğrenmişti, halbuki sadr-ı âzam tarafından bir başvekil mektup yazılmış olduğundan diğer başvekil de bir mektup yazılması icap ediyordu. Bu iki başvekilten biri imparatorluk umurunu gören Prens Kolorado ve diğeri Macar ve Çeh masalihine ve umur-ı hariciyeye memur meşhur Prens Kavniç olduğundan büyük olan Kolorado'ya vezir-i âzamin mektubu olmadığından Ratib Efendi, kendisi bir tertip uydurarak ordugâhda bazı eşyasını unuttugundan bahis ile yollayacağı adam için izin kâğıdı alarak göndermiş ve vezir-i âzamdaki mektup gelinceye kadar mecburen *Sibin*'de beklemiş ve bu müddet içinde kasabanın bazı müesseselerini gezmiş, tiyatro ve balolarına gidüp vakit geçirüp eğlenmiş ve aynı zamanda havadis toplamıştır.

1206 Cemâziyel-evvelin dördüncü günü (1 Ocak 1792) *Sibin*'den ayrılarak *Lagos* ve daha sonra 13 Ocak'da (*Temeşvar*)'a gelmiş orada da şerefine opera ve balo tertip edilmiştir. *Temeşvar*'da iken Ratib Efendi'ye trajedi ve komedyadan hangisinin temsil edilmesini arzu ettiği sorulduğu zaman komedyayı *Sibin*'de gördüğünü söyleyerek trajedi temsilini rica ettiğinden o akşam altı araba ve on altı maiyyeti ile tiyatroya gitmiştir. Ratib Efendi komedyaya ve trajediyi şöyle târif etmektedir :

“Komedyaya dedikleri lu'b لعب aynı ile meddah ve çengi hikâyeleri şeklinde ve opera hayal ile çengi lub'lerinden mürettep olup ve ikisi dahi mudhikâttan (güldürücü) ve ekseri âşık ve mâşuka dair hikâyet ve ezmine-i sâlifede olan vakıattan ibarettir, lâkin trajedi hüzn ve bükâ (ağlama) iras edecek masaibe dair hikâyattan ibaret

olup meselâ İskender ile Dârâ cenginde İskender galip olup Dârâ'nın katli sureti ol vaktin lisani ve eşkâl ve kıyafeti ile lu'b-u mezburda tasvir ve temsil ettikleri gibi.

Çakerleri anda iken oynadıkları ezmine-i sâlifede (geçmiş zamanlarda) bir İspanya kiralının oğlu esafilden bir kıza âşık olup babasından gizli nikâh etmekle sonra duyulup davası rü'yet ve kızı ve evlâtlarını katle dair bir hikâye idi.”

Operada üç, dört saat kalup çok ikram gördük, kahve yerine dondurma, çikolata, limonata ikram eylediler.

21 Ca. 1206 (17 Ocak 1792) de *Temeşvar*'dan ayrılıp 26 Ocak'da mükemmel alay ile *Budin* kalesinin karşısında *Peşte* şehrine gelmiş, buradaki müesseseleri gezmiş, Osmanlı devleti elinde iken defterhanesinde kuyudatı mükemmel siyakat yazılı bir defter görüp darp-hanesini gezmiş, buranın meskûkât dairesine Sultan Selim'in sikkelerinden yanında olan *rub'iyye* ve *nısfıyye* ve sair sikkelerinden hediye etmiştir.

Peşte'de gördüğü şeyler hakkında mütaleasını ziyaretçi defterine yazmasını rica ettiklerinden Ratib Efendi dört beyitli bir manzûme ile arzularını yerine getirmiştir. Manzumenin son beyti şudur :

*Beğendi Hazret-i Sultan Selim'in bendesi Ratib
Gelüp gördükte bu cây-ı dilârâyı hakikatle*

Peşte'den sonra Nayhayzan adını verdikleri *Uyvar* ve Macaristan'ın eski paytahtı olan *Prest-burg* kasabasına gelmiş burada görüştüğü kimselerle Türk musikisinden bahis açılmış Râtib Efendi maiyyetinde olan heyete musiki faslı yaptırmış ve takdirle karşılanmıştır.

18 Ocak 1792 (13 Cemaziyel-âhır 1206)'de Tuna asma köprü ve posta ile geçilmiş, sonra *Viyana*'nın bir varoşu mesabesinde olan *İşvekit* kasabasına gelerek gelişini iki başvekile bildirmiş, ertesi gün iki başvekil tarafından sırkatip ve tercümanlar gönderilmiş, hatır sorulmuş ve sefire mihmandar tayin edilmiştir.

Beç (Viyana) varoşlarından Line varoşunda alay tertibi emir olduğundan orada Ratib Efendi kendi arabasından çıkup enderun-ı hümayundan istiâre (muvakkat) olunan takımlardan bir ata binüp ve nâmei hümayun koçısı (arabası), âlâ sâye çuha puşidesi ve altı beygir ile bütün alayın önünde olarak ileri yürütülüp *Beç kalesi* civarında elçi için hazırlanan saraya gidilmiştir.

Ratib Efendi *Beç* şehrine girişinin sekizinci günü birinci başvekil Kolorado'yu ve iki gün sonra da ikinci başvekil Prens Kavniç'i ziyaret etmiş ve dört gün sonra imparator İkinci Leopold tarafından kabul olunmuştur.

Elçi Ratib Efendi'ye verilen ziyafetten sonra misafirhaneye avdet eden Ratib Efendi, ziyafetin ertesi günü İmparatorun rahatsızlandığını haber almış ve dört gün sonra da imparator vefat etmiştir. Ratib Efendi 9 Receb 1206/4 Mart 1792 tarihli tahriratında imparator hakkında şunları yazmıştır⁹ :

“İmparator ile mülakatımız Recebi Şerifin dördüncü Pazar günü ve *Beç*'e duhulümüzün on beşinci günü olup Pazar ve Pazartesi mizacı sıhhat ve afiyet üzere iken bi-emrullah-ı teâlâ Salı gecesi hastalanup iki kere fasd (فصد – kan alma) ve on beş kere ihtikan olunmuşken kârgir ve ilâç-pezir olmayup üçüncü defa dahi fasd ile bir menfaat hasıl olmamağla mâh-ı mezkûrun (Recebin) sekizinci Hamis (Perşembe) günü saat dokuz buçukta (alaturka) vefat etmiştir.

Mumaileyh zatında begayet âkil ve akibet-endiş ve mürüvvetkiş bir zat-i memduh'üs-seciyyet ve kıl-ü-kâl ve niza-ü cidalden mücanebet ve cümle düvel ile tekid-i muhabbete sârf-ü gayret ve îmal-i fikr ve reviiyyet eder bir merd-i sûtüde haslet olmağla bendeniz vefatından pek müteessir ve mütekeddir olmuşumdur. Hak teâlâ halefini (İkinci Fransuva) hayre âlet ve babası isrine iktifaya muvafak eylesün. Macar ve Çeh memaliki irsen oğlu ve veliahdi Françesko'ya intikal edeceği ve imparatorluk (Diyana) tâbir eyledikleri divanda müzakere ve müşavere ile intihaba tevakkuf ettiği malûm-ı âlileridir.”
9 Recep 1206.

* * *

Ebûbekir Ratib Efendi yedi buçuk ay sürmüş olan sefaretin-den Tuna yoluyla *Belgrad*'a ve oradan da *İstanbul*'a gelmiştir.

Ratib Efendi'nin pek kısa olarak naklettiğimiz bu sefaretnâmesinden başka asıl ehemmiyeti hâiz bir eseri daha vardır. Bu ikinci eseri Sefaretnâme ismi altında kütüphane fihristlerinde kayıtlı ise de bildiğimiz sefaretnâmeler gibi değildir. Bu eser Nemçe imparator-

⁹ Topkapı Sarayı arşivi (Evrak numarası 5320); vesikanın Viyana'dan yazılış tarihi 9 Receb 1206, (4 Mart 1792), İstanbul'a geliş tarihi 6 Şaban 1206 (30 Mart 1792) dir.

luğunun idarî, askerî, malî, hukukî, iktisadî ve sair bütün teşkilâtını havi olup altıyüz büyük sahife tutmaktadır, içinde ayrıca Prusya, Fransa ve Rusya teşkilâtlarından da kısaca bahsedilmiştir. Kitabın adı (Tuhfet'üs-Sefare fî ahval-i asakiri'n-Nasara Ve'l-idare تحفة السفاره فى احوال عساكر النصارى و الاداره)dir¹⁰. Ratib Efendi bu Tuhfet'üs-Sefare'-sinin mukaddemesinde şöyle diyor :

“İmparatorun memaliki sınırundan ubûr ve Beç'de kıyam ve huzurumuzdan memalik-i islâmiyye hudut ve sınırına gelince ikiyüz yirmi yedi gün mürur etmekle eyyam-ı mezkûrede celb-i havadis ve serair-i memlekete zeria olacak hâlât ve esbab her ne ise mürâat ve iktisab ve bazı vesail ve vesait ve edille ve erbab ile tedarik-i etraf ve ahıbbaya şitab ve vakıf-ı umur ve serair olanlardan bazıları istishab ve isticlâb olunmağla Nemçe devletinin ve sair Avrupada olan mülk-i memleket ve cumhur ve milletin nizam-ı asakir ve bilâd ve maarif ve iratlarına imkân mertebe ıtılâa say-ü içtihad ve muttali' olduğum serair ve mevadd-ı saire bir risâle derununda cem ve tertib ve aklım erdiği mertebe madde be madde tafsil ve tevbib olunmuştur.”

Makalemizin sonunda bu *Tuhfetü's-sefare*'den bir az daha bahsedilecektir. Bu eserin tetkikinden Ratib Efendi'nin uyanık, dikkatli, devlet işlerinde anlayışlı ve yerine göre memleket umurunda tenkitçi olduğu görülür.

Ratib Efendi, Sultan Selim'in veliahtlığından beri bütün emel ve arzusu devletin asrı ihtiyaçlara göre bilhassa askerî ve malî ıslahı olduğunu yakinen bildiği için, hükümdar olduktan sonra da bu emel ve arzusu için çalıştığını ve devlet ricaline lâyhalar yazdığını görerek Nemçe sefaretnâmesinden ayrı olarak Nemçe, Prusya, Rusya ve Fransa devletleri teşkilâtlarından bahsetmek suretiyle bu *Tuhfet'üs-sefare*'yi yazmıştır.

Osmanlı devletinin Avrupaya göndermiş olduğu sefirlerinin sefaretnâmeleri arasında görüş ve tetkik ediş noktasından kıymetlisi Ebûbekir Ratib Efendi'nin *Sefaretnâmesi* ile *Tuhfesi*'dir¹¹. Sefaret-

¹⁰ *Tuhfet'üs-Sefare*'nin bir nüshası Topkapı Sarayı hazine kitapları No. 613.

¹¹ Merhum Faik Reşit Bey (Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnâmeleri) isimli eserinde Ebûbekir Ratib Efendi'nin sefaretnâmesi ve Nemçe imparatorluğu teşkilâtından başka bir de lâyhası olduğunu zikretmiş ise de (s. 154 ilâ 162) merhumun lâyhâ dediği Nemçe İmparatorluğu teşkilâtını fasıl fasıl gösteren ve sonunda Prusya, Rusya ve Fransa teşkilâtları ilâve edilmiş olan yukarıda adı geçen *Tuhfet'üs-Sefare*'den başkası değildir.

nâmede kendisinin bilgili, bazı garp eserlerini okumuş veya görmüş olduğu, gördüğü Macaristan şehirlerindeki kütüphanelerdeki bazı garp eserleri hakkında vermiş olduğu malûmattan anlaşılıyor.

Ratib Efendi'nin yeni vazifeleri :

Ebûbekir Ratib Efendi, sefaretten döndükten sonra 1207 H. 1792 M. de Baş muhasebeciliğe tayin edilmiş ve 1208 Şevval/1794 Mayıs tevcihatında şikk-ı sâlis defterdarlığına tayin olunmuştur. Bu sırada ekmeçilerin türlü hilelerinin önüne geçilemediğinden bu hal-den pek müteessir olan Sultan Selim buna bir çare olmak üzere Ratib Efendi'nin vazifesine ilâve olarak Zahire Nazırlığını da verdi.

Ratib Efendi Zahire Nazırlığında paçaları sıvadı, ekmeğin dirhemini tesbit etti ve nûmunelerine göre miktarını arz ile bu husustaki başarısı pâdişahı memnun bıraktı, sadr-ı âzamin takdim ettiği takirin üstüne Sultan Selim :

“Bu kadar zahmet ile zahire tedarik eyleyüp dikkat olunmuş iken ekmeççi habislerine mecburiyet ne olsun? Ben eracif ve mugalata dinlemem; nûmunenin aynı ibâdullaha yedirmeğe dikkat eylemelisin; artık burası Ratib'in işi değil. Aferin Ratib'e güzel sa'y eyliyor, dahi gayret eylesün. Sen dahi hiyle edenleri salb-i siyaset icra eyleyerek nizamına bakasın; bu husus senden kat'i matlubumdur.” Hatt-ı hümayununu yazmıştır¹².

Reis'ül-küttâblığı :

Sultan Selim, kara gün dostu olan Ebûbekir Ratib Efendi'yi hükümdarlığa geçtiğinden beri Reis'ül-küttâblığa getirmek istemiş ve muharebe esnasında ordudan İstanbul'a getirterek Rikâb Reis'ül-küttâbı yapmış ise de Ratib Efendi bâtul itikad sebebiyle kamer akreb burcundadır diye fırsatı kaçırmış ve akreb kendisini sokarak rakiplerinin şerrine uğramıştı. Bu defa ise Sultan Selim siyasi durum üzerine Ratib Efendi'yi Reis'ül-küttâblığa getirmeğe kat'i olarak karar vermişti.

Devletin haricî işlerinin ehemmiyet kesbetmesi hasebiyle ecnebi devletlerle olan muameleleri Reis'ül-küttâb görmekte olup bu muameleler her ne kadar divan-ı hümayûnda bulunan Fener'li Rum tercümanlarının elinde ise de işin başı bulunan Reis'ül-küttâbın cer-

¹² *Topkapı Sarayı arşivi* (zarf numarası) 5026/10.

bezeli, kanunlara vâkıf, natûk ve ehliyetli olması her cihetten mühim olduğundan o tarihte Reis'ül-küttâb bulunan Firdevsî Efendi her ne kadar haysiyetli, dürüst ve divan işlerine vâkıf bir zat idise de kalemi ve takriri zaif ve başkasının yardımıyla iş görür olduğundan anın yerine kalemi kuvvetli, üç lisanda tahrire muktedir şâir ve âlim bir zat olan ve uzun müddet âmedcilik edüp elçilikle Nemçe'ye giderek devletler ahvaline vukufiyle şöhret bulan Ebûbekir Ratib Efendi'yi Sultan Selim Reis'ül-küttâblığa getirmek üzere hazırlamakta idi; bundan dolayı Avrupa ahvalini yakından görmesi için Nemçe Elçiliğine tayin etmişti. Fakat pâdişahın bu arzusu "Kurenây-ı şehriyariden bazı müteneffizan-ı asrın hilâf-ı marazileri" olmakla beraber¹³ Sultan Selim kararında ısrar ederek 1209 Zilkade 27/16 Haziran 1795 de Reis'ül-küttâb tayin edilerek hıl'atını giymiştir¹⁴. Ratib Efendi'nin Reis'ül-küttâblığına Sürurü :

*Şükredüp hakka Süruri söyledî tarihini
Hamdelillâh Râtib-i âltcenab oldu reis*

tarihini söylemiştir.

Ratib Efendi'nin tayini ile beraber anın derecesine, liyakatine hased eden yükselmesini istemeyen pâdişaha mensub nüfuzlu rakipleri fırsat kollayarak aleyhinde tezvirata başlamışlardır. Pâdişahın teveccühüne ve kendisinin iktidarına güvenen Ratib Efendi hâdiselerden istidlâl edildiğine göre pervasız, dürüst ve açık olarak hareket etmiş olduğundan dolayı Reisliğini istemeyen aleyhinde olanların cür'etleri artmış ve bir az da mağrurâne durumu devlet ricali üzerinde müessir olarak nihayet bu hallerden ötürü azl olunmuştur (1211 Safer /6 Ağustos 1796)¹⁵.

Ebûbekir Ratib Efendi'nin Reis'ül-küttâblığı on beş ay kadar sürmüştür. Azlinde evvelâ hanesinde oturmasına müsaade edilmişse

¹³ *Cevdet Tarihi* c. 6, s. 230.

¹⁴ *Vâsıf Tarihi zeyli* c. 3, varak 14 ve 15 (Topkapı Sarayı Hazine kitapları 1394) ve *Cevdet Tarihi* c. 6 s. 195. *Cevdet*, Safer'in on dördüncü Çarşamba günü azledildiğini yazıyor (c. 6, s. 230).

¹⁵ Ratib Efendi'nin reislikten azlini Sicilli Osmanî 1211 Safer olarak göstermekte ise de Vak'a-nüvis Halil Nuri Bey 1212 Safer sonunda azledildiğini yazmaktadır. Halil Nuri Bey'de sene hatâsı vardır. Çünkü Ratib Efendi'nin Rodos'a sürgün edildiği hakkında Rodos Nâibine gönderilen fermanın tarihi 1211 Safer başlarıdır.

de rakipleri pâdişahın tekrar teveccüh göstermesi ihtimalini düşünerek aleyhinde çeşitli dedikodu ve durumdan anlaşıldığına göre pek ağır isnadlarda bulunularak eracif (yalan, fena haberler) neşrediyor diye bir kaç gün içinde cezire-bend olmak üzere –Cevdet tarihine göre Safer ayı sonunda– Rodos adasına sürdürmüşlerdir.

Sürgün fermanın sureti yazımızın sonunda aynen kayıtlı ve fotoğrafisi de makaleye ilişik olup burada ilim ve fazileti malûm olan Ebûbekir Ratib Efendi düşmanlarının telkini ile aleyhinde neler uydurulup fermana yazılmış olduğu ibretle görülür. Bundan dolayı fermanlarda aleyhde kullanılan tabirlerin tedkiksiz, tahkiksiz kabulünün hatalı olduğu bilinmelidir. Sürgüne gidecek veya katlolunacak kimsenin düşmanı pâdişah veya vezir-i âzam yahut pâdişah yakınlarından birisi olduğu takdirde Bâb-ı âli'den yazılacak fermanın ona göre pek ağır veya hafif veyahut bütün hakikatler unutulmuş yazılmış olduğu görülür¹⁶.

İşte Sultan Selim'in yazı hocası, üç lisanda âlim, şâir kuvvetli kalem sahibi bulunan Ebûbekir Ratib Efendi hakkında fermandaki bazı ibareler bundan dolayı olduğundan aşağıya işaret ediyorum:

“Malûm ola ki sâbika Reis'ül-küttâbım olan Ebûbekir Ratib, bundan akdem mesnet-i riyasete intihab ve nasb olunmuşken vukuf iddia eylediği maddelerin birisini bilmeyüp tedabir-i umurdan vücuhla âtil ve avakıb-ı kâr mülâhazasından gafil ve tabiat-ı cibilliyesi mefaside mâil olduğundan ve müteşebbis olduğu umur-ı devlet-i aliyeme îrâs-ı şîn (leke, ayıb) edecek derecelerde ifsad edüp devlet-i âliyyeme nef'u zarar mülâhazalarını bertaraf ederek nice umuru ihlâl” eylediği beyan edilmektedir.

Ferman baştan sona kadar okunacak olursa yazılanların bazıları boş değildir; bazı ibarelerden Ratib Efendi'nin doğru veya yanlış dedikoducu, ilmîne mağrur olarak akranı olan devlet adamlarını uşak ve hizmetkârları yanında tahkir ettiği ve bazı vesikalardan asabî ve gazablî olup arkadaşlarını bile kırdığı anlaşılıyor¹⁷.

* * *

Ratib Efendi'nin bu mâzul ve menkûb (felâkete uğramış, düşkün) zamanında kendisini kurtarmak için çalışan dostları var ise

¹⁶ Arşivlerdeki vesikaları tetkikim sırasında bu tarzda yazılmış bir hayli ferman gördüğümden tarihi araştırmalarda bulunanları bu yönden uyardımaı faideli buldum.

¹⁷ *Topkapı Sarayı arşivi 11388 No.lu vesika.*

de pâdişah yakini, nüfuzlu düşmanları daha müessir olduklarından bu cihetten dostlarının gayretleri müessir olmuyordu. Bunlardan bazıları Ratib Efendi'yi affettirmek üzere sadr-ı âzam İzzet Mehmed Paşa'ya başvurmuşlardır. Bunlardan biri Dar'üs-saâde ağası kâtibi Sofalı İsmail Efendi olup Ratib Efendi'nin afvına delâlet etmesi hakkında sadr-ı âzam İzzet Mehmed Paşa'dan istirhamda bulunmuştur. İsmail Efendi'nin bu ricasına karşı sadr-ı âzam :

“Ratib Efendi'yi zatında gayet severdim ve sadakat me'mul ederdim, me'mulümüz gibi zuhur etmedi, kendi etti elimden ne gelür” diyerek afvına delâleti kabul etmemiştir¹⁸. Buna rağmen İsmail Efendi sadr-ı âzaman tekkesinin şeyhi Ömer Efendi'ye de başvurmuş, anın da sadr-ı âzam'a söyleyerek pâdişah tarafından afvına delâlet edilmesini rica etmiştir. Şeyh Ömer Efendi, bizzat müridi olan sadr-ı âzam İzzet Mehmed Paşa'ya gidüp ricada bulunmuş ise de sadr-ı âzam ona da :

“Ratib Efendi kendi kendine etti; ben anı bana yâr-ı vefadâr zannederdim değilmiş, benden olmadı, kendinden oldu” demiştir¹⁹.

Sadr-ı âzam değişmesi :

Avrupanın siyasi durumu çok karışmıştı. Fransa inkılâbı büyüdükçe büyümüş bir takım ihtilâller ve tebeddüllerden sonra meydana Korsika'lı Bonapart'ı çıkarmıştı. Bu nev-zuhur general İngiltere ile uğraşıyordu. Avrupa kıtasında onlara bir şey yapamadığından tarihlerde görüldüğü üzere Hindistan'a giderek İngilizleri müstemlekelelerinde vurmak istiyordu; maksada varacak en kısa yol Mısır'ın ve Suriye'nin elde edilerek Fırat nehri vadisi, Güney İran Faris'i idi. Sergüzeştçi olan Bonapart Osmanlı devletiyle Fransa arasındaki dostluğa ve hattâ ittifaka bakmadan planını hazırlayarak taarruza geçti.

Mısır'ın zaptı için hazırlığını tamamlayan Bonapart hareketinden evvel Fransa donanmasını Tolon tersanesinde hazırlattıktan sonra içerisine kırk, elli bin asker koymuş olup hedefinin Mısır oldu-

¹⁸ Ebûbekir Ratib Efendi mensuplarından Enderunlu Mehmed Emin Efendi tarafından Ratib Efendi'ye gönderilen 17 Şaban 1212 (4 Şubat 1798) tarihli mektup (*Topkapı sarayı arşivi No. 702*).

¹⁹ Enderunlu Mehmed Emin Efendi'nin Ratib Efendi'ye mektubu (*Topkapı Sarayı arşivi No. 702*).

ğuna dair *İstanbul*'ca haber alınmıştı. Sadr-ı âzam İzzet Mehmed Paşa daha evvel Mısır valiliğinde bulunduğu için ora ahvalini bildiği halde lâzım gelen tedbirde ihmâl göstermişti. Bonapart *İskenderiye* ve *Reşid*'i kolayca zapt eyledi; oradan içeri doğru ilerleyerek *Ehram* civarında Mısır Valisi Ebûbekir Paşa kuvvetlerini bozduktan sonra mani'siz olarak *Kahire*'ye girmiştir (1213 H./1798 M.).

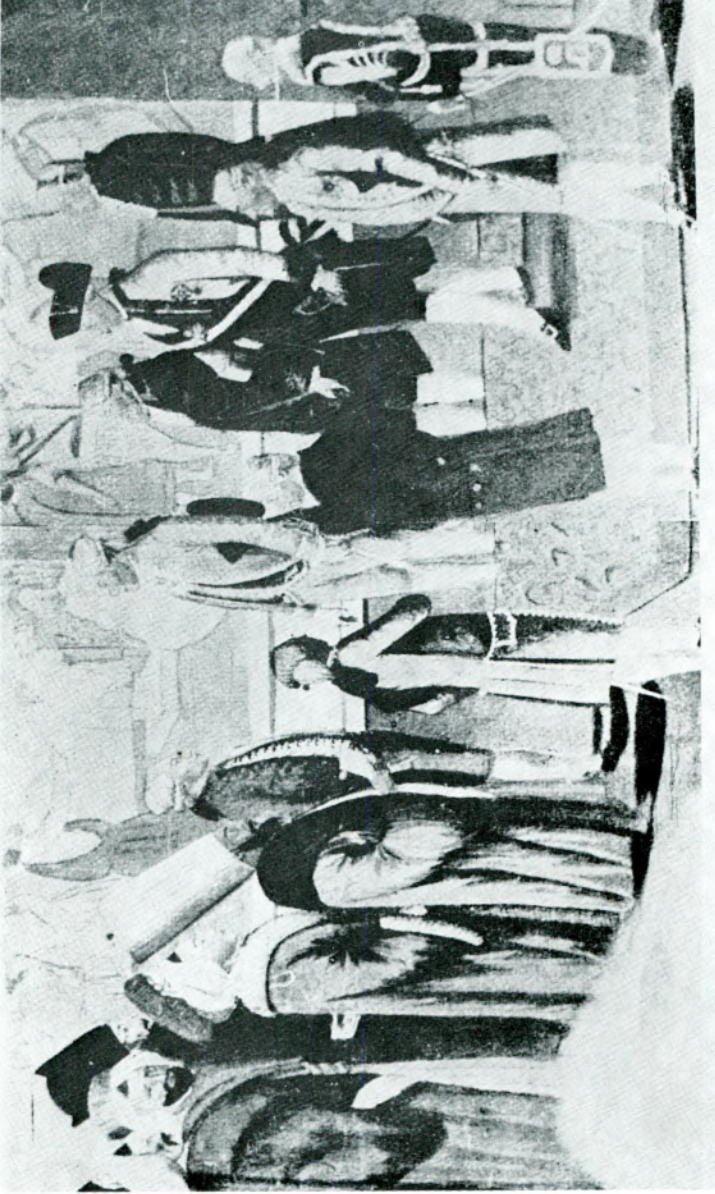
İskenderiye'nin zaptı ve *Mısır*'ın işgali pâdişahı ve Bâb-ı âlî erkânını şaşırılmıştı. Sultan Selim büyük heyecan içinde İzzet Mehmed Paşa'yı sadr-ı âzamlıktan azl, mallarını musadere ve kendisine epey işkence yaptıktan sonra *Sakız Adası*'na sürdü ve anın yerine mevcut eski vezirlerin hiç birini beğenmeyerek kendisinin vezir yapmış olduğu Maden Emni *Erzurum* Valisi Gürcü Yusuf Ziya Paşa'yı sadr-ı âzam yaparak iki konağı bir edüp acele gelmesi için İbiş Haseki'yi bir hatt-ı hümayunla gönderdi²⁰.

Sen ki vezir-i sadakatşiarım Yusuf Ziya Paşasın :

Sadr-ı âzam İzzet Mehmed Paşa'yı azl iktiza eylemekle azleyüp sen cümle vüzeramın âkıl ve kâr-küzar ve liyakat ve sadakat ile şöret-şiarı olduğundan seni karihe-i mülükânemden makam-ı sadaret-i uzmaya intihab ve nasbeyledim. Cenab-ı hak muvaffak eylesün âmin. Rikâb-ı hümayûna kemal-i sür'atle şitâb eylemen için daveti mutazammın işbu hatt-ı şerifimi tebdil İbiş Haseki ile irsâl eyledim; bi-mennihi teâlâ malûmun oldukta mukaddema memur olduğun maslahata işgüzar başbuğlar tayin eyleyüp acaleten ve müsarعاتen sebükbar menzil ile âsitâne-i aliyeme teveccüh ve hemen hattım vâsıl olduğunun ertesi günü yola çıkup hizmet-i vekâlet-i mutlakama bir gün evvel ve bir saat mukaddem erişmeğe begayet ikdam eyliyesin. Hüday-i müteal tevfik-i selâmet vîrsün âmin yâ muîn."

Sultan Selim, Yusuf Ziya Paşa'yı sadarete davet hatt-ı hümayûnunu gönderdiği sırada mâzul sadr-ı âzam İzzet Mehmed Paşa'nın emvalinin musaderesi için heyecanlı olarak Defterdara yazdığı hatt-ı hümayûn aynen şöyledir :

²⁰ Topkapı Sarayı Arşivi No. 3968. Bu hatt-ı hümayundan başka Kapucular kethüdası Şemseddin Bey ile gönderilen asıl sadaret hatt-ı hümayûnu Yusuf Ziya Paşa İstanbul'a yaklaştığı zaman *Bolu* taraflarında almıştır.

Res. 1 — Ebübekir Ratib Efendi Viyana'da İmparator ikinci Leopold'un huzuruna kabul esnasında (Faik Reşit Unat'ın "Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameleri" adlı eserinden)

İ. H. Uzunçarşılı

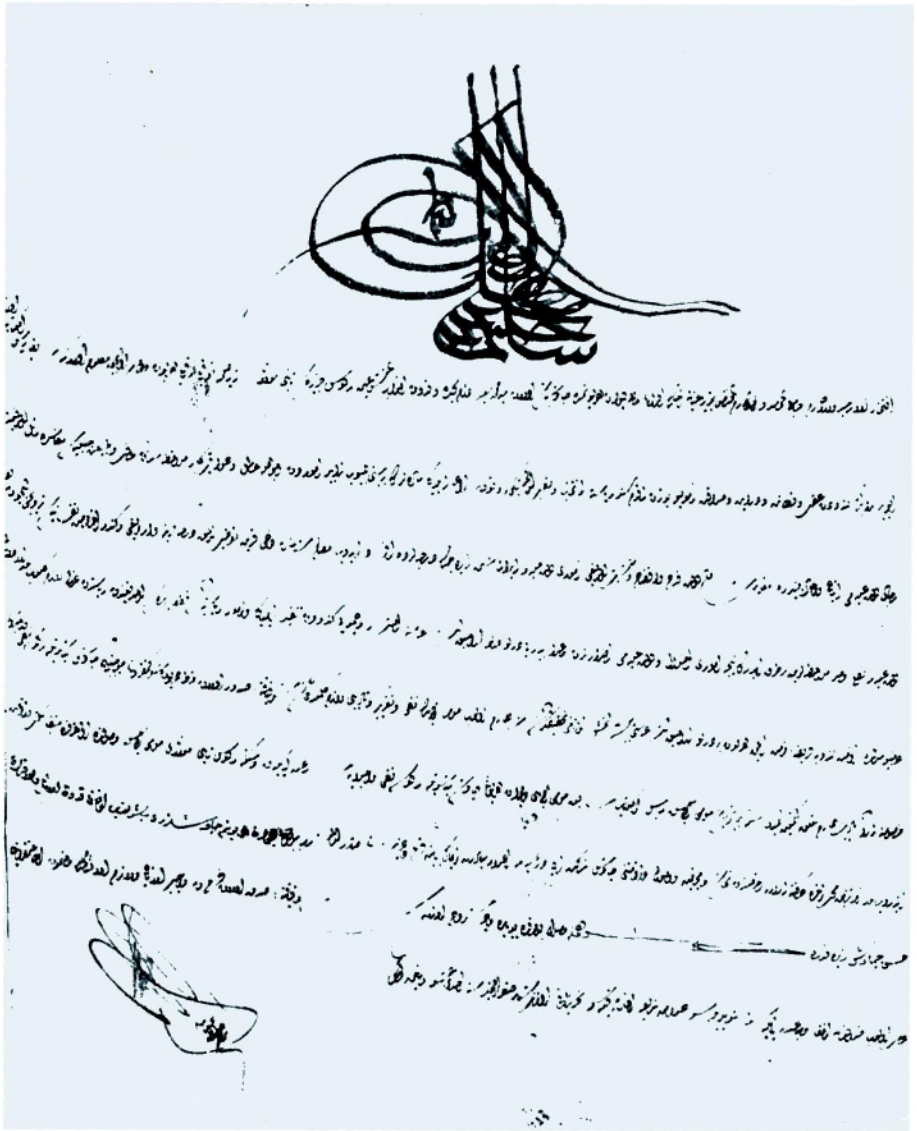

Res. 2 — Ebübekir Ratib Efendi Orta Elçilikle Nemçe'ye memur olduğu tarihte, resmî kıyafeti ile İmparator'un huzurunda (Faik Reşit Unat'ın aynı eserindeki tablo'dan)

فرخو صاقلو خرم امار و حقد اخفا صکار از یسحق نبی بعد السلام انها و حال و خاطرک
سزا و اینها نظیر اسرار اومان و حقد مالک بندن با بعد کن او خوب و چراغ خوب و خیر
و بر تاج زین کار خوب معقول نمازین ایشدر بختها میزای معنای امدغانی سلامت
امسال و شش و اولوریشین و آنچه قرانی دوست اخفصر کت دست صفور بر تسلیم و منز
ترانه افاده اولدان حضور می ترک قران است ارادیه جناب تره حیل و ترک
منوی خوت و پور زن مایوب حبت اسلو بکر ابل افاده ~~صحت~~ و مراد و فری
جمله سنه تقیم ابل کلدن مخلوط اولدم بر ضرور دار و ایلی جزایه کاجاب و کما مکار
اولس سر بر روز خندان رسوم مشایخ حفرین ترانچه در سنه حق اولور بکر
وصداقته اعتراف داری ای خلیج بزه و عشق نامه سنه افاده ایلیسن بنا مقدماتی
اولورین نامه های فر ابل فرورد روح انشای ام حقالی وقت مقدره دیده عمن
و عنایت حق استناد ابل هر دو کجا را به کما ختم و اینند علم حسنه در اول
طریقت اولم ستم اوز افضالت حاتی در است و بیله و برای و تیر بر ستم کما نوره
امکان ولید مقول سنه نامه ما یونکم کوندر دم ستم برود فیه اولمه ایدر بزرگ
خدمت بر در لوار اولور دلز زیر وقت مقدره و اقبالا و استغفر لغت نامه بزرگ
چوه دست بولنه جوش کما معلوم ارضی است اوی بخیما لور کوندر ایلیم
هر قدر بود مسلم ایسه بچه و ضایع ابرو امند سببکرا ایضا نظیر اولور ایلیم
اسوجدن جا بمان رسمی بلیل و استاد هم بسرد زنده من سینه و حقت و اینه
استاد کیمی بخیما اوی بخیما لور جوقدر خون صدمه ایستور سینی سینی
کما ختم و اینند ترانچه اولسزم و قیم ما و کتله و ساتر خیم لور مستوفی ابل
جنطوره دستنامه ایشتم بیکس بزه نامه حقت معاصت علامه ایدر باز دقایق
بزرگ بخت و دوستی که معلوم اولما اصولی ولور بنان ایشلم حقت
حقت بهر رموز و اشارت لطیف ابل حقا بندر جوقه ترانچه دانی ~~صحت~~
اگر قدر فاروق و یو فالق ایتر ایلیم لور بزم جوه ایش لاله جللی ~~صحت~~
معلوم های بر ندر ایتم بیری دمی فلنظومی ایدر جمل ایلیمک ایل اماندن
عبت و بیجوره اولس اولور ~~صحت~~ سکا سبارش اولدیغی اوزره
او بچه ایت ~~صحت~~ ایثبات افضا ایدر لور به برستی مافات است
و ایلونون جنده علمی تعلیم دقت ابل سسره و الحاصل و ~~صحت~~ دانز
اولما حضوره مقید و تعلیم نغمه خیرت ایلیم سسره و السلام

بنیم اقدم برون براه اسسهم ایلیم از بسون زیر ایلیم کونتر و براه ده می سوایل
بزم نامدیغی چما اولور و هم بشتم بخدمت و لور وارد

Res. 3 — Ebübekir Ratib Efendi'nin Veliâhd Selim'in İshak Bey'e göndereceği mektubu hazırılarak beyaz edilmesi için takdim ettiği müsvedde (Ratib Efendi'nin elyazısı)

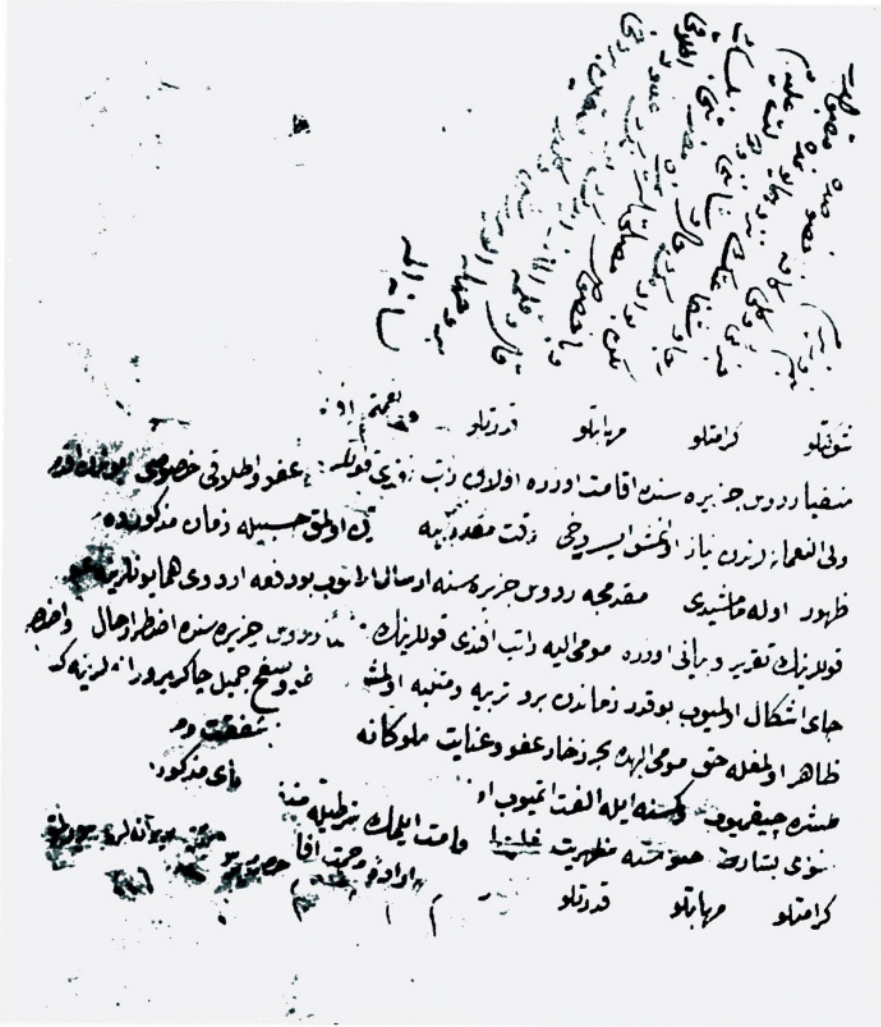
Res. 4 — Ebûbekir Ratib Efendi'nin Rodosa sürülmesine dair Çavuşbaşı Rodos Naibine yazılan ferman

بم عزتو دفعتمہ افتر

برفضای تقدیر منع القیوم سبحان کتبہ دیان محو عافتر اوعرت و نفا
 اود و کدورت چناربه شایان محو قوس اوداری مزبانسه در بودغه زشت
 و ابعات اوتان قائم فصاحت عدمه کز رسیده نامس و سور د هارم
 اولیقی اشارت نرد و انحصار و عبارت صدق و اخلاصی معانی
 اذیع مجانه مز ابله محار و شورا و لشکر از قریه بین انفا و رهین دارم
 اقصای اوزره بزکاه فضای زو امنتن چشیده دیان هر سره ناکورد
 بیجای نشه مکافات فرمت اوز اشارتی و علی انحصار هر قوس و دست
 در فضای عسر و سخت اود بفتاک بنشارتی عنی عار فانه نزره انفا اود نکرت
 و اناج مفدا مات بخت اوله جفته دیوت انک مسیله بباره مزت فالر مضون
 غبار خیال خندش ابله بر ذنک و صحه ضیع لطافت رودی نکار و هام خود فرزند
 بقتش و فتاک ابله نقاب ابله رفت بکتر نوزمه دن و بکتر بر فضای سب و دکون
 صوغ جویج و سال و اسبابک قرینیه منور و قه مرون اود بر جبهان اذیع
 انرا ازم قریبا اخصال مضمان مقنیه سنه اعنا اونه رف نازعت و سار
 مجدی حوله دکون اولمقی دارسته فیلون اونه مجز استعم فاکر زیبانسه
 قائم بخت نبرد و ارسال اوشدر انرا الله تعالی کونده جماعه دوقی فرقی نوبت
 صمیمه ابله بار و زکاره مبارک

م عنانو فعمد ادرک
بودغه ردوسلی حسن بلک اینه ابعات بویرینه قامه ولا فاهمه کز اصل و مالنه
اطرح مجانه مز شامل اوجب فحوی لکش او اسندن استنباط و نه آثار حشبه
در بینه خط فواد اولشدر طرکزه حجت و دکون درونز و ارسته قید ظنون اولش
بر مقتضای تقدیر مبتلا اولدوقدر حش غریبون تخلصک ارمینه و بو وجهه استحصار
اسباب مالکوه صریح اقدار و نه رف حلول وفق مقدرین نمید مفروض مطلوبه
کیمی شمار اولنه منعی مستفاد عن اذکار اولغله استعادم خاطر عقیقت مانکرک سیاقه
قامه حجت تحزیر و ارسال اولمشندن شا الله تعالی وصولنه انغای شرطه حقوق بقیه
اغنا اولنه منعی بیجا بروکی معلوم دوا بن ملزومک اولدوقه فیما بعد دی ابرار
نقدهای و لا کارکی به صادر اولمشدر ما مولود

Res. 6 — Sadrazam Yusuf Ziya Paşa'nın
Ebübekir Ratib Efendi'nin başka bir mektubuna
cevabı

Res. 7 — Ebûbekir Ratîb Efendi'nin affı hakkında Sadrazam Yusuf Ziya Paşa'nın Padişah'a arzı ve arızanın üstünde III. Selim'in olumsuz hat-tı hümayunu

“Defterdar efendisin ki

İzzet Mehmed Paşa’yı sadareten azl eyledim. Şimdi acaleten paşakapusuna (Bâb-ı âlî’ye) varup gerek hareminde ve gerek taşrada cüz’i ve külli hernesı var ise hiç bir şeyi serika ve telef olmadan canib-i miri için mühürleyüp sen kapuda iken konaklarına dahi mûtemed adamlar tayin eyleyüp konaklarını ve han odası ve sair kangı mahal-lerde eşyası ve malı var ise aceleten tahrir ettirüp bir hilâli zayı ve telef ve hiç kese serika ettirmeyüp gayet dikkatli ve şiddetli tutasın, sonra kendin bilürsün.”

* * *

Yeni sadr-ı âzam Yusuf Ziya Paşa’ya birinci hatt-ı hümâyûndan başka sadarete daveti mutazammın asıl mufassal hatt-ı hümâyûn kapucular kethüdası Şemseddin Bey ile yollanmıştır. 17 Cemaziyel-evvel 1213/26 Kasım 1798 tarihli olan bu ikinci hatt-ı hümâyûnun başlığı :

“Sen ki vezir-i âzam memduh’üş-şiyem ve vekil-i mutlak-ı ka-viyü’l-himem Yusuf Ziya Paşasın” diye başlıyor.

Yusuf Ziya Paşa’yı sadarete tayin hatt-ı hümâyûnunu götüren İbiş Haseki fevkalâde sür’atle giderek Rebiül-evvelin üçünde (15 Ağustos 1798) Yusuf Ziya Paşa’yı (Tırşmek) mevkiinde Kürd eşkiyasını te’dib ettiği sırada bulup hatt-ı hümâyûnu vermiş²¹ iki gün sonra Yusuf Ziya Paşa 17 Ağustos 1798 (Rebiül-evvel 1213) hareket ederek uğradığı yerlerden posta çıkararak nerelere geldiğini bildirmiş ve en son 6 Ca. 1213/16 Ekim 1798 de *Bolu*’ya geldiğini silâhdar-ı şehr-i yariye yazmış ve daha sonra da *İstanbul*’a gelmiştir.

Menfadaki Ratib Efendi ümitvar :

Ratib Efendi, kendisini seven ve hürmet eden Enderunlu Mehmed Emin Efendi tarafından ümit verici teselli yollu mektuplar alıyor ve pâdişahın kendisini sorduğunu öğrenerek af edileceği ümidine düşüyordu. Bu sırada Mehmed Emin Efendi, kendisine yardımı esirgeyen sadr-ı âzam İzzet Mehmed Paşa’nın azledilerek Yusuf Ziya Paşa’nın sadr-ı âzam olduğunu bildirmesi üzerine kendisine bir yardımcı kapı açılması ihtimalinden dolayı ümide düşmüş ve yeni sadr-ı âzama bir mektupla iltica ederek acıklı durumunu arz ediyordu.

²¹ *Topkapı sarayı arşivi 3995/27 ve 3995/28.*

Ratib Efendi'nin Yusuf Ziya Paşa'ya yazmış olduğu mektubu henüz görmedik, vesikalar arasında yoktur, fakat Ratib Efendi'nin mektubuna karşı cevap olarak Yusuf Ziya Paşa'nın mektubu vardır.

Yusuf Ziya Paşa Gürcü kölelerdendir²². Çok zeki ve müstaid olduğundan okutulmuş, Arapça, Farsca ve edebiyatta istidad ve kabiliyetini göstermiş, Ratib Efendi'ye yazdığı mektuplardan anlaşılacağı üzere kuvvetli kalem sahibi, edib ve şâir sadr-ı âzamlardı. Ebûbekir Ratib Efendi'nin malûm olan kıymet ve faziletini takdir edecek idi, Ratib Efendi'ye yazdığı mektuplar da pek münşiyane bir kuvvette bulunuyordu. Sadr-ı âzamlığı zamanında tahriratların kenarına yazdığı el yazısı mütalealar veciz idi.

Ebûbekir Ratib Efendi, Yusuf Ziya Paşa'ya *Rodos* mütesellimi Hasan Bey vasıtasıyla takdim ettiği mektuba Yusuf Ziya Paşa, suretini aşağıya koyduğum cevap ile mukabele ediyordu :

“Benim izzetlü rif’atmendim efendi

Bu defa Rodos mütesellimi Hasan Bey ile ib’âs buyurulan kaime-i velâ fâhimeniz vâsıl ve mealine ittıla-ı muhibbanemiz şâmil olup fehvay-ı dilkeş edasından istinbat olunan âsar-ı hub-bu vedad zeria-i hazz-ı fuad olmuştur.

Tarafınıza muhabbet ve rükûn-u derunumuz vareste-i kayd-ü zunun olup ber muktezây-ı takdir mübtelâ olduğunuz mihan-i gurbetten tahlisiniz emrine bu veçhile istihsal-i esbâb-ı âmalinize sarf-ı iktidar olunarak hülûlü vakt-i mukadderinde temhid-i mukaddimat-ı matlubeye sa’y-i bî-şumâr olunacağı müstağni-i an’il-iş’ar olmağla isti’lâm-ı hâtır-ı hakikat measiriniz siyakında kaime-i muhabbet tahrir ve irsal olunmuştur. İnşâ-Allah-ü teâlâ vüsulünde ifây-ı şerita-i hukuk perveriye itina olunacağı bedihî idüğü malûm-ı dirayet mel-

²² Yusuf Ziya Paşa 1175 H./1861 M. de Belgrad'da vefat eden sâbık Kapudân-ı Derya Benli Mustafa Paşa'nın oğlu ulemadan İbrahim Bey'in 1173 H./1759 M. de satın alınmış ve tahsil ettirilmiş kölesi olup, sonra babası Mustafa Paşa'ya gönderilmiştir. Mustafa Paşa'nın vefatı üzerine eski efendisi İbrahim Bey'in yanına dönen Gürcü köle Yusuf Ziya, efendisi İbrahim Bey tarafından âzâd edilmiş olup çok zeki olduğundan tahsil görerek yetmiş kuvvetli kalem sahibi âlim bir vezir olmuştur. 8 Ramazan 1215 tarihli bir arızasında kendisini Üçüncü Selim'in babası Üçüncü Mustafa'nın âzâd ettiğini söylüyorsa da bu, pâdişaha hulûs çakmak için söylenmiş riyakârane bir sözdür. Doğrusu kendisini Efendi Zâdesi âzâd etmiştir.

zumunuz oldukça fi-mâ-ba'd dahi ibraz-ı muktezay-ı veâlâkâriye mübaderet eylemeniz me'muldür²³.

Mektupdaki tahrir ve ifadeden Yusuf Ziya Paşa'nın daha evvelden Ratib Efendi ile dostluğu olduğu anlaşılıyor. Ratib Efendi'nin mektubu herhalde münşiyane olduğundan Yusuf Ziya Paşa da aynı kuvvette ifade ile cevap vermiştir. Mektupların tarihleri yoksa da 1213 sonu / 1799 M. olacaktır.

Sadr-ı âzam, Ebûbekir Ratib Efendi'den aldığı iki mektup üzerine münasip bir vakitte Ratib Efendi'nin Ada'da pek muztarip bir halde bulunup şimdiye kadar çektiği mihnetin kâfi görülerek hanesinde oturup hiç kimse ile görüşmemesi şartıyla afvı hakkında pâdişaha bir telhis takdimiyle cezasının kâfi görülmesini istirham etmiştir. Kısmen çürümüş ve parça parça kopmuş olan bu arızanın okunabilen yerleri aynen şöyledir :

*Şevkellü kerametlû mehabetlû kudretlû velinimetim
Efendim Pâdişahım*

Menfiyyen Rodos ceziresinde ikamet üzre olan Ratib Efendi kullarının af ve ıtlakı hususu bundan akden veliyü'nmiamlarından niyaz olunmuş ise dahi vakt-i mukadderine olmak hasebiyle zaman-ı mezkûrda. . . . zühur olamamıştı. Mukaddemce Rodos ceziresine irsal olunup bu defa orduy-ı humâyûnlarına avdet eden kullarının takrir ve beyanı üzre mumaileyh Ratib Efendi kullarının Rodos Ceziresinde iztirar-ı hâli ve iztirab-ı cây-ı işkâl olmayup bu kadar zamandan berû terbiye ve mütenebbih olmuş af ve safh-u cemil-i şaker perveranelerine kesb-i zâhir olmağla hakk-ı mumaileyhde bahr-i zahhar-ı af ve inâyet-i mülükâne şefkat ve merhamet (hanesinden) taşra çıkmayup ve kimse ile ülfet etmeyüp evinde ikamet eylemek şartıyla menfây-ı mezkûrdan (kâğıdın alt tarafı yırtık ve satırın karışık olması sebebiyle okunamıyor)²⁴.

Sadr-ı âzamanın telhisindeki ifadesinden anlaşıldığına göre pâdişaha ikinci arızasıdır, ilk müracaata karşı Sultan Selim menfi bir cevap vermemiş hattâ Rodos Adasına bir de adam gönderilmiş, avdet eden

²³ Topkapı Sarayı arşivi zarf No.sı 702/12. Ratib Efendi'nin Yusuf Ziya Paşa'ya iki mektubu vardır. Birinci mektubun sureti makalenin sonuna konup diğer mektubun ise hem sureti ve hem fotoğrafisi makaleye eklenmiştir.

²⁴ Topkapı Sarayı arşivi, yeni bulunarak temizlenmek üzere ayrılan sadr-ı âzamanın takriri.

şahıs efendinin muhtarip halini söylemiş, bundan cesaret alan sadr-ı âzam yukarıda suretini koyduğumuz arızayı takdim eylemiştir.

İşte bu durum üzerine Ratib Efendi'nin düşmanları paçaları sıvayarak af edilip gelince yüksek bir vazife alacağından şüphe etmedikleri Ratib Efendi hakkında türlü tezvirat yaparak pâdişahı tamamen zavallının aleyhine çevirmişlerdir. Bundan dolayı Sultan Selim sadr-ı âzamlığa getirdiği Yusuf Ziya Paşa'yı usul ve an'a-neye aykırı olarak kırmış ve takririn üzerine şu hatt-ı hümayunu yazmıştır :

“Benim Vezirim,

“Cüz’i ve küllî kâffeî hususta rica ve şefaatin nezd-i hümayûnumda maktuldür. Lâkin bu adamın hâl-ü şanını ve devleti aliyyem ve bâhusus maslahatlarımıza mazarratını bilsen kal-ü kaleme almaz idin. Bununı afv ve ıtlakı bir vecihle elverir şey değildir, sakın bir dahi lisana alma.”

Hatt-ı hümayûnunu yazıp sadr-ı âzama kat’i ihtarda bulunarak anı muzaharetten men etmiştir. İşte bu suretle pâdişah'ın bu şedid hareketiyle Ratib Efendi'nin Adadaki menfa hayatı da tehlikeye girmiştir.

* * *

Mısır seferi açılıp Sadr-ı âzam ve Serdar-ı ekrem Yusuf Ziya Paşa asıl kuvvet toplanup gelinceye kadar hafif bir kuvvetle sefere hareket etti. Yerine sadaret kaymakamlığına Ebûbekir Sami Paşa tayin edilmişti. Ratib Efendi'nin afvı hakkında Yusuf Ziya Paşa'dan bir ses çıkmayınca Ratib Efendi ailesi ve oğlu İskender Bey sadaret kaymakamı Ebûbekir Paşa'ya baş vurmuşlardı. Ebûbekir Paşa, İskender Bey'i güler yüzle karşılayıp kendisine :

“Mesnedimizi ısıtalım bi-avnihi teâlâ yirmi gün zarfında ıtlak emrini ısdara ısrar ederim her çi bâd âbâd” demiş ve Ebûbekir Ratib Efendi'ye selâm ve hürmetlerini bildirmiş²⁵. Ebûbekir Paşa'nın, pâdişahın Yusuf Ziya Paşa'ya verdiği cevaptan belki haberi yoktu. Belki vardı da söylemedi de ümid kesmedi. Pâdişahın ne düşündüğü bilinemez, serdar-ı ekremlik ile bütün salâhiyeti eline almış olan Sadr-ı âzamin yolda her hangi bir

²⁵ 7 Muharrem 1214 tarihli olarak Mustafa mühriyle Ratib Efendi'ye gönderilen mektuptan (702 No.lı zarf).

sebeple Ratib Efendi'yi af ettirmesi ihtimaline veya sadaret kaymakamının Ratib Efendi'nin afvı ricasına mebni deniz seferinde bulunan kapudan-ı derya Küçük Hüseyin Paşa'ya *Rodos'a* uğrayarak Ratib Efendi'nin idamı hakkında bir ferman gönderilerek Hüseyin Paşa senelerce tanıştığı Ratib Efendi'nin başını kestirüp kafasını *İstanbul'a* getirmiştir (4 Safer 1214/8 Temmuz 1799) ²⁶.

Sultan Selim'in veliahtlığı zamanında Fransa Kırallı On Altıncı Louis'ye ve Fransa başvekiline gönderdiği nâme ve mektuplarının müsveddelerini o tarihte âmedci bulunan Ratib Efendi yazar bunları veliahda götürüp getirme işini Baş Çuhadar Hüseyin Ağa yapardı. İşte bu suretle Hüseyin Ağa ile Ratib Efendi o tarihten beri tanışıyorlardı. Hüseyin Ağa Kapudan-ı Derya olup Akdeniz seferine çıkınca Rodos'a uğradığı sırada orada ikamete memur olan eski dostu Ratib Efendi ile görüşürdü. Son gidişinde zavallı dostunun başını kesmeğe memur edilmişti.

Ratib Efendi üç seneden beri Ada'da ikamete memur olarak bulunuyordu. Ratib Efendi'nin kesik başı, sarayda "senk-i ibret" denilen taşda teşhir edilmiyerek müntesip olduğu şeyhi Ataullah Efendi'nin Kanlıca'daki dergâhına defnedilmiştir ²⁷. Vefatına :

Eyliye Ratib Efendi meskenin mevlâ Cinân

mısraı tarih düşmüştür.

* * *

Sultan Selim'in Ratib Efendi hakkında sadr-ı âzam'a (*sakın bir daha lisana alma*) diye kat'î surette men' etmesi dikkate şayandır; Ratib Efendi hakkında hatt-ı hümayûnda söylenen sözler bir çok

²⁶ "Ratib Efendi Sultan Selim'in teveccüh-ü mahsusuna mazhar olarak makam-ı riyasete getirilmesi mültezem-i şâhaneleri olduğu halde hilâf-girân mümanaat ede gelüp nihayet bu mansûba nâil olmuş ise de husaması aleyhine kıyam ile ber minval-i sâbık azl ve nefyettirdikten başka bu kere idamına sebep olmuşlardır. Fakat kendisi ol vakte göre nadir'ül-vücut bir zat olduğu halde kenduye husamasının isnat ettiği cünha ve kusurdan beriy'ül-zimme olduğu derkâr olmasıyle sebep olanlara eshab-ı vukuf ve maarif-i ilael-ân düşnam etmektedirler deyu Süleyman Faik'in zeyl-i sefinesinde muharrerdir" *Cevdet Tarihi c. 7 s. 46*.

²⁷ *Cevdet Tarihi c. 7, s. 45-46*. Kanlıca tepesinde olan Atâullah Efendi dergâhına kadar giderek merhumun kabrini aradım, türbe tamamen harab olmuş, dört duvarından başka bir şey yoktur. Türbe dışında da daha sonraya ait bazı kabir taşları vardır. Türbe odasında geceleri gelüp yatan biri var ise de biz oraya gittiğimizde görüp izahat alamadım.

vesikalarda gördüğümüz kuru uydurma sözlere pek benziyor ve bu suretle sadr-ı âzamın şefaatinin önüne sed çekiliyor. Hatt-ı hümayûndaki ifade tarzı Pâdişahın doldurulduğunu göstermektedir; ne olduğu da belli değildir. O tarihte devlet ricali arasında Ratib Efendi ayarında değerli devlet adamı, âlim ve edib bir zatın bulunduğunu araştırmama rağmen göremedim, anın yüksek kabiliyetine, bilgisine hased edenler olduğunu başına gelenlerden anladığımız gibi kendisinin ilmine ve kabiliyetine ve pâdişahın teveccühüne güvenerek bazı devlet adamlarını kırmış olması ihtimali vardır.

Ratib Efendi'ye isnad edilen kabahatin ne olduğunu tarihler yazmayorlar; Cevdet Tarihi, düşmanlarının azil ve nefyiyle kanaat etmeyüp (Sem'i hümayuna bazı eracif yâni padişaha yalan ve fena haberler söyleyerek bir mertebe dahi gazab-ı Selim Hanîyi teşvik eyledikleri sebebiyle idam edildiğini) yazıyor²⁸.

Süleyman Faik Efendi *Sefinet'ür-Rüesâ zeylinde*, hasımlarının isnad ettikleri cünha ve kusurdan berî olduğunu beyan ediyor. Ter-cüme-i hâlini ve şiirini yazan tezkire sahibi Fatîm Efendi bir şey yazmıyor.

Kendisinin yaşadığı on sekizinci asrın yarısı sonlarına doğru (1760 ilâ 1800) arasında tetkik ettiğim devlet ricali arasında ilim, fazilet, devlet siyasetine ve avrupa ahvaline vâkıf, cerbezeli, kalem sahibi edib ve şairler arasında saydığım meziyetleri nefsinde toplamış Ebûbekir Ratib Efendi ayarında bir zatı görmedim.

Sefaretnâmesi ve Nemçe, Prusya, Rusya ve Fransa devletleri teşkilâtları hakkındaki eseri, bu husustaki mütaleaları kendisinin yüksek meziyetini göstermektedir. Zannıma göre başına gelen felâketler bu üstünlüklerin kıskanılması ve kendisinin de bu üstünlüğü sebebiyle vazifesi başında mağrurlanması, etrafını küçük görüp kırmış olması yüzünden olabilir. Rodosa sürgün hatt-ı hümayûndaki "rical-i devlet-i aliyymi etbâ ve ahâd beyinlerinde mugayir-i şan'ı devleti kadh" ettiğinden bahsedildiğine göre devlet ricalini maiyetleri arasında zem etmesinden şikâyet edildiği anlaşılıyor.

Şiirleri :

*Fatîm tezkiresi'*nde Ratib Efendi'nin üç lisanda (Türkçe, Arabca, Farsca) tahrir ve inşaya kâdir, yani bu üç lisanda hem manzûm,

²⁸ *Cevdet Tarihi* c. 7, s. 46.

hem mensur yazmağa muktedir olduğu ve şiirleri pek yüksek ve değerli, fakat az olduğu beyan edilerek hakikaten pek sanatlı olan ve sureti aşağıya naklolunan (*gittikçe*) redifli bir gazeli nümune olarak konmuştur :

*Gönülde âteş-i hasret fûruzan oldu gittikçe
Dü Çeşm-i hûn feşanım aynı umman oldu gittikçe
Yine bir mehveşin mecbur-ı hüsnü oldum âlemde
Sipih-i dilde mühr-ı mihri tâbân oldu gittikçe
Elinden dâd-ü feryad etmemek mümkün müdür, zira
Cefası ol mehin bî hadd-ü pâyân oldu gittikçe
Çeker dil intizar-ı subh-ı vasl-ı yarı hasretle
Drazi-i şeb-i firkat nümâyan oldu gittikçe
Nihayet yok yem-i hicrâne Ratib neyleyim bilmem
Uzandı sahil-i maksuda pinhan oldu gittikçe*

Ebûbekir Ratib Efendi'nin divanı yoktur; manzumelerinin de nadir olduğunu Fatin tezkiresinden anlıyoruz. Kendisinin sürat-i nazımda mahir olduğunu bazı eski tabirle kolayca şiir söylemiş olduğunu Nemçe Sefaretnâmesindeki manzumelerinden anlamaktayız. Meselâ Macaristan'ın *Sibin* (Hermanşdad) ve *Peşte* ve *Presburg* şehirlerinde gösterilen misafirperverlik ve balo ve tiyatrolarına vaki davetlerde ve müzelerini gezmek sebebiyle kendisinin duyguları hakkında sorulan suallere ve istenen mütalealara karşı bilbedahe (derhal) manzûm cevaplar vermiş ve bunları sefaretnâmesinde zikir etmiştir. Anlardan bir manzumesi Presburg'da bir balo davetini müteakip söylemiştir ki şudur :

*Bu encümen-i ruh fezâ methe sezadır
Dilberleri matbu-ı tıbâ-ı zurafadır
San'atları hep işve ile nâz-ü nezaket
Âdetleri uşşakına hep mihr-ü vefadır
Hânendeleri gerçi değil rume müşabih
Sazendeleri nağme ile başka edadır
Raksetmededir hubları elele vermiş
Bu saate rakkas-ı felek gıpta nümadır*

Sefaretnâmesinden anlaşılacağı üzere Ebûbekir Ratib Efendi tab'an zarif, hoş sohbet, rind meşreb, meclis ârâ bir zat olup biraz da Fransızca'ya vâkıf ve Fransa inkılâbı hakkında bilgili olduğu anlaşılır.

lıyor. Seyahati esnasında ve müessese ve kütüphaneleri gezdiği sıralarda Volter, Monteskiyö, Didero vesairenden bahis açarak kütüphanelerinde bu eserlerin bulunup bulunmadığını soruyor ve bu sorguları sebebiyle kendisi hakkında daha ziyade alâka ve hürmet gösteriliyordu.

* * *

Ratib Efendi Viyana'da *Akademiya Asya* denilen dil oğlanı (tercüman) yetiştiren bir okul olduğunu beyan ile şunları yazıyor :

“Her devlet muhabere ve mükâtebe ve musaleha ve muharebesi olduğu düvel ve (milet) lin lisanlarına vâkıf ve tercümesine ârif ve lâzım ve emr-i mühimdir deyu mezbur Akademiya'yı bina ve tertib etmişler. Ehli islâma müteallik elsine olduğundan nazırı dahi aslından Asitane'de dil oğlanı ve maslahatgüzar ve hâlâ pirenç Kavniç kaleminde müsteşar ve devlet-i aliyyenin tahriratını hulâsa ve tercümeye memuriyetle sahib-i itibar olmağla bizi mezbur Akademiya'ya davet ve ziyafet ve fizik dedikleri fünundan yirmi yirmi beş acayib, garaib izhar ve iradet ettiler.”

“İki senede bir kere anda olan etfalden (çocuklardan) iki neferi Dersâadet'e (İstanbul) irsal ve dil oğlanlığı hizmetinde istihdam ve sonra baş tercüman olur. Hâlen bunda olan Nemçe tercümanı mezbur Akademiya'da taallüm edüp Asitane'de tekmil-i lisan etmiştir.”

EBÜBEKİR RATİB EFENDİ MAKALESİNE AİT VESİKALAR

I

Ratib Efendi'nin Rodos adasına sürgün edilmesine dair Çavuşbaşı ve Rodos naibine hitaben yazılmış olan 1211 Safer başları (1796 Ağustos) tarihli ferman sureti²⁹ :

İftihar'ül-emâcid-i ve'l-ekârim Cami'ül-mahamid-i ve'l-mekârim elmuhtass bi-mezid-i inayet'il-meliki'd-daim hâliya dîvân-ı hümâyûnumda Çavuşbaşı olan Mîr *Mehmed Said* dâme mecdühu ve kıdvet'ün-nüvvab'il-müteşerriin Rodos ceziresi nâibi mevlânâ (isim yeri açık) zîde ilmuhu.

²⁹ *Topkapı Sarayı arşivi zarf No. 702/1.*

Tevki-i refi-i hümâyûn vâsıl olıcak malûm ola ki sâbıka Reis'ül-küttâbım olan *Ebûbekir Ratib*'in kenduden iffet ve fetanet ve dirayet ve sadakat me'muliyle bundan akdem mesned-i riyasete intihab ve nasb olunmuşken vukuf iddia eylediği maddelerin birisini bilmeyüp tedabir-i umurdan vücuhla âtil ve avakıbkâr mülâhazasından gafil ve tabiat-ı cibilliyesi mefaside mâil olduğundan rical-i devlet-i aliyemi etba ve âhâd beyinlerinde mugayir-i şan-ı devlet kadh ve ifdah ve müteşebbis olduğu umurda devlet-i aliyeme irâs-ı şân şe'n edecek derecelerde ifsad edüp mesalih-i müsteminan (ecnebi gayrı müslimler) dahi karin-i tatil olmak derecelerine vardığı ve kendu agraz-ı nefsanıyesi tervici için devlet-i aliyeme nef'ü zarar mülâhazalarını bertaraf ederek nice umuru ihlâl ve devlet-i aliyemi ızrarından maada peyderpey türlü türlü eracif işaasına ictisar ve cümleyi kendudan tenfir eylediği ve umur-ı riyasetiye de kat'a behresi olmadığundan riyasetten azli lâzım gelüb bâ'del-infial ırziyle menziline ikamet kenduya fariza-i nimet iken her gün bir türlü eracif işaasını pişe etmiş olduğu tahkikgerdei şâhanem olup mumaileyhin nef' ve tagrib ve te'dibi lâzım gelmekten nâşi şerefyaft-e sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevketmakrunum mucibince çavuş mübaşeretiyile Rodos'a nefy ve iclâsı hususuna iradei pâdişahanem taalluk etmeğin imdi sen ki çavuş başı-i numaileyhsin, Reis'ül-küttâb-ı sâbık mumaileyhin divan-ı hümâyûn çavuşu mübaşeretiyile Rodos'a nefy ve iclâya müsaraat eyliyesin, sen ki Rodos naibi mumaileyhsin vüsülünde ol tarafta menfiyyen meks-ü ikamet ettirüb bilâ emr-i şerif mahall-i âhara hareketine iradet-i ruhsattan tahaşi ve mücanebet ve vusul ve ikametini çavuş-ı mezkûr ile der-i âliyyeme ilâma mübaderet eylemek bâbında ferman-ı âlişanım sadır olmuştur. Tahriren evail-i şehr-i Safer ül-hayr senete ihdâ aşer ve mieteyn ve elf.

II.

Sadr-ı âzam Yusuf Ziya Paşa'nın, bir mektubuna verdiği cevap daha yukarıda hal tercümesi kısmında aynen yazılmıştı. Suretini aşağıya koyduğum Yusuf Ziya Paşa'nın ikinci mektubu da Ebûbekir Ratib Efendi'nin mektubuna cevaptır. Bu ikinci mektup da kurtulması yolunda çalışılacağına dair olup belki ilk mektuptur. Aynen şöyledir³⁰:

³⁰ *Topkapı sarayı arşivi zarf 702/14.*

Benim izzetlû rıf'atmendim efendi,

Ber muktazây-ı takdir-i mümteniü't-tağyir-i süphanî keşide olan mihen-i tâketrübây-ı gurbet ve teakub-ı âlâm ve keduret cihetleriyle şayanı safh-ı cemil oldukları mezayasına dair bu defa firistade ve eb'as olunan kaime-i fasahat allameniz residei enamil-i vüsul ve havi olduğu işaret-ı tereddüt ve ihtisas ve ibarât-ı sıdk ve ihlâsları meanisi ittıla-ı muhibbanemiz ile muhat ve meşmul olmuştur.

Ez kadîm âyin-i inkılâb-ı rehîn-i dar-ül-mihen iktizası üzere bezmgâhı fezay-i zü'l-minenden çeşide olan her eşribe-i ekvar-ı âlâmın neticesi neş'ei mükâfat ferhat olmak işareti ve alet-tahsis her niam-i yüsre ve meserret der kafây-i usr-ü mihnat olduğunun beşareti hakk-ı ârifanenizde ensas-ı âlâm-ı fikret ve intac-ı mukaddemat-ı behcet olacağına delâlet etmek hasebiyle bu bâbda mir'ât-ı hâtır-ı safvet measiri, gubar-ı hayal-i ihtidaş ile pürjenk ve safha-i tab-ı letafetperverî nigâr-ı evham-ı fuad-hıraş ile pür nakş ve renk itmeyüp nikaybâle dikkat eylemeniz lâzımeden ve muhibbiniz ber muktezay-ı meyl-ü rükûn husul-i safh-ı cemil-i müntec vesail-ü esbabın taharrisiyle mutarassıd-ı vakt-i merhûn olduğumuz bedihiyattan olmaktan nâşi inşaallah'ür-rahman kariben istihsâl-i mukaddemat-ı muktaziyyesine itina olunarak âsâr-ı ferhat ve mesar-ı meclây-i husule rûnümün olacağı varest-e-i kayd-ı zunûn olmağla mücerret istilâm-ı hatırınız siyakatinde kaime-i muhabbet tahrir ve irsal olunmuştur. İnşaallah-ü teâlâ vüsulünde fî mâbaad dahi tarafımızı teveccühât-ı samimiyye ile yâd ve tezkâre mübaderet.

III.

Ebûbekir Ratib Efendi'nin Nemçe sefaretine ait seyahatin-den makalenin içinde hulâsa olarak bahsetmiş ve bazı noktaları nakleylemişim. Ratib Efendi'nin Nemçe İmparatorluğu teşkilâtına dair büyük eserinin adı kitab üzerine yazıldığına göre³¹ :

تۇھفەت-ۛس-سافەرە فئ احوال عساکر النصارى والاداره Tuhfet-üs-safere fi Ahvâl-i asakir'ün-nasara vel-idare olup iki usul yâni bahis ve dört fasıl üzerine müretteptir. Mukaddemesinde şöyle diyor :

³¹ *Topkapı Sarayı kütüphanesi, Hazine kitapları No. 613*, bunun diğer bir nüshası da Esad Efendi Kitapları arasında tarih kısmında 2235 numaradadır. Topkapı Sarayı nüshasının yazısı tâlik, Esad Efendi nüshası ise nesih hatla.

“Divan-ı Hazreti pâdişah-ı iskender ketâib ve âsitân-ı cenab-ı şehinşahı âsüman meratibin çâker-i ahkar-ı şakir’ül-regayibi Ebûbekir Ratib, Nemçe devleti ile vukubulan muharebe ve musafaha reside-i derece-i encam ve emr-i musafat ve musalaha tamam olmağla devlet-i aliyye tarafından sefaretle Nemçe devletine memur ve bin ikiyüzaltı senesi Muharreminin on birinci günü orduy-u hümayun *Silistire* sahrasında iken bu hizmet-i celileye ilbas-ı hil’at-ı semur kılınup mah-i Rebiul-evvelin on ikinci günü (10 Kasım 1791) meştây-i *Şumnu*’dan hareket ve *Ruscuk*’a azimet ve andan *Tuna*’yı geçüp *Bük-reş*’e vusule mübaderet ve andan on iki günde re’s-i hudutta vaki *Lazarta* nam mahalle varup andan elli bir günde Nemçe İmparatorunun makarrı hükümeti olan *Beç* (Viyana) şehrine yetiştikten sonra imparatorun (İkinci Leopold) fevti takribiyle yüz elli üç gün *Beç* şehrinde ikamet ve bâdehû avdet idüp yirmi üç günde nehren *Tuna* ile vusule gayret etmiştik.

İmparatorun memaliki sınırundan ubur ve *Beç*’de kıyam ve huzurumuzdan memalik-i islâmiye hudut ve sınırına gelince (gelinceye kadar) ikiyüz yirmi yedi gün mürur etmekle eyyam-ı mezkûrede celb-i havadis ve serairi mümkinе zeria olacak hâlât ve esbâb her ne ise müraat ve iktisab ve bazı vesail ve vesait ve edille ve erbab ile tedarik-i etraf ve enhaya şitab ve vâkif-ı umur ve serair olanlardan bazıları istishab ve isticlâb olunmağla Nemçe devletinin vesair avrupada olan mülk ve memleket ve cumhur ve milletin (Fransa, Prusya, Rusya) nizam-ı asakir ve bilad ve mesarifat ve iradlarına imkân mertebe itılâa sa’y ve içtihad ve muttali’ olduğum serair ve mevad bir risale derununda cem’ ve tertib ve aklım erdiği mertebe madde be madde tafsil ve tebvib olunmuştur.

Avrupa memleketlerinde olan hukema ve filosofan ve ahval-i düvel ve mesalih-i mülk-ü milele âşına ve sahib-i vukuf olanları beyninde bir devletin kemal-i kudret ve meknet ve mezîd-i revnak ve behcetî asakirin kesret ve tertib-i ve nizam ve itaat-i ve hazinenin vüs’at ve bereket ve kuvveti ve vükelâ ve vüzera ve rical-i devlet ve rü’esa ve ümenâ ve ummal-i memleketin sadakat ve istikamet ve rüşd-ü sedad ve emaneti ve reâyay-ı memleketin refah ve rahat ve himayet ve riayet ve mamuriyeti ile müyesser ve bu madudatın içtimaından sonra bazı münasib olan düvel ile ittifak ve musaheretü ile mütasavver olmağla bu risalemiz iki asıl ve dört fasıl üzere bina olunmuştur.”

Tuhfet'üs-Sefare''yi muhtelif makale ve bâblara ayırmış olan *Ratib Efendi* sefarete memuriyeti esnasında temas ettiği kimselerden edindiği malûmatı ve bazı gizli belgeleri ve bu arada asıl kitabın mevzuu olan Nemçe imparatorluğunun her bakımdan bütün devlet teşkilâtını bir kitap halinde toplayarak bundan başka kitabın sonunda (hâtime) kısmında Nemçe ile hemhudud olan Rusya, Prusya ve Fransa teşkilâtlarından da daha kısa olarak bahsetmiştir.

Ratib Efendi, Sultan Selim'in Fransa askerî ve mâlî teşkilâtına karşı bir de hem-hudud komşusu olan Nemçe devleti teşkilâtının bilinmesinin zarurî olduğunu anlamış olmasından dolayı bunu muassal olarak kaleme almıştır. Üçüncü Selim'in askerî ve diğer ıslahata başladığı sırada her halde *Ratib Efendi*'nin *Tuhfet'üs-Sefare*'sinden faydalanmış olacağına şüphe yoktur.

Bu *Tuhfet'üs-Sefare* müteaddit mukaddime, müteaddit fasıl ve bablara ve bu arada et-tarika denilen bölümlere ayrılmış olup hepsi de Nemçe imparatorluğunun askerî, mâlî, hukukî, idarî, iktisadî teşkilâtını ve bu münasebetle yaya, suvari askerî teşkilâtlarını okul, ahzı-asker, akademi, harbiye teşkilâtlarını küçük büyük subayların elbise ve formalarını, sıhhiye, topçu, humbaracı, cebeci teşkilâtlarını, askerin iaşesi, maaşı, maliye, bütçe teşkilâtı ve bütün bunlar cetveller ve kısımlarla tesbit olunarak gösterilmiştir.

Sefareti esnasında boş günlerinde boşuna vakit geçirmeyerek bu suretle altı yüz büyük sahifelik eserini vücade getirmiş olan *Ebû-bekir Ratib Efendi*'nin bu değerli *Tuhfesi* diğer sefaretnâmeler gibi zannedilerek tetkik edilmemiştir. *Ratib Efendi*'nin bu eseri kendisinin yukarıda bahsettiğimiz sefaretnâmesinden başka olup, her zaman değerini muhafaza etmektedir.

İSTİKLÂL SAVAŞINDA TÜRK SULARINDA
YABANCI DEVLET DONANMA HAREKÂTI
(1918-1922)

AFİF BÜYÜKTUĞRUL

Amiral

Deniz coğrafya ve Deniz Kuvvetleri ilmî olarak incelenmezse başka savaşlar gibi İstiklâl savaşının da tam bir etüdünü yapmak mümkün olamaz. Gerçi kitaplarından büyük istifadeler sağladığımız sayın tarih otoritelerimiz İstiklâl savaşına başlarken İngiltere, Fransa, İtalya ve Yunanistan'ın işgal ettikleri bölgeleri belirtmişlerdi. Lâkin bu işgallerin coğrafi manzaralarının değerlendirilmesi okuyucuya bırakacaklardı. Biz, deniz tarih uzmanı olarak, bu işgalleri bir harita üzerine koyduğumuz zaman Anadolu'nun insan, kültür, sanayi, ziraat, ticaret, ulaştırma merkezlerinin düşman eline geçtiğini ve Türklere savunacak yolsuz, demiryolsuz, kaynaksız, kırıç bir toprak kaldığını gördük. Üstelik saldırcıları, Anadolu'ya çıkmadan önce denizde zarara uğratmak için Türklere hiç bir imkân bırakılmadığını da farkettilik.

Esasen İstiklâl savaşının açılmasına en büyük neden Osmanlı Devleti'nin yakın tarih savaşlarını "Donanmasız bir Deniz İmparatorluğu" halinde yapması idi. Bu hal gerek Yunanistan gerekse Yunan tarafı devletlerin denizleri güvenliği tam olan bir ulaştırma alanı olarak kullanmalarına neden olmuştu.

Diğer taraftan büyük Devletlerin üç mütareke yılında İstanbul'da muazzam donanmalar tutmuş olmaları, bizi, bunlar ne yaptılar? sorgusuna götürmüş; bu sorguya cevap bulabilmek için yabancı deniz kuvvetlerinin Harp Tarihi Dairelerine başvurumağa götürmüştü. Alınan cevapların sıra ile buraya geçirilmesi bundan sonra yapılacak tarih araştırmalarına büyük çıkarlar sağlayacaktı.

Sorgumuza ilk cevap veren İtalyan Deniz Kuvvetleri Tarih Dairesi başkanı Amiral Gino Galuppini oldu. Amiralın gösterdiği ilgi ve arşiv belgelerine dayanan cevaplarına teşekkür ettikten sonra İstiklâl savaşında İtalyan silâhlı kuvvetlerinin yaptığı harekâtı aynen aşağıya geçireceğiz.

SAVAŞTAN ÖNCEKİ OLAYLAR

Londra antlaşması İtalya'ya savaştan sonra Anadolu'nun Antalya bölgesinde bazı haklar vermediği vadetmişti. Ağustos 1917 ayında yapılan St. John de Morien antlaşmasında bu haklar Anadolu'nun güney kıyılarına doğru genişletildi. Fakat 1919 barış konferansında vadedilen bu haklar icra safhasına gelince Amerika Birleşik Devletleri Londra anlaşmasına Sovyetler Birliği de St. John de Morien antlaşmasına katılmadı gerekçesiyle konu İtalya aleyhine olarak yeniden tartışma konusu yapıldı.

Bununla hem-zaman olarak konferanstaki Yunan delegeleri de İzmir sancağı ve Ayvalık kazasının Yunanistan'a verilmesini teklif ettiler. İtalyan delegeleri, Fiume sorununa muğber olup 25 Nisanda Konferans salonunu terk edince dörtlü konsey 9 Mayıs 1919 günü istedikleri sancak ve kazayı Yunanlılara verdi.

Yunan delegelerinin Paris konferansındaki faaliyetleri bu devletin yapmakta olduğu savaş hazırlıklarına da intibak ediyordu : İzmir ve Yunan adalarına dolay olon Anadolu kıyılarında silâhsız bir askeri örgüt kuruyorlar, sıhhiye personeli ve sıhhiye yardım malzemesi perdesi altında işgal edecekleri bölgelere subay, silâh ve cephane yolluyorlardı. Böylece adı geçen bölgelerde bir cins beşinci kol faaliyet hazırlıkları yapılmakta idi.

İtalyan hükümeti iç politika gereği olarak 2 Nisan 1919 günü Antalya vilayetini işgal etmiş¹; 26 Nisanda da İngiliz makamlarıyla anlaşarak Derince'ye kuvvet yollamıştı². Bunlarla hem-zaman olarak da İtalyanlara nüfuz bölgesi olarak tahsis edilen bölgeleri işgal etmek üzere Trieste şehrinde bir işgal kuvveti hazırlamaya başlamışlardı. Bu kuvvetler ilk önce Kuşadası'nı işgal edecekler ve bu işgali de Yunan

¹ İtalyanlar ilk olarak Antalya'ya Regina Elena zırhlısının mürettebatını çıkarmış; sonra bu kuvvetleri 31 inci Bersaglieri (Sür'atli piyade) tabiriyle değiştirmişlerdi.

² Bu kuvvetler iki bölük olarak Genova şehrindeki 136 ncı piyade alayından ayrılmış; sonra 4 nişancı bölüğü, 4 tabanca grubu, 2 makinalı tüfek bölüğü, yeteri kadar ikmal birlikleriyle takviye edilmişti.

Nisan ortasında Genova'dan hareket eden bu birlik 23 Nisanda Derince'ye; buradan tren ile 25 Nisanda Konya'ya varıp İngiliz Generali Milne'nin emrine girmişti. Milne'nin bu birliğe verdiği görev Konya (dahil) - Eskişehir (Hariç) demiryolunun güvenliğini sağlamaktı, bundan başka Afyon'a 2, Alayonta 1 ve bir bölük de Cek Keir(?)'e yollayacaktı.

deniz ve kara kuvvetlerinin İzmir'i işgal etmeleriyle hem-zaman olarak yapacaklardı. Böyle bir ihtimale karşı İtalyan Deniz Kuvvetleri de 37 derece 30 dakika boylamın güneyinde; yani Küllük, Bodrum, Marmaris ve Fethiye bölgelerinde savaş gemisi bulundurmak ve Yunanlıların İzmir'i işgal etmeleri takdirinde buralara asker çıkarmak emrini almıştı. Kuşadası'na çıkarılan deniz birliği Ayasoluk'a doğru ilerleyecek, fakat İngilizlerin Aydın-İzmir demiryoluna karşı her hangi bir ihtilat yapmayacaktı.

Bu tarzda Anadolu'da birbirleriyle temas ve rekabet halinde bir İtalyan bir de Yunan işgali meydana gelmişti.

İtalyan işgali politik ve ekonomik bir amaç taşımakta idi : Suriye, Filistin vesairedeki İngiliz, Fransız işgallerine karşı Akdeniz'de bir denge sağlayacak; Yunanlıların fazla genişlemelerine karşı duracak, Türklerin Asya ve Avrupa'daki muhtemel harekâtına karşı durulacaktı. İtalyan birliğine verilen vazife ise işgal bölgesindeki iç nizamı sağlamaktı. Bununla beraber İtalyan Birliği Osmanlıların iç idare ve jandarma hizmetlerine karışmayacak ve Türklerle Yunanlılar arasındaki savaşa müdahale etmeyecekti.

İTALYAN ÇIKARMA BİRLİĞİ

"İtalyanların Anadolu'ya çıkarma birliği" seferber edilmiş 33 üncü tümenin büyük kısımlarından teşkil edilmişti. Trieste'den Rodos ve Leros'a gelecek olan bu birliğe, Rodos'ta, vaktiyle Suriye ve Filistin işgallerine tahsis edilmiş olan birlik ve geri hizmetler de katılacaktı. Birlik aşağıdaki tarzda teşkil edilmişti :

- 33 üncü Tümen Komutanı General Battistoni
- Livorno Tugay Komutanı General Gualtiere.
- 33 üncü piyade alayı
- 34 üncü piyade alayı
- makinalı tüfek grubu
- IV üncü Bersaglieri (sür'ati piyade) taburu
- Roma suvari alayından iki grup
- 40 ıncı dağ topçu grubu (53 batarya)
- İstihkâm taburundan bir telgrafçı grubu
- Deniz Kuvvetlerinden 5 telsiz telgraf grubu.

Toplam olarak İtalyan birliği 10 500 asker, 12 top ve 1400 hayvandan kurulu idi.

General Battistone disiplin açısından Konya'daki İtalyan birliğini de emrine almıştı.

Birinci kademe³ Trieste'den Palasciano vapuruyla 26 Nisan 1919 günü hareket etti ve 30 Nisan günü Leros adasına vardı⁴.

ANADOLU'YA ÇIKARMALAR

(10-14 Mayıs)

General Battistoni 9 Mayıs 1919 günü, Yunanlılara ait 8 ticaret gemisinin Anadoluya çıkacak Yunan kuvvetlerini yüklemek üzere Midilli adasına hareket ettiğinden haberli edildi. Aynı gün İstanbul'daki İtalyan komiseri de Paris Konferansının Yunanlılara İzmir'e çıkmak yetkisini verdiğini bildirdi. Bu haberler üzerine İtalyan Genelkurmay Başkanı İtalyan deniz kuvvetlerine Kuşadası, Küllük, Bodrum, Marmaris ve Fethiye'yi işgal etmeleri için emir verdi. Bu yerlere çıkarma savaş gemilerinin çıkarma birlikleriyle yapılacak, sonradan bunları kara birlikleri değiştirecekti.

Emirler yayınlandıktan sonra 10 Mayıs sabahı erat Leros ve Rodos adalarından gemilere bindirilmeğe başlandı. Deniz Albayı Ciano da Bodrum ve Fethiye'yi kendi mürettebatlarıyla işgal etmeleri için Coadit ve Liguria savaş gemilerine emir verdi.

11 Mayıs gününde aşağıdaki harekât yapıldı :

— Bodrum'u işgale memur 1 bölük ve makinalı tüfek grubuyla tabur komutanlığı kısmen Corazzieri muhribi ve kısmen Lido adlı yolcu gemisiyle 282 numaralı hücum botuna bindirilmiş olarak saat 13.00 de Rodos'tan hareket etti.

— Küllük'ü işgal edecek grup Leros adasından Corazzieri muhribi ve Capellini yardımcı kruvazörüyle hareket etti.

— Fethiye'yi işgale memur bölük ve makinalı tüfek grubu Artiglieri muhribi ve Tramontana vapuru ile saat 18-19 arasında Leros adasından hareket etti.

³ Tümen komutanlığı ve Livorno tuğayı (General Battistoni daha önce Rodos adasına gitmişti. 34 üncü piyade alayı, birinci ve ikinci bataryalar, geri hizmetleri toplam olarak 63 subay, 2214 er, 293 hayvan, 64 araba, 22 kamyon, 45 bisiklet, motosiklet.

Son kademe Trieste'den 27 Haziran 1919 tarihinde hareket edip 1 Temmuzda Rodos adasına vardı.

⁴ Leros adası güney Ege denizinde Türk kıyılarına yakın bir adadır; Oniki adaya dahildir.

— Marmaris'i işgal edecek grup Rodos adasından Bersagliere muhribine bindirildi.

Bodrum, Fethiye, Marmaris çıkarmaları 12 Mayıs gününde olaysız yapıldı.

14 Mayıs 1919 gününde, ertesi gün yapılacak Yunanlıların İzmir çıkarmasına tekaddüm ettirilerek İtalyan denizcileri İngiliz, Fransız ve Yunan denizcileriyle birlikte İzmir körfezinin dış tahkimatını işgal ettiler.

Aynı gün Deniz Albayı Ciano, Regina Elena zırhlısı denizcilerini Kuşadası ve Küllük'e çıkarttı. Ertesi gün de Leros'tan Kuşadası'na Palasciano vapuruyla 34 üncü piyade alayının birinci taburu ve makinalı tüfek grubu geldi. Küllük'e de Corazziere muhribiyle bir piyade bölüğü ve bir makinalı tüfek grubu geldi.

Kuşadası'na çıkan kuvvetler Ayasoluk ve Söke'yi işgal ettiler.

Bodrum, Fethiye, Marmaris kaymakamları, Yunan tarafılsı oldukları için İtalyan çıkarmasını protesto ettiler; fakat kasaba halkları kendilerini izlemedi. Marmaris, Söke ve Milas halkı Yunan işgalinden çok korktukları için kendilerine güvenlik sağlayacağı için İtalyan çıkarmasını müsait karşıladılar.

15 Mayıs günü Trieste'den İstanköy adasına Leopolis ve Gerty vapurlarıyla çıkarma birliğinin ikinci kademesi geldi.

20 Mayıs 1919 günü durum aşağıdaki gibi idi :

Rodos'ta	: Anadolu Çıkarma Birliği Komutanlığı
Leros'ta	: Livorno Tugay komutanlığı
Kuşadası'nda	: 34 üncü piyade alayı bir nişancı bölüğü iki makinalı tüfek bölüğü
Ayasoluk'ta	: Bir nişancı bölüğü
Söke'de	: Tabur komutanlığı Bir nişancı bölüğü
Küllük'te	: Bir nişancı bölüğü, iki makinalı tüfek grubu
Bodrum'da	: 34 üncü piyade alayından bir tabur komutanlığı bir kazmacı bölüğü
Marmaris'te	: İstihkâm bölüğünden bir kazmacı takımı
Fethiye'de	: Bir nişancı bölüğü ile bir makinalı tüfek grubu
Antalya'da	: 2 Nisanda çıkmış olan 31 inci bersagliere taburu.

Bundan sonra 8 Haziran 1919 günü Kuşadası ve Söke garnizonları takviye edildiler. İşgal alanı Efes'e kadar genişletildi. Küllük'teki kuvvetlerden bir tabur Milas'ı, iki bölük te Girova'yı işgal etti. Çıkarma birliğinin diğer kuvvetleri; yani 33 üncü piyade alayı, 40 ıncı dağ topçu grubu, geri hizmetler Trieste'de gemiye binmek için emir bekliyorlardı. Sonradan bu kuvvetler de gelip Anadolu'daki İtalyan garnizonlarını takviye ettiler.

1. YUNANLILAR İZMİR'DE VE MENDERES VADİSİNDE

2. İTALYANLARIN MENDERES VADİSİNDEKİ TEMERKÜZÜ

Versay'daki yüksek komiteden verilen bilgiye göre 10 Haziranda İzmir bölgesinde bulunan Yunan Kuvvetleri 14.5 tabur olup bu taburlar aşağıdaki bölgelerde bulunmakta idiler : Aydın'da 5.5 tabur, İzmir'de 5.5 tabur, Manisa'da 3 tabur, Ayvalıkta 0.5 tabur ve bir dağ topçusu. Bunlardan başka Aydın'a Basarabya'dan 2 inci ve 13 üncü tümenlerin gelmesi beklenmekte idi.

Bunun neticesi olarak İtalyan seferi kuvvetler komutanlığı Fethiye, Marmaris, Bodrum, Antalya ve Rodos garnizonlarından kuvvet olarak bunları 7 ve 11 Temmuz 1919 günleri arasında Menderes vadisindeki kuvvetleri takviye etmek üzere göndermişti. Bundan başka Bersagliere muhribiyle Centauro torpitobotuna kara kuvvetlerini, muhtemel bir düşman harekâtı vukuunda, topçu ateşiyle destekleme vazifesi verdi. Toplam olarak Menderes vadisinde İtalyanların 33 üncü tümeninden iki tabur, 35 inci alayından iki bölük, iki makineli tüfek grubu 46 ıncı dağ topçu grubu vardı. Aynı yerdeki Yunan Kuvvetleri ise bir tümen kadardı.

Venizelos, Yunanlıların Anadolu'daki zor durumunu anlayarak Paris'te, beyhude yere, İngiliz ve Fransız askerî kuvvet yardımı imkânlarını araştırıyor ve Paris gazetelerine İtalyanların Türklere yardım ettiklerini yazdırıyordu. İtalya aleyhine yapılan Yunan propagandasında Kaş kaymakamının İtalyan işgalini propaganda ettiği haberi de vardı. Bundan ötürü General Battistoni 3 Ağustos 1919 da bu garnizonu bir makineli tüfek grubuyla takviye etti ve bir torpitobota da burada vazife verdi.

TÜRK ASKERÎ HAREKÂTI VE KONYA'DAKİ İTALYAN GARNİZONLARININ GERİ ÇEKİLMELERİ

(Ağustos 1919)

Temmuz ayı sonunda Aydın bölgesinde Türklerle Yunanlılar arasında şiddetli muharebeler oldu. Buradan kaçanlar Muğla ve Kirova bölgesine geliyorlar ve İtalyan garnizonlarından kendilerinin himaye edilmelerini istiyorlardı. Mücadele yeni kuvvetlerin getirilmesine neden olmuştu. Yunanlılar Ağustos 1919 ayı başında Anadolu'ya 105 000 asker, 17 000 hayvan, 103 top getirmişler; Türkler de savunmalarını geliştirip yeni çeteler getirmişlerdi.

Nizamî olmayan Türk çeteleri Ağustos ayı başlarında İtalyan garnizonlarına şiddeti daima artan bir tehdit teşkil ettiği için Konya'daki Tabur Komutanı, olaylara neden olmamak için Afyon ve Alayond'daki birliklerini Konya'ya çekmişti.

Türklerin Yunanlılar aleyhine yaptıkları propgandalar da İtalyan işgalindeki Fethiye'de de heyecan uyandırmıştı.

İTALYAN SEFERÎ KUVVETLERİNDEKİ DEĞİŞİKLİKLER

(Ağustos 1919 – Ocak 1920)

“Anadolu'daki İtalyan seferî kuvvetleri” 16 Ağustosta Ege işgal kuvvetleriyle birleştirildi. Böylece İtalyan kuvvetlerinin yeni kuruluşu aşağıdaki gibi oluyordu :

- Seferî Kolordu Komutanı : Tümgeneral Bongiovanni
- Livorno tugay komutanı : Tuğgeneral Porta.
- 33 üncü piyade alayı
- 34 üncü piyade alayı
- 34 üncü piyade alayı takviye kuvvetleri
- 4 üncü eğitim alayı
- Bersaglieri tabur komutanlığı
- 26 ncı bersaglieri tabur komutanlığı
- 31 inci Bersaglieri tabur komutanlığı
- 4 üncü bersagliere bisiklet taburu
- II inci Roma suvari grubu
- Piacenza suvari taburu
- 40 ncı dağ topçu grubu (4 Batarya)
- 52 nci istihkâm taburu.

Bu komutanlık 25 Ağustos 1919 günü disiplin açısından komuta alanını Avrupa Türkiyesinde konuş yapmış olan (62 nci piyade alayı ve geri hizmetleri) İtalyan kuvvetlerine de teşmil etti.

İtalyan seferi kolordu kuvvetleri Ekim ayında azaltıldı : 16 ile 24 Ekim arasında 4 üncü bisiklet taburu bir piyade taburu ile değiştirildi ve bisiklet taburu anavatana geri çekildi. 34 üncü piyade alayı bir tabura kadar küçültüldü ve bu tabur alayın yeni bir taburu sayıldı. 31 inci Bersaglieri tabur komutanlığı ana vatandaki erat deposuna alındı ve bu taburun subayları ve birlikleri 26 ıncı bersaglieri taburuna verildi.

27 Kasımda Menderes vadisinde bulunan Yunanlılardaki faaliyet artınca Livorno Tugay Komutanlığı bu alayı, cepheye daha yakın olması için, Milas'tan Söke'ye nakletti. Bir az sonra Yunan birliklerinin nehirin solundaki İtalyan alanında bulunan Türklere karşı yeni şiddet hareketleri başlayınca alınan bu tedbirin ne kadar doğru olduğu anlaşıldı.

14 Ocak 1940 günü seferi kolordu komutanlığına Livorno Tugay komutanı General Porta atandı.

GARNİZONLARIN GERİ ÇEKİLMESİ

(Mart-Aralık 1920)

Türk Milliyetçileri, özellikle Yunanlıları İzmir sancağından olmak üzere, istilâcıları anavatan topraklarından kovmak için çok faal bir propaganda yapıyorlardı. Bu milliyetçilerin hareketi İtalyan işgalindeki alana da yöneldiği için İtalyanın durumu oldukça değişmişti. Bu değişiklik de İtalyan hükümetini, Anadolu'daki işgalin daimî olmadığını aşikâr şekilde ortaya koymak için, Konya'daki garnizonu geri çekmek kararına götürdü.

Konya garnizonu 11 ve 13 Mart 1920 arasında kademeler halinde demiryoluyla Haydarpaşa'ya ve oradan da İstanbul'a getirildi. Bu hareket bölge halkı üzerinde büyük bir memnuniyet hissi uyandırdı. Mahalli makamlar, şehir eşrafi, vali, büyük çelebi, belediye temsilcileri, Türk subayları, Ermeni ve Rum Piskoposları İtalyanlara bu hareketten ötürü teşekkür ve bağlılıklarını bildirdiler.

İtalyan seferi kolordusu kuvvetleri azalınca garnizon sayısını da azaltmaya zorunluk hasıl oldu : Milas komutanlığı 8 Nisanda Muğla, Akiköy ve Eskişehir garnizonları da 9 Nisanda geri çekildi.

Mayıs 1920 ayında Mussalı hattı büyük birliklerden başlamak üzere Rodos ve Leros adalarına çekildi. 23 Haziran 1920 de Livorno tugayı anavatanda Vicenza şehrine intikal için emir aldı. Bu emir ertesi ay tatbik edildi. General Porta da 9 Ağustosta vazifesini Albay Fuzani'ye bıraktı. 1920 yılı sonunda Antalya'daki seferi kolordunun kuvvetleri 159 subay ve 2350 ere inmiş oldu.

MEYİS ADASI'NIN İŞGALI

(Mart 1921)

Fransa hükümeti 1 Mart 1921 tarihinde Meyis adasını İtalya'ya verdi.

ANADOLU'DAN ÇEKİLME

(Temmuz 1921 - Nisan 1922)

Milliyetçi Türklerin propagandası, yalnız açık şekilde kendileriyle silâhlı mücadele yapan Yunanlılara karşı değil, İtalyanlara karşı da şiddetlenmişti⁵.

Bu sırada Güney Anadolu'daki İtalyan Kuvvetleri 2000 den pek az fazla idi. Bu kadar az kuvvetle de her hangi bir kiritik duruma karşı İtalyan prestijini korumak mümkün görülememişti. Bundan ötürü İtalya dışişleri Bakanı Anadolu'daki İtalyan kuvvetlerini geri çekmeğe karar vermiş; fakat çekilmenin bir zayıflık alameti olacak ya da düşmanca hareket hissini verecek tarzda yapılmamasını istemişti.

Antalya ve Küllük'ten başlayarak İtalyan garnizonlarının geri çekilmesi emri Mayıs ayı sonunda verilmişti. Yalnız Menderes vadisindeki İtalyan kuvvetleri yerlerinde kalacaklardı⁶.

Antalya garnizonu hiç bir olaya meydan vermeden 4 Temmuz 1921 de boşaltıldı. Dışişleri Bakanlığı, sonradan İngilizlerin Antalya'yı

⁵ Yalnız Yunanlılar değil Misak-ı Milli sınırları içine girmiş her yabancı kuvveti silâh zoruyla yurttan çıkarmak milliyetçi Türklerin propogandası değil, Sivas kongresi kararına uyarak Büyük Millet Meclisi hükümetinin çizdiği ana hedefti. Esasen Büyük Millet Meclisi hükümeti kurulduktan sonra Türkiyede milliyetçi denecek bir kurul ya da cemiyet kalmamıştı. İtalyanların henüz Büyük Millet Meclisi hükümetini tanımamalarından ötürü propagandaların Milliyetçi Türkler tarafından yapıldığını yazmaları doğal oluyordu (Çeviren).

⁶ Bunun nedeni Yunanlıların Menderes vadisine girmelerine mani olmak olabilirdi (Çeviren).

işgal etmelerine mani olmak için İtalyan birliklerinin çekilmesinden sonra İtalyan bayrağının bölgede muhafaza edilmesi için, Bahriye Nezaretinden, harp kifayetleri zayıf olsa da Antalya'ya büyük savaş gemileri gönderilmesini rica etmişti.

Küllük garnizonu 7 Temmuzda Muğla müfrezesiyle birlikte Anadolu'dan hareket etti. Buralarda yalnız birer Jandarma birliği bırakılmıştı.

Nisan 1922 ayında Anadolu'nun Menderes vadisinde kalmış olan son İtalyan garnizonlarının çekilmeleri için talimat yollandı. Rodos adasına getirilen bu garnizonlarla "Kuşadası taburu" adı verilen bir tabur teşkil edildi (1 Temmuzda bu tabur "İzmir Taburu" adını aldı⁷).

İtalyanların çekilmekte olduğunu haber alan mahallî halk yeni duruma⁸ büyük zorluklar içinde alıştı. İtalyan birliklerinin Menderes vadisinde sağladığı güvenliği telafi etmek için Türkler buradaki jandarma birliklerini takviye ettiler. Lâkin Söke halkı Yunan çetelerinin yaptığı işkenceden kurtulmak için kasabalarını terk ettiler.

Aydın mevziindeki İtalyan kuvvetleri 18 Nisanda Kuşadası'na çekildiler. Ayvalık, Turhal ve Bergaz'daki İtalyan garnizonları da buraya geldiler. Ve buradan Rodos adasına nakledildiler. Kuşadası'nda yalnız Corazziere muhribinin denizcileri ve bir de telsiz istasyonu bırakıldı.

Seferî Kolordunun lağvedildiği 3 Mayıs gününde Rodos'ta bir "oniki ada askerî garnizon komutanlığı" teşkil edildi.

İSTİKLÂL SAVAŞINDA BAŞKA DEVLETLER

İstiklâl savaşımızda başka devletlerin deniz harekâtına ilişik sorularımızı bu devletlerin deniz kuvvetlerine bağlı tarih daireleri cevaplandırmadılar. Sadece İngiltere Deniz Kuvvetlerinin tarih şubesi Türk sularında vazife alan amirallerla gemi komutanlarının adlarını bildiren bir liste yolladı. Buna mukabil Amerika Birleşik Devletleri Deniz Kuvvetleri tarih şubesinden adı geçen savaşın deniz cephesi için toplu bir bilgi aldık. Bu bilgiyi Doktor Henry P. Besrs bir rapor halinde hazırlamış ve bu rapor tarih şubesi, deniz kuvvet-

⁷ Demek ki İtalyanlar kuvvetlerini Anadolu'dan çekmelerine rağmen gerektiği zaman tekrardan Anadolu'ya gelmeği plânlamışlardı (Çeviren).

⁸ Yeni durum Yunanlıların Menderes'i İngilizlerin de Antalya'yı işgal etmeleri ihtimalinin yarattığı durum olabilir (Çeviren).

leri arşivi ve danışma dairelerine mensup üç otorite tarafından incelendikten sonra yayınlanmıştı. Raporu geçmeden önce bize bu raporu sağlamış olan Amerika Birleşik Devletleri Ankara Büyükelçiliği nezdindeki deniz ataşesi albaya teşekkürlerimizi arzedeceğiz.

TÜRK SULARINDA AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ DENİZ MÜFREZESİ

(İdarî referans hizmetleri Rapor No. 2)

Hazırlayan Dr. Hnery P. Besrs

İnceleyenler

Amerika Dz. Kuvvetleri araştırma danışma uzmanı

Dr. R. G. Albion

Amerika Deniz Kuvvetleri tarih belgeleri arşiv uzmanı

Dr. R. H. Bahmer

Amerika deniz Kuvvetleri karargâhından Önyzb.

J. Leahy

Türkiye 1914-18 dünya savaşına merkezi imparatorluklar yanında olarak 1914 sonbaharında girmiş ve savaş sonunda müttefiklerle barış yapan en son devlet olmuştu. İngilizlere Mezopotamya, Arabistan, Filistin ve Suriye'deki yenilmesi ve Batı sınırındaki Bulgaristan'ın da İngilizlere teslim olması, onu, 30 Ekim 1918 günü Limni adasının Mondros⁹ limanında demirli bulunan İngilizlerin Agamemnon zırhlısında bir mütareke imzalamaya zorlamıştı. Müttefik Deniz Kuvvetleri mayın tarlaları temizlenir temizlenmez Çanakkale ve İstanbul Boğazı müstahkem mevkillerini işgal etmiş ve 10 Kasım günü ilk İngiliz muhribi İstanbul'a gelmişti. Üç gün sonra Britanya, Fransa, İtalyan ve Yunan savaş gemilerinden kurulu büyük bir armada da İstanbul boğaz sularına demirlemişti. Bu suretle müttefikler yüzyıllarca rekabete ve savaşlara konu olmuş olan ve Karadeniz'le Akdeniz'i birleştiren boğazları ele geçirmişlerdi. Şimdi İngiltere Osmanlı İmparatorluğu etrafındaki çemberi tamamlayarak kuzey Mezopotamya'daki Musul Petrol sahasına¹⁰; Kafkaslar'daki Rus

⁹ Mudros limanı bizim siyasî ve askerî tarihimizde daima Mondros limanı olarak anılmıştır.

¹⁰ Genelkurmay Başkanlığının İstiklâl harbi kitabına göre (Harp Tarihi dairesi yayını) İngiliz Mareşalı Marshall Musul'un işgalini 1 Kasım 1918 günü emretmişti (cilt. I sayfa. 83).

cephesinin çökmesinden sonra da Bakü'ye ulaşmış¹¹ ve buradan Batum'dan Kafkaslara dalan demiryolunu ele geçirmişti¹². Fakat İngiltere, Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye'ye kalmış olan Anadolu'ya karşı acele bir hareket yapmamıştı.

Bunun gibi Müttefikler, 1918 yılı sonunda Karadeniz'in kuzey kıyılarındaki Rus limanlarının kontrolünü de sağlamışlardı¹³.

Çarlık Rusyası müttefikler safında başarısız bir savaş yaptıktan sonra ihtilale uğramış ve bolşevikler 1917 Kasım ayında Rus iktidarına gelmişlerdi. Fakat yeni Rus Bolşevik hükümeti müttefikler ve Amerika Birleşik Devleti tarafından tanınmamıştı. Buna mukabil yeni hükümet de Mart 1918 ayında Brest Litovsk'ta Almanya ve Türkiye ile münferit bir barış antlaşması yapmıştı. Barış şartları gereğince Güney Rusya'daki Ukrania'yı ve Ermeni eyaleti olan Kars ve Ardahan'ı ve Kafkaslardaki Batum'u elden çıkarmıştı. Daha önce Türkler tarafından işgal edilmiş bulunan bu iki Ermeni eyaleti Kasım 1918 ayında İngilizlere devredilmişti.

Müttefiklerle Almanlar arasında yapılan 11 Kasım 1918 mütarekesi Alman kuvvetlerinin Karadeniz'den çekilmesini sağladı. Müttefik Deniz Kuvvetleri de İstanbul'a geldikten sonra Karadeniz'e geçerek, Bolşevikleri devirmek mücadelesinde, General Denikin ve Wrangel komutasındaki Beyaz Rus kuvvetlerinin ikmal üssü olarak kullanacakları Rus limanlarını kontrol altına aldılar.

Müttefikler mütareke şartlarını takviye etmek ve durumlarından yararlanarak ekonomik çıkarlar sağlamak için İstanbul'da büyük kuvvet bulunduruyorlardı : Doğu Akdeniz Müttefik Donanması komutanı olarak Mondros mütarekesini müttefikler adına imza etmiş olan İngiliz koramiralı Calthorpe İngiliz komiseri olarak İstanbul'daki İngiliz Büyükelçilik binasında karargâh kurmuştu. Bu karargâhtaki Fransız temsilcisi koramiral Amet olup ayrıca İtalyan ve Yunanlıların temsilcileri de vardı. Bütün bu temsilciler "Müttefik Yüksek

¹¹ Gotthard Jaeschke'nin Türk İstiklâl Savaşı Kronolojisine göre İngiliz kıtaları Bakü'yü 17 Kasım 1918 tarihinde işgal etmişlerdi (sayfa 5 — Türk Tarih Kurumu Yayını).

¹² Gotthard Jaeschke'nin aynı kitabına göre İngilizler Batum'a 24 Aralık 1918 tarihinde indiler (sayfa 11).

¹³ Gotthard Jaeschke'nin aynı kitabına göre İngiliz Amiralı Legey 27 Kasım 1918 günü Rus donanmasını emrine aldı (Sayfa. 7).

Komiserliğini” teşkil ediyorlardı. Yalnız Amerika Birleşik Devletlerinin bu karargâhta temsilcisi yoktu. İngiliz ve Fransızların ise Yüksek komiserlerinden başka birer tane de komiser yardımcıları vardı. İngiliz ve Fransız generalleri de Çanakkale ve İstanbul boğazlarının müttefik garnizon birliklerine komuta etmekte idiler. İstanbul, İngiltere Büyükelçiliği muhafız birliği olarak kullanılmakta olan birlik ve boğaz garnizonunda depo vazifesi gören askerî kuvvetler tarafından geçici olarak işgal edilmişti¹⁴.

Eski Türk Hükümeti, Sultana bağlı olarak, iktidarda kalmış idi isede özellikle İstanbul ve boğazları ilgilendiren konularda Müttefik Yüksek Komiserliğinden emir almakta bulunuyordu. Bundan başka Türk hükümetinin Anadolu’da da fazla sözü geçmiyordu. Bundan ötürü Anadolu’da büyük bir karışıklık hüküm sürüyordu. İstanbul’un sağlık işleri Müttefik Komiserliği tarafından yönetilmiş ve ancak Türk Millî hükümeti 1922 Kasım ayında İstanbul’u kontrol altına alınca bu işlerde, eskisine oranla, büyük gelişmeler sağlanmıştı.

Birinci Dünya Savaşından sonra Orta Doğu da acınacak halde bulunmakta idi : Her yerde ulaştırma ve muhabere kesilmiş, bölge yolsuz kalmıştı. Güney Rusya, Yunanistan ve Türkiye’nin gıda maddesi ve giyim eşyası ihtiyacı büyüktü. İstanbul’da kısmen talaş ve saman karışığı ekmeğe bile karaborsada satılıyordu. İçerdeki köylerde buğday stoku vardı ama, köylüler giyim eşyası alamadıkları için stoklarını satmıyordu.

Mütareke bu bölgeye barış getirmemişti. Yakın doğunun birçok yerlerinde ırklar, topluluklar ve müttefik kuvvetlerle inzibat altına alınmak istenen halk (yani Türkler) arasındaki savaş sürüp gidiyordu. Böylece durum iyileşeceğine git gide fenalaşıyordu.

Mütarekenin imzalanmasından çok geçmeden Amerika Birleşik Devleti yakın Doğu ve güney Rusya’ya yöneldi. Fakat Birleşik Amerika kuvvetlerinin Türkiye’nin yenilmesinde ve İstanbul’un müttefikler tarafından işgal edilmesinde hiç bir rolü olmamıştı. Bunlar daha çok İngiliz sorunu olup İstanbul’un işgalinde de baş rolü oynayan İngilizler olmuştu.

Nisan 1917 ayında Birleşik Amerika devletiyle Almanya arasında savaş başlayınca Osmanlı Devleti, Alman zoruyla, Amerika ile olan

¹⁴ Gotthard Jaeschke’nin adı geçen kitabına göre 12 Kasım 1918 tarihinde İstanbul’a karayoluyla bir Fransız Tugayı gelmişti (sayfa 4).

siyasi ilişkilerini kesti. Ancak iki millet arasında savaş ilân edilmiş değildi. Böylece Türkiye'deki Amerikan misyonerleri eğitim, hayır işleri ve ticarî ilişkilerde Amerikan hükümetinin kararlarında etkili olmuşlardı. Amerika-İspanya 1898 savaşında kullanılmak üzere satın alınıp sonra da silâhlı yat haline çevrilen Scorpion gemisi bir kaç yıl İstanbul'da stasyoner gemi olarak kullanıldıktan sonra 1917 yılında Türkler tarafından enterne edilmiş, silâhları da alınıp götürülmüştü.

Müttefik komiserler Kasım 1918 ayında bu gemiye tekrardan Amerikan bayrağının çekilmesine ve çıkmış olan toplarının yerlerine yenilerinin konmasına izin verdiler. 16 Aralık 1918 de Nahama gemisiyle Scorpion gemisine yeni mürettebat yollandı. İki gün sonra da gemiye yüzbaşı rütbesinde bir komutan atandı.

Mondros mütarekesinden sonra İstanbul'daki Amerikan temsilciliği sorunu Washington'da tekrardan ele alınıp Türkiye ile siyasi ilişkilerin açılmasına karar verildi. Bu kararın gereği olarak Aralık 1918 ayı ilk günlerinde İstanbul'daki Amerika Büyükelçiliğinin eski müsteşarı Mister Lewis Heck'e Türkiye'ye gidip orada Amerikayı temsil etmesi için emir verildi. Fakat Türkiye ile olan resmî yazışmalar yine İsveç diplomatları aracılığıyla yapılacaktı.

Amerika Birleşik Devletleri Deniz Bakanlığı, Dışişleri Bakanının isteğine uyarak, Deniz kuvvetlerinin Londra'daki komutanlığına yüksek rütbeli bir deniz subayının İstanbul'da vazifelendirilmesi için emir verdi. Emre göre bu komutanlık İstanbul'a bir de Stasyoner vazifesi yapacak bir savaş gemisi yolluyacaktı.

Mister Lewis Heck İstanbul'a Aralık 1918 ayında gelip Amerikan Büyükelçiliği binasına yerleşti. Londradaki Amerikan Deniz komutanlığı da İstanbul'daki vazifeye 36 yıllık deniz hizmeti bulunan emektar tuğamiral Mack Lambert Bristol'u seçmişti. Amiral Bristol İstanbul'a gelip (24 Ocak 1919) 28 Ocakta forsunu Scorpion gemisine çekti. Bu suretle Türk sularında Amerikan varlığı fiilen başladı. İlk bir kaç gün, Büyük Britanya, Fransa komiserleriyle İtalyan ve Yunan komutanlarına yapılan resmî ziyaret ve karşı ziyaretlerle geçti. Amiral Bristol, Amiral Calthorpe ile yaptığı konuşmalarda bu kişinin kendisini işgal kuvvetlerinin en büyük otoritesi saydığı hissini aldı. Bundan sonra ise müttefiklerle Türkler arasındaki ilişkiler hep, en kıdemli komutan olarak, Amiral Bristol tarafından yönetildi. Mister

Heck sadece diplomatik muhaberatı yürütüyor ve konsolosluk işlerine bakıyordu. Amiral Bristol ile Heck arasındaki ilişkiler ise çok samimi ve anlayışlı idi.

Scorpion yatının büyüklüğü, görevin ifası ve sosyal temaslar için kifayetsizdi. Bundan ötürü Amiral Bristol'un karargâhını karada kurması gerekiyordu. Amiral Bristol da kendi inisiyatifi ile karargâhını Amerikan Büyükelçiliği binasına taşımıştı. Bununla hem-zaman olarak binaya Amerikadan bir de telsiz istasyonu getirilmişti. Telsiz aracılığı ile alınan haberlerle bir özel gazete çıkarılmış ve bu gazetenin, yabancılardan gördüğü ilgiden ötürü, hem hacmi büyütülmüş hem de tiraj sayısı arttırılmıştı.

Amiral Bristol İstanbul'daki ilk yılında çeşitli vazifeleri yapmak üzere deniz subaylarından bir karargâh kurdu. Bu subaylar Amerika'dan Şubat ve Mart 1919 aylarında gelmişlerdi. Scorpion yatı komutanı da, Amerikadan gelecek yardım malzemesinin limana çıkarılmasını düzenlemek üzere, aynı zamanda, liman komutanı yapılmıştı. Bu malzemeyi taşıyan gemiler Şubat 1919 ayından itibaren İstanbul'a gelmeye başladılar. Artık bu malzemenin dağıtımını Amerikan subaylarının başlıca vazifesi oluyordu.

Genellikle Yakın doğu yardımı diye anılan Amerikan yardımı 1915 yılında tesis ve organize edilmiş olup bir yardım komitesi tarafından yönetilmekte idi. Bu yıl baskıya uğrayan Ermeni ve Suriye'lilerle meşgul olmuştu. Bu komite Birleşik Amerika devletinde yapılan yardımlarla satın alınan yardım malzemesini bunlara sevketmişti. Kongre 24 Şubat 1919 tarihinde Ermeniler, Suriye'liler, Yunanlar, Anadolu'daki Hıristiyan ve yahudiler dışında düşman olmayan Avrupa devletlerine yardım için 100 milyon dolarlık bir yardım fonu kabul etmişti. Yardımları yapabilmek için İstanbul'da, İzmir'de, Derince'de, Köstence'de yardım işleriyle meşgul olmak üzere birer Amerikan liman komutanlığı tesis olundu.

1919 yılının ilk yarısında Amerikan savaş gemileri, Scorpion, Noma ve Nalma adında üç silâhlı yat ve 82, 128, 129, 215 numaralı denizaltı savunma botları da yardımın güvenlik hizmetlerine tahsis edildi. Bunlardan Scorpion İstanbul'da, ötekiler de Pire limanında üslendirilmişlerdi. Mayıs 1919 ayında İstanbul'a 4 Amerikan muhribi geldi ve hizmet genişletildi.

Türkiye ile ilgili sorunlar 1919-1920 yıllarında Paris'teki barış konferansında ele alınmıştı. Savaş sırasında Osmanlı topraklarının

pay edilmesi için gizli anlaşmalar yapılmıştı. İtalyanların barış konferansından geçici olarak çekilmeleri sırasında Yunanlılar Anadolu üzerindeki isteklerini ileri sürdüler ve müttefik yüksek konsülünden aldıkları yetki ile İzmir'i işgal etmeye hazırlandılar. İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan savaş gemilerinden kurulu kuvvetler 14 Mayıs 1919 günü İzmir liman dışı tahkimatını ele geçirdiler. Sonrada bunları Yunanlılara devrettiler. Yunanlılar şehiri ertesi günü işgal ettiler.

Müttefik Yüksek konsülünün üyesi olan Amerika Cumhurbaşkanı Wilson'un emriyle Arizona muharebe gemisi ve Dyer, Gragory, Luce ve Manley muhripleri, daha önce, 11 Mayıs'ta İzmir'e gelmişti. Amiral Bristol da İzmir'e gitti ise de hemen Luce ve Gregory muhrip-leriyle İstanbul'a döndü.

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali sırasında Arizona gemisi de 20 kişilik bir muhafız birliğini kıyıya çıkarıp bunu 28 Mayıs'a kadar orada bırakmıştı. Bundan sonra Amerikan gemileri İstanbul'a geldiler. Arizona gemisi Amerikaya döndü.

Amiral Bristol İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalini kaba ve lüzumsuz bir hareket olarak değerlendirmiş ve bu işgale, kısa bir süre için olsa da, Amerika devletinin karışmasını Türkiye üzerindeki Amerika nüfuzuna darbe indireceğini söylemişti.

Amerika Birleşik Devletleri 1920 Mart ayında Yunanlıların doğu Trakya'yı işgal etmesine de istemeyerek razı olmuştu.

İzmir'in işgali sırasında Yunanlıların kullandığı sert metodlar dolayısıyla Ağustos 1919 tarihinde uluslararası bir soruşturma komisyonu kurulmuş; Amiral Bristol de hem Amerika Birleşik Devletlerinin temsilcisi hem de komisyon Başkanı olmuştu. Fakat onun verdiği gerçeklere uygun raporlar her hangi bir işleme tâbî tutulmayacaktı. Halbuki o Türkiyenin bu bölgeden çıkarılmasının Balkanlarda yeni bir durum ortaya çıkaracağını yazarak işgal fikrine karşı çıkıyor; yakın doğu probleminin çarelendirilmesinde bütün ırklar için iyi bir yönetim geliştirilmesini din serbestliğine ve uluslararası bir eğitim tatbik etmek zorunluğuna inandığını belirtiyordu.

Başkan Wilson'un manda prensiplerinin tanınması ve Birleşik Amerika'nın barış konferansından çekilmesi Avrupa milletlerini, kendi gizli anlaşmalarının icrasına yeşil ışık yakmıştı. Bunu uygun olarak Fransız kuvvetleri 1919 yılı sonbaharında, İngilizlerin yerine, Suriye ve Kilis'e girmişlerdi. 10 Ağustos 1920 de imzalanan Sevres anlaşması da Türklere Anadolu'nun sınırlı bir kısmını bırakmıştı.

Müttefikler Paris'te Türkiye işlerini tezgâhlarken Türkler de kendi plânlarını icra safhasına koymuşlardı. Mustafa Kemal'in liderliğinde milliyetçiler 1919 yazında Erzurum ve Sivas'ta toplantılar yapmışlar ve 1919-1920 kışında İstanbul'da toplanan millet meclisini ele geçirmişlerdi. Parlamento ilk kararında Türkiye'nin bağımsızlığını ve hükümlerini ilân eden Millî Misak kararını almıştı. Buna karşı müttefiklerin hareketi parlamentoyu dağıtıp 1920 yılı Mart ayında İstanbul'u işgal etmek ve ele geçirdikleri milliyetçileri tutuklamak oldu. Fakat bu hareket Ankara'da bir Millet Meclisi açmak için Mustafa Kemal'e fırsat verdi. Yazın ilk aylarında Türkler Yunanlıları İzmir'den, Fransızları Kilis'ten ve İngilizleri İzmit'ten kovmak için harekete geçtiler. Millî Misak sınırları Sevres antlaşması hükümleriyle ters düşmekte idi. Fakat Türkler müttefiklere boyun eğmektense savaş yapmayı tercih etmişlerdi.

Yakın Doğunun başka bir sorunu da Ermeni problemi idi. Ermeni halkı yıllardanberi Türkler tarafından eziliyordu. Birleşik Amerika'da bağımsız bir Ermenistan kurmak için büyük bir sempati vardı. 1919 yazında Kafkas'lara yaptığı bir geziden dönen Amiral Bristol, savaş sırasında o bölgede kurulan cumhuriyetlerin Türkiye'nin bir parçası olarak kalması gerektiğini ve milliyetçilik açısından Ermenistan diye bir şeyin var olmaması gerektiğini belirtmiş ve bu konuda kesin bir kanı sahibi olmuştu. O yaz, Albay Haskell adında bir Amerikan kara subayı Ermenistan'a müttefik yüksek komiseri atanmıştı. Amiral bu atamayı Ermenistan üzerinde bir Amerikan mandası olarak gördü. Artık Birleşik Amerika'nın yakın doğudaki politik duruma karışmış olacağına inanıyordu. Albay Haskell ile irtibatı sağlamak için Batuma bir gemi yolladı¹⁵.

Bolşeviklerin Kafkas'larda ilerlemeleri Ermenistandaki yüksek komiserliğinin ve yardım örgütünün kaldırılmasını zorladı.

Türkler, Bolşeviklerle yaptıkları bir antlaşmayı izleyerek Ermenistan'ı tanıdılar. Bolşevik-Beyaz Rus mücadelesi ise 1920 yılı sonuna kadar devam etti. General Denikin'in 1919 da yenilerek İstanbul'a kaçması üzerine komutayı General Wrangel üzerine almıştı, Amiral Bristol'un teklifi üzerine Amerika bölgedeki durumu yakından izle-

¹⁵ Kara telgraf hatları çalışmadığından Amerikalılar bu gemiyi muhabere merkezi olarak kullanmışlardı. Nitekim daha sonra başka limanlara da muhabere merkezi olarak muhripler yollayacaklardı.

mek ve Wrangel'e yardım etmek için bu general nezdine bir subay kurulu yolladı. Kurulun başkanı Amiral Newton A. McCully idi.

General Wrangel'in yenilme alametleri gözük­tüğü zaman Amiral Bristol muhripler yollayarak Wrangel kuvvetlerinin çekilmesini sağladı. Beyaz kuvvetleriyle birlikte Odessa, Sivastopol ve Novroseski'deki Amerikan konsolosluk erkânı, Amerikan yardım kurulu, Kızılhaç mensupları ve Y.M.C.A yardım kurulu üyeleri de Türkiye'ye çekildi. Büyük ölçüde beyaz kuvvetleri ve sivil halk Rus ticaret gemileriyle Rusya'dan çıkarılıp İstanbul'a getirilmişti. Bunların sayısı 100 binden çoktu. Bunları 80 kadar rus gemisi getirmişti.

1919 yılı Haziran ayı sonunda mutad devriye görevlerini yerine getirmek için Amerikan muhriplerinin sayısı arttırıldı. Muhripler Mersin, Beyrut, Sivastopol, Batum ve Samsun önlerine dağıtıldılar. Avcıbotları da İzmit ve Mudanya önlerinde kullanıldı. Muhabere merkezliği yapacak başka muhripler de Köstence ve Varna'da bulunuyordu. Bu muhriplerin yerleri, personelin başka yerleri de görmeleri ve morallerinin yüksek tutulması için zaman zaman değiştiriliyordu. 1919 Ağustos ayında bu muhriplere dört muhrip daha katıldı. 1920 yazında Orta Doğuda bulunan Amerikan muhrip sayısı 12 ye yükseltildi. Ekim ayında da İstanbul'da Scorpion ve Chattanvoga silâhlı yatlarıyla 9 muhrip ve 2 avcıbotu bulunmakta idi. St Louis ile 3 muhrip de İstanbul'a gelmekte idi.

1921 yılı başlarında Beyaz Rus işleri bittiği için Bahriye nezareti orta Doğu'daki kuvvetlerini azaltmak istedi. Fakat Dışişleri bakanlığı, bölgedeki karışıklıklardan ötürü psikolojik nedenlerle bu kararı uygun bulmadı.

Yunanlıların İzmir'i işgali Türkiye ile Yunanistan arasında büyük bir savaşla sonuçlanmış ve Yunanlılar 1920-1921 yıllarında Anadolu'nun büyük bir kısmını ele geçirmişlerdi. Fakat 1921 yazında Ankara'yı ele geçirmek teşebbüslerinin akamete uğraması üzerine Akdeniz kıyılarına doğru geri çekilmeye başladılar. Çok geçmeden Fransızlar zor bir savaşın verdiği yorgunluk ve İngilizlere karşı duydukları kıskançlık yüzünden Türklerle ayrı bir anlaşma yaptılar; hem Kilis'ten çekildiler hem de Suriye'nin kuzey sınırını Türkler lehine değiştirdiler. 1922 Ağustos ayında da Türkler karşı taarruza geçerek Yunanlıları denize döktüler ve tekmil Anadolu topraklarını geri aldılar.

Türk Kuvvetleri İzmir'e 9 Eylülde girdi. Şehirde hüküm süren kontrolsüzlük 13 Eylülde şehir içi çatışmalarının başlamasına neden oldu. Sorun rıhtımlarda toplanan 250 bin kadar Yunan mültecinin tahliyesi idi. Bunların evleri çekilen Yunan askerleri tarafından tahrip edilmişti. Türkler de onları memleketlerinden kovmak istiyorlardı. Müttefikler bu sorunun hal çaresini bu Rumları taşımakta buldular. Türklerle de mültecilerin boşaltılması konusunda anlaşıldı. Türkler boşaltma için Yunan ticaret gemilerinin İzmir limanına girmesine müsaade ettiler. Bu tahliye dünya tarihinin en büyük halk hareketi olmuştu.

Türkler zaferlerinin verdiği şevk ile Doğu Trakya'yı da Yunanlılardan kurtarmak için İstanbul'a doğru yürümeye başladılar. İngilizler ise boğazları savunmak amacıyla olduklarını ilân ediyor ve bu bölgede tahkimat yapıyorlardı. Fakat taraflar barışçı yolları tercih etmiş ve 11 Ekim 1922 günü Mudanya'da bir mütareke yapmışlardı. Fakat Amerika Birleşik Devletleri, İzmir'den sonra İstanbul'da da büyük karışıklık çıkabileceğini tahmin ederekten Türk sularındaki filosunu takviye etmişti. Bu kuvvetler Lausanne barışından sonra Amerika'ya döndü.

1973 YILININ İKİNCİ YARISINDA KİTAPLIĞIMIZA GELEN KİTAP VE DERGİLER

A. KİTAPLAR

- A: *Balkan harbinde neden münhezim olduk.* İstanbul 1329 İbrahim Hilmi. 96 S. 8° (A. III/7020).
- ABADAN-UNAT, PROF. DR. NERMİN : *Batı Avrupa ve Türkiye'de Basın Yayın Öğretimi.* Ankara 1972 Sevinç Matbaası. XI + 86 S. = A.Ü.S.B.F. Yay. No. 330. 8° (A. III/6655).
- Das Abenteuer Archäologie. Berühmte Ausgrabungsberichte aus dem Nahen Osten.* Yay.: Leo Deuel. München 1967 Verlag C. H. Beck. 336 S. 8 Pl. 8° (A. III/7415).
- Abstracts of Graduate theses 1956-1971 Middle East Technical University.* Ankara 1973 Kalite Matbaası. 725 S. 8° (A. III/8027).
- ABU BEKİR MUHAMMED - ABU OSMAN SAİD AL-HALİDİYEYN : *Kitab at-Tuhaf wa-l-Hadaya. Le livre des Dans et des Cadeaux.* Yay.: Sami Dahan. Caire 1956 Imprimerie dar el Maaref. 325 S. 8° (A. III/5647).
- ACAROĞLU, TÜRKER - FITRAT OZAN : *Türk halkbilgisi ve halk edebiyatı üzerine seçme yayınlar kaynakçısı.* Ankara 1972 Bilgi Basımevi. 152 S. = TDK Yay. 369. 8° (A. III/7502).
- ACIPAYAMLI, DOÇ. DR. ORHAN : *Entolojinin çeşitli konuları ile ilgili bazı ana kitaplar.* AÜDTCF Antropoloji I, 1 (1964)'den ayrı bs. S. 115-119 8° (A. III/7558).
- ACIPAYAMLI, DOÇ. DR. ORHAN : *Türkiye'de yağmur duası.* AÜDTCF dergisi XXII, 3-4 (1964)'den ayrı bs. S. 221-250. 4° (B/7037).
- Actes de la XVIIe Rencontre Assyriologique Internationale. Université Libre de Bruxelles 30 Juin-4 Juillet 1969.* Yay.: Andre Finet. Gembloux 1970 Imprimerie J. Duculot. 196 S. 3 Pl. 4° (B/7096).
- Adalet Bakanlığı 50. yıl.* Ankara 1973 Yarı Açık Cezaevi Matbaası. VII + 190 S. 4° (B/7171).
- ADAMS, ROBERT McC. - HANS J. NISSEN : *The Uruk countryside. The natural setting of Urban societies.* Chicago 1972 University of Chicago Press. X + 241 S. 2 Hr. 4° (B/7093).
- ADAMS, T.W : *Akel: the Communist party of Cyprus.* Stanford 1971 Hoover Institution Press. XXII + 284 S. = Hoover Institution Studies: 27. 8° (A. III/6689).
- Adana il yyllığı 1967.* Adana 1968 İpek Matbaası. 390 S. 19 Pl. 17 Hr. 6 Lev. 4° (B/7051).
- ADELSON, HOWARD L.: *Light weight solidi and Byzantine trade during the sixth and seventh centuries.* New York 1957 The American Numismatic Society. IX + 187 S. XIV Pl. 1 Hr. = Numismatic Notes and Monographs No. 138. 8° (A. III/6318).
- Adıyaman il yyllığı 1967.* Adana 1967 Kemal Matbaası. 7 Pl. 8 Hr. 18 Lev. 4° (B/7059).

- AFŞAR, GULÂM-HÜSEYN SADRİ : *Tarih der Iran. Iranian Historygraphy*. Tahran 1345 Kitabhane-i İbn-i Sina 242 S. 8° (A. III/6557).
- Afyon il yullığı 1967. İstanbul 1968 Doğan Kardeş Matbaası. XV + 354 S. 4° (B/7054).
- AHMED B. HACERİ'L-HEYTEMİYYÜ'L-MEKKİ : *Es-sawaiku'l-muhrika fi'r-reddi alâ ehli'l-bed'i ve'z-zendeka*. Yay.: Abdülvehhab Abdüllatif. 2. bs. Mısır 1965 Şirketu't-Tıbaati'l-Fenniyyeti'l-muttehide. 263 S. 8° (A. III/5637).
- AHMED CEMAL : *Pilevne müdafaası*. İstanbul 1916 A. Asadoryan. 160 + 14 S. 8° (A. III/7025).
- AHMED, SAMİ SAİD : *Southern Mesopotamia in the time of Ashurbanipal*. Paris 1968 Mouton 183 S. = Studies in Ancient History II. 8° (A. III/7416).
- AHMET TİMUR PAŞA : *Fihrisu'l-huzâneti'l-Timuriyye*. 4 Cilt. Kahire 1948 Daru'l-Kutubi'l-Misriyye. 8° (A. III/7603).
- AHTERİ, MUSTAFA B. ŞEŞEDDİN KARAHİSARİ : *Ahteri-i Kebir*. 2 Cilt. İstanbul 1310 (tekrar bs.) Matbaa-ı Amire. 8° (A. III/7371).
- AHUNDOV, MİRZE FETELİ : *Elif bay-ı cedid ve mektûbât. Fars Dilinde yazılmış mektupların metni*. Bakı 1963 Azerbaycan SSC. İlimler Akademisi Yayını. 45 + 459 S. 8° (A. III/6580).
- AHVLEDİANI, V. : *Gürcü yazısı*. Tbilisi 1973. 7 S. X Pl. 8° (A. III/8039).
- AKDENİZ, DR. MÜKERREM : *Le sens des extremes chez Andre Gide*. Erzurum 1972 Atatürk Üniversitesi Basımevi. VI + 99 S. = Atatürk Üniversitesi Yay. No. 144. 8° (A. III/7005).
- AKİPEK, DR. JALE G. : *Türk eşya hukuku (ayni haklar)*. 2. Cilt. Ankara 1971 Sevinç Matbaası. XXVIII + 299 S. = A. Üniv. Hukuk Fak. Yay.: 282. 8° (A. III/6642)
- AKOK, MAHMUT : *Anadolu Selçuklu mimarisinde, geleceğin Türk san'atına kaynak olan varlıklar*. Malazgirt Armağanı'ndan ayrı bs. S. 203-218 5 Pl. 8° (A. III/7391).
- AKSOY, ÖMER ASIM : *Gelişen ve özleşen dilimiz*. 3. bs. (Genişletmeler ve eklemeler). Ankara 1973 Üniversite Basımevi. 94 S. 8° (A. III/7814).
- AKŞİN, SİNA : *31 mart olayı*. İstanbul 1972 Dilek Matbaası. 424 S. 8° (A. III/6937).
- AKŞİT, İLHAN : *Çanakkale Savaşları harb sahaları ve abideleri*. İstanbul 1973 Fatih Yayınevi Matbaası. 111 S. 8° (A. III/7411).
- ALBERTINI, LUIGI : *The origins of the war of 1914*. Çev. ve Yay.: Isabella M. Massey. 3 Cilt. London 1952 Oxford University Press. 8° (A. III/7175).
- ALEXANDRESCU-DERSCA, MARIA MATILDA : *Nicolae Iorga-A Romanian Historian of the Ottoman Empire*. Çev.: Mary Lazarescu. Bucharest 1972 Publishing House of the Academy of the Socialist Republic of Romania. 190 S. 1 Hr. = Bibliotheca Historica Romaniae Studies 40. 8° (A. III/7510).
- ALFIERI, NEREO - PAOLO ENRICO ARIAS : *Spina. Die neuentdeckte Etruskerstadt und die Griechischen Vasen ihrer Gräber*. Foto: Max Hirmer. München 1958 Hirmer Verlag. 65 S. IV + 114 S. 4° (B/6976).
- ALFÖLDY, GEZA - HELMUT HALFMANN : *El Edetano M. Cornelius nigrinus curiatus maternus General de Domitiano y rival de Trajano*. Valencia 1973 Imp. F. Domenecu. 59 S. 2 Pl. I Lev. = Servicio de Investigacion Prehistorica Num. 44. 4° (B/7089).

- ALİ HAYDAR : *Hüseyin Cahit Bey İstiklâl Mahkemesi huzurunda nasıl müdafaa edildi.* İstanbul 1339. 88 S. 8° (A. III/7951).
- ALİ KHAN, LİAQUAT : *Pakistan the heart of Asia.* Cambridge 1951 Harvard University Press. XII + 151 S. 8° (A. III/7849).
- ALİ SEYDİ BEY : *Teşrifat ve Teşkilât-ı kadimemiz. Haz.: Niyazi Ahmet Banoğlu.* 279 S. = Tercüman 1001 Temel Eser: 17. 8° (A. III/7892).
- ALİ-ZADE, A. A. : *Nizam al-mulk Raşid ad-din i Muhammed Nahçivani(k istorii razvitiye obşcestvennoy misli) stsyta 2.* İzvestya Ak. Nauk Az. SSR. seriya istorii, filosofii i prava 1. (1969)'den ayrı bs. S. 31-50 8° (A. III/4439).
- ALKİM, HANDAN : *Explorations and excavations in Turkey 1967 and 1968.* Anatolica III' (1969-1970)'den ayrı bs. 91 S. IV Pl. 1 Hr. 4° (B/6348).
- ALP, SEDAT : *Konya civarında Karahöyük kazılarında bulunan silindir ve damga mühürleri.* Ankara 1972 T.T.K. Basımevi. XVI + 296 S. 254 Pl. = Türk Tarih Kurumu Yay. V. Seri Sa. 31. 4° (B/6806).
- An alphabetical index of Urdu, Arabic and Persian manuscripts in the government Oriental Manuscripts Library, Madras.* Madras 1963 Government of Madras. VI + 77 S. 8° (A. III/6384-5).
- ALTAN, ÇETİN : *Büyük gözaltı.* Ankara 1973 Bilgi Basımevi. 299 S. = Bilgi Yay.: 145. 8° (A. III/7888).
- Altertumswissenschaft mit Zukunft. Dem Wirken Werner Hartkes gewidmet.* Berlin 1973 Akademie Verlag. 143 S. = Sitzungsab. d. Plenums und der Klassen d. Ak. d. Wiss d. DDR 1973, 2. 8° (A. III/8022).
- ALTINER, AVNİ - HÜRREM ATAYER : *Atatürk hayatı savaşları inkılapları.* İstanbul Bakış Kütüphanesi ve Matbaası. 4 Pl. 4° (B/6493).
- AMIET, PIERRE : *Glyptique Susienne des origines a l'epoque des Perses Achéménides. Cachets, sceaux-cylindres et empreintes antiques decouverts à suse de 1913 a 1967. 2 Cilt.* Paris 1972 Librairie Orientaliste Paul Geuthner. = Memoires de la Délégation Archeologique en Iran Tome XLIII. 4° (B/7045).
- Amphoras and the ancient wine trade.* New Jersey 1961 American School of Classical Studies at Athens. 32 S. = Excavations of the Athenian Agora Picture Book No. 6. 8° (A. III/7163).
- Anadolu'da Yunan Zulum ve Vahşeti. 3 Ks.* Ankara 1338 Matbuat ve İstihbarat Matbaası. 55 + 307 S. 7 pl. 8° (A. III/7549).
- Anarşiye ve Komünizme karşı mücadele. (Belgeler).* Ankara 1972 Ayyıldız Matbaası. 160 S. = Milli Güven Partisi Yay. 48. 8° (A. III/8078).
- Anayasa. 15.3.1973 Gün ve 1699 sayılı değişiklik.* (Ankara) 1973 Kardeş Matbaası. 208 S. = Yasa Yay.: 7. 8° (A. III/8214).
- Ancient Mesopotamia. Socio-Economic History Yay.: I. M. Diakanoff.* Wiesbaden 1973 (1969 Moscow)'un tekrar bs. Dr. Martin Sanding oHG. 335 S. 1 Hr. 8° (A. III/7421).
- Ancient portraits from the Athenian agora.* New Jersey 1960 American School of Classical Studies at Athens. 32 S. = Excavations of the Athenian Agora Picture Book No. 5. 8° (A. III/7164).
- AND, METİN : *50 yılın türk tiyatrosu.* İstanbul 1973 Baha Matbaası. 703 S. = İş Bankası Kültür Yay.: 50. yıl dizisi: 3. 8° (A. III/7782).

- AND, METİN : *Wie entstand das Türkische Orta Oyunu (Spiel in der Mitte). Maske und Kothurn*. Vierteljahrsschrift für Theaterwissenschaft 3/4 (1970)'den ayrı bs. S. 201-216 4 Pl. 8° (A. III/5781).
- ANDREEV, MIHAIL - GHEORGHE CRONT : *Loi de Jugement. Compilation attribuee aux empereurs Constantin et Justinien*. Bucarest 1971. 192 S. 2 Pl. = AIESEE Etudes et Documents Concernant le Sud-est Europeen 4. 8° (A. III/6985).
- ANESTIDI, ALAMANTIN ST.: *To problema tis bibliyografikis Enimero titos*. Atina 1969. 31 S. 8° (A. III/5174).
- ANGELI, EDUARD : *Türk İslam tarihi ile ilgili resim sergisi kataloğu*. Wien 1971 Galerie Kaiser. 12 S. 8° (A. III/6079).
- Anglo-Saxon illumination in Oxford Libraries*. Oxford 1970 Bodleian Library. 16 S. 36 Pl. = Bodleian Picture Books Special Series No. I. 8° (A. III/7035).
- ANIL, DR. HALUK : *Türkiye'de vergi yükü (1950-1970). (Gayrisafi toplumsal vergi yükü hesabı üzerine bir deneme)*. Ankara 1973 Emel Matbaası. XII + 118 S. = AITIA Yay.: 56. 8° (A. III/7710).
- ANKARA, PROF. DR. SAİD-ALİ : *Eski Türk Kâinat telâkkisi ve bugünkü bu sahadaki bildiklerimiz*. Gerontoloji 1969. S. 34-49 8° (A. III/6094).
- Ankara bilimsel ve teknik süreli yayınlar toplu kataloğu 1971. Geniş. 2. bs.* Ankara 1973 TÜRDOK. XVI + 588 S. = Türdok Yay. No. 9. 8° (A. III/7517).
- Ankara il yullığı 1967*. Ankara 1967 Ajans-Türk Matbaası. XVI + 520 S. 12 Lev. 11 Tablo. 18 Hr. 4 Grafik. 4° (B/7014).
- Anthropology and Archaeology Essays in Commemoration of Verrier Elwin, 1902-64*. London 1969 Oxford University Press. VIII + 328 S. XII pl. 8° (A. III/7002).
- Antike Gemmen in Deutschen Sammlungen. 6 Cilt.* München 1968/1972 Prestel Verlag. 4° (B/6784).
- Arabic collection Aziz S. Atiya Library for Middle East Studies. 2 Cilt.* 1971 Middle East Center. = Univ. of Utah. Middle East Library Catalogue Series. 4° (B/6755).
- ARAFAT, DR. VELİD N.: *Diwan of Hassan Ibn Thabit. Divan-ı Hassan bin Sabit. 2 Cilt.* London 1971 Luzac. = E.J.W. Gibb Memorial Series, New Series XXV. 8° (A. III/6701).
- ARASLI, HAMİD : *İmadeddin Nesimi. 3 Cilt.* Baku 1973 İlim Neşriyat. 8° (A. III/8034)
- ARAT, EMİN : *Kemalizm. Yurtta sulh-cihanda sulh*. Ankara 1969 Ayyıldız Matbaası. VIII + 247 S. 8° (A. III/6611).
- ARIK, DOÇ. DR. RÜÇHAN : *Batılılaşma dönemi türk mimarisi örneklerinden Anadolu'da üç ahşap cami*. Ankara 1973 Üniversite Basımevi. 33 S. 68 Pl. 3 Lev. = A. Ü. D.T.C. Fak. Yay. No. 238. 8° (A. III/7992).
- ARIAS, PAOLO ENRICO : *Skopas*. Roma 1952 "L'Erma" di Bretschneider. 158 S. XVI Pl. = Quaderni e Guide di Archeologia 1. 8° (A. III/7475).
- ARMANER, DOÇ. DR. NEDA : *Psikopatoloji'de dini belirtiler*. Ankara 1973 Ayyıldız Matbaası. 220 S. 8° (A. III/7791).
- ARMELAGOS, GEORGE J. - JAMES H. MIELKE - JOHN WINTER : *Bibliography of human paleopathology*. Amherst 1971 University of Massachusetts. XVI + 159 S. = Research Reports Number 8. 4° (B/6433).

- ARNOLD, DOROTHEA : *Die Polykletnachfolge. Untersuchungen zur Kunst von Argos und Sikyon zwischen Polyklet und Lysipp*. Berlin 1969 Walter de Gruyter. XII + 293 S. 6 + 33 Pl. = JDI, 25, Erg.-Heft 4° (B/7001).
- ARON, PROF. RAYMOND : *Amerikan ve Sovyet kalkınma modeli üzerine görüşler*. Ankara 1973 Ayyıldız Matbaası. 23 S. = A.T.O. Dergisi İlâve Yay.: 3. 4° (B/7164).
- ARSAL, PROF. SADRI MAKSUDİ : *Orta Asya*. 61 S. = Türk Tarihinin Ana Hatları, eserinin müsveddeleri No. 5. 4° (B/7167).
- Art and Technology. A symposium on classical bronzes*. Yay.: S. Doeringer - D. G. Mitten - A. Steinberg. Cambridge 1970 M. I. T. Press. XVI + 290 S. 4° (B/6795).
- ARTUK, CEVRIYE : *III. Keyhüsrev ve sahte Selçuklu Sultanı Cimri adına kesilen sikkeler*. Malazgirt Armağanı (1972)'den ayrı bs. S. 287-296 1 Pl. 8° (A. III/7361).
- ARTUK, İBRAHİM : *II. Keyhüsrev'in üç oğlu adına kesilen sikkeler*. Malazgirt Armağanı (1972)'den ayrı bs. S. 269-286 3 Pl. 8° (A. III/7389).
- Artvin il yillığı 1967*. Artvin 1967 Güneş Matbaası. 390 S. 11 Hr. 2 Lev. 7 Grafik. 4° (B/7057).
- ASHFAQ, AHMAD - AHMAD SAEED KHAN : *Religion*. Aligarh 1970 Chitra Printing Press. VI + 140 S. 8° (A. III/6739).
- Asiatic mythology. A detailed description and explanation of the mythologies of all the Great Nations of Asia*. London 1963 George G. Harrap and Co. 460 S. 10 Pl. 4° (B/6765).
- Aslantaş baraj alanında korunması gerekli tarihi arkeolojik ve doğal-termal değerler Karatepe-Aslantaş-Domuztepe Hitit merkezi ve Haruniye kaplıcaları*. İstanbul 1970 İstanbul Üniversitesi. 20 + 27 S. 4° (B/6740).
- Atatürk düşmanlığının içyüzü*. İzmir 1947 Doğanlar Basımevi. 31 S. = Demokrat Parti İzmir İl İdare Kurulu Neşriyatı. 8° (A. III/8013).
- Atatürk kitaplığı kataloğu. Yapı Kredi Bankası Kızılay Ankara*. İstanbul 1973 Binbirdirek Matbaası. 111 + 232 S. = Y.K.B. 50. Yıl Yay. 8° (A. III/7925).
- Atatürk ve Büyük Zafer*. (Nutuk, beyanname, demeç ve telgraflar). Ankara 1972 Başbakanlık Basımevi. 112 S. = Millî Kütüphane Atatürk Dokümantasyon Merkezi Yay: 1. 8° (A. III/6991).
- Atatürk ve gençlik. Atatürk'çü düşünce üzerine denemeler*. Ankara 1972 T.T.K. Basımevi. 118 S. 8° (A. III/7649).
- Atatürk'çü ve Milliyetçi yolda ileri MGP Genel Başkanı Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu'nun 16 Şubat 1972 günü Millet Meclisinde yaptığı bütçe konuşması*. Ankara (1973) Ajans-Türk Matbaası. 39 S. 8° (A. III/8074).
- Atatürkçülük nedir? Haz: Yaşar Nabi Nayır 4. bs*. Ankara 1973 Varlık Yayımevi. 217 S. = Varlık Yay Sayı: 1732. 8° (A. III/7583).
- Atatürkçülük ve Atatürk ilkeleri. Haz. Halkevleri Atatürk Enstitüsü*. Ankara (1973) Güneş Matbaacılık T.A.Ş. 7 S. 8° (A. III/7899).
- Atatürk'ün sevdiği türküler. Halk müziğinden yankılar, kurtuluş savaşı türküleri Haz.: Refik Ünal*. Ankara 1973 Başbakanlık Basımevi. 96 S. = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yay.: 9. 4° (B/7108).
- The Athenian Agora. An ancient shopping center*. New Jersey 1971. American School of Classical Studies at Athens. 32 S. = Excavations of the Athenian Agora Picture Book No. 12. 8° (A. III/7167).

- The Athenian Citizen*. New Jersey 1960 American School of Classical Studies at Athens. 32 S. = Excavations of the Athenian Agora Picture Book No. 4. 8° (A. III/7166).
- AUMASSIP, GINETTE : *Neolithique sans poterie de la region de l'oued Mya (Bas-Sahara)*. Avec la collaboration de : Pierre Estorges-Andree Dagorne - Mohand Mahrour. S.N.E.D. 236 S. = Memoires du C.R.A.P.E. XX. 4° (B/7087).
- AURIGEMMA, SALVATORE : *Le Necropoli di Spina in Valle Trebba*. 2 Ks. Roma 1965 "L'Erma" di Bretschneider. 157 S. 167 Pl. = Scavi di Spina I, 2. 4° (B/6981).
- AWAD, DR. BADAWY ABDELLATIF : *Die Azhar einst und jetzt*. Halle 1971 Wissenschaftliche Beitrage der Martin-Luther-Universitat. 26 S. 8° (A. III/6789).
- AWAD, GURGIS : *Fihristu Mahtutati Hizane-i Yakub Sergis*. Catalogue of the Arabic, Turkish, Persian, and Syriac manuscripts in the Ya'qub Sarkis Collection of the Library of al-Hikma University. Baghdad 1966 Al-Ani Press. 223 S. 8° (A. III/6567).
- AYBAR, MEHMET ALİ : *12 Mart'tan sonra meclis konuşmaları*. İstanbul 1973 Sümer Matbaası. 483 S. 8° (A. III/7574).
- Ayça dergisi Atatürk özel sayısı*. İstanbul 1963 Kutulmuş Matbaası. 22 S. 8° (A. III/5350).
- AYDIN, DOĞ. DR. VAHDET : *İşletme organizasyonundaki gelişmeler*. 2. bs. Ankara 1973 Sevinç Matbaası. IX + 176 S. = A.Ü.S.B.F. Yay. No. 269. 8° (A. III/7654).
- AYTAÇ, DOĞ. DR. GÜRSEL : *Thomas Mann'ın "Der Zauberberg" ve "Lotte in Weimar" romanlarındaki edebi kişiliği*. Ankara 1972 Üniversite Basımevi. 177 S. = A. Ü. D.T.C. Fak. Yay. No. 224. 8° (A. III/7970).
- AYTAÇ, DOĞ. DR. KEMAL : *Avrupa eğitim tarihi. Antik çağdan 19. yüzyılın sonlarına kadar*. Ankara 1972 Üniversite Basımevi. 312 S. 39 Pl. = A.Ü. D.T.C.F. Yay. 225. 8° (A. III/7965).
- AYTÜR, MEMDUH : *Kalkınma yarışı ve Türkiye*. Ankara 1970 Bilgi Basımevi. 281 S. 8° (A. III/6604).
- AZARPAY, GUITTY : *Urartian art and artifacts. A chronological study*. Berkeley 1968 University of California Press. XVIII + 169 S. = UCP: Occasional Papers 2. 4° (B/6793).
- AZİZ, SH. ABDUL : *The Imperial Library of the Mughuls*. Yay. : A. Shakoor Ahsan. Pakistan 1967 Pancab University Press. 62 S. 8° (A. III/7637).
- AZZAWİ, ABBÂS : *El-Musiki el-İrâki fi ahdi'l-Mogol ve't-Türkman. İraqian music under the Mongols and the Turkmans 1259-1534*. Bagdad 1951. 129 S. 8° (A. III/6561).
- BACQUE-GRAMMONT, JEAN-LOUIS : *Babur Name. Memoires de Zahiru'ddin Muhammed Babur*. Ed. critique et traduction. 1969. 348 S. 4° (B/7092).
- BACQUE-GRAMMONT, JEAN-LOUIS : *Elements pour l'etude de la palmomancie chez les Turcs*. Traditions des Peuples Altaïques'den ayrı bs. S. 7-19. 8° (A. III/7727).
- BACQUE-GRAMMONT, JEAN-LOUIS : *Un "Fetihnâme" zu-l-Kâdrîde dans les archives Ottomanes*. Turcica II, (1970)'den ayrı bs. S. 138-150. 8° (A. III/7728).
- BALCIOĞLU, SEMİH - FERİT ÖNGÖREN : *40 yılın Türk karikatürü*. İstanbul 1973 Çeltüt Matbaası. 264 S. = Cumhuriyetin Ellinci Yılı Dizisi: 4. 8° (A. III/7784).
- Balkesir il yillığı 1967*. İstanbul 1969 Çelikkilt Matbaası. IX + 410 S. 18 Pl. 22 Hr. 9 Lev. 4° (B/7058).

- BALIÇ, SMAIL : *Deutschsprachiges archäologisches und historisches Schrifttum über Bosnien und die Herzegowina vom Beginn des 19. Jahrhunderts bis 1918*. Südost-Forschungen XXX (1971)'den ayrı bs. S. 197-244. 8° (A. III/6237).
- BALIÇ, SMAIL : *In memoriam Hazim Sabanoviç (1916-1971)*. Südost-Forschungen. XXX (1971)'den ayrı bs. S. 300-304. 8° (A. III/7029).
- BALKAN, KEMAL : *Anı'de iki Selçuklu hamamı*. Anadolu XII, (1970)'den ayrı bs. S. 39-57 XXXIII Pl. 8° (A. III/7701).
- BALKAN, KEMAL - OSMAN SÜMER : *1965 yılı Ani kazıları hakkında kısa rapor*. Türk Arkeoloji Dergisi XIV, 1-2 (1965)'den ayrı bs. S. 103-118. 4° (B/7084).
- BALKAN, KEMAL - OSMAN SÜMER : *1968 yılı Hacı Bektaş Hüyüğü (Suluca Karahöyük) ön raporu*. Türk Arkeoloji Dergisi, XVIII, 1 (1969)'dan ayrı bs. S. 37-49. 4° (B/7083).
- BALKAN, KEMAL - OSMAN SÜMER : *1967 yılı Hacıbektaş (Suluca karahöyük) kazısı ön raporu*. Türk Arkeoloji Dergisi XVI, 2 (1967)'den ayrı bs. S. 15-39. 4° (B/7080).
- BALKAN, KEMAL : *Contributions to the understanding of the idiom of the Old Assyrian Merchants of Kanish*. Orientalia 36, 4 (1967)'den ayrı bs. S. 393-415. 8° (A. III/7700).
- BALKAN, KEMAL : *Ein Urartäischer Tempel auf Anzavurtepe bei Patnos und hier entdeckte Inschriften*. Patnos yakınında Anzavurtepe'de bulunan Urartu tapınağı ve kitabeleri. Anatolia V-1960'dan ayrı bs. S. 99-158 Pl. XXXI-XXXIV. 8° (A. III/7703).
- BALKAN, KEMAL : *Inscribed Bullae from Daskyleion-Ergili*. Anatolia IV-1959'dan ayrı bs. S. 123-128 3 Pl. 8° (A. III/7702).
- BALKAN, KEMAL : *Previous discussions of the term Hamustum*. The Old Assyrian Week 'den ayrı bs. S. 159-174. 4° (B/7081).
- BALTALI, DR. KEMAL : *1856-1871 yılları arasında Karadenizin tarafsızlığı sorunu*. Ankara 1973 Elif Matbaası. 138 S. 8° (A. III/7412).
- BAMMER, ANTON : *Zum Durchmesser jonischer Säulen*. Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes Band IL'den ayrı bs. S. 90-91. 4° (B/7072).
- BANDINELLI, RANUCCIO BIANCHI : *Rom, das Ende der Antike. Die Römische Kunst in der Zeit von Septimius Severus bis Theodosius I*. München 1971 Verlag C. H. Beck. XII + 470 S. 1 Hr. = Universum der Kunst. 4° (B/6850).
- BANYAI, LASZLO : *Destin Commun, Traditions Fraternelles*. Bucarest 1972 Editions de l'Academie de la Republique Socialiste de Roumanie. 209 S. = Bibliotheca Historica Romaniae Etudes 42. 8° (A. III/7512).
- BARCSAY, AMANT ZOLTAN : *Eger var és varos régi abrazolasai. Alte Abbildungen der Burg und der Stadt Eger (1567-1900)*. Nyomda 1938 Nyomtatta a Szent Janos. LXVII Pl. = Az Egri Várásatás es Vármuzeum Kiadványai I. Kepek. 4° (B/7073).
- BARKAN, ÖMER LÜTFÜ : *Süleymaniye cami ve imareti inşaatı (1550-1557)*. I. Cilt. Ankara 1972 T.T.K. Basımevi. 393 S. 10 Plan. = T.T.K. Yay. VI. Seri-Sa. 10. 4° (B/6824).
- BARNETT, R. D. : *Assyrian palace reliefs in the British Museum. Foto: W. Forman*. London 1970 Trustees of the British Museum. 45 S. XX Pl. 8° (A. III/7417).
- BARTA, JURAJ : *Einige Beachtenswerte Palaolithische Fundstellen in der Westslowakei*. VIIe Congres International des Sciences Prehistoriques et Protohistoriques Tchechoslovaquie 1966. Nitra 1966. 35 S. 4 Pl. (A. III/5140).

- BASS, GEORGE F. - FREDERICK VAN DOORNINCK : *Excavations of a Byzantine Shipwreck at Yassi Ada, Turkey*. National Geographic Society Research Reports (1964)'-den ayrı bs. S. 9-20. 8° (A. III/6072).
- BAUWENS, JAN : *Maktub bilyad, manuscrits arabes a la Bibliotheque Albert Ier catalogue*. Bruxelles 1968. XV + 67 S. XXIV Pl. 8° (A. III/6163)
- BAYDAR, MUSTAFA : *Atatürk ve devrimlerimiz*. İstanbul 1973 Çeltüt Matbaası. 323 S. = İş Bankası Kültür Yay. Atatürk Dizisi: 21. 8° (A. III/7788)
- BAYDUR, SUAT YAKUP : *Dil ve kültür*. Ankara 1952 Yeni Matbaa. 75 S. = T.D.K. G. 2. 8° (A. III/7155)
- BAYER, ERICH : *Grundzüge der Griechischen Geschichte*. Darmstadt 1973 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. 169 S. = Grundzüge Band 1. 8° (A. III/7806).
- BECK, HANNO : *Germania in Pacifico*. Wisbaden 1970 Franz Steiner Verlag. 95 S. = Ak.d. Wiss. u.d. Lit. Abh. d. Math.- Naturwiss. Kl. Jahrg. 1970 Nr. 3. 8° (A. III/5864).
- BEHRÂMÎ, MEHDÎ : *Râhnümây-i gencine-i Kur'ân der Müze-i Iran bâstân*. Tahran 1328. 176 S. 43 Pl. 8° (A. III/6533).
- Bektaşî i Drügie Turetskie Korotkie Rasskazı. Yay. R. A. Aganin- I. V. Borolina*. Moskova 1972 Izdat: Nauka. 127 S. 8° (A. III/7958)
- BELAZURÎ, AHMED B. YAHYA B. CABİR : *Futuhu'l-Buldan. Yay.: Salahattin Münecced. 3 Cilt. Kahire 1956 Mektebetu'l-Nuhzatu'l-Mısıryye*. 8° (A. III/7181).
- BELEN, FAHRÎ : *Askeri, Siyasal ve Sosyal yönleriyle Türk Kurtuluş savaşı*. Ankara 1973 Başbakanlık Basımevi. XV + 559 S. 33 Hr. = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yay.: 13. 8° (A. III/8024).
- BELL, WENDELL - IVAR OXAAL : *Decisions of Nationhood. Political and social development in the British Caribbean*. Denver 1964 University of Denver. IV + 99 S. = Monograph Series in World Affairs. 1963-64 No. 3, 4. 4° (B/6423).
- BELTRAMI, LUCA - PROF. ANGELA CODAZZI : *Eugenio Griffini bey 1878-1925. Catalogo dei Libri*. Milano 1926. LXXXVIII + 6 + 124 S. 8° (A. III/6917).
- BENGTSON, HERMANN : *Griechische Geschichte von den Anfängen bis in die Römische Kaiserzeit*. München 1969 C.H. Beck. X + 588 S. 10 Hr. 8° (A. III/7265)
- BENGTSON, HERMANN : *Grundriss der Römischen Geschichte mit Quellenkunde. 1. Cilt. Republik und Kaiserzeit bis 284 n. Chr.* München 1970 C. H. Beck's Verlagsbuchhandlung. XII + 456 S. = Handbuch der Altertumswissenschaft III, 5. 8° (A. III/7213)
- BENNETT, JR. EMMETT L. - JEAN-PIERRE OLIVIER : *The Pylos tablets transcribed*. Roma 1973 Edizioni dell'Ateneo. 285 S. = Incunabula Graeca Vol. LI. 4° (B/7151)
- BENSON, J.L. : *The Necropolis of Kaloriziki. Excavated By J. F. Daniel and G. H. McFadden for the University Museum University of Pennsylvania, Philadelphia*. Göteborg 1973 Paul Aströms Förlag. 138 S. 62 pl. = Studies in Mediterranean Archeology Vol. XXXVI. 4° (B/7041)
- BENZ, ERNST : *Der Philosoph von Sans-Souci im Urteil der Theologie und Philosophie seiner Zeit*. Wiesbaden 1971 Franz Steiner Verlag. 133 S. = Ak.d. Wiss. u.d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1971 Nr. 10. 8° (A. III/5863)

- BENZ, ERNST : *Theologie der Elektrizität*. Wiesbaden 1971 Franz Steiner Verlag. 98 S. 1 Pl. = Ak.d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist. u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1970 Nr. 12. 8° (A. III/5862)
- BÉRARD, CLAUDE : *L'Héróon a la porte de l'Ouest*. Bern 1970 A. Francke 75. S. 19 Pl. 4 Plan. = Eretria, Fouilles et Recherches. 4° (B/6814)
- BERGGREN, ERIC - KRISTINA BERGGREN : *San Giovenale. Vol. I, Fasc. 5. Necropoleis of Porzarago, Grotte Tufarina and Montevangone*. Lund 1972 Berlingska Boktryckeriet. 134 S. LXIII Pl. = Skrifter Utgivna Av Svenska Institutet I Rom XXVI: 1, 5. 4° (B/5233-1, 5)
- BERGRAESSER, G.: *Usulu Nakdin-nusus ve Nesr'u'l-Kutub*. Yay.: Dr. Muhammed Hamdi el-Bekri. Bagdad 1969 Matbaatu Daral Kutab. 143 S. 4° (B/6346)
- Bericht der Bundesregierung und Materialien zur Lage der Nation 1972*. Kassel 1972 A. G. Wenderoth. X + 361 S. 4° (B/7145)
- BERK, NURULLAH - HÜSEYİN GEZER : *50 yılın türk resim ve heykeli*. İstanbul 1973 Çeltüt Matbaası. 109 + 288 S. 47 Pl. = İş Bankası Kültür Yay. 50. yıl dizisi: 2. 8° (A. III/7780)
- BERKİ, PROF. DR. ŞAKİR : *Borçlar hukuku (Özel hükümler)*. Ankara 1973 Sevinç Matbaası. XVI + 266 S. = A. Ü. H. F. Yay. No. 318. 8° (A. III/7485)
- BERTIN, LEON : *Larousse Encyclopedia of the earth. Önsöz : Sir Vivian Fuchs. Giriş : Carroll Lane Fenton*. London 1961 Paul Hamlyn. 419 S. 19 Pl. 4° (B/6744)
- AL-BETTANI, EBİ ABDULLAH MUHAMMED B. SINAN : *Kıtabu Zıcu's-Sabii. Opus Astronomicum*. Yay.: Carolo Alphonso Nallino. 1899. 679 S. 4° (B/6454)
- BEYARSLAN, DOÇ. DR. AHMET : *Türk vergi sisteminin otomatik istikrar gücü*. Ankara 1972 Sevinç Matbaası. XVI + 137 S. = AİTİA: 52. 8° (A. III/7708)
- BEYATLI, YAHYA KEMAL : *Çocukluğum, gençliğim, siyasi ve edebi hâtıralarım*. İstanbul 1973 Baha Matbaası. 288 + 4 S. 8° (A. III/7571)
- BIANCOFIORE, F. - O. TOTI : *Monte Rovello. Testimonianze dei Micenei nel Lazio*. Roma 1973 Edizioni dell'Ateneo. 79 S. XXXIX Pl. = Incunabula Graeca vol. LIII. 8° (B/6803)
- Bibliography of recent Soviet source material on Soviet central Asia and the Borderlands*. London 1958 Central Asian Research Centre. 11 + 49 S. 8° (B/6473)
- BIEBER, MARGARETE : *Entwicklungsgeschichte der Griechischen Tracht. Von der vorgriechischen Zeit bis zum Ausgang der Antike. 2. bs. Haz: Felix Eckstein*. Berlin 1967 Verlag Gebr Mann. 62 S. 56 Pl. 4° (B/6969)
- BIELAWSKI, JOSEF : *Książka w swiecie Islamu*. Ossolineum 1961 Zaklad Narodowy. 428 S. 4 pl. 8° (A. III/6575)
- BİLGE, PROF. DR. NECİP : *Medeni yargılama hukukunda karar düzeltme*. Ankara 1973 Sevinç Matbaası. XI + 286 S. = A. Ü. H. F. Yay. No. 320. 8° (A. III/7486)
- BİLGEİL, M. KAYA : *Mehmed Akif resmi hâl tercümesi, basılmamış bâzı mektup ve manzûmeleri*. Erzurum 1971 Atatürk Üniversitesi Basımevi. 39 S. XXI Pl. 8° (A. III/8072)
- BİLGEİL, M. KAYA : *Rönesans çağı cihan edebiyatında Türk takdirkârlığı*. Erzurum 1973 Atatürk Üniversitesi Basımevi. 246 S. = Atatürk Üniversitesi Yay. No. 150. 8° (A. III/8071)

- BİLGİL, M. KAYA : *Teufik Fikret'in ilk şiirleri*. Erzurum 1970 Atatürk Üniversitesi Basımevi. III + 110 S. = Atatürk Üniversitesi Yay. No. 74. 8° (A. III/8070)
- BILINSKY, YAROSLAV : *Changes in the central committee: Communist party of the Soviet Union, 1961-1966*. Denver 1967 University of Denver. 54 S. = Monograph Series in World Affairs 1966-67 No. 4. 4° (B/6426)
- BİNA, DR. ALİ EKBER : *Tarih-i siyasi ve diplomasi-i Iran. I. Cilt 3. bs.* Tehran 1342 İntişarat-ı Danişgah-ı Iran. 344 S. 8° (A. III/7595)
- BİNARK, İSMET - NEJAT SEFERCİOĞLU : *Doğumunun 100. yıldönümü münasebetiyle Ahmed Hikmet Müftüoğlu bibliyografyası*. Ankara 1970 Millî Kütüphane Cilt ve Basımevi. III + 11 S. = Millî Kütüphane Yay. 4° (B/6711)
- BİNARK, İSMET - NEJAT SEFERCİOĞLU : *Doğumunun 100. yıldönümü münasebetiyle Süleyman Nazif bibliyografyası*. Ankara 1970 Millî Kütüphane Cilt ve Basımevi. III + 17 S. = Millî Kütüphane Yay. 4° (B/6710)
- BİNARK, İSMET - NEJAT SEFERCİOĞLU : *Ölümünün 34. yıldönümü münasebetiyle Abdülhak Hâmid Tarhan bibliyografyası*. Ankara 1971 Millî Kütüphane Cilt ve Basımevi. IV + 35 S. = Millî Kütüphane Yay. 4° (B/6713)
- BİNARK, İSMET - NEJAT SEFERCİOĞLU : *Ölümünün 20. yıldönümü münasebetiyle Faik Ali Ozansoy bibliyografyası*. Ankara 1970 Millî Kütüphane Cilt ve Basımevi. III + 11 S. = Millî Kütüphane Yay. 4° (B/6712)
- BİNARK, İSMET : *Türkiye kütüphanelerindeki yazmalar hakkında yerli-yabancı kaynaklar bibliyografyası*. Türk Kültürü Araştırmaları 1966-69'dan ayrı bs. S. 289-315. 8° (A. III/7704)
- 1970'ler için *Birleşik Amerika'nın dış siyaseti. Beliren barışın yapısı. B. Amerika Cumhurbaşkanı Richard Nixon tarafından kongre'ye sunulan rapordan bölümler 9 Şubat 1972*. 89 S. 8° (A. III/6619)
- 1971 yılı programı icra planı ikinci beş yıl (1968-1972). Ankara 1971 Başbakanlık Basımevi. 134 S. 8° (A. III/6610)
- Bingöl il yillığı 1967*. Ankara 1967 Gürsoy Matbaası. 154 S. 5 Pl. 4° (B/7061)
- Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (Unesco) Türkiye millî komisyonu yönetmeliği*. Ankara 1968 Başnur Matbaası. 20 S. 8° (A. III/5523)
- BIRLEY, ANTHONY : *Mark Aurel. Kaiser und Philosoph*. München 1968 Verlag C. H. Beck. 468 S. 4 Pl. 8° (A. III/7253)
- AL-BİRUNI : *Alberuni's India. Abridged ed. Yay. Giriş ve Notlar : Ainslie T. Embree. Çev. : Edward C. Sachau*. New York 1971 W. W. Norton and Company. XIX + 406 + 246 S. 8° (A. III/7923)
- BISCHOFF, KARL : *Die 14. Aventure des Nibelungenliedes. Zur Frage des Dichters und der dichterischen Gestaltung*. Wiesbaden 1970 Franz Steiner Verlag. 23 S. = Ak d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1970 Nr. 8. 8° (A. III/5862)
- BISHOP, WILLIAM WARNER : *It is well to remember the beginnings. 1871-1955*. New Jersey 1969 University of Michigan. 20 S. 8° (A. III/5166)
- Bitlis il yillığı 1971*. Ankara 1971 Ayyıldız Matbaası. VI + 208 S. 4° (B/7056)
- BITTEL, KURT : *Beitrag zu Eflâton-Pınar*. Bibliotheca Orientalis X, 1/2 (1953)'den ayrı bs. 5 S. 4° (B/7068)

- BLOCH, RAYMOND : *Die Etrusker. Çev.: Prof. Dr. W. Zschietzschmann.* München 1970 Nagel Verlag. 209 S. 132 Pl. = *Archaeologia Mundi.* 8° (A. III/7468)
- BLOCH, RAYMOND : *Die Kunst der Etrusker.* Stuttgart 1969 W. Kohlhammer Verlag. 104 S. 4° (B/6986)
- BLUSCH, JÜRGEN : *Formen und Inhalt von Hesiods individuellem Denken.* Bonn 1970 H. Bouvier und Co. 164 S. = *Abh. zur Kunst. - Musik - Lit.* Band 98. 8° (A. III/7204)
- BOARDMAN, JOHN : *Archaic Greek Gems Schools and artists in the sixth and early fifth centuries BC.* London 1968 Thames and Hudson. 236 S. 4° (B/6837)
- BOARDMAN, JOHN : *The Cretan collection in Oxford. The Dictaeon Cave and Iron Age Crete.* Oxford 1961 Clarendon Press. XII + 180 S. XLVIII Pl. 4° (B/6995)
- BOARDMAN, JOHN : *Excavations in Chios 1952-1955 Greek Emporio.* Oxford 1967 Thames and Hudson. XIV + 258 S. 98 Pl. 4 Plan. = *The British School of Arch. at Athens. Suppl. Vol. 6.* 8° (A. III/7463)
- BOARDMAN, JOHN : *Greek gems and finger rings. Early Bronze Age to Late Classical. Foto.: Robert L. Wilkins.* London 1970 Thames and Hudson. 458 S. 67 Pl. 4° (B/6780)
- BOEHMER, RAINER MICHAEL : *Die Kleinfunde von Boğazköy. Aus den Grabungskampagnen 1931-1939 und 1952-1969.* Berlin 1972 Gebr. Mann Verlag. 247 S. XCVIII Pl. 5 Plan. = *WVDOG 87.* 4° (B/7067)
- BOERSMA, JOHN. S.: *Athenian building policy from 561/0 to 405/4 B.C.* Groningen 1970 Wolters-Noordhoff Publishing. XI + 292 S. 6 Hr. 6 Pl. = *Scripta Archaeologica Groningana 4.* 4° (B/6812)
- BOETHIUS, AXEL - J. B. WARD - PERKINS : *Etruscan and Roman architecture.* Canada 1970 Penguin Books. XXXIII + 622 S. 92 Pl. 4° (B/6813)
- Boğaz köprüsü üzerine mimarlar odası görüşü.* 36 S. 8° (A. III/6639)
- Boğaziçi Üniversitesi katalog 1972-1974.* İstanbul 1973 Cihan Matbaası. 200 S. 8° (A. III/7969)
- BOICU, L.: *Austria și principatele Române in Vremea Razboiului crimeii (1853-1856).* București 1972 Editura Academiei Republicii Socialiste România. 478 S. = *Ac. Soc. Pol. Rep. Soc. Romania Bibl. Istorica XXXIII.* 8° (A. III/7670)
- BORATAV, DOÇ. DR. KORKUT : *Sosyalist plânlamada gelişmeler.* Ankara 1973 Sevinç Matbaası. XI + 358 S. = *A.Ü.S.B.F. Yay. No. 347.* 8° (A. III/7480)
- BORCHHARDT, JÜRGEN : *Homerische Helme.* Mainz 1972 Verlag Philipp von Zabern. X + 162 S. 45 Pl. 5 Lev. = *Römisch-Germanisches Zentral-Museum, Mainz.* 4° (B/6997)
- BORINSKI, KARL : *Die Antike in Poetik und Kunsttheorie. 2 Cilt.* Darmstadt 1965 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. 8° (A. III/7223)
- BOSWORTH, C. E.: *The Turks in the Islamic lands up to the mid- 11 th century.* *Philologiae Turcicae Fundamenta 3,2 (1970)'den ayrı bs.* 20 S. 4° (B/6349)
- BOTTA, P. E.: *Monument de Ninive. Resimleri çizen: E.Flandin. 5 Cilt. (3 Cilt birliği içinde).* Osnabrück 1972 (Paris 1848-50'nin tekrar bs.) Biblio Verlag. 2° (C/523)
- BOTTERO, JEAN : *Le probleme des Habiru a la 4e Rencontre Assyriologique Internationale.* Paris 1954 Imprimerie Nationale. XXXVIII + 208 S. = *Cahiers de la Societe Asiatique XII.* 8° (A. III/7740)

- BOUDA, KARL : *Die Beziehungen des Sumerischen zum Baskischen, Westkaukasischen und Tibetischen*. Osnabrück 1972 (Leipzig 1938'in tekrar bs.) O. Zeller Verlag. 23 S. = Mitteilungen der Altorientalischen Gesellschaft XII, 3. 8° (A. III/7750)
- BOUILLET, M.-N.: *Dictionnaire Universel d'Histoire et de Géographie*. Paris 1914 Librairie Hachette et C. 2257 S. 4° (B/7025)
- BOUZEK, JAN : *Homerisches Griechenland. Im Lichte der Archäologischen Quellen*. Praha 1969 Universita Karlova. 231 S. XII Pl. 8° (A. III/7269)
- BRADDICK, HENDERSON B.: *Germany, Czechoslovakia, and the "Grand Alliance" in the May crisis, 1938*. Denver 1969 University of Denver. 49 S. = Monograph Series in World Affairs. 1968-69 No. 2. 4° (B/6428)
- BRANDENBURG, HUGO : *Studien zur Mitra. Beiträge zur Waffen- und Trachtgeschichte der Antike*. Münster 1966 Verlag Aschendorff. 183 S. 6 Pl. = Fontes et Commentationes. Heft 4. 8° (A. III/7449)
- BRECKENRIDGE, JAMES D.: *The Numismatic Iconography of Justinian II*. New York 1959 The American Numismatic Society. X + 104 S. X Pl. = Numismatic Notes and Monographs No. 144. 8° (A. III/6322)
- BRENTJES, BURCHARD: *Zur sozialen Funktion der Kultur im alten Orient unter Berücksichtigung der Lehre W. I. Lenins über die "Zwei Kulturen"*. Wiss. Z. Univ. Halle XX' 81'den ayrı bs. S. 29-59 8° (A. III/5887)
- BRERA, MILAN : *Great Museums of the World*. Önsöz: *Franco Russoli*. London 1971 Paul Hamlyn. 172 S. 4° (B/7020)
- BRETANITSKIY, L. S.: *K probleme stilya v svyazi s periodizatsiey istorii arhitekturi stran perednego vostoka. Narodi Azii i Afriki, 4 (1964)'den ayrı bs. S. 128-139 (A. III/5856)*
- BRINKMAN, J. A.: *A political history of Post-Kassite Babylonia 1158-722 B. C.* Roma 1968 Pontificum Institutum Biblicum. XV + 431 S. = *Analecta Orientalia* 43. 4° (B/6826)
- BRION, MARCEL : *Pompeji und Herculaneum. Resimler: Edwin Smith*. Köln 1971 Verlag M. Dumont Schauberg. 238 S. 1 plan 4° (B/7003)
- British Museum London. Great Museums of the World*. London 1969 Paul Hamlyn. 172 S. 4° (B/7020)
- BROMMER, FRANK : *Die Metopen des Parthenon. Katalog und Untersuchung. 2 Cilt.* Mainz 1967 Verlag Philipp von Zabern. = D. A. I. 4° (B/6971)
- BROMMER, FRANK : *Die Skulpturen der Parthenon-Giebel. Katalog und Untersuchung. 2 Cilt.* Mainz 1963 Verlag Philipp von Zabern. 4° (B/6970)
- BRUNS, IVO : *Das Literarische Porträt der Griechen im fünften und vierten Jahrhundert vor Christi Geburt. Die Persönlichkeit in der Geschichtsschreibung der Alten. 2 Cilt birarada*. Hildesheim 1961 Georg Olms Verlagsbuchhandlung. 8° (A. III/7241)
- BUDDE, LUDWIG : *Antike Mosaiken in Kilikien. 2 Cilt.* 1969/1972 Verlag Aurel Bongers Recklinghausen. = Beiträge zur Kunst des Christlichen Ostens Band 5,6. 4° (B/7004)
- BUISSON, LE COMTE DU MESNIL DU : *Baghouz l'ancienne corsote le Tell Archaique et la necropole de l'age du Bronze*. Önsöz: *Ch. Virolleaud*. Leiden 1948 E. J. Brill. XII + 93 S. LXXXIV Pl. 4° (B/6829)

- BULLEN, P. - JAMES B. STOLTMAN : *Fiber-tempered pottery in southeastern United States and Northern Colombia: its origins, context, and Significance*. 72 S. = Florida Anthropological Society Publications Nu. 6. 4° (B/6666)
- BULLINGER, HERMANN : *Spätantike Gürtelbeschläge. Typen, Herstellung Trageweise und Datierung*. 2 Cilt. Brugge 1969 De Tempel. = Dissertationes Archaeologicae Gandenses Vol. XII. 4° (B/6999)
- BULUTAY, DOÇ. DR. TUNCER : *İktisadi büyüme modelleri üzerine açıklamalar ve eleştirmeler*. Ankara 1972 Sevinç Matbaası. VII + 123 S. = A.Ü.S.B.F. Yay. No. 341. 8° (A. III/7476)
- BURCK, ERICH : *Vom Römischen Manierismus*. Darmstadt 1971 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. 103 S. 8° (A. III/7230)
- BURT, SIR CYRIL : *A psychological study of typography. Giriş: Stanley Morison*. Cambridge 1959 University Press. XIX + 68 S. 8° (A. III/6566)
- BUSCHOR, ERNST : *Das hellenistische Bildnis. 2. bs. Yay.: Hans Walter*. München 1971 Verlag C. H. Beck. 112 S. 10 Pl. 8° (A. III/7431)
- BUTLER, HOWARD CROSBY : *Syria*. Leiden 1919/1930 E. J. Brill. = Publ. of the Princeton Univ. Arch. Expeditions to Syria in 1905-5 and 1907. 4° (B/872)
- BÜSING, HERMANN H.: *Die griechische Halbsäule*. Wiesbaden 1970 Franz Steiner Verlag. VI + 87 S. 8 Pl. 16 Lev. 4° (B/6796)
- Büyük ve güçlü Türkiye için Milliyetçi Hareket Partisi 1973 Seçim bildirisi*. Ankara 1973 Emel Matbaası. 72 S. 8° (A. III/8053)
- Büyük Zafer'in 50. yıldönümüne armağan*. İstanbul 1972 Milli Eğitim Basımevi. 303 S. 1 Pl. = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yayınları. 4° (B/6589)
- BÜYÜKTUĞRUL, A.: *Kanuni Sultan Süleyman ve toplu strateji*. Kanuni Armağanı (1970)-den ayrı bs. S. 119-123. 8° (A. III/5121)
- Cahit Sıtkı Tarancı bibliyografyası. (Ölümünün 15. yıldönümü dolayısıyla)*. Ankara 1971 Milli Kütüphane Basım ve Ciltevi. 18 S. = Milli Kütüphane Yay. 4° (B/6714)
- CALIL, CALİLÂ : *Kurdi Osmankoy İmpërii pervoy polavine XIX Veka*. Moskova 1973 Izd. Nauka. 200 S. 8° (A. III/7996)
- CALMETTE, GASTON : *Le Vaccin du Croup*. Figaro Illustre. 9, 56 (1894). S. XLI-XLIV 4° (B/7079)
- CALMEYER, PETER : *Altiranische Bronzen der Sammlung Bröckelschen. Teknik değerlendirme: Horst Schaefer*. Berlin 1964 Staatlichen Musee. 58 S. 64 Pl. 8° (A. III/7260)
- CAMPBELL, JOHN C.: *The Middle East in the muted cold war*. Denver 1965 University of Denver. 25 S. = Monograph Series in World Affairs. 1964-65 No. 1. 4° (B/6424)
- CAMPBELL, WILLIAM : *Greek and Roman plated coins*. New York 1933 The American Numismatic Society. 174 S. 27 Pl. = Numismatic Notes and Monographs No. 57. 8° (A. III/6306)
- CAN, SITKI : *Ordu ilinde 19 Mayıs bayramı*. Ordu 1938 Gürses Basımevi. 45 S. = Ordu Halkevi Neşriyatından No: 4. 8° (A. III/7715)
- CANCIANI, FULVIO : *Bronzi orientali e orientalizzanti a Creta nell'VIII e VII Sec. A. C.* Roma 1970 "L'Erma" di Bretschneider. 205 S. XII Pl. = Studia Archaeologica 12. 8° (A. III/7459)

- CAPUIS, LOREDANA : *Alkamenes. Fonti storiche e archeologiche*. Firenze 1968 Leo S. Olschki Editore. 91 S. X Pl. = Università' di Padova Publ. della Facoltà' di Lettere e Filosofia. Vol. XLIV. 8° (A. III/7458)
- CARDUCCI, CARLO : *Gold-und Silberschmuck aus dem Antiken Italien*. Wien 1962 Verlag Anton Schroll. XXXIII + 85 S. 4° (B/6975)
- CARPENTER, RHYS : *Greek sculpture. A critical review*. Chicago 1960 University of Chicago Press. XIV + 274 S. 47 Pl. 8° (A. III/7276)
- CASSON, STANLEY : *The technique of Early Greek Sculpture*. New York 1970 Hacker Art Books. XIII + 246 S. 94 Pl. 8° (A. III/7277)
- CASTIGLIONE, LASZIO : *Inverted footprints. A contribution to the ancient popular religion*. Acta Ethnographica Academiae Scientiarum Hungaricae 17, 1968'den ayrı bs. S. 121-137. (A. III/5190)
- A Catalogue of the Arabic manuscripts in the Salar Jang Collection. El-Fihristü'l-Mesruh Li'l-Mahutati'l-Arabiyyeti'l-Mahzune fi Mektebeti Salar Cenk. 2 Cilt.* Hyderabad 1957/1962 Andhra Pradesh. 8° (A. III/6451)
- CECCHINI, SERENA M.: *La ceramica di Nuzi*. Roma 1965 Centro di Studi Semitici. 123 S. 20 Pl. = Università di Roma - Centro di Studi Semitici 15. 8° (A. III/7686)
- CEJVAN, İDRİS : *Devedeset godina vojnog muzeja u Beogradu*. Viesnik 13-14 (1968)'den ayrı bs. S. 9-25. 8° (A. III/5281)
- CELÂLEDDİN-i RUMİ MEVLÂNA : *Fih-i mâfih*. Şiraz 1318 Çaphane-i Musevî. 112 S. 8° (A. III/7598)
- CELÂLEDDİN-i RUMİ MEVLÂNA: *Terceme-i mesnevi. Çev.: Süleyman Hanifi. 7 cilt bir arada*. Bulak 1268 Matbaa-i Amire. 996 S. 4° (B/6753)
- CEMİL, TAHSİN: *Asociatia din Romania a "Junilor Turci"*. A.D. Xenopol VII, (1970)'den ayrı bs. S. 173-195. 8° (A. III/5188)
- CEMİL, TAHSİN : *Doua documente tătaresti referitoare la campania din 1476 a Sultanului Mehmed al II-Lea in Moldova*. Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie "A. D. Xenopol" V, (1968)'dan ayrı bs. S. 185-194. 8° (A. III/6083)
- CERNOVODEANU, PAUL : *England's trade policy in the Levant and her exchange of goods with the Romanian countries under the latter Stuarts (1660-1714)*. Bucharest 1972 Publishing House of the Academy of the Socialist Republic of Romania. 157 S. 1 Lev. 1 Hr. = Bibliotheca Historica Romaniae Economic History Section Studies 41 (2). 8° (A. III/7511)
- CESSI, R. - M. BRUNETTI : *Le deliberazioni del Consiglio dei Rogati. (Senato) 2. Cilt.* Venezia 1961 A Spese Della Deputazione. XII + 425 S. = Monumenti Storici XVI. 8° (A. III/5406)
- CHARBONNEAUX, JEAN : *L'art Grec*. Paris 1963 Editions Charles Massin. 79 S. = Collection Carrefour des Arts. 4° (B/7008)
- CHARBONNEAUX, JEAN - ROLAND MARTIN - FRANÇOIS VILLARD : *Das Hellenistische Griechenland 330-50 v. Chr.* München 1971 Verlag C. H. Beck. X + 431 S. 1 Hrt = Universum der Kunst. 4° (B/6848)
- CHARBONNEAUX, JEAN - ROLAND MARTIN - FRANÇOIS VILLARD : *Das Klassische Griechenland 480-330 v.Chr.* München 1971 Verlag C. H. Beck. VII + 427 S. 2 Hr. 4° (B/6849)

- CHARLETY, M. S.: *La Rentree de l'Universite de Paris*. Revue Internationale de l'Enseignement (1935)'den ayrı bs. 64 S. 8° (A. III/6090)
- CHARLTON, SUE ELLEN M.: *The French left and European Integration*. Colorado 1972 University of Denver. 111 S. = Monograph Series in World Affairs (1971-72) 4. 8° (A. III/6773-4)
- Die Chroniken der Stadt Mekka Ahbaru Mekketü'l-Müserrefe*. Yay.: Ferdinand Wüstenfeld 4 Cilt. Beyrut 1964 Khayats. 8° (A. III/7143)
- CIASCA, ANTONIA: *Il capitello detto eolico in Etruria*. Firenze 1962 Sansoni Editore. 66 S. XXXVI Pl. = Studi e Materiali dell'Istituto di Etruscologia I. 8° (A. III/7460)
- CIHARDEHI: *Árá ve mu'tekedât-i Seyyid Cemaleddin Efgani*. Tahran 1337 Şirket-i Nesebi-i Hac Muhammed Hoseyn İkbâl ve Şürekai. 220 S. 8° (A. III/6441)
- CITRIN, JACK: *United Nations peacekeeping activities: A case study in organizational task expansion*. Denver 1966 University of Denver. 85 S. = Monograph Series in World Affairs. 1965-66 No. 1. 4° (B/6425)
- CLAIRMONT, CHRISTOPH W.: *Gravestone and epigram. Greek memorials from the Archaic and Classical Period*. Mainz 1970 Verlag Philipp von Zabern. XIX + 185 S. 37 Pl. 4° (B/6854)
- A classified catalogue of pamphlets in foreign languages in the Toyo Bunko acquired during the years 1917-1971*. Tokyo 1972 Toyo Bunko. 4 + 328 S. 8° (A. III/7515)
- CLAUSS, GISELA: *Reihengräberfelder von Heidelberg-Kirchheim. 2 Cilt.* Karlsruhe 1971 Staatliches Amt für Denkmalpflege. = Badische Fundberichte Sonderheft 14-1,2. 4° (B/6706)
- COCHE DE LA FERTE, ETIONNE: *Essai de classification de la ceramique Mycenienne d'enkomi (Campagnes 1946 et 1947)*. Önsöz: C. F. A. Schaeffer. Paris 1951 Librairie Orientaliste Paul Geuthner. IV + 66 S. XI Pl. = Inst. Fr. d'Arch. d. Beyrouth Bibl. Arch. et Hist. Tome LIV. 4° (B/6998)
- CODINO, FAUSTO: *Einführung in Homer*. Berlin 1970 Walter de Gruyter und Co. XI + 242 S. 8° (A. III/7244)
- COLDSTREAM, J. N.: *Greek Geometric Pottery. A survey of ten local styles and their chronology*. London 1968 Methuen und Co. XXXIX + 465 S. 64 Pl. 4° (B/6845)
- Concordance and texts of the Armenian version of IV Ezra*. Yay.: Michael E. Stone. Jerusalem 1971 Israel Oriental Society. XVII + 346 S. = Oriental Notes and Studies No. 11. 8° (A. III/7719)
- CONEJERO, AGUSTIN VENTURA: *Jativa Romana*. Valencia 1972 F. Domenech. 125 S. XVIII Pl. 1 Hr. = Servicio de Investigacion Prehistorica: 42. 4° (B/6595)
- CONSTANTINESCU, NICOLAE: *Coconi. Un sat din cimpia Româna in epoca lui mircea cel batrin*. Bucureşti 1972 Editura Academiei Republicii Socialiste România. 310 S. 4 Hr. 8° (B/6733)
- Contributo Italiano alla Conoscenza dell'Oriente. Repertorio Bibliografico dal 1935 al 1958*. Firenze 1962 Casa Editrice le Monnier. 277 S. 8° (A. III/5941)
- Corpus Vasorum Antiquorum: Deutschland. Tübingen, Antikensammlung des Archäologischen Instituts der Universität. I. Cilt.* München 1973 C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. 4° (B/5081-36)

- Corpus Vasorum Antiquorum: Netherlands. Leiden, Rijksmuseum van Oudheden. Leiden*
1972 E. J. Brill. 4° (B/7050-3)
- CORRAIN, CLETO : *Resti scheletrici umani dai Livelli Bizantini e greci dell'Hüyük dı Topaklı (Turchia)*. Atti dell'Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti CXXX (1971-72)'-den ayrı bs. S. 83-115 IX Pl. 8° (A. III/6736)
- COURBIN, PAUL : *La Ceramique geometrique de l'Argolide. 2 Cilt.* Paris 1966 E. de Boccard. = Bibl. d. Ecoles Françaises d'Athenes et de Rome Fas. 208. 4° (B/7000)
- COWELL, F. R.: *Everyday life in Ancient Rome. Res.: D. Stredder Bist.* New York 1961 G. P. Putnam's Sons. 208 S. 7 Pl. 8° (A. III/7263)
- CRAGG, KENNETH : *Counsels in contemporary Islam.* Edinburg 1965 University Press. XIII + 255 S. 8° (A. III/7176)
- Cumhuriyet döneminde bibliyografyaların bibliyografyası.* Ankara 1973 Başbakanlık Basımevi. XIV + 418 S. = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yay: 3. 8° (A. III/7980)
- Cumhuriyetçi Güven Partisi programı.* Ankara (1973) Ajans-Türk Matbaası. 88 S. 8° (A. III/8075)
- Cumhuriyetçi Güven Partisi Tüzüğü.* Ankara (1973) Ajans-Türk Matbaası. 87 S. 8° (A. III/8077)
- C.K.M.P. Programı.* Ankara Arı Matbaası. 64 S. 8° (A. III/8057)
- C.K.M.P.'nin 5.VI.1966 Tarihinde yapılan kısmi Seneto seçimleri münasebetiyle yaptığı Radyo konuşmaları.* Ankara Arı Matbaası. 91 S. = C.K.M.P. Yay. No. 4. 8° (A. III/8061)
- Cumhuriyeti'l-müzdehire. My flourishing republic.* 12 S. 8° (A. III/7191)
- Cumhuriyetimizin 50 nci yıl dönümünde Türk Hava Kurumu.* Ankara 1973 Hv. Bas. ve Neş. Md. 48 S. 4° (B/7105)
- Cumhuriyetimizin 50. yılı haftasında kullanılacak vecizeler.* Ankara 1973 Baylan Matbaası. 8 S. 8° (A. III/7805)
- Cumhuriyetin 50. yılında İstanbul Üniversitesi 1973.* İstanbul 1973 Sermet Matbaası. VIII + 581 S. 8° (A. III/8064)
- Cumhuriyetin 50. yılında köylerimiz.* Ankara 1973 Güven Matbaası. V + 125 = Köy İşleri Bakanlığı Genel Yay. 219. 8° (A. III/8092)
- Cumhuriyetin 50. yılında Tekirdağ 1973 İl yılığ.* İstanbul 1973 Tem Ofset Matbaası. 272 S. 4° (B/7165)
- Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Rasathaneleri.* İstanbul 1973 Kandilli Rasathanesi. 40 S. = M.E.B. Kandilli Rasathanesi 50. Yıl Yay. No. 3. 4° (B/7113)
- CUNBUR, DR. MÜJGÂN : *Atatürk ve Milli kültür.* Ankara 1973 Başbakanlık Basımevi. 70 S. = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yay: 12. 8° (A. III/8025)
- CUNBUR, DR. MÜJGÂN - İ. BİNARK - N. SEFERCİOĞLU: *Fârâbi bibliyografyası. Kitapmakale (Doğumunun 1100 ncü yıldönümü münasebetiyle).* Ankara 1973 Başbakanlık Basımevi. XIX + 115 S. 3 fotokopi. = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Yay.: 4. 8° (A. III/7713)
- CUNBUR, MÜJGÂN : *Profesör Necmettin Halil Onan bibliyografyası.* Türkoloji Dergisi IV, 1 (1972)'den ayrı bs. S. 81-88. 8° (A. III/8107)

- EL-CURCÂNİ, ZEYNU'D-DİN EBU İBRAHİM İSMA'İL B. EL HASAN : *Zahire-i Hârzemşâhi. Kitâb-ı evel. Yay. : M. Hüseyin P'timâdi - M. Şehrâd-Celâl Mustafawi. Tahran 1344 Encamen-i Asâr-ı Millî. 263 S. 8° (A. III/6887)*
- CURTIUS, LUDWIG : *Die Antike Kunst. 2 Cilt. Berlin 1923/1938 Akademische Verlagsgesellschaft Athenaion. = Handbuch der Kunstwissenschaft. 4° (B/6782)*
- CURTIUS, LUDWIG : *Die Wandmalerei Pompejis. Eine Einführung in ihr Verstandnis. Hildesheim 1972 Georg Olms Verlag. X + 472 S. XII Pl. 8° (A. III/7467)*
- CÜPPERS, HEINZ : *Die Trierer Römerbrücken. In Memoriam Dr. Josef Steinhausen 1885-1959. Mainz 1969 Verlag Philipp von Zabern. XV + 224 S. V Plân = Trierer Grabungen und Forschungen Band V. 4° (B/6835)*
- ÇAĞLAYAN, TEMEL : *Ceza muhakemeleri usulü kanunu ve ilgili mevzuat. (En son değişiklikleriyle). Ankara 1973 Baylan Matbaası. 261 S. 8° (A. III/7983)*
- ÇAMBEL, HALET : *Güneydoğu Anadolu tarih öncesi araştırmalarının kültür tarihi bakımından önemi. Atatürk Konferansları IV, (1970)'den ayrı bs. S. 25-40 7 Pl. 8° (A. III/7408)*
- ÇAYCI, ABDURRAHMAN : *El Mes'eletu'l - Tunûsiye ve's - Siyasetu'l Osmaniye (1881-1913). La question Tunisienne et la Politique Ottomane. Çev. : Abdeljelil Temimi. Tunus 1973 Daru'l-Kutubu'ş-Şarkiiye. 331 S. 8° (A. III/7357)*
- ÇAYCI, ABDURRAHMAN : *La question Tunisienne et la politique Ottomane (1881-1913). 2 cilt. İstanbul 1963 Baha Matbaası. = Atatürk Üniversitesi Yay. No. 31. 8° (A. III/7934)*
- ÇEÇEN, ANIL : *Türkiye'de sendikacılık. Ankara 1973 Sevinç Matbaası. VIII + 241 S. = Özgür İnsan Yay. 1. 8° (A. III/7796)*
- ÇELEBİ, ÖMER : *Atatürk Kayseri'de. Ankara 1973 Ayyıldız Matbaası. 107 S. 8° (A. III/7579)*
- ÇELİK, PROF. DR. EDİP : *100 soruda Türkiye'nin dış politika tarihi. İstanbul 1969 Fono Matbaası. 223 S. = 100 Soruda Dizisi: 8. 8° (A. III/6677)*
- ÇERMAN, OSMAN NURİ : *Kemâlizm kanun tasarı. İstanbul 1961 Vakit Matbaası. 55 S. = İdeal Türkiye için Dinimizde (Aydınlık) Reform Sayı : 38. 8° (A. III/6078)*
- ÇİĞ, KEMAL : *Topkapı Sarayı Müzesi. Cumhuriyet ansiklopedisi eki. İstanbul 1968 Arkın Ofset Basımevi. 32 S. 4° (B/6537-3)*
- ÇULPAN, CEVDET : *İstanbul Süleymaniye camii kitabesi. Kanuni Armağanı (1970)'den ayrı bs. S. 291-299 2 Pl. 8° (A. III/5127)*
- Dadalische Kunst auf Kreta im 7. Jahrhundert v. Chr. Friedrich Matz zum 80. Geburtstag. Önsöz : Lise Lotte Möller. Giriş : Pierre Demarque. Hamburg 1970 Philipp von Zabern. XI + 123 S. 60 Pl. 8° (A. III/7473)*
- DAGHER, JOSEPH A. : *Fehârisu'l-mektebeti'l-Arabiyye fi'l-Hâfikeyn. Répertoire bibliographique de la bibliotheque Arabe. Beirut 1947 Metâbia Sadırı Reyhânî. 202 S. 8° (A. III/6553)*
- DAĞLARCA, FAZIL HÜSNÜ : *Hiroşima. Atom bombasının 25. yılı. Ankara 1970 Kitap Yayınları. 395. 8° (A. III/6192)*
- DAĞLI, ABAY : *Sakarya'da 22-nci gün. İstanbul 1971 Yaylacık Matbaası. 80 S. 8° (A. III/7555)*

- DAHLMANN, HELLFRIED : *Zur Ars Grammatica des Marius Victorinus*. Wiesbaden 1970 Franz Steiner Verlag. 162 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Jahrg. 1970 Nr. 2. 8° (A. III/5862)
- DALEZIO, EUGENIO : *Anekdotai ikonosima kai sfragides*. Katolikes dergisi (1970)'den ayrı bs. 2 Cilt. 8° (A. III/5534)
- DALEZIO, EUGENIO : *Peri Oian*. Katolik dergisi (1970)'den ayrı bs. 23 S. 8° (A. III/5533)
- DANIELSEN, NIELS : *Die Frage. Eine sprachwissenschaftliche Untersuchung*. Kobenhavn 1972 Munksgaard. 68 S. = Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab Historisk-Filosofiske Skrifter 7, 1. 4° (B/6799)
- DANTSIG, B. M. : *Blijny Vostok v Russkoy Nauke i literature*. Moskova 1973 Izd. Nauka 434 S. 8° (A. III/7955)
- DAPADAKIS, THEODOROS : *Epidauros. Das Heiligtum des Asklepios. Foto : Spyros Meletzis - Helen Papadakis*. München 1973 Verlag Schnell und Steiner. 31 S. 48 Pl. 8° (A. III/7441)
- DARÂ ŞUKUH, MUHAMMED : *Majma'ul-Bahrain. Çev. ve Notlar: M. Mahfuz-ul-Haq*. Calcutta 1929 Baptist Mission Press. VI + 146 S. 8° (A. III/6579)
- DARÂ ŞUKUH, MUHAMMED : *Muntehabat-ı Asar. (Risale-i Hak-numa, Mecmau'l-bahreyn, oupnek'hat Munduk)*. Tahran 1335 Çap-ı Taban. 23 + 21 + 33 + 19 S. 8° (A. III/5360)
- DARRAC, AHMED : *Huccetu vakfi'l-Eşrafi Barsbay. L'acte de Waqf de Barsbay (Huğğat waqf Barsbay)*. Caire 1963 Imprimerie de l'Institut Français d'Archeologie Orientale. XIV + 96 + 81 S. = Textes et Traductions d'Auteurs Orientaux Tome III. 8° (A. III/5642)
- DAVIS, VINCENT : *The politics of innovation. Patterns in navy cases*. Denver 1967 University of Denver 69 S. = Monograph Series in World Affairs 1966-67 No. 3. 4° (B/6426-3)
- DAVISON, RODERIC H. : *Ottoman history (Post-1789)*. Bulletin 4, 1 (1970)'den ayrı bs. 14 S. 8° (A. III/5181)
- DAVRİJETSİ, ARAKEL *Kniga istorii. (Perevod s Armiyanskogo)*. Moskova 1973 Izdat. Nauka. 624 S. = Pamyatniki Pisimennosti Vostoka XXXVII. 8° (A. III/7956)
- DE BERNARDI FERRERO, DARIA : *Teatri Classici in Asia Minore. 3 Cilt.* Roma 1966-1970 "L'Erma" di Bretschneider. = Studi di Architettura Antica IV. 4° (B/7009)
- DEICHGRÄBER, KARL : *Medicus graciosus*. Wiesbaden 1970 Franz Steiner Verlag. 119 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1970 Nr. 3. 8° (A. III/5862)
- Delilu Methafi'l-Ezyai ve'l-me'surati's-Şâbiyye*. Bagdad 1972 Vezaretü'l-İ'lâm. 32 S. 8° (A. III/7790)
- DEMANDT, DR. ALEXANDER : *Verformungstendenzen in der Überlieferung antiker Sonnen- und Mondfinsternisse*. Wiesbaden 1970 Franz Steiner Verlag. 63 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1970 Nr. 7. 8° (A. III/5862)

- DEMBSKI, WOJCIECH : *Katalog Rekopisow Arabskich. Catalogue des manuscrits Arabes.* Warszawa 1964 Państwowe Wydawnictwo Naukowe. 234 S. = Katalog Rekopisow Orientalnych ze zbiorow Polskich Tom V, 1. 8° (A. III/7592)
- DEMİRAL, CAFER : *Türkiye'nin 42 hükümeti (25 Nisan 1920-15 Nisan 1973).* Ankara 1973 Başbakanlık Basımevi. 176 S. = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yay.: 2. 8° (A. III/7939)
- DEMİREL, SÜLEYMAN : *1971 Buhranı ve aydınlığa doğru.* Ankara 1973 Doğu Matbaası. X + 399 S. 8° (A. III/7804)
- DEMİREL, SÜLEYMAN : *1973'e bakarken.* Ankara 1973 Atak Matbaası. 251 S. 8° (A. III/7803)
- DEMİRKAN, SELÂHADDİN : *Bir milletin yarattığı lider Mustafa Kemâl Atatürk.* İstanbul 1972 Belge Yay. XVI + 605 S. = Cumhuriyetimizin 50. yılına armağan: 5. 8° (A. III/7382)
- DEONNA, W.: *La Nike de Paeonios de Mende et le triangle sacre des monuments figures.* Bruxelles 1968 Latomus Revue d'Etudes Latines. 220 S. = Collection Latomus Vol. LXII. 8° (A. III/7270)
- DERİN, HALDUN : *Türkçe'deki gelişmeler.* Ankara 1973 Ege Matbaası. 75 S. 8° (A. III/7487)
- DERMAN, UĞUR : *Kanuni devrinde yazı san'atımız.* Kanuni Armağanı (1970)'den ayrı bs. S. 269-289 11 Pl. 8° (A. III/5115)
- Dernekler kanunu 2.XII.1972 tarih ve 14379 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.* Ankara 1972 Başbakanlık Basımevi. 23 S. 8° (A. III/7327)
- DESBOROUGH, V. R. D'A: *The Greek Dark Ages.* London 1972 Ernest Benn. 388 S. 8° (A. III/7455)
- DESBOROUGH, V. R. D'A: *The last Mycenaeans and their successors. An archaeological survey C. 1200 - C. 1000 B.C.* Oxford 1966 Clarendon Press. XVIII + 288 S. 24 Pl. 1 Hr. 4° (B/6791)
- A Descriptive catalogue of the Persian, Urdu and Arabic manuscripts in the Panjab University Library. Haz.: S. M. Abdullah. 2 Cilt.* Lahore 1942/1948 Kapur Art Printing Works. 8° (A. III/7189)
- DÉTSHY, MIHALY : *Vezető az Egri Varban.* Budapest 1969. 61 S. 8° (A. III/5185)
- Devrimci Eğitim Şurası. (4-8 Eylül 1968 Ankara).* Ankara 1969 TÖYKO Matbaası. 523 S. 8° (A. III/7656)
- DIACONU, PETRE - DUMITRU VILCEANU : *Pacuiul lui soare cetatea Bizantina. 1. Cilt.* Bucureşti 1972 Editura Academiei Republicii Socialiste România. 272 S. 4 Pl. 3 Plan. = Biblioteca de Arheologie XVIII. 4° (B/6732)
- DIAKONOFF, I. M.: *Hurrisch und Urartäisch. Çev.: Karl Sdrembek.* München 1971 R. Kitzinger. VIII + 173 S. 3 Lev. = Münchener Studien zur Sprachwissenschaft. 8° (A. III/7209)
- DIEHL, CHARLES : *Etudes Byzantines.* Paris 1905 Alphonse Picard et Fils. VIII + 437 S. 8° (A. III/6411)
- DIEPOLDER, HANS : *Die attischen Grabreliefs des 5. und 4. Jahrhunderts v. Chr.* Darmstadt 1965 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. 64 S. 54 Pl. 8° (A. III/7430)
- DIETRICH, ALBERT : *Ed-dirasetü'l-Arabiyye fi'l-Almanya.* Göttingen 1967 Franz Steiner. 36 S. 8° (A. III/7545)

- DIETRICH, MANFRIED - OSWALD LORETZ - WALTER MAYER : *Nuzi-Bibliographie*. 1972 Verlag Butzon und Bercker Kevelaer. 271 S. = A.O.A.T.S. Veröffentlichungen zur Kultur und Geschichte des Alten Testaments. 4° (B/6828)
- Dilbilgisi sorunları*. Ankara 1967 Üniversite Basımevi. = T.D.K. Yay. 259, 356. 8° (A. III/7945)
- DİRİMTEKİN, FERİDUN : *Selçukluların Anadolu'da yerleşmelerini ve gelişmelerini sağlayan iki zafer*. Malazgirt Armağanı (1972)'den ayrı bs. S. 231-258 3 Pl. 8° (A. III/7362)
- La divination en Mesopotamie Ancienne et dans les régions voisines*. Paris 1966 Presses Universitaires de France. 183 S. = XIVe Rencontre Assyriologique International. 8° (A. III/7729)
- Diyarbakır 1973 İl yılığ*. Cumhuriyetin 50. yılında, Diyarbakır. Ankara 1973 İş Matbaası. 685 S. 24 Pl. 8 Resim. 13 Lev. 13 Hr. 4° (B/7181)
- DİZER, MUAMMER : *Kandilli Rasathanesi*. İstanbul 1973 Kandilli Rasathanesi. 55 S. 5 Pl. = M.E.B. Kandilli Rasathanesi 50. Yıl Yay. No. 2. 4° (B/7181)
- DİZER, MUAMMER : *Kandilli Rasathanesi kitaplığı yazma eserler katalogu I*. İstanbul 1973 Kandilli Rasathanesi V + 54 S. = Kandilli Rasathanesi Bilim Tarihi Yay. No. 6. 4° (B/7115)
- DİZER, MUAMMER : *Observations of the chromospheric flares at the Kandilli Observatory during the year 1965*. İstanbul 1973 Kandilli Rasathanesi. 16 S. 1 Lev. = Kandilli Rasathanesi, Güneş Fiziği Bölümü, Bilim Yay. 42. 4° (B/7118)
- DJIKIEV, A.: *Etnognafişeskiy Oçerk naseliniya yugo-vostoçnogo Türkmenistana*. Redaksi: Dj. Ovezeo. Aşhabad 1972 İzdad: İlim. 109 S. 8° (A. III/7044)
- DJORJEVIC, DIMITRIJE : *Revolutions Nationales des Peuples Balkaniques. 1804-1914*. Beograd 1965 Institut d'Histoire. 250 S. 8° (A. III/7525)
- DOERFER, GERHARD : *Khalaj materials. Collaboration of Wolfram Heschel Hartwig Scheinhardt - Semih Tezcan*. Bloomington 1971 Indiana University. 6 + 338 S. I Plan. = Indiana University Publications Uralic and Altaic Series Vol. 115. 8° (A. III/8171)
- DOĞAN, KEMAL : *Malazgirt zaferi ve Anadolu'nun türkleşmesi*. Adana 1971 Kemal Matbaası. 72 S. I Plan. 8° (A. III/7916)
- Doğu Pakistan'daki buhran ile ilgili beyaz kitap*. Ankara 1971 Tisa Matbaası. 116 S. 8° (A. III/7922)
- DOHRN, TOBIAS : *Die Tyche von Antiochia*. Berlin 1960 Verlag Gebr. Mann. 62 S. 48 Pl. 8° (A. III/7464)
- DOMASZEWSKI, VON ALFRED : *Aufsätze zur römischen Heeresgeschichte*. Darmstadt 1972 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. 340 S. 8° (A. III/7234)
- DOMOKOS, P. P.: *Der Moriskentanz in Europa und in der ungrischen Tradition*. Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae 10 (1968)'den ayrı bs. S. 231-311 8° (A. III/6832)
- DONNAN, CHRISTOPHER B.: *Moche Occupation of the Santa Valley, Peru*. Berkeley 1973 University of California Press. IX + 144 S. 40 Pl. 13 Plan. 2 Hr. = University of California Publ. in Anthropology Vol. 8. 8° (A. III/8038)
- Dost dergisi Atatürk özel sayısı*. Ankara 1964 Kardeş Matbaası. 32 S. 4° (B/6331)

- DOWNEY, GLANVILLE : *Ancient Antioch*. Princeton 1963 University Press. XVII + 295 S. 80 Pl. 8° (A. III/7413)
- DOWNEY, GLANVILLE : *A history of Antioch in Syria from Seleucus to the Arab Conquest*. Princeton 1961 University Press. XVII + 752 S. 6 Pl. 1 hrt. 8° (A. III/7399)
- DU MESNIL DU BUISSON, LE COMTE : *Le sautoir d'Atargatis et la Chainé d'Amulettes*. Leiden 1947 E. J. Brill. 26 S. XIII Pl. = Etudes d'Iconographie Orientale I. 4° (B/7049)
- DUFFAUD, JEAN - PIERRE DARIUS : *De l'Ombre sur la mosquee*. E. Houtan. 210 S. 8° (A. III/7855)
- Dumlupınar şehitleri*. 4 Nisan 1953'ün hazin hatırası. 268 S. 8° (A. III/7054)
- DURDEV, BRANISLAV : *Dva deftera Crne Gore iz vremena Skender-Bega Crnojevića. 2 cilt*. Sarajevo 1968 Akademija Nauka I Umjetnosti Bosne I Hercegovine. = Posebna Izdania Knjiga IX, 1-2. 4° (B/7147)
- Durum 1973. Ankara Gazeteciler Cemiyeti 1971-1972 raporudur*. Ankara T.T.K. Basımevi. 46 S. 8° (A. III/7154)
- DUSEK, MIKULAS : *Ein Burgwall der jüngerer Hallstattzeit in Smolenice*. VIIe Congres International des Sciences Prehistoriques et Protohistoriques Tchecoslovaquie 1966. Nitra 1966. 16 S. 4 Pl. 8° (A. III/5139)
- DUTU, ALEXANDRU : *Les livres de sagesse dans la Culture Roumaine. Introduction a l'histoire des mentalites Sud-Est Europeennes*. Bucarest 1971. 190 S. = AIESEE Etudes et Documents Concernant le Sud-Est Europeen 3. 8° (A. III/6984)
- DUTZ, WERNER : *Das Gebet des Königs. Foto: Brigitte Becker - Mokhtarzadeh. Grafik: Maryleen W. Boyce*. Teheran 1971 Dr. Werner Dutz. 220 S. 4 Pl. 4° (B/6820)
- DUYGU, SÜLEYMAN : *Yozgat tarihi ve Çapanoğulları*. İstanbul 1953 Sayar Basımevi. 49 S. 8° (A. III/8095)
- DÜZDAĞ, MEHMET ERTUĞRUL : *Şeyhülislâm Ebussuud efendi fetvaları ııııında 16. asır Türk hayatı*. İstanbul 1972 Enderun Kitabevi. XIII + 245 S. 8° (A. III/7920)
- EARL, DONALD : *Augustus und seine Zeit*. Wiesbaden 1969 F. A. Brockhaus. 208 S. 4° (B/6772)
- EARLE, EDWARD MEAD : *Bağdat demiryolu savaşı. Çev.: Kasım Yargıcı*. İstanbul 1972 Sıralar Matbaası. 374 S. 4 Pl. = Milliyet Yay. Tarih Dizisi 18. 8° (A. III/7919)
- EBERHARD, WOLFRAM : *Chinesische Träume und ihre Deutung*. Wiesbaden 1971 Franz Steiner Verlag. 60 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1971 Nr. 14. 8° (A. III/5863)
- EBİ HATİM AHMED B. HAMDANI'R-RAZİ : *Kitabu'z-zinet. Yay.: Hüseyin b. Feyzullahü'l-Hemdani*. Kahire 1957 Daru'l-Kutubi'l-Arabi. 8° (A. III/7644)
- EBU ALİ EL-KALİ, İSMAİL İBN KASİM : *Kitabu'l-Emali. 2 Cilt*. Beyrut 1965 Mektebetü'l-tuccarî. 4° (B/6761)
- ECEVİT, BÜLENT : *Atatürk ve devrimcilik. 2. bs.* İstanbul 1973 Tekin Yayınevi. 125 S. 8° (A. III/7799)
- ECKSTEIN, FELIX : *Anaohmata. Studien zu den Weihgeschenken strengen Stils im Heiligtum von Olympia*. Berlin 1969 Gebr. Mann Verlag. 139 S. 27 Pl. 4 Lev. 8° (A. III/7294)

- Efes harabeleri ve müzesi yıllığı. The annual of the ruins and museum of Ephesus.* İzmir 1972 Hür Efe Matbaası. 116 S. = Efes Müzesi ve Harabeleri Dostları Derneği Yay.: 1. 8° (A. III/7938)
- EFFENTERRE, HENRI VAN - M. VAN EFFENTERRE : *Cabinet des medailles de la Bibliothèque Nationale Paris.* Berlin 1972 Gebr. Mann Verlag. XXIII + 259 S. = CMS IX 8. 8° (B/6373-9)
- ELAFİ, SAMİ MEKİK : *Mu'cem Elkabi's-suara.* Nefes 1971 Matbaatu'l-eşref. 322 + 2 S. 8° (A. III/7182)
- Elazığ il yıllığı 1967.* Elazığ 1970 Bingöl Matbaası. 214 S. 27 Pl. 8 Hr. 1 Lev. 4° (B/7070)
- ELÇİN, DR. ŞÜKRÜ : *Bir Nasreddin Hoca mecmuası.* Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 4, 1 (1972)'den ayrı bs. 19 S. 8° (A. III/7657)
- ELDEM, HALİL ETEM : *Anadolu Selçukları devrinde Mimari ve Tezyini sanatlar.* 22 S. = Türk Tarihinin ana hatları eserinin müsveddeleri No. 4. 4° (B/7166)
- ELİBAL, GÜLTEKİN : *Atatürk ve resim heykel.* İstanbul 1973 Kıral Matbaası. 400 S. 40 Pl. = İş Bankası Kültür Yay. Atatürk Dizisi: 19. 8° (A. III/7786)
- Elkavanini'l-Külliyel-Zabfi'l-Lugati't-Türkiyye.* İstanbul 1928 Evkaf Matbaası. 94S. 8° (A. III/7026)
- ELLER, KARL : *Delphi and Olympia.* Stuttgart 1961 Hans E. Günther Verlag. 16 S. 48 Pl. = Die Sammlung Parthenon. 4° (B/6992)
50. yıl. Ankara 1973 Üniversite Basımevi. 370 S. = AÜİF Yay. No: 117. 8° (A. III/8019)
50. Yıla armağan (Şiirler). Ankara 1973 Mars Matbaası. 103 S. = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Yay.: 14. 8° (A. III/8023)
- 50 yılda çalışma hayatımız. 1973 Çalışma Bakanlığı. 250 S. 8° (A. III/8093)
- 50 yılda imar ve yerleşme 1023-1973. Ankara 1973 İmar İskan Bakanlığı. VII + 224 S. 8° (A. III/7908)
- 50 yılda türk sanayii. Ankara 1973 Mars Matbaası. 453 S. 19 Pl. 4° (B/7110)
50. yıl'da yurdumuzun enerji ve doğal kaynakları. Ankara 1973 DSİ Matbaası. 164 S. 31 Pl. 4 Hr = Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Yay. 8° (A. III/7942)
- ELTON, G. R.: *Reform and renewal. Thomas Cromwell and the Common Weal.* Cambridge 1973 University Press. X + 175 S. 8° (A. III/7146)
- EMERSON, RUPERT : *Political modernization: The single-party system.* Denver 1964 University of Denver. 30 S. = Monograph Series in World Affairs 1963-64 No. 1. 4° (B/6423-1)
- EMRE, KUTLU : *Anadolu kurşun figürinleri ve taş kalıpları. Anatolian lead figurines and their stone moulds.* Ankara 1971 T.T.K. Basımevi. XV + 174 S. 3 Lev. XVI Pl. = T.T.K. Yayınlarından-VI. Seri. 5a-14. 4° (B/6535)
- ENGELBERG, ERNST : *Die Pariser Kommune 1871.* Sitzungsberichte des Plenums und der problemgebundenen Klassen der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin 3, (1971)'den ayrı bs. 26 S. 8° (A. III/6063)
- Die Entwicklung der Beziehungen zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Deutschen Demokratischen Republik. Bericht und Dokumentation.* Melsungen 1973 Verlagsbuchdruckerei A. Bernecker. VIII + 154 S. 4° (B/7144)

- Ephesus. Haz. : Naci Keskin. Çev. : Ertuğrul Uçkun. İstanbul Keskin Color. 82 S. 1 plan. 8° (A. III/7921)*
- ERCİYES, RIDVAN BÜLENT : *Yürürlükteki hükümleriyle Türk Ceza kanunu ve yakın ilgili mevzuat. 2. bs.* Ankara 1973 Balkanoğlu Matbaası. 291 S. = Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay içtihadı Birleştirme Kararlarıyla notlu kanunlar Dizisi: 1. 8° (A. III/7982)
- ERDENTUĞ, PROF. DR. NERMİN : *Kıbrıs ve Türkiye Türk toplumlarının Kültür Birliği. AÜDTCF Dergisi XXV, 1-2 (1967)'den ayrı bs. 10 S. 4° (B/7038)*
- ERDENTUĞ, PROF. DR. NERMİN : *Türk ve Japon kültürleri arasında benzerlikler. AÜDTCF Antropoloji Sayı: 4'den ayrı bs. S. 59-64. 8° (A. III/7557)*
- ERDOĞAN, BEKİR SİTKİ - NECİL KÂZİM AKSES : *Cumhuriyetimizin 50. yıl marşı.* Ankara 1973 8 S. = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı. 4° (B/7107)
- ERDOĞAN, M. EMİN : *Magnetohidrodinamiğe giriş.* İstanbul 1973 Kandilli Rasathanesi. 35 S. = Kandilli Rasathanesi Güneş Fiziği Bölümü Eğitim Yay. No. 1. 4° (B/7116)
- EREM, PROF. DR. FARUK - DOÇ. DR. NEVZAT TOROSLU : *Türk ceza hukuku, özel hükümler.* Ankara 1973 Sevinç Matbaası. 663 S. = A. Ü. Hukuk Fak. Yay. No. 321. 8° (A. III/7979)
- EREN, DR. FİKRET : *Türk medeni hukukunda tenkis dâvası.* Ankara 1973 Sevinç Matbaası. XXXI + 195 S. = A. Üniv. Hukuk Fak. Yay. No. 327. 8° (A. III/7977)
- ERGINER, SUAT : *Yeni çağın eşliğinde (Sosyo, politik bir deneme).* Ankara 1969 Tisa Matbaası. 162 S. = Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 1969. 8° (A. III/7333)
- ERGINSOY, H. FARUK : *Türkiye İşçi hareketi ve demokratik sol.* İstanbul 1971 Kardeş Matbaası. 422 S. 8° (A. III/7580)
- ERİM, KENAN T. : *Aphrodisias excavations.* New York University Bulletin 72-1 (1972)'den ayrı bs. 8 Y. 8° (A. III/7030)
- ERİM, KENAN T. : *The school of Aphrodisias.* Archaeology 20, 1 (1967)'den ayrı bs. S. 18-27. 4° (B/6494)
- ERİM, KENAN T. : *Two new Byzantine statues from Aphrodisias.* Dumbarton Oaks Papers 21'den ayrı bs. S. 285-286 1 Pl. 4° (B/6495)
- ERİNÇ, PROF. DR. SİRRI : *Cumhuriyet'in 50. yılında Türkiye'de coğrafya.* Ankara 1973 Başbakanlık Basımevi. 62 S. = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yay: 11. 8° (A. III/8026)
- ERMAN, EYÜB SABRİ : *Yargıtay Birinci Başkan Vekili Eyüp Sabri Erman'ın 1972-1973 Adalet yılı açış nutku.* 13 S. 4° (B/6690)
- EROĞLU, PROF. DR. HAMZA : *Türk devrim tarihi. 3. bs.* Ankara 1972 Sevinç Matbaası. XVI + 409 S. = A.İ.T.İ.A. Sosyal faaliyetler ve Geliştirme Derneği Yay. 8° (A. III/6946)
- EROL, DR. MİNE : *Osmanlı İmparatorluğu'nun Amerika büyük elçisi A. Rüstem Bey.* Ankara 1973 Bilgi Basımevi. 68 + 10 S. 8° (A. III/7581)
- EROL, DR. MİNE : *Türkiye'de Amerikan mandası meselesi 1919-1920.* Giresun 1972 İleri Basımevi. XI + 163 S. 8° (A. III/6964)
- ERSOY, DR. YÜKSEL : *Çalışma hürriyetine karşı suçlar. (TCK. m. 201 ve 275 sayılı kanunun ilgili hükümleri).* Ankara 1973 Üniversite Basımevi. XII + 335 S. = A.Ü. S.B.F. Yay. No. 345. 8° (A. III/7479)

- Erzählungen aus den Tausendundein Wachten. Zum ersten Male aus dem arabischen Urtext der Wortley-Montague-Handschrift der Oxforder Bodleian Library übertragen und herausgegeben von Felix Tauer.* Leipzig 1971 Insel-Verlag. 311 S. 8° (A. III/6997)
- ESAD, RUSTEM DR.: *El-mahfuzatu'l-melikiyyetu'l-Mısıriyye. A Calender of State Papers from the Royal Archives of Egypt relating to the affairs of Syria. 4 Cilt.* Beyrut 1940/1943 American Press. 8° (A. III/7184)
- ESENER, PROF. DR. TURHAN: *İş hukuku. Genel kavramlar, hizmet akdi, sendikalar, toplu iş sözleşmeleri uyumsuzlukların çözümü, grev ve lokavt.* Ankara 1973 Sevinç Matbaası. XXIX + 607 S. = A. Ü. H.F. Yay. No. 315. 8° (A. III/7482)
- ESİN, EMEL: *Bağdaş ve çökmek, Türk töresinde iki oturuş şeklinin kadim ikonografisi.* Sanat tarihi araştırmaları III, (1970)'den ayrı bs. S. 231-242. 8° (A. III/5854)
- ESİN, EMEL: *Bedük Börk. The iconography of Turkish honorific headgears.* Proceedings of the IX th Meeting of the Permanent International Altaistic Conference. Naples (1970)'den ayrı bs. S. 71-138 IX Pl. 8° (A. III/5853)
- ESİN, EMEL: *Le developpement Heterodoxe de la peinture figurative religieuse Turque-Islamique.* Ve congres International d'Arabisans et d'Islamisants. Actes. Bruxelles (1970)'den ayrı bs. S. 197-208 3 Pl. 8° (A. III/5855)
- ESİN, EMEL: "Mıyanlık" Uygur "Buyan" yapısından (Vihara) hakanlı mıyanlığına (Rıbat) ve Selçuklu han ile medresesine gelişme. Malazgirt Armağanı (1972)'den ayrı bs. S. 75-102 XVI Pl. 8° (A. III/7363)
- ESİN, EMEL: *The Turkish Bakış and the painter Muhammed Siyah Kalam.* Acta Orientalia XXXII (1970)'den ayrı bs. S. 81-114 VII Pl. 8° (A. III/5852)
- ESİN, DOĞ. DR. UFUK: *Kuantatif spektral analiz yardımıyla Anadolu'da başlangıcından Asur kolonileri çağına kadar bakır ve tunç madenciligi.* İstanbul 1969 Taş Matbaası. = İ. Ü. Edebiyat Fak. Yay. No. 1427. 4° (B/6422)
- ESTES, RICHARD: *The fossil record of amphiumid salamanders.* Breviora 322, (1969)'dan ayrı bs. 11 S. 8° (A. III/5355)
- ESTES, RICHARD: *Relationships of two cretaceous lizards (Sauria, Teiidae).* Breviora 317 (1969). 8. S. 8° (A. III/5356)
- ETIENNE, H. J.: *The Chisel in Greek Sculpture.* Çev.: Denis R. O'Beirne. Leiden 1968 E. J. Brill. XVII S. 86 Pl. 4° (B/6966)
- EVANS, E. ESTYN: *The personality of Ireland. Habitat, heritage and history.* Cambridge 1973 University Press. VIII + 123 S. 4 Pl. 8° (A. III/7716)
- EVİRİMER, R. NEJDET: *Hürriyet şairi Tevfik Fikret.* İstanbul 1971 Yalçın Ofset Yayınları. 31 S. = Genel Kültür Dizisi: 29. 8° (A. III/7914)
- EYİCE, PROF. DR. SEMAVİ: *Ankara'nın eski bir resmi.* Atatürk Konferansları IV (1970)'den ayrı bs. 2 S. 61-123 XLII Pl. 8° (A. III/7407)
- EYİCE, PROF. DR. SEMAVİ: *Avrupa'lı bir ressamın gözü ile Kanuni Sultan Süleyman.* Kanuni Armağanı (1970)'den ayrı bs. S. 129-170 14 Pl. 8° (A. III/5114)
- EYİCE, SEMAVİ: *Les Monuments chrestiens de Karadagh (Binbirkilise).* Corsi di cultura sull'arte ravennate e bizantina Ravenna (1971)'den ayrı bs. S. 271-291. 8° (A. III/5273)
- Facts about Turkey.* Ankara 1972 Basın-Yayın Genel Müdürlüğü. 144 S. 8° (A. III/6264)

- EL-FARABİ, EBU NASR : *Kitabu Arai Ehl-el-Medinete'l-Fazıla. Yay : Nasri Nadir.* Beyrut 1968. 187 S. 8° (A. III/6957)
- FARMAYAN, HAFEZ F. : *The beginnings of modernization in Iran the Policies and Reforms of Shah Abbas I (1587-1629).* Utah 1969 University of Utah. 25 S. 8° A. III/6238)
- FARMAYAN, HAFEZ F. : *The foreign policy of Iran a historical analysis 559 B. C. - A. D. 1971.* Utah 1971 Middle East Center University. = Research Monograph No: 4 37 S. 8° (A. III/6240)
- FARRERE, CLAUDE : *Türklerin manevi gücü. Çev. : Orhan Bahaeddin.* İstanbul Kervan Kitapçılık. 230 S. = Tercüman 1001 Temel Eser 10. 8° (A. III/7794)
- FARUKİ, SÜREYYA : *Der Aufstand des Yahya İbn Yahya as-Suwaydi.* Der Islam 47 (1971)'den ayrı bs. S. 67-92. 8° (A. III/7538)
- FARUKİ, SÜREYYA : *Social mobility among the Ottoman 'Ulemâ in the late sixteenth century.* IJMES 4 (1973)'den ayrı bs. S. 204-218. 8° (A. III/7534)
- Federal Almanya Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında Teknik İşbirliği ile ilgili anlaşma. 7 y. 4° (B/6614)*
- FELDDHAUS, FRANZ MARIA : *Die Technik der Antike und des Mittelalters. Önsöz ve Bibliografya : Horst Callies.* Hildesheim 1971 (Potsdam 1930 bs.nın tekrar bs) Georg Olms Verlag. XI + 442 S. XV Pl. = Documenta Technica 1. 4° (B/6771)
- FELDMANN, D. VON : *Enver Paşa.* Militär Wochenblatt 5, (1936)'dan ayrı bs. S. 216-220. 4° (B/6496)
- EL-FERAHİDİ, HALİL B. AHMED : *El-Hurûf. Yay. : R. Abdu't-Tevvâb.* Kahire 1969 Matbaatu Camiati Ayni Şems. 51 S. 8° (A. III/6552)
- FERNANDEZ-MIRANDA, MANUEL - CATALINA ENSENAT - BARTOLOME ENSENAT : *El Poblado de Almallux (Escorca, Bakares).* Madrid 1971. 16 + 133 S. XII Pl. = Excavaciones Arqueologicas en Espana 73. 8° (A. III/6037)
- FETHİ, TURGUT : *50. yıl büyük bayram.* İstanbul 1973 Dilek-İş Matbaası. 286 S. 8° (A. III/7894)
- Fihrisu'l-mahtutatu'l-musavvere. 6 Cilt.* Kahire 1956/1963 Camiatü'l-Düveli'l Arabiyye. 8° (A. III/7193).
- FILIUS, CRISTUS MARIAE : *Constitutiones, statutos et ordinationes de sa ecclesia de Ottana.* Nuovo Bollettino bibliografico Sardo (1960)'dan ayrı bs. 5 S. 4° (B/6499)
- FINK, JOSEF : *Die Kuppel über dem Viereck.* Freiburg/München 1958 Karl Alber. 80 S. 48 Pl. 8° (A. III/7439)
- FLEMMING, WILLI : *Die Gestaltung der liturgischen Osterfeier in Deutschland.* Wiesbaden 1971 Franz Steiner Verlag. 43 S. = Ak. d. Wiss. u.d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1971 Nr. 115. 8° (A. III/5863)
- Flore ile Blanchefleur (Çiçek ile akçiçek). Çev. : Doç. Dr. Beynun Akyavaş.* Ankara 1971 Üniversite Basımevi. 62 S. = AÜDTCF Yay. 206. 8° (A. III/7666)
- FOCHI, ADRIAN : *Recherches comparees de folklore Sud-Est-Europeen.* Bucarest 1972 l'Entreprise Polygraphique. 340 S. 1 Hr. = A.I.E.S.E.E 6. 8° (A. III/6987)
- FOLLMANN, ANNA - BARBARA : *Corpus Vasorum Antiquorum: Deutschland. Hannover, Kestner-Museum.* München 1971 C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung Pl. 4° (B/5081-34)
- The foreign policy of Modern Turkey 1923-1968.* Monographs on West Asia and North Africa 1, 1971. 28 S. 8° (A. III/6739)

- FORMENTON, FABIO : *Oriental rugs and carpets*. London 1970 Hamlyn. 252 S. 4° (B/7033)
- Forschungen an der Nordküste Kleinasiens I. Cilt. 3 Ks.* Wien 1972 Hermann Böhlau Nachf. 61 S. 11 Pl. 7 Plan = Öst. Ak. d. Wiss. Phil.-Hist. Kl. Denk. 106 Band Ergänzungsbande zu den Tituli Asiae Minoris Nr. 4° (B/6805)
- Fragrant flowers. A literary Collection from some sahitya Akademi Award winners.* New Delhi 1969 Publications Division. X + 175 S. 4 Pl. 8° (A. III/6040)
- FRANCO, NISIM I : *Şeref ve haysiyete tecavüzden doğan manevi zararın tazmini. Önsöz : Prof. Dr. Erol Cansel.* Ankara 1973 Ajans-Türk Matbaası. XXII + 248 S. 8° (A. III/7910)
- FRANKE, PETER ROBERT : *Kleinasien zur Römerzeit. Griechisches Leben im Spiegel der Münzen. Foto: Willy Kisskalt.* München 1968 Verlag C. H. Beck. 71 S. 16 Pl. 8° (A. III/7224)
- FRENCH, D. H. : *7. excavations at Can Hasan 111 1969-1970.* Cambridge 1972 University Press. S. 181-190. 4° (B/6698)
- FREUDENBERG, HERMANN ERNST : *Eine Reise nach Amasya 1872.* 11 Rs. 2° (C/524)
- FREY, OTTO-HERMAN : *Die Entstehung der Situlenkunst. Studien zur figürlich verzierten Toreutik von Este.* Berlin 1969 Verlag Walter de Gruyter und Co. VI + 125 S. 91 Pl. 2 Lev. = Römisch-Germanische Forschungen 31. 4° (B/6789)
- FRIEDHEIM, ROBERT L. : *Understanding the debate on Ocean resources.* Denver 1969 University of Denver 38 S. = Monograph Series in World Affairs 1968-69 No. 3. 4° (B/6428-3)
- FRIEDRICH, JOHANNES : *Geschichte der Schrift. Unter besonderer Berücksichtigung ihrer geistigen Entwicklung.* Heidelberg 1966 Carl Winter. 408 S. 8° (A. III/7208)
- FRITZ, KURT VON : *Grundprobleme der Geschichte der antiken Wissenschaft.* Berlin 1971 Walter de Gruyter. XXXVI + 759 S. 8° (A. III/7245)
- FRITZ, WALTER HELMUT : *Möglichkeiten des Prosagedichts anhand einiger französischer Beispiele.* Wiesbaden 1969 Franz Steiner Verlag. 13 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Kl. d. Lit. Jahrg. 1970 Nr. 2. 8° (A. III/4839)
- FRYE, RICHARD : *Persien.* Zürich 1962 Kindler Verlag. 575 S. 8° (A. III/7438)
- FUCHS, EDUARD : *Die Karikatur der europäischen Völker. 2 Cilt.* München 1921 Albert Langen. 4° (B/7085)
- FUCHS, WERNER : *Der Schiffsfund von Mahdia.* Tübingen 1963 Verlag Ernst Wasmuth. 48 S. 84 Pl. = Bilderhefte des D. A. I. Rom 2. Heft. 4° (B/6967)
- GAFUROV, B. G. - Y. V. GANKOVSKY : *Archeological study of Soviet Central Asia.* Moscow 1968 "Nauka" Publishing House. 30 S. = Fifty years of Soviet Oriental Studies (Brief Reviews) 1917-1967. 8° (A. III/5383)
- GAFUROV, B. G. - Y. V. GANKOVSKY : *Byzantine studies.* Moscow 1968 "Nauka" Publishing House. 23 S. = Fifty years of Soviet Oriental Studies (Brief Reviews) 1917-1967. 8° (A. III/5383)
- GAFUROV, B. G. - Y. V. GANKOVSKY : *Central Asia and Kazakhstan in Soviet original studies.* Moscow 1968 "Nauka" Publishing House. 38 S. = Fifty years of Soviet Oriental Studies (Brief Reviews) 1917-1967. 8° (A. III/5383)

- GAFUROV, B. G. - Y. V. GANKOVSKY : *Cuneiform studies*. Moscow 1968 "Nauka" Publishing House. 29 S. = Fifty years of Soviet Oriental Studies (Brief Reviews) 1917-1967. 8° (A. III/5383)
- GAFUROV, B. G. - Y. V. GANKOVSKY : *The history, economy and geography of Turkey*. Moscow 1968 "Nauka" Publishing House. 31 S. = Fifty years of Soviet Oriental Studies. (Brief Reviews) 1917-1967. 8° (A. III/5383)
- GAFUROV, B. G. - Y. V. GANKOVSKY : *Mongolic studies*. Moscow 1968 "Nauka" Publishing House. 45 S. = Fifty years of Soviet Oriental Studies (Brief Reviews) 1917-1967. 8° (A. III/5383)
- GAFUROV, B. G. - Y. V. GANKOVSKY : *Turkic philology*. Moscow 1968 "Nauka" Publishing House. 52 S. = Fifty years of Soviet Oriental Studies (Brief Reviews) 1917-1967. 8° (A. III/5383)
- GAFUROV, B. G. - Y. V. GANKOVSKY : *Urartology and Hittitology*. Moscow 1968 "Nauka" Publishing House. 26 S. = Fifty years of Soviet Oriental Studies (Brief Reviews) 1917-1967. 8° (A. III/5383)
- Garden lore of ancient Athens*. New Jersey 1963 American School of Classical Studies at Athens. 32 S. = Excavations of the Athenian Agora Picture Book No. 8. 8° (A. III/7169)
- GAREAU, FREDERICK H. : *The cold war 1947 to 1967 : A quantitative study*. Denver 1969 University of Denver. 78 S. = Monograph Series in World Affairs 1968-69 No. 1. 4° (B/6428-1)
- GARSTANG, JOHN : *Explorations in Cilicia. The Neilson Expedition : Fifth Interim Report Excavation at Mersin : 1938-39. The Historic periods. Part III - The Iron age : Post-Hittite periods Part IV. The Late and middle bronze ages : Imperial-Hittite and Cilician Hittite periods*. Annals of Archaeology and Anthropology XXVI, 3-4²-den ayrı bs. S. 89-158 Pl. XLIV-LXXXV. 8° (A. III/7705)
- GASKELL, PHILIP : *A new Introduction to bibliography*. Oxford 1972 Clarendon Press. XXII + 438 S. 8° (A. III/7636)
- EL-GAZÂLÎ : *Le livre des Bons Usages en Matière de Mariage*. Çev. : L. Bercher - G. H. Bosquet. Paris 1953 A. Maisonneuve. 129 S. = Bibliothèque de la Faculté de Droit d'Alger XVII. 8° (A. III/6141)
- EL-GAZÂLÎ, EBU HÂMÎD : *Fazâih'l-Bâtiniyye. Yay. : Abdurrahman Berevi*. Kahire 1964 Vezaretü'l-Sihafa ve'l-irşadi'l-Kavmi. 22 + 236 S. 4° (B/6511)
- GEERKEN, SIGRIT-HARTMUT GEERKEN : *Guide de Göreme*. Çev. : Nurullah Berk. Ankara Apa Ofset Basimevi. 64 S. 8 Pl. 8° (A. III/7915)
- GEFFCKEN, JOHANNES : *Der Ausgang des griechisch-römischen Heidentums*. Darmstadt 1972 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. 366 S. 8° (A. III/7231)
- GENIERE, JULIETTE DE LA : *Recherches sur l'Age du fer en Italie Meridionale Sala Consilina. 2 Cilt*. Paris 1968 Institut Français de Naples. = Bibliotheque de l'Institut Français de Naples II. Serie Vol. I, Pub. du Centre Jean Berard, 1. 4° (B/6964)
- GENOULLAC, HENRI DE : *Ceramique Cappadocienne. 2 Cilt*. Paris 1926 Paul Geuthner. = Musee du Louvre -Departement des Antiquites Orientales Serie Archeologique Tome 1, 2. 4° (B/7047)

- GEORGESCU, VLAD : *Memoires et projets de reforme dans les principautes Roumaines 1831-1848*. Bucarest 1972. 291 S. = AIESEE Etudes et Documents Concernant le Sud-Est-Europeen 5. 8° (A. III/6986)
- GERDANERİ, HALİS : *İl genel yönetimi ve İçişleri Bakanlığı merkez örgütünde yetki devri*. Ankara 1972 Gürsoy Matbaası. XIII + 229 S. = İçişleri Bakanlığı-İç-Düzen Yay.: 11. 8° (A. III/7531)
- GERICKE, HELGA : *Gefässdarstellungen auf griechischen Vasen*. Berlin 1970 Verlag Bruno Hessling. 212 S. 8° (A. III/7443)
- GERKAN, ARMIN VON - WOLFGANG MÜLLER-WIENER : *Das Theater von Epidauros*. Stuttgart 1961 W. Kohlhammer Verlag. XII + 84 S. 13 Pl. 29 Plan, 4° (B/6963)
- GEZA FEHER : *Kanuni Sultan Süleyman preisende Inschriften zweier Buda stammender Renaissance-kunstgegenstände*. Kanunî Armağanı (1970)'den ayrı bs. S. 203-206 4 Pl. 8° (A. III/5123)
- GHIRSHMAN, R. : *Tchoga Zanbil (Dur-Untash)*. 2 Cilt. Paris 1966-68 Librairie Orientaliste Paul Geuthner. = Memoires de la Délégation Archéologique en Iran Tome XXXIX, XL. 4° (B/7044)
- GOCUL, BASRİ : *Oğuznâme (Soyumuzun destanı)*. 2 Cilt. Ankara 1973 Yeni Desen Matbaası. 8° (A. III/7402)
- GOEDICKE, HANS : *Re-used blocks from the pyramid of Amenemhet I at liht*. London 1971 The Metropolitan Museum of Art. IX + 162 S. = The Metropolitan Museum of Art Egyptian Expedition XX. 4° (B/6716)
- GOESEKE, HORST : *Heinrich Friedrich Wilhelm Gesenius' Beiträge zur Orientalistik (Maltesisch, Hebräisch, Phönizisch, Altsüdarabisch)* Wiss. Z. Univ. Halle XX (1971)'den ayrı bs. S. 47-58. 8° (A. III/5884)
- GOETHERT, FRIEDRICH W. - HANS SCHLEIF : *Der Athenatempel von Ilion*. Berlin 1962 Walter de Gruyter XII + 42 S. 50 Pl = DAI Denkmäler Antiker Architektur Band 10. 4° (B/6790)
- GOLOĞLU, MAHMUT : *Anadolu'nun milli devleti Pontos*. Ankara 1973 Kalite Matbaası. XIX + 267 S. 8° (A. III/7988)
- GOLOĞLU, MAHMUT : *Atatürk ilkeleri ve Bursa nutku*. Ankara 1973 Kalite Matbaası. 71 S. 8° (A. III/7987)
- GOLOĞLU, MAHMUT : *Halifelik. Ne idi? Nasıl alındı? Niçin kaldırıldı?* Ankara 1973 Kalite Matbaası. 160 S. 8° (A. III/7800)
- GORDON, ARTHUR E. : *The letter names of the Latin alphabet*. London 1973 University of California Press. IX + 70 S. = U. C. P. Classical Studies Vol. 9. 8° (A. III/7946)
- GÖĞER, DR. ERDOĞAN : *Kanunlar ihtilâfı (İçtihatlar açısından bağlama kuralları)*. Ankara 1973 Sevinç Matbaası. VII + 230 S. = A. Üniv. Hukuk Fak. Yay. No. 326. 8° (A. III/7976)
- GÖĞER, PROF. DR. ERDOĞAN : *Pasaport hukuku*. Ankara 1973 Sevinç Matbaası. X + 201 S. = A. Ü. Hukuk Fakültesi Yay. No. 325. 8° (A. III/7978)
- GÖKBİLGİN, M. TAYYİB : *Kanuni Sultan Süleyman'ın Macaristan ve Avrupa siyasetinin sebep ve âmilleri, geçirdiği safhalar*. Kanunî Armağanı (1970)'den ayrı bs. 39 S. 8° (A. III/5116)

- GÖKBİLGİN, M. TAYYİB : *Venedik devlet arşivindeki Türkçe belgeler koleksiyonu ve bizimle ilgili diğer belgeler*. Belgeler, V-VIII, 9-12 (1972)'den ayrı bs. 151 S. 4° (B/6611)
- GÖKBİLGİN, M. TAYYİB : *Yeni belgelerin ışığı altında Kanunî Sultan Süleyman devrinde Osmanlı-Venedik münasebetleri*. Kanunî Armağanı (1970)'den ayrı bs. S. 171-186. (A. III/5126)
- GÖKÇEOKAN, REFIK : *Delilleriyle bizim millet, bizim idare, bizim partiler, bizim basın, bizim devlet*. İstanbul 1969 Berksoy Matbaası. 140 S. 8° (A. III/6338)
- GÖLPINARLI, ABDÜLBÂKİ : *Mevlânâ'dan sonra mevlevilik*. İstanbul 1953 İstanbul Matbaası. VI + 571 S. 1 Pl. 96 Fotoğraf. 31 Nota. 8° (A. III/7550)
- GÖYÜNÇ, NEJAT : *Diyarbakir Beylerbeyliği'nin ilk idari taksimatı*. Tarih dergisi 23, (1969)'dan ayrı bs. S. 23-34. 8° (A. III/5278)
- GÖYÜNÇ, NEJAT - EROL ÖZBİLGİN : *Eski Malatya'da Silâhdar Mustafa Paşa Hanı ve han'ın restitüsyonu hakkında*. Tarih Enstitüsü Dergisi 1, (1970)'den ayrı bs. S. 63-102 10 Pl. 8° (A. III/5274)
- GÖYÜNÇ, NEJAT : *İmâd es-Serâvi ve eseri*. Tarih dergisi XV, 20 (1965)'den ayrı bs. S. 73-86. 8° (A. III/5275)
- GÖYÜNÇ, NEJAT : *Kapudan-ı Deryâ Küçük Hüseyin Paşa*. Tarih dergisi 11, 3-4 (1952)'den ayrı bs. S. 35-50. 8° (A. III/5277)
- GÖYÜNÇ, NEJAT : *XVI. yüzyılda ruûs ve önemi*. Tarih dergisi XVII, 22 (1968)'den ayrı bs. S. 17-34. 8° (A. III/5276)
- GÖYÜNÇ, NEJAT : *Osmanlı imparatorluğu hakkında bazı düşünceler*. Ankara 1973 Ayyıldız Matbaası. 47 S. = Türk Kadınları Kültür Derneği Genel Merkez Yay. Akademik Seminerler-Nu. 1. 8° (A. III/7881)
- GRABAR, OLEG : *The coinage of the Tulunids*. New York 1957 The American Numismatic Society. X + 78 S. III Pl. = Numismatic Notes and Monographs N. 139. 8° (A. III/6319)
- GRAEVE, VOLKMAR VON : *Der Alexandersarkophag und seine Werkstatt. Foto: Dieter Johannes*. Berlin 1970 Gebr. Mann Verlag. 189 S. 80 Pl. = Istanbuler Forschungen Band 28. 4° (B/6990)
- Les Grands Empires*. Bruxelles 1973 Editions de la Librairie Encyclopedique. XXIII + 889 S. = Recueils de la Societe Jean Bodin Pour l'Histoire Comparative des Institutions. XXXI. 8° (A. II/786N-31)
- GRAU, JOSE ALCACER - DR. D. L. P. GARCIA : *Catalogo de la coleccion Federico de Motos en el museo de prehistoria de Valencia*. Valencia 1972 S.I.P. 49 S. XLV Pl. = S.I.P. Nu. 43. 4° (B/6798)
- Great Museums of the World. 14 Cilt*. London 1968/1971 Paul Hamlyn. 4° (B/7020)
- Greek atrocities in Asia minor*. Constantinople 1922 Hüsn-i Tabiat. 63 S. 8° (A. III/7546)
- The Greeks and the Persians. From the sixth to the fourth centuries*. Yay: Herman Bengtson. Çev.Ç John Conway. New York 1968 Delacorte Press. XII + 479 S. 16 Pl. 8° (A. III/7808)
- GREENE, DAVID LEE - GEORGE ARMELAGOS : *The Vadi Halga Mesolithic population*. Amherst 1972 University of Massachusetts. VII + 98 S. 23 Pl. = Research Report No. 11. 4° (B/6717)

- GRIGNASCHI, MARIO : *Les Regles d'Ardaşir b. Bâbak pour le gouvernement du Royaume. İslâm tetkikleri Enstitüsü dergisi V, 1-4 (1973)'den ayrı bs. S. 95-112 8° (A. III/7823)*
- GRIGNASCHI, MARIO : *La Riforma Tributaria di Hosro I e il Feudalesimo Sassanide. Atti del Con. Int. Sul tema: La Persia nel Medioevo'dan ayrı bs. S. 87-147 8° (B/6664)*
- GRÜNWEDEL, PROF. DR. ALBERT : *Alt-Kutscha. Archaologische und religionsgeschichtliche Forschungen an Tempera -Gemälden aus Buddhistischen Höhlen der ersten acht Jahrhunderte nach Christi Geburt. Berlin 1920 Otto Elsner Verlagsgesellschaft. 119 Fotokopi. 8° (A. III/8110)*
- GUBOĞLU, MIHAIL : *Calatoria lui Evliya Çelebi Efendi in Banat. Studii de Istorie a Banatului II (1970) den ayrı bs. S. 23-60. 8° (A. III/5850)*
- GUIARD, DR. JULES : *Galatlar. Çev. : Şevket Aziz Kansu. Revue Turque d'Anthropologie 12-16 (1934)'den ayrı bs. S. 41-48. 4° (B/7076)*
- GULLAB, DR. MUHAMMED : *El-Islam. Mısır 1963 Et-tarifü bi'l-İslam. IX + 188 S. 8° (A. III/7601)*
- GÜLEKLİ, NURETTİN CAN - RIZA ONARAN : *Türkiye Birinci Büyük Millet Meclisi 50. Yıldönümü 1920-1970. İstanbul 1973 Millî Eğitim Basımevi. XI + 315 S. 25 Pl = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yay. 4° (B/7109)*
- Gülleyen Respublikam. İsvetuşçaya Respublika moya. Aşhabad 1868 Izdat: "Türkmenistan". 6 S. 163 Resim. 8° (A. III/7038)*
- Gümüşhane il yılığı 1967. Ankara 1968 Balkanoğlu Matbaası. V + 283 S. 4° (B/7063)*
- GÜNTEKİN, REŞAT NURI : *Gökyüzü. 4. bs. İstanbul 1971 İnkılâp ve Aka Kitabevleri. 216 S. = Reşat Nuri Güntekin Külliyyatından: 13. 8° (A. III/7897)*
- GÜRKAN, ORD. PROF. DR. KÂZİM İSMAİL : *Selçuklu hastaneleri. Malazgirt Armağanı (1972)'den ayrı bs. S. 33-47 8 Pl. 8° (A. III/7390)*
- GÜRKAN, ORD. PROF. DR. KÂZİM İSMAİL : *Süleymaniye Darüşşifâ'sı. Kanuni Armağanı (1970)'den ayrı bs. S. 259-267 4 Pl. 8° (A. III/5119)*
- GÜVENTÜRK, FARUK : *Devlet adamı. İstanbul 1973 Kültür Yayınları Matbaası. 216 S. 8° (A. III/7792)*
- GYENIS, GY. : *Die Untersuchung des anthropologischen Materials des Väcer Gräberfeldes aus den VIII-IX. Jahrhunderten. Annales Univ. Sc. Bud. 9-10 (1968)'den ayrı bs. S. 151-188 1 Pl. 8° (A. III/6629)*
- HAAS, ERNST B. : *Collective security and the future international system. Denver 1968 University of Denver. 117 S. = Monograph Series in World Affairs. 1967-68 No. 1. 4° (B/6427-1)*
- HAAS, ERNST B. - PHILIPPE C. SCHMITTER : *The politics of economies in Latin American regionalism: The Latin American free trade association after four years of operation. Denver 1965 University of Denver. 78 S. = Monograph Series in World Affairs 1965-66 No. 2. 4° (B/6425-2)*
- HAASE, RICHARD : *Die Keilschriftlichen Rechtssammlungen in Deutscher Übersetzung. Wiesbaden 1963 Otto Harrassowitz. 123 S. 8° (A. III/7741)*

- HABİBULLAH, A. B. M.: *Descriptive catalogue of the Persian, Urdu and Arabic manuscripts University Library. Notlar: M. Siddik Khan*. Dacca 1966 University Library. XXI + 406 S. = Dacca University Library Publication 1. 8° (A. III/5928)
- HABOVSTIAK, ALOJZ: *Frühmittelalterliche Wallanlage und Romanische Bauten in Bina*. VIIe Congres International des Sciences Prehistoriques et Protohistoriques Tchechoslovaquie 1966. Nitra 1966. 20 S. 4 Pl. (A. III/5146)
- HABOVSTIAK, ALOJZ: *Kirche mit Fresken in Kostolany pod tribecom*. VII Congres International des Sciences Prehistoriques et Protohistoriques Tchechoslovaquie 1966. Nitra 1966. 16 S. 2 Pl. 8° (A. III/5145)
- HABOVSTIAK, ALOJZ: *Untergegangene Kirche und Friedhof in Sokolniky (Gemeinde podhorany)*. VIIe Congres International des Sciences Prehistoriques et Protohistoriques Tchechoslovaquie 1966. Nitra 1966. 12 S. 4 Pl. (A. III/5144)
- HACIMURADOF, Ç.: *Obraz jençini-Türkmenki v Natsiyonalnoy Dramaturgiyi imassene*. Aşkabad 1973 Izd-Elmler. 163 S. 8° (A. III/7999)
- HAFIZ HAKKI PAŞA: *Bozgun*. İstanbul Kervan Kitapçılık. 215 S. = Tercüman 1001 Temel Eser 6. 8° (A. III/7582)
- HAFNER, GERMAN: *Zum Epheben Westmacott*. Heidelberg 1955 Carl Winter Universitätsverlag. 22 S. VIII Pl. = Sitzungsab. d. Heidelberger Ak. d. Wiss. Phil.-Hist. Kl. Jahrg 1955 1. Abh. 8° (A. III/7278)
- HAHN, WOLFGANG: *Von Anastasius I. bis Justinianus I. (491-565)*. Wien 1973 Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. 141 S. 42 Pl. 13 Levha. = Öst. Ak.d. Wiss. Phil.-Hist. Kl. Denkschr. 109 Bd. 4° (B/7102)
- HAIM, S.: *Haim's one-volume English-Persian dictionary. Ferheng-i yekcild-i İngiliz - Farsi*. Teheran 1972 Y. Beroukhim and Sons Booksellers. VI + 1484 S. 8° (A. III/7589)
- HAINES, RICHARD C.: *Excavations in the plan of Antioch*. 11. *The Structural remains of the later phases. Chatal hüyük, Tell al-Judaidah, and Tell Ta'yinat*. Chicago 1971 University of Chicago Press. XIV + 66 S. 118 S. = The University of Chicago Oriental Institute Publ. Vol. XCV. 4° (B/6807)
- Hakkâri il yillığı 1967* Ankara 1972 Gürsoy Matbaası. 211 S. 5 Pl. 4° (B/7062)
- Halbmond im letzten Viertel. Briefe und Reiseberichte aus der alten Türkei von Theodor und Marie Wiegand 1895 bis 1918*. Yay.: Gerhard Wiegand. München 1970 Verlag F. Bruckmann. 295 S. 4 Pl. 8° (A. III/7434)
- Hallesches Zeitschriftenverzeichnis (HaZV) Martin-Luther-Universität und Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina 1939-1968*. Halle 1972 Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen Anhalt. XI + 632 S. 4° (B/7090)
- HALPERN, JOEL: *Bibliography of English language sources on Yugoslavia*. 2. bs. Amherst 1969 University of Massachusetts. 134 S. = Research Reports Number: 3. 4° (B/6340)
- AL-HAMADANI, IBN AL-FAQIH: *Abrege du livre des pays*. Çev.: Henri Masse. Damas 1973 Institut Français de Damas. VII + 440 S. 8° (A. III/8124)
- HAMİDULLA, HASAN: *Hac hatreleri (Pyhanmaan muistoja)*. 2 Cilt. Helsinki 1968/71 Hasan Hamidulla'n Käsipaino 8° (A. III/7343)
- HAMİDULLA, HASAN: *Ilham Yemişleri. Şiyrler*. Helsinki 1970 Hasan Hamidulla'n Käsipaino. 310 S. 8° (A. III/7341)

- HAMİDULLA, HASAN : *Kulik dertleri*. Helsinki 1956 Painettu Tekijan Omassa Käsi-painossa. 16 S. = Ilham-Yimişleri. 8° (A. III/7544)
- HAMİDULLA, HASAN : *Pikay. Runopukuinen Kertomus pahamaineisesta Akosta*. Helsinki 1946 Hasan Hamidulla'n Käsipaino. 3 Pl=Ilham - Yimişleri. 6. 8° (A. III/7345)
- HAMİDULLA, HASAN : *Sünüge taba (Sammumaan pain)*. Helsinki 1951 Painettu Tekijan Omassa Käsipainossa. 20 S. = Ilham-Yimişleri: 8. 8° (A. III/7336)
- HAMİDULLA, HASAN : *Tormuş Monları*. Helsinki 1971 Hasan Hamidulla'n Käsipaino. S. 309-339 = Ilham Yimişleri. 8° (A. III/7339)
- HAMİDULLA, HASAN : *Vatansızlık (Cosmopolite)*. Kemissa 1946 Painettu Tekijan Omassa Käsipainossa. 10 S. = Ilham-Yimişleri 3. 8° (A. III/7338)
- HAMİDULLA, HASAN : *Vaziyet içinde*. Helsinki 1973 Hasan Hamidulla'n Käsipaino. S. 340-376 = Ilham Yimişleri Şiyrılar 8° (A. III/7340)
- HAMİDULLA, HASAN : *Yörek Yalkunları. (Sydämen liekit)*. Kemissa 1948 Painettu Teki-
jan Omassa Käsipainossa. 16 S. = Ilham-Yimişleri 5. 8° (A. III/7337)
- HAMİDULLAH, MUHAMMED : *Cultural and intellectual history of Indian Islam*. Die Welt des Islams, III'den ayrı bs. S. 127-144 8° (A. III/7986)
- HAMMERSCHMIDT, ERNST : *Athiopische Handschriften vom Tanasee 1: Reisebericht und Beschreibung der Handschriften in dem Kloster des heiligen Gabriel auf der Insel Kebran*. Wiesbaden 1973 Franz Steiner Verlag. 244 S. 27 Pl. = Verzeichnis der Orientalischen Handschriften in Deutschland Band XX, 1. 4° (B/5059-XX)
- HAMMOND, N. G. L. : *A history of Macedonia. I. Cilt. Historical geography and prehis-
tory*. Oxford 1972 Clarendon Press. XIX + 493 S. 1 Hr. 8° (A. III/7140)
- HAMMOND, PHILIP C. : *The Crusader fort on el-Habis at Petra. Its survey and interpretation*. Utah 1970 Middle East Center University. 44 S. = Research Monograph No. 2. 8° (A. III/6239)
- HAMMOND, PHILIP C. : *The Nabataeans-their history, culture and archaeology*. Gothenburg Paul Astöms Förlag. 129 S. = Studies in Mediterranean Archaeology Vol. XXXVII. 4° (B/7173)
- HAMPE, ROLAND : *Kretische Löwenschale des siebten Jahrhunderts v. Chr.* Heidelberg 1969 Carl Winter Universitätsverlag. 44 S. 22 Pl. = Sitzungs. d. Heidelberger Ak. d. Wiss. Phil.- Hist. Kl. Jahrg. 1969, 2 Abh. 8° (A. III/7292)
- HAMZA B. HASAN-İ ISFAHANI : *Tarih-i Peyâंबरân ve şâhân. Terceme-i Ca'fer Şi'fer Şi'ar*. Tahran 1346 Intişarat-ı Bunyad-ı Ferheng-i Iran. 261 S. 8° (A. III/6889)
- HANCOCK, M. DONALD : *Sweden: A multiparty system in transition*. Denver 1968 University of Denver. 51 S. = Monograph Series in World Affairs 1967-68 No. 2. 4° (B/6427-2)
- HANCOCK, S. P. : *Mesopotamian archaeology*. New York 1969 Kraus Reprint Co. XVI + 423 S. XXXIII Pl. (tekrar bs.) 1 Hr. 8° (A. III/7757)
- HANFMANN, GEORGE M. A. : *Etruskische Plastik*. Stuttgart 1956 Hans E. Günther Verlag. 16 S. 48 Pl. = Die Sammlung Parthenon. 4° (B/6993)
- HANSEN, ESTHER V. : *The attalids of pergamon. 2. bs.* London 1971 Cornell University Press. XX + 531 S. 2 Plan. 8° (A. III/7196)

- HANSEN, M. F.: *The conference sequence. Patterned narration and narrative inconsistency in the Odyssey*. London 1972 University of California Press. VIII + 60 S. = U. C. P. Classical Studies Vol. 8. 8° (A. III/6376)
- HAN, DR. S. MOINUL : *Prince Aurangzib : A study*. Karachi 1962 Pakistan Historical Society. IX + 79 S. = Pakistan Historical Society Publication No. 32. 8° (A. III/7179)
- EL-HAREZMİYYU'L-KÂTİB, EBİ ABDULLAH MUHAMMED B. YUSUF : *Mefatihü'l-Ulûm*. Leiden 1895 (tekrar bs.) 7 + 328 S. 8° (A. III/7180)
- HARRIS, H. A. : *Sport in Greece and Rome*. New York 1972 Cornell University Press. 288 S. 16 Pl. 8° (A. III/7272)
- HARRISON, K. C. : *Libraries in Britain*. London 1968 Longmans Green. 40 S. 4 Pl. 8° (A. III/6999)
- HARRISON, R. M. : *A note on architectural sculpture in Central Lycia*. Anatolian Studies XXII (1972)'den ayrı bs. S. 187-197. 8° (B/7077)
- HARVEY, JOHN F. - BETTINA LAMBERT : *Librarianship in Six Southwest Asian countries*. Int. Libr. Rev. 3, (1970)'den ayrı bs. S. 15-34. 8° (A. III/7190)
- HASAN İBRAHİM HASAN - ALİ İBRAHİM HASAN : *En-Nuzumu'l-İslâmiyye*. 3. bs. Kahire 1962 Mektebetü'n-nuhzotî'l-Mısriyye. 328 S. 8° (A. III/5487)
- HASEN, ALİ İBRAHİM : *Istihdamü'l-Mesadir ve Twuku'l-bahs fi Tarihi'l İslamiyyi'l-am*. 2. bs. Mısır 1963 Mektebetü'l-Nahzati'l-Mısriyye. 203 S. 8° (A. III/6486)
- EL-HAŞİMİ, ALİ : *El-mir'atu fi'ş-şiri'l-Cahili*. *Woman in Pre-Islamic poetry*. Bağdad 1960 Matbuatu'l-Maarif. 346 S. 8° (A. III/5933)
- HATİBOĞLU, PROF. DR. VECİHE : *Cumhuriyetin ellinci yılında ölümsüz Atatürk ve dil devrimi*. Ankara 1973 Üniversite Basımevi. 69 S. = T.D.K. Yay.: 377. 8° (A. III/7812)
- HATİBOĞLU, PROF. DR. VECİHE : *Dilbilgisi terimleri sözlüğü*. 2. bs. Ankara 1972 T.T.K. Basımevi. 145 S. = TDK Yay.: 364. 8° (A. III/7499)
- HAUSMANN, ULRICH : *Allgemeine Grundlagen der Archäologie. Begriff und Methode, Geschichte, Problem der Form, Schriftzeugnisse*. München 1969 C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. XXXI + 529 S. 15 Pl. 8° (A. III/7453)
- HAVELOCK, CHRISTINE MITCHELL : *Hellenistic art. The Art of the Classical World from the death of Alexander the Great to the Battle of Actium*. London 1971 Phaidon Press. 283 S. 4° (B/6842)
- HAYYÂM, ÖMER : *Resâ'il. Traktuti. Yay. ve Çev.: Boris Rozenfeld*. Moskova 1962 Izdat. Vost. 338 + 179 S. 8° (A. III/6576)
- HAYYÂM, ÖMER : *Rubâ'ıyyât. Yay.: R. M. Alieva - M. N. Osmanova - E. Bertelsa*. 2 Cilt. Moskva 1959 Institut Vostokovedeniya. 8° (A. III/6538)
- HAZAI, GEORGES : *Mes enquetes sur les parlers turcs des Balkans*. Communications et rapports du P. Congr. Int. de Dialectologie Generale (1960)'dan ayrı bs. S. 85-90 8° (A. III/6082)
- HECKER, KARL : *Grammatik der Kültepe-Texte*. Roma 1968 Pontificum Institutum Biblicum. XV + 310 S. = Analecta Orientalia 44. 4° (B/6831)
- HEDIN, SVEN : *Trans-Himalaya. Discoveries and adventures in Tibet*. 3 Cilt. London 1910/1913 MacMillan and Co. 8° (A. III/7630)

- HEILMEYER, WOLF-DIETER : *Korinthische Normalkapitelle Studien zur Geschichte der Römischen Architekturdékoration*. Heidelberg 1970 F. H. Kerle Verlag. 195 S. 60 Pl. = M.D.I., Roem. Abt. Ergänzungsheft 16. 4° (B/7006)
- HEINEMANN, KARL : *Die tragischen Gestalten der Griechen in der Weltliteratur. 2 Cilt birarada*. Darmstadt 1968 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. XII + 142 S. 8° (A. III/7228)
- HEINEN, HEINZ : *Untersuchungen zur hellenistischen Geschichte des 3. Jahrhunderts v. Chr. Zur Geschichte der Zeit des Ptolemaios Keraunos und zum Chremonideischen Krieg*. Wiesbaden 1972 Franz Steiner Verlag. XII + 229 S. = Historia Einzel-schriften Heft 20. 8° (A. III/7307)
- HEINTZE, HELGA VON : *Die Antiken Portrats in Schloss Fasenerie bei Fulda*. Mainz 1968 Verlag Philipp von Zabern. IX + 121 S. 140 Pl. 4° (B/6852)
- HEINTZE, HELGA VON : *Das Bildnis der Sappho*. Mainz 1966 Florian Kupferberg. 45 S. 16 Pl. 4° (B/6781)
- HEINTZE, HELGA VON : *Roman art*. London 1972 Weidenfeld and Nicolson 200 S. 8° (A. III/7437)
- HEITSCH, ERNST : *Gegenwart und Evidenz bei Parmenides. Aus der Problemgeschichte der Aequivokation*. Wiesbaden 1970 Franz Steiner Verlag. 66 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1970-Nr. 4. 8° (A. III/5862)
- HELCK, WOLFGANG : *Die Beziehungen Ägyptens zu Vorderasien im 3. und 2. Jahrtausend v. Chr.* Wiesbaden 1971 Otto Harrassowitz. IX + 611 S. 1 Lev. = Ägyptologische Abhandlungen Band 5. 4° (B/7095)
- HELCK, WOLFGANG : *Die Ritualszenen auf der Umfassungsmauer Ramses II. in Karnak. 2 Cilt*. Wiesbaden 1968 Otto Harrassowitz. = Ägyptologische Abhandlungen Band 18. 4° (B/7094)
- HEMPEL, WIDO : *Philipp 11. und der Escorial in der italienischen Literatur des Cinquecento*. Wiesbaden 1971 Franz Steiner Verlag. IV + 108 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1971 Nr. 8. 8° (A. III/5863)
- HENNESSY, J. B : *Stephania. A Middle and Late Bronze-age cemetery in Cyprus*. London Bernard Quaritch. X + 56 S. LXIV Pl = Colt Archaeological Institute Publ. 4° (B/6855)
- HERBIG, REINHARD : *Götter und Dämonen der Etrusker. Yay. : Erika Simon*. Mainz 1965 Verlag Philipp von Zabern. VII + 51 S. 50 Pl. 4° (B/6996)
- HERDEJÜRGEN, HELGA : *Die tarentinischen Terrakotten des 6. bis 4. Jahrhunderts v. Chr. im Antikenmuseum Basel*. Basel 1971 Archäologischer Verlag. IX + 78 S. 30 Pl. = Veröffentlichungen des Antikenmuseums Basel, Bd. 2. 4° (B/6843)
- HEYD, URIEL : *Revival of Islam in modern Turkey*. Jerusalem 1968 The Magnes Press. 27 S. 8° (A. III/6738)
- HEYD, URIEL : *Studies in Old Ottoman Criminal Law. Yay. : V. L. Menage*. Oxford 1973 Clarendon Press. XXXII + 340 S. 8° (A. III/7508)
- HİDİROĞLU, PAVLOS : *Episima ofomanika Engrafa Anaferomena is din Istoriyan is Kıpru*. Lefkosia 1971. S. 29-132 8° (A. III/6203)
- HİDİROĞLU, PAVLOS : *Kıbrıs Başpiskoposu S. Sofrorio'ya padişahın verdiği berat (Nişan Beratı)*. Lefkoşe 1971. S. 143-164 I Pl. 8° (A. III/6764)

- HIZIR, NUSRET : *Hegel ve Nietzsche'de tarih görüşü*. Atatürk Konferansları IV, (1970)'den ayrı bs. S. 15-23. 8° (A. III/7335)
- HIGGINS, R. A : *Greek and Roman jewellery*. London 1961 Methuen and Co. XLVII + 236 S. 68 Pl. 8° (A. III/7436)
- HILLE, A : *Bibliographische Einführung in das Stadium der slawischen Philologie*. Halle 1959 Veb Max Niemeyer Verlag. 149 S. 8° (A. III/6556)
- HILLER, FRIEDRICH : *Formgeschichtliche Untersuchungen zur griechischen Statue des späten 5. Jahrhunderts v. Chr.* Mainz 1971 Verlag Philipp von Zabern. X + 80 S. 16 Pl. 4° (B/6853)
- HILLER, STEFAN : *Bellerophon. Ein griechischer Mythos in der römischen Kunst*. München 1970 Wilhelm Fink Verlag. 116 S. 35 Pl. = Münchener Archäologische Studien 1. 8° (A. III/7445)
- HILLER, STEFAN : *Studien zur Geographie des Reiches um Pylos nach den Mykenischen und Homerischen Texten*. Wien 1972 Hermann Böhlau Nachf. 247 S. = Öst. Ak. d. Wiss. Phil.-Hist. Kl. Sitzungs. 278 Bd. 5. Abh. 8° (A. III/7323)
- EL-HİLLİ, CA'FER İBN SA'İD NECMEDDİN : *Şerâyü'l-Islam fi'l-fikhi'l-İslamiyyi'l Ca'feri. 2 Cilt birarada*. Beyrut 1965 Dau'l-mektebetü'l-Hayat. 270 + 316 S. 8° (B/6760)
- HIMMELMANN, NIKOLAUS : *Der "Sarkophag" aus Megiste*. Wiesbaden 1970 Franz Steiner Verlag. 30 S. 6 Pl. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1970 Nr. 1. 8° (A. III/5862)
- HIMMELMANN, NIKOLAUS : *Sarkophage in Antakya*. Wiesbaden 1970 Franz Steiner Verlag. 24 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1970 Nr. 9. 8° (A. III/5862)
- HIMMELMANN, NICOLAUS : *Winckelmanns Hermeneutik*. Wiesbaden 1971 Franz Steiner Verlag. 22 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1971 Nr. 12. 8° (A. III/5863)
- AL HIMYARI, ABU SA'İD İBN NASHWAN : *Al Hurul'in*. Tehran 1972. 375 S. 8° (A. III/6270)
- Historiens et Chroniqueurs du Moyen Age*. Paris 1952 Librairie Gallimard. 1537 S. 8° (A. III/7631)
- Historisches Lesebuch 1815-1933. Yay. : Georg Kotowski - Werner Pöls - Gerhard A. Ritter. 3 Cilt*. Frankfurt 1966/1968 Fischer Bücherei. 8° (A. III/3434)
- Histria II. Yay. : Em. Condurachi*. Bucureşti 1966 Editura Academiei Republicii Socialiste România. 559 S. 8 Pl. 8° (B/6788)
- AL-HİTİ, ABD ALLAH İBN 'ALİ : *Risala fi'l-Khatt wa'l-Qalam al-'Umda. Yay. : Hilal Naji*. Baghdad 1970 Al-Ma'aref Press. 26 S. 8° (A. III/6555)
- HOERNING, KARL H. : *Secondary modernization : Societal changes of newly developing nations. A theoretical essay in comparative sociology*. Denver 1970 University of Denver. 46 S. = Monograph Series in World Affairs. 1969-70 No. 4. 4° (B/6429-4)
- HOFFMANN, DIETER : *Das Weltende in der zeitgenössischen Literatur*. Wiesbaden 1972 Franz Steiner Verlag. 39 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Kl. d. Lit. Jahrg. 1971/72 Nr. 4. 8° (A. III/6663)
- HOFFMANN, WALTER - GÜNTHER WARTENBERG : *Der Bramarbas in der Antiken Komödie*. Berlin 1973 Akademie-Verlag. 172 S. = Abh. Ak. d. Wiss. d. DDR. 4° (B/7152)

- HOLLEAUX, MAURICE : *Rome, la Grece et les monarchies Hellenistiques au III siecle avant J. C. (273-205)*. Paris 1969 E. de Boccard. IV + 386 S. = Bibl. des Ecoles Fr. d'Athenes et de Rome 124. 8° (A. III/7219)
- HORN, RUDOLF : *Hellenistische Bildwerke auf Samos*. Bonn 1972 Rudolf Habelt Verlag. VIII + 240 S. 96 + 27 Pl. = DAI Samos Bd. XII. 4° (B/5761)
- HORST, HERIBERT : *Die Staatsverwaltung der Grosselguen und Horazmsahs. (1038-1231)*. Wiesbaden 1964 Franz Steiner Verlag. VIII + 192 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Veröff. d. Orient. Kommission Band XVIII. 8° (A. III/6584)
- HORST, KARL AUGUST : *Die Reduktion des Begriffs Wirklichkeit in der neueren erzählenden Literatur*. Wiesbaden 1972 Franz Steiner Verlag. 22 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Kl. d. Lit. Jahrg. 1971-72 Nr. 5. 8° (A. III/6663)
- HOTHAM, DAVID : *Türkler. Çev. : Mehmet Ali Kayabal*. İstanbul 1973 Milliyet Yayınları. 275 S. = Milliyet, Genel Kültür Dizisi: 16. 8° (A. III/7898)
- HOURTICQ, LOUIS : *Le Musee du Louvre, Peinture-sculpture-objets d'art*. Corbeil 1928 Imprimerie Crete. 246 S. 8° (A. III/7846)
- HOWELLS, W. W. - H. K. BLEIBTREU : *Hutterite age differences in body measurements*. Cambridge 1970 Peabody Museum. 123 S. = Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University Vol. LVII, No. 2. 4° (B/6531)
- HOYT, EDWING : *National policy and international law : Case studies from American Canal Policy*. Denver 1967 University of Denver. 80 S. = Monograph Series in World Affairs 1966-67 No. 1. 4° (B/6426-1)
- HÖLSCHER, TONIO : *Ideal und Wirklichkeit in den Bildnissen Alexanders des Grossen*. Heidelberg 1971 Carl Winter-Universitätsverlag. 59 S. 12 Pl. = Abh. d. Heidelberger Ak. d. Wiss. Philos.- Hist. Kl. 1971, 2. 8° (A. III/7206)
- HROUDA, BARTHEL : *Vorderasien 1. Mesopotamien, Babylonien Iran und Anatolien*. München 1971 C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. XXIV + 338 S. 122 Pl 2 Hr. = Handbuch der Archäologie. 8° (A. III/7291)
- AL-HUWARİZMİ, ABU GA'FAR MUHAMMED IBN MUSA : *Das kitab şurat al-ard. Yay. : Hans Mızık*. Leipzig 1926 Otto Harassowitz. XXXI + 163 S. 5 Lev. = Bibliothek Arabischer Historiker und Geographen 640. 8° (A. III/5486)
- Huzur güven refah için Cumhuriyetçi Güven Partisi 1973 seçim beyannamesi*. Ankara 1973 Ayyıldız Matbaası. 136 S. 8° (A. III/8076)
- HÜMAİ, CELALUDDİN : *Gazazali-name. 2. bs.* Tehran 1343 Kitabforuşi-i Foruği. 584 S. 8° (A. III/7602)
- HÜSEYİNZADE, A : *K. Etimologii Toponima Bilazari*. Sovetskaya Tyurkologiya 5 (1972)'den ayrı bs. S. 58-63. 8° (B/6758)
- HÜSEYİNZADE, A : *Etimologii Toponima Kuşçu*. Sovetskaya Tyurkologiya 6, (1971)'den ayrı bs. S. 89-95. 8° (A. III/7902)
- HÜSEYİNZADE, A : *Etnotoponimah apseronskogo poliostrva. Toponinika*. Sovetskaya Tyurkologiya 3, (1973)'den ayrı bs. S. 37-46. 4° (B/7148)
- HÜSEYİNZADE, A : *Ob Etimologii Toponima Kuba*. Sovetskaya Tyurkologiya 2, (1971)'den ayrı bs. S. 119-125. 8° (A. III/7903)
- HÜSEYİNZADE, A : *O Proishojdenii Toponima Baku*. Sovetskaya Tyurkologiya 3, (1970)'den ayrı bs. S. 81-85. 8° (A. III/7901)

- İRMAK, ORD. PROF. DR. SADİ : *Atatürk devrimleri tarihi*. İstanbul 1973 Fatih Yayınevi Matbaası. VII + 256 S. 8° (A. III/7375)
- İBN AL-JAWZİ : *Kitab al-Qussas wa'l-Mudhakkırın*. Yay.: Merlin L. Swartz. Beirut 1971 Dar el-Mashreq. 170 + 264 S. = Recherches Serie I. tome XLVII. 8° (A. III/7177)
- İBN AL-NEDİM, MUHAMMED İBN İSHAK : *El-Fihrist li'ibn an-Nedim. Kitab al-Fihrist. Haz.: Gustav Flügel. Yay.: Johannes Roediger - August Mueller. 2 Cilt birarada*. Beyrut 1966 Mektebetu'l Hayyat. XXII + 43 + 36 + VIII + 278 S. 4° (B/6759)
- İBN GABİROL, SOLOMON : *The kingly crown. Çev. Giriş ve Notlar: Bernard Lewis*. London 1961 Anchor Press. 92 S. 8° (A. III/7313)
- İBN HACER AL-ASKALANİ, AHMED B. ALİ : *Tabstru'l-munebbih bi'tahriri'l-muştebih. 2 Cilt. Yay.: Ali M. El-Becavi - M. Aliyyen-Neccar*. Mısır 1965 Daru'l-Mısıryye'tül-li-t-telif ve't Terceme. 822 S. 4° (B/6456)
- İBN HALDUN : *Discours sur l'Histoire Universelle (al-Mugaddima)*. Çev., Önsöz ve Not: Vincent Monteil. 3 cilt. Beyrouth 1967 Commission Internationale pour la Traduction des Chefs-d'Oevre. 8° (A. III/6906)
- İBN HALLİKAN : *Ibn Khallikan's biographical dictionary. Çev.: Mac Guckin de Slane. 4 Cilt*. New York 1961 Johnson Reprint Corporation. 4° (B/6818)
- İBN HAZMUZ ZÂHİRİ : *Mu'cemi Fıkh. 2 Cilt. Şam 1966 Camiatu Dımışk Külliyyetü's-şeria*. 8° (A. III/5485)
- İBN SİNA : *Ibn Sina fı İthbât al-Nubuwwât (Proof of prophecies)*. Yay. Giriş ve Notlar: Michael Marmura. Beirut 1968 Dar An-Nahar. XX + 80 S. = Philosophical Texts and Studies 11. 4° (B/6764)
- İBN SİNA : *Işârât ve Tenbihât. Yay.: İhsân Yâr-Şâtr*. Tahran 1332 Silsile-i İntişarat-ı Encomen-i Asar-ı Millî. 332 S. 8° (A. III/6578)
- İBN TAGRİBERDİ, EBU'L MEHÂSİN : *Les biographies du Manhal Safi*. Yay. Gaston Wiet. Caire 1932 Imprimerie de l'Institut Français. XV + 480 S. = Memoires a l'Institut d'Egypte XIX. 4° (B/6565)
- İBN TAGRİBERDİ, EBU'L-MEHÂSİN : *Hawâdith ad-duhûr fimmadâ'l-ayyâm wash-shuhûr*. Yay.: William Popper. 4 Cilt. Berkeley 1930-1942. = U. C. P. in Semitic Philology vol. VIII. 8° (A. III/6551)
- İBN TULUN, ŞEMŞEDDİN MUHAMMED : *The chronicle of Ibn Tulun. Mufakahat-ul Khillan fı Hawâdith-iz-zaman*. Yay.: Muhammed Mustafa. Cairo 1962 12 + 390 S. 4° (B/6329)
- İBNU'L-FUVATİ : *Telhisu Mecmai'l-adabi fı Mu'cemi'l-elkab. 3 Cilt*. Dımışk 1962 Dairetü'l-Sikafeti'l-İrsadil-Kavmi. 8° (A. III/7150)
- İBNU'T-TIKTAKA, MUHAMMED B. ALİ TABATABA : *El-Fahriyyü fı'l-adabi's-sultaniyye ve'd-duveli'l-Islamiyye. Al-Fahri, histoire du khalifat et du vizirat*. Yay.: Hartwig Derenbourg. Paris 1895. 497 + 50 S. 8° (A. III/6525)
- İBRAHİM AŞKİ : *Fuzulî hakkında bir iki söz*. İstanbul 1338 Ali Şükrü Matbaası. 47 S. 8° (A. III/7766)
- İĞDEMİR, ULUÇ : *Biga ayaklanması ve Anzavur olayları. (Günlük anılar)*. Ankara 1937 T.T.K. Basimevi. X + 116 S. 4 Fotokopi. = Türk Tarih Kurumu Yay. XVI. Seri-Sa. 17. 8° (A. III/7310)

- İÇDEMİR, ULUĞ : *Cumhuriyetin 50. yılında Türk Tarih Kurumu*. Ankara 1973 T.T.K. Basımevi. VIII + 158 S. XLVIII Pl. = T.T.K. Yay. XVI. Seri-Sa. 22. 8° (A. III/7994)
- İkinci Dünya Savaşı Yılları (1939-1946) Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Md.*, VII + 316 S. = Türkiye Dış Politikasında 50 yıl. 8° (A. III/8009)
- İl genel yönetimi. İç-Düzen genel rapor kitabı : 5. 2. Cilt*. Ankara 1972 Gürsoy Matbaası. = İçişleri Bakanlığı-İç-Düzen Yay: 8. 8° (A. III/7528)
- İLERİ, CELAL NURİ : *Harpten sonra Türkleri yükseltelim*. İstanbul 1917 Matbaa-ı Orhaniyye. 112 S. 8° (A. III/6363)
- İLHAN, ATİLLÂ : *Aynanın içindekiler : 1. Bıçağın ucu*. Ankara 1973 Bilgi Yayınevi. 526 S. = Bilgi Yay.: 183. 8° (A. III/7882)
- Illustrationen zu Heinrich Heine* Yay. Horst Bunke - gert Klitzke Leipzig 1972 Deutsche Bücherei. 58 S. 8° (A. III/7033)
- İmadeddin Nesimi, Makaleler mecmuası*. Yay.: M. Guluzade C. Huseynova. Bakı 1973 İlim Neşriyatı. 272 S. 8° (A. III/8040)
- İNAN, ABDÜLKADİR : *Tarihte ve bugün Şamanizm materyaller ve araştırmalar. 2. bs*. Ankara 1972 T.T.K. Basımevi. 233 S. 3 Pl. = T.T.K. Yay. VII. Seri No.-24a. 8° (A. III/7504)
- İNAN, PROF. DR. AFET : *Ellinci yılda tarihten geleceğe*. Ankara 1973 T.T.K. Basımevi. 126 S. 8 Planş. 3 Plan. = İş Bankası Kültür Yay. Atatürk Dizisi: 20. 8° (A. III/7787)
- İNAN, PROF. DR. A. AFET : *Mimar Koca Sinan. 2. bs*. Ankara 1968 Ayyıldız Matbaası. 88 S. XLIII Pl. = Emlâk Kredi Bankası Neşriyatı No. 3. 8° (A. III/6607)
- İNAN, M. AKİF : *Edebiyat ve medeniyet üzerine*. Ankara 1972 Şark Matbaası. 101 S. = Edebiyat Dergisi Yay. 2. 8° (A. III/7330)
- İNAN, DR. ALİ NAİM : *Borçlar hukuku. Genel hükümler. I. Cilt*. Ankara 1971 LVI + 358 S. = A. Üniv. Hukuk Fak. Yay. No. 296. 8° (A. III/6647)
- Inde 1970*. Imp. Lang Grandemange. 163 S. 8° (A. III/6042)
- Informacion general de las actividades del Instituto nacional de antropologia e historia durante el ano de 1961*. Instituto Nacional de Antropologia e historia XIV, 43 (1961)'-den ayrı bs. S. 11-32. 4° (B/7075)
- Informationsgesteuerte Synthese informational directed synthesis*. Wiesbaden 1971 Franz Steiner Verlag. 44 S. 6 Rs. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Math. Naturwiss. Kl. Karl-August-Forster-Lectures 1-5 (1971). 8° (A. III/6664)
- İnönü ve Ecevit iş barış ve demokrasi mücadelesi*. Ankara 1969 Ulusal Basımevi. 52 S. 8° (A. III/6027)
- Inscriptions from the Athenian Agora*. New Jersey 1966 American School of Classical Studies at Athens. 32 S. = Excavations of the Athenian Agora Picture Book No. 10. 8° (A. III/7171)
- INSTINSKY, HANS ULRICH : *Der spätrömische Silberschatzfund von Kaiseraugst*. Wiesbaden 1971 Franz Steiner Verlag. 18 S. 3 Pl. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1971. Nr. 5. 8° (A. III/5863)
- Institute of Central and West Asian Studies. Constitution*. Karachi University of Karachi. 13 S. 8° (A. III/8021)

- International Petroleum Encyclopedia* 1971. Oklahoma 1970 Petroleum Publishing Co. 367 S. 4° (B/6756)
- The Invasion of India by Alexander the Great. As described by Arrian Q. Curtius, Diodoros Plutarch and Justin. Yay. : J. W. M' Crindle.* New York 1972 (1896'nın tekrarı bs.) Ams Press. XXXIX + 432 S. 2 Hr. 8° (A. III/7699)
- IONESCO, GRIGORE : *Histoire de l'architecture en Roumanie. De la prehistoire a nos jours.* Bucarest 1972 Editions de l'Academie de la Republique Socialiste de Roumanie. 589 S. 3 Hr. = Bibl. Hist. Romaniae Monographies-XI. 8° (A. III/7514)
- IORGA, N : *Notes et extraits pour servir l'histoire des Croisades au XVe siecle. 4. 5. 6. Seri birarada.* Bucarest 1915 Edition de l'Academie Roumaine. 8° (A. III/6442)
- İPŞİROĞLU, M. Ş : *İslâm'da resim. Yasağı ve sonuçları.* İstanbul 1971 Doğan Kardeş Matbaası. 168 S. = İş Bankası Kültür Yay. 137. 4° (B/7086)
- İran 2500 yaşında. (Hatıra Kitabı)* Ankara 1972 Ajans Türk Matbaası. 96 S. 8° (A. III/7935)
- İslâmi hareket ve Türkes. İftiralara cevaplar.* Ankara (1973) Sıralar Matbaası. 16 S. 8° (A. III/8060)
- ISLER, HANS PETER : *Acheloos. Eine Monographie.* Bern 1970 Francke Verlag. 206 S. XXIII Pl. = Schriften der Schweizerischen Geisteswissenschaftlichen Gesellschaft. 8° (A. III/7295)
- ISLER-KERENYI, CORNELIA : *Nike. Der Typus der Laufenden Flügelfrau in Archaischer Zeit.* Erlenbach 1969 Eugen Rentsch Verlag. 145 S. 16 Pl. 8° (A. III/7461)
- İSMAIL FENNİ : *Maddiyin mezhebinin izmihlâli.* İstanbul 1928 Orhaniye Matbaası. 724 S. 8° (A. III/6856)
- İstanbul Bilimsel ve Teknik süreli yayınlar toplu kataloğu 1971.* Ankara 1972 T.B.T.A.K. Matbaası. IX + 374 S. = TÜRDOK Yay. : No. 8. 8° (A. III/7551)
- İŞERİ, DR. AHMET : *Medeni kanun ve 3512 sayılı cemiyetler kanunu ile karşılaştırmalı olarak 1630 sayılı dernekler kanunu ve dernekler yönetmeliği.* Ankara 1973 Üniversite Basımevi. X + 702 S. = A. Ü. Hukuk Fak. Yay. No. 331. 8° (A. III/8215)
- IVANOV, S : *Nikolay Federoviç Katanov.* Moskova 1973 Izdat. Nauka. 116 S. 8° (A. III/7669)
- IVES, HERBERT E. : *The Venetian gold ducat and its imitations. Yay. : Philip Grierson.* New York 1954 The American Numismatic Society. VIII + 37 S. XVI Pl. = Numismatic Notes and Monographs No. 128. 8° (A. III/6316)
- İzmir il yulığı 1967.* Bornova 1969 Ege Üniversitesi Matbaası. XV + 636 S. 23 Hr. 35 Lev. 20 Grafik. 4° (B/7064)
- İZZEDDİN, DR. YUSUF : *Mahtutatun Arabiyye. Arabic manuscripts in the National Library of Sofia.* Bagdad 1968. Matbaat'ue-mecmei'l-ilmiiyyi'l-Irakî. 167 S. 8° (A. III/6558)
- JACOBSTHAL, PAUL : *Early Celtic art. 2 Cilt.* Oxford 1969 Clarendon Press. 4° (B/6978)
- JÄSCHKE, GOTTHARD : *Yeni Türkiye'de İslâmlık. Çev. : Hayrullah Örs.* Ankara 1972 Bilgi Yayınevi. 168 S. = Bilgi Yayınları Özel Dizi: 10. 8° (A. III/6980)
- JALABERT, LOUIS - RENE MOUTERDE : *Inscriptions Grecques et Latines de la Syrie. I. Cilt. Commagene et Cyrresthique.* Paris 1929 Librairie Orientaliste Paul Geuthner. 135 S. = Bibliothéque Archeologique et Historique Tome. XII. 4° (B/7010)

- JARRY, JACQUES : *Heresies et factions dans l'Empire Byzantin du IVe au VIIe siecle*. Caire 1968 Imprimerie de l'Institut Français d'Archeologie Orientale. XXI + 598 S. 1 Hr. = *Recherches d'Archeologie, de Philologie et d'Histoire* T. XIV. 8° (A. III/7178)
- JEFFERY, L. H. : *The Local Scripts of Archaic Greece*. Oxford 1961 Clarendon Press. XX + 416 S. 75 Pl. 4° (B/6819)
- JELAVICH, BARBARA : *The Ottoman Empire, the great powers, and the strait question 1870-1887*. London 1973 Indiana University Press. XI + 209 S. 8° (A. III/8006)
- JELTYAKOV, A. D. : *Peçat v Obşgestvenno-politiçeskoj i kulturnoj jizni Turtsii (1729-1908-godi)*. Moskova 1972 Izdat Nauka. 319 S. 8° (A. III/7118)
- JEPPESEN, KRISTIAN - JAN ZAHLE : *The site of the Mausoleum at Halicarnassus reexcavated*. AJA 77 (1973)'den ayrı bs. S. 336-338 1 Pl. 8° (A. III/7975)
- JEQUIER, GUSTAVE : *Les temples Memphites et Thebains des origines a la XVIIIe dynastie. L'architecture et la decoration dans l'ancienne Egypte*. Paris 1920 Editions Albert Morance. 15 S. 80 Pl. 2° (C/522)
- JOHANSEN, FLEMMING : *Reliefs en Bronze d'Etrurie. Çev.: Ghani Merad*. Copenhagen 1971 Glyptothèque Ny Carlsberg. 167 S. LXVII Pl. 4° (B/6968)
- JONES, J. R. : *Analytical index to the Journal International d'Archeologie Numismatique*. New York 1967 American Numismatic Society. 49 S. = *Numismatic Literature Supplement No. I*. 8° (A. III/6327)
- JUCKER, INES : *Aus der Antikensammlung des Bernischen Historischen Museums*. Bern 1970 Francke Verlag. 116 S. 64 Pl. 8° (A. III/7451)
- KÄHLER, HEINZ : *Die Augustusstatue von Primaporta*. Köln 1959 Verlag M. Dumont Schauberg. 36 S. 32 Pl. = *Monumenta Artis Romanae* 1. 4° (B/6857)
- KÄHLER, HEINZ : *Der Fries vom Reiterdenkmal des Aemilius Paullus in Delphi*. Berlin 1965 Verlag Gebr. Mann. 41 S. 27 Pl. = *Monumenta Artis Romanae* V. 4° (B/6859)
- KÄHLER, HEINZ : *Das Fuenfsaeulendenkmal fuer die Tatrarchen auf dem forum Romanum*. Köln 1964 Verlag M. Dumont Schauberg. 59 S. 24 Pl. = *Monumenta Artis Romanae* III. 4° (B/6858)
- KÄHLER, HEINZ : *Der grosse Fries von Pergamon*. Berlin 1948 Gebr. Mann Verlag. 202 S. 71 S. 4° (B/6851)
- KÄHLER, HEINZ : *Seethiasos und Censur. Die Reliefs aus dem Palazzo Santa Croce in Rom*. Berlin 1966 Verlag Gebr. Mann. 41 S., 24 Pl. = *Monumenta Artis Romanae* VI. 4° (B/6880)
- KALDY-NAGY, J. : *The administration of the Şanjaq registrations in Hungary*. Acta Orient. Hung. XXI, 2 (1968)'den ayrı bs. S. 181-223. 8° (A. III/5225)
- KALDY-NAGY, GY. : *Lajos Fekete (1891-1969)*. Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae 20, (1970)'den ayrı bs. S. 407-410. 8° (A. III/5272)
- KALEŞİ, DR. HASAN - İSMAİL EREN : *Cetrnaest Turkish Feriana Manastira Decana*. S. 305-344. 8° (A. III/6292)
- KALEŞİ, DR. HASAN : *Koj e graditel i koga e izgraden Kurşumlian vo Skopje*. Glasnik Revue 3, (1971)'den ayrı bs. S. 189-201 8° (A. III/7548)

- KALESİ, DR. HASAN : *Najstariji vakufski dokumenti u Jugoslaviji na Arapskom jeziku*. Pristina 1972. 356 S. = Zajednica Naucnih Ustanova Kasova Studije Knjiga 23. 8° (A. III/6740)
- KALICZ, NANDOR : *Einige Probleme der Lengyel-kultur in Ungarn*, Studijne Zvesti 17, (1969)'dan ayrı bs. S. 177-205. 8° (A. III/5191)
- KALKAŞANDİ, AHMED B. ABDULLAH : *Measiri'l-inafe fi Mealimi'l-Hilafe*. Yay. : Abdussettar Ahmed Ferrac. 3 Cilt. Kuveyt 1964 El-tirâsetül'l-Arabiyye. = The Arab Heritage 11, 12, 13. 8° (A. III/6418)
- Kalkınan Türkiye'nin Ticari, İktisadi-Zirâi, küçük Sanayi, Kredi Müesseseleri, İç Piyasa istikrarı Plân ve emek organizasyonu hakkında partimizin özet görüşleri*. Ankara Medeniyet Matbaası. 16 S. = Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Yay. No. 1. 8° (A. III/8056)
- Kalkınma plânı üçüncü beş yıl (1973-1977) özet*. Ankara 1972 Doğuş Matbaası. V + 224 S. 8° (A. III/8030)
- KAMMENHUBER, ANNALIES : *Hippologia Hethitica*. Wiesbaden 1961 Otto Harrassowitz. VIII + 375 S. 8° (A. III/7730)
- KANSU, CEYHUN ATUF : *Atatürk ve Kurtuluş Savaşı*. 2. bs. İstanbul 1972 Dilek Matbaası. 1972 S. = Varlık Yay. Faydalı Kitaplar: 98. 8° (A. III/6945)
- KANSU, CEYHUN ATUF : *Cumhuriyet ağacı*. Ankara 1973 İş Matbaası. 60 S. = T.D.K. Yay. : 376. 8° (A. III/7813)
- KANSU, CEYHUN ATUF : *Cumhuriyet bayrağı altında. Yaşam-öykümde devrim*. İstanbul 1973 Gençlik Basımevi. 284 S. = Varlık Yay. Faydalı Kitaplar: 139. 8° (A. III/7883)
- KANSU, DR. ŞEVKET AZİZ - SENİHA HÜSNÜ (TUNAKAN) : *Contribution sur la signification morphologique des caracteres descriptifs du crane*. Revue Turque d'Anthropologie 15-16 (1934)'den ayrı bs. S. 82-88. 4° (B/7076)
- KANSU, DR. ŞEVKET AZİZ : *Deuxieme contribution a l'etude craniologique des Etis (Hittites)*. Revue Turque d'Anthropologie 15-16 (1934)'den ayrı bs. S. 105-110. 4° (B/7076)
- KANSU, DR. ŞEVKET AZİZ : - SENİHA HÜSNÜ (TUNAKAN) *Kafanın tavsifi karakterleri ve morfologisi arasındaki rabutalar hakkında bir tetkik*. Revue Turque d'Anthropologie 15-16 (1934)'den ayrı bs. S. 70-79. 4° (B/7076)
- KANSU, ŞEVKET AZİZ : *Türk Antropoloji Enstitüsü tarihçesi. (Historique de l'Institut Turc d'Anthropologie)*. İstanbul 1940 Maarif Matbaası. VI + 52 S. 3 Pl. 8° (A. III/7553)
- KANSU, ORD. PROF. DR. ŞEVKET AZİZ : *Türk Tarih Kurumu Başkanı açış konuşması*. Atatürk Konferansları IV, (1970)'den ayrı bs. 1 S. 8° (A. III/7403)
- KAPPERT, PETRA - BARBARA KELLNER - HEIDRUN WURM : *Dissertationen zur Geschichte und Kultur des Osmanischen Reiches, angenommen an Deutschen Osterreichischen und Schweizerischen Universitäten seit 1945*. Der Islam 49, 1 (1972)'den ayrı bs. S. 109-119. 8° (A. III/7016)
- KARA, D : *Knigi Mongolskih Koçevnikov*. Moskova 1972 Izdat: Nauka. 194 S. 26 Pl 8° (A. III/7518)
- KARAHİSARİ, ŞEYH ABDURRAHİM : *Tercüme-i Kaside-i Bürde*. Yay. : Prof İsmail Hikmet Ertaylan. İstanbul 1960 Edebiyat Fakültesi Matbaası. 16 S. = İ. Ü. E. F. Yay. : No. 858. 8° (A. III/5611)

- KARAGÖZ, SADIK : *Atatürk Manisa'da*. Manisa 1969 Gediz Matbaası. 67 S. 8° (A. III/7906)
- AL-KARŞI, ABDÜLKADİR B. MUHAMMED : *Al-Cevahir am-mudia fi tabakat al-Hanafiyye. 2 Cild*. Haydarabad 1332 Dairetu'l-Maarifu Nizamiyye. 8° (A. III/6413)
- KARTEKİN, ENVER : *Devrim tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti rejimi*. İstanbul 1973 Sümer Matbaası. 336 S. 8° (A. III/7795)
- KASIMU'L-KAYSI : *Tarihu't-tefsir*. Irak 1966 Matbaatu'l-mecma'i'l-İlmiyyi'l-Irakî. 179 S. 8° (A. III/5643)
- KASTELIC, JOZE : *Situlenkunst. Meisterschöpfungen Prähistorischer Bronzezeit. Mit Beiträgen von Karl Kromer - Guide A. Mansuelli*. Wien 1964 Schrollverlag. XXXIV S. 80 Pl. 4° (B/6977)
- KAŞANI, EBU'L-KASIM ABDULLAH : *Arâyisu'l-cevâhir ve Nefayisul-etâyib*. Yay.: İrec Afşar. Tahran 1345 İntişarat-ı Encümen-i Asar-ı Millî. 405 S. 8° (A. III/6427)
- KAYDU, EKREM : *Die Institution des Scheyh-ül-Islamat im Osmanischen Staat*. 1971. IV + 154 S. 8° (A. III/7348)
- KAYMAZ, DOĞ. DR. NEJAT : *Malazgirt savaşı ile Anadolu'nun fethi ve Türkleşmesine dair*. Malazgirt Armağanı'ndan ayrı bs. S. 259-268. 8° (A. III/7360)
- KAZANCIGİL, DOĞ. DR. AYKUT - DR. VURAL SOLOK : *Türk Tıp ve Tabii İlimler tarihi bibliyografyası. Tıp - eczacılık - diş hekimliği - veterinerlik - biyoloji. 1923-1973*. İstanbul 1973 Kâğıt ve Basım İşleri. XIII + 169 S. 8° (A. III/7712)
- KENSDALE, W. E. N : *A catalogue of the Arabic Manuscripts preserved in the University Library, Ibadan, Nigeria*. Ibadan 1955 University Press. 38 S. 8° (A. III/7632)
- KERKUŞ HİLLİ, YUSUF : *Tarihu'l-Hille. 2 Cilt*. Necef 1965 Matbaatü'l-Hayderiyye. 8° (A. III/7147)
- KERSE, DR. AHMET : *Türkiyede 1961 anayasasına göre Cumhurbaşkanı*. İstanbul 1973 Sümer Matbaası. XV + 232 S. 8° (A. III/7570)
- KINAL, PROF. DR. FÜRÜZAN : *Hitit devletleri için kuzey Suriye'nin önemi*. Atatürk Konferansları IV, (1970)'den ayrı bs. S. 3-13. 8° (A. III/7404)
41. *İzmir Enternasyonal Fuarı 1972. İktisadi Yürüyüş*. 33, 514 (1972). 121 S. 4° (B/7039)
- KIRZIOĞLU M. FAHRETTİN : *Dede-Korkut Oğuznâmeleri ışığında Karapapaklar Borçalı-Kazak Uruğu'nun Kür-Aras boylarındaki 1800 yılına bir bakış*. Erzurum 1972 Atatürk Üniversitesi Basımevi. 32 S. = Türkocağı Erzurum Şubesi Yay. I. 8° (A. III/6236)
- KIRZIOĞLU M. FAHRETTİN : *Kars'ın "Kırkyıllık Karagünler"den (1878-1918) kurtuluşu hatırası 25 Nisan 1950*. Doğu Kars Halkevi dergisi özel sayısı. Kars İl Basımevi. 18 S. 4° (B/7142)
- KIRZIOĞLU, M. FAHRETTİN : *Kuruluşu'nun 150. yıldönümünde Kanada Karsı'na Türkiye Karsı ve Atatürk Üniversitesi'nden armağan (10 Temmuz 1972)*. Erzurum 1972 Atatürk Üniversitesi Basımevi. 32 S. 8° (A. III/6719)
- KIRZIOĞLU, M. FAHRETTİN : *"Lehce-i Erzurum" yazmasındaki halk sözleri*. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1962'den ayrı bs. S. 195-244. 8° (A. III/6375)
- KITSIKIŞ, DIMITRİ : *Information et decision: la Grece face a l'invasion Allemande dans les Balkans (13 decembre 1940-6 avril 1941)*. Colloque International sur la Guerre en Mediterranee (1939-1945)'den ayrı bs. 29 S. 8° (A. III/7028)

- KIRSTEN, PROF. DR. ERNST : *Nordafrikanische Stadtbilder. Antike und Mittelalter in Libyen und Tunesien*. Heidelberg 1966 Carl Winter. 107 S. 8° (A. III/7221)
- Kitabu Gazavati Aruc ve Hayreddin*. Yay. : Nureddin Abdulkadir. Cezayir 1934 Mektebetü'l Edebiyye. 11 + 36 + 128 S. 8° (A.III/7635)
- KITCHEN, K. A. : *Suppiliuma and the Amarna Pharaohs*. Liverpool 1962 University Press. IX + 62 S. 8° (A.III/7753)
- KITSIKIS, DIMITRI : *Le role des experts a la conference de la paix de 1919. Gestation d'une technocratie en politique internationale*. Canada 1972 Editions de l'Universite d'Ottawa. X + 227 S. = Cahiers d'Histoire de l'Universite d'Ottawa No 4. 8° (A.III/7003)
- KLEINE, JÜRGEN : *Untersuchungen zur Chronologie der attischen Kunst von Peisistratos bis Themistokles*. Tübingen 1973 Verlag Ernst Wasmuth. 157 S. = Istanbul Mitteilungen Beiheft: 8. 4° (B/7175)
- KLEINER, GERHARD : *Alt-Milet*. Wiesbaden 1966 Franz Steiner Verlag. 26 S. XXII Pl. = Sitzungsbd. Wiss. Gesellsch. an d. J. U. Goethe, Universität Frankfurt am Main, Band 4 Jahrg. 1965 Nr. 1. 8° (A.III/7466)
- KLEINER, GERHARD - WOLFGANG MÜLLER-WIENER : *Die Grabung in Milet im Herbst 1959*. Istanbul Mitteilungen 22, (1972)'den ayrı bs. S. 45-92 Pl. 10-28 7 Plan. 4° (B/7156)
- KLEINER, GERHARD : *Die Ruinen von Milet*. Berlin 1968 Walter de Gruyter. X + 164 S. 1 Pl. 1 Plan. = D. A. I. Abt. Istanbul. 8° (A. III/7457)
- KLEINER, GERHARD : *Stand der Erforschung von Alt-Milet*. Istanbul Mitteilungen 19/20, 1969/1970'den ayrı bs. S. 113-123 3 Pl. 8° (B/6412)
- KLEMENČIČ, MARIJA : *Biblioteka in Publikacije Slovenske Akademije Znanosti in Umetnosti V Letih 1952-1971*. Ljubljana 1973. 299 S. = Slovenska Ak. Znanosti in Umetnosti Ac. Scientiarum et Artium Slovenica Bibl. 4. 8° (A.III/8020)
- KNIBBE, DIETER : *Neue Inschriften aus Ephesos II, III*. Jahreshften des Österreichischen Archäologischen Institutes Band IL'den ayrı bs. 87 S. 4° (B/7071)
- KOBILAROV-GÖTZE, GUDRUN : *Die deutschen Lehnwörter der ungarischen Gemeinsprache*. Wiesbaden 1972 Otto Harrassowitz. 571 S. = Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica 8° (A.III/7326)
- Kocaeli il yllığı 1967*. Istanbul 1970 Doğan Kardeş Matbaası. XII + 335 S. 15 Pl. 16 Lev. 16 Hr. 4° (B/7055)
- KOCAGÖZ, SAMİM : *Izmir'in içinde*. Istanbul 1973 Sinan Yayınları 430 S. 8° (A.III/7793)
- KOCATÜRK, DR. UTKAN : *Atatürk ve Türk devrimi kronolojisi 1918-1938*. Ankara 1973 Üniversite Basımevi. XIX + 438 S. = Türk İnkilâp Tarihi Enst. Yay. 8° (A.III/7645)
- KOÇ, M. ŞÜKRÜ : *Eğitimde emperyalizm ve yabancılaşma*. Ankara 1970 Güven Matbaası. 202 S. 8° (A.III/7578)
- KOÇ, VEHBİ : *Hayat hikâyesi*. Istanbul 1973 Apa Ofset Basımevi. 191 S. 3 Pl. 8° (A.III/8087)
- KONONOV, A. N. : *İstoriya İzuçeniya Tyurkskih Yazıkov ve Rossii*. Leningrad 1972 Izdat. Nauka. 272 S. 8° (A.III/7047)

- KONUKÇU, DR. ENVER : *Hindistan'da devlet kuran Altaylı kabilelerden Huna'lar*. 5 Yaprak. 8° (A. III/7974)
- KORAN KERİM. *Yay: Hasan Hamidulla*. Helsinki 1969. 10 + 551 S. 8° (A. III/7344)
- KORTEPETER, CARL MAX : *Ottoman imperialism during the reformation: Europe and the Caucasus*. New York 1972 University Press. XIX + 278 S. = New York Univ. Studies in Near Eastern Civilization 5. 8° (A. III/7000)
- KOSEGARTEN, JOHN GODFREY LEWIS : *The poems of the Huzailis*. London 1854 Oriental Translation Fund. VIII + 295 S. 4° (B/6514)
- KOŞAY, HÂMİT : *La culture Aras-Karaz dans la region de l'Euphrate moyen et l'expansion de cette culture*. Studia Balcanica (1971)'den ayrı bs. S. 149-151. 8° (A. III/5541)
- KOŞAY, HAMİT : *Excavations at Sakıol*. Bollettino del Centro Camuno di Studi Preistorici. Vol. VI (1971)'den ayrı bs. S. 109-112. 8° (A. III/6291)
- KOVATS, VALERIA : *Szigetvári törteneti nephagyományok 11-111. Historische Überlieferung von Szigetvár*. Janus Pannonius Müzeum. (1962)'den aynı bs. S. 249-285. 4° (B/6414)
- KOVATS, VALERIA : *Sziget varanak kutatás története'hez*. Zur Forschungsgeschichte der Festung Sziget. Janus Pannonius Muzeum (1966)'dan ayrı bs. S. 207-255. 4° (B/6413)
- KÖKSAL, DR. AYDOĞAN : *Bafra ovasının coğrafya etüdü*. Ankara 1972 Üniversite Basımevi. 119 18 Lev. = AÜDTCF Yay.: No. 220. 8° (A. III/7962)
- KÖKSAL, BİLGE ALOBA - A. RÂSİH İLKİN : *Türkiye'de İktisadi Politikanın gelişimi (1923-1973)*. İstanbul 1973 Binbirdirek Matbaası. 164 S. = Yapı Kredi Bankası 50. yıl yayınları. 8° (A. III/8011)
- KÖKTEN, PROF. DR. İ. KILIÇ : *Keban Baraj Gölü çevresinde taş devri buluntuları*. Atatürk Konferansları IV, (1970)'den ayrı bs. S. 125-131 17 Pl. 8° (A. III/7406)
- KÖPRÜLÜ, PROF. DR. M. FUAD : *Influence du Chamanisme Turco-Mongol, sur les Ordes mystiques Musulmans*. İstanbul 1929 Zellitch Freres. 19 S. = İstanbul Darülfünunu Türkiyat Enstitüsü Muhtıraları, I. 8° (A. III/5612)
- Köyler: İç-düzen genel rapor kitap: 7*. Ankara 1972 Gürsoy Matbaası. XXXI + 208 S. = İçişleri Bakanlığı - İç - Düzen Yay: 10. 8° (A. III/7530)
- KRAIKER, WILHELM : *Aigina. Die Vasen des 10. bis 7. Jahrhunderts v. Chr.* Berlin 1951 Verlag Gebr. Mann. 94 S. 52 Pl. 4° (B/6933)
- KRAIKER, WILHELM : *Funde in Athen. Die Entdeckung der griechischen Kunst*. Frankfurt 1971 Musterschmidt. 180 S. 13 Pl. 8° (A. III/7285)
- KRAIKER, WILHELM : *Die Malerei der Griechen*. Stuttgart 1958 W. Kohlhammer Verlag. 166 S. 76 Pl. 4° (B/6783)
- KRAUS, F. R. : *Könige, die in Zelten wohnten. Betrachtungen über den Kern der assyrischen Königsliste*. Amsterdam 1965 N. V. Noord-Hollandsche Uitgevers Matschappij. 22 S. 1 Lev. = Mededelingen der Koninklijke Nederlandse Ak. van Wetenschappen Afd. Letterkunde Nieuwe Reeks-Deel 28-No. 2. 8° (A.III/7743)
- KRAUS, F. R. : *Sumerer und Akkader ein Problem der Altmesopotamischen Geschichte*. Amsterdam 1970 Nort-Holland Publishing Company. 99 S. 1 Lev. = Mededelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen Afd. Letterkunde Nieuwe Reeks-Dell 33-No. 8. 8° (A. III/7733)

- KRAUS, F. R : *Vom Mesopotamischen Menschen der Altbabylonischen Zeit und seiner Welt*. Amsterdam 1973 North-Holland Publishing Company. 149 S. = Mededelingen der Koninklijke Nederlandse Ak.van Wetenschappen Afd. Letterkunde, Nieuwe Reeks-Deel 36-No. 6. 8° (A. III/8263)
- KRAUS, THEODOR : *Hekate. Studien zu Wesen und Bild der Göttin in Kleinasien und Griechenland*. Heidelberg 1960 Carl Winter Universitätsverlag. 192 S. 24 Pl = Heidelberger Kunstgesch. Abh. Band 5. 8° (A. III/7281)
- KRAUS, THEODOR : *Das Römische Weltreich*. Berlin 1967 Propylaen Verlag. 336 S. 416 Pl. = Propylaen Kunstgeschichte Bd. 2. 4° (B/7005)
- KRAUSE, DR. JOHANN HEINRICH : *Die Gymnastik und Agonistik der Hellenen aus den Schrift- und Bildwerken des Alterthums. 1. Teil: Manfred Lammer. 2. Teil: birarada*. Wiesbaden (1841 bs. tekrar bs.) 1971 Dr. Martin Sandig HG. 8° (A. III/7216)
- KREFTER, FRIEDRICH : *Persopolis Rekonstruktionen*. Berlin 1971 Gebr. Mann Verlag. 125 S. 3 Pl. 36 Plan. = Teheraner Forschungen. Band 3. 4° (B/7002)
- KRYMU, HADZY MEHMED SENAI : *Historia chana islam gereja III*. Warszawa 1971 Panstwowe Wydawnictwo Naukowe. 202 + 71 S. 8° (A. III/6036)
- KUBALI, PROF. DR. HÜSEYİN NAIL : *Türk devrim tarihi dersleri. I. Cilt*. İstanbul 1973 Kutulmuş Matbaası. X + 174 S. 8° (A. III/7490)
- KUBAN, DOĞAN : *Atatürkçülük üzerinde yorumlar ve çağdaş katılma sorunu*. Atatürk Konferansları IV, (1970)'den ayrı bs. S. 169-192. 8° (A. III/7396)
- KUBAN, DOĞAN : *Ortaçağ Anadolu-Türk sanatı kavramı üzerine*. Malazgirt armağanı (1972)'den ayrı bs. S. 103-117. 8° (A. III/7384)
- KUBBEL, L. E. - V. V. MATVEEV : *Arabskie istoçniki VII-X-vekok. Poetnografii i istorii Naradov Afriki Tujnee Saharı*. Moskova 1960 Izdat. Akademiya Nauk SSSR. 400 S. 4° (B/6727)
- KUDRET, CEVDET : *Ortaoyunu*. Ankara 1973 T.T.K. Basımevi, 451 S. = İş Bankası Kültür Yay.: 128. 8° (A. III/7718)
- Kudretli, Müreffeh ve Büyük Türkiye için M.H.P. Programı*. Ankara 1973 Emel Matbaası. 53 S. 8° (A. III/8052)
- KUKAHN, ERICH : *Anthropoide Sarkophage in Beyrouth und die Geschichte dieser sidonischen Sarkophagkunst*. Berlin 1955 Verlag Gebr. Mann. 99 S. 8 + 48 Pl. 8° (A. III/7450)
- KULISCHER, JOSEF : *Allgemeine Wirtschaftsgeschichte des Mittelalters und der Neuzeit. 2. Cilt*. München 1958 R. Oldenbourg. 8° (A. III/6267)
- Kunst der Welt 1972*. Baden 1972 Holla Verlag. 27 S. 8° (A. III/6212)
- KUPPER, JEAN-ROBERT : *Les nomades en Mesopotamie au temps des rois de Mari*. Paris Lettres de l'Universite de Liege - Fasc. CXLII. 8° (A. III/7754)
- KURAN, PROF. DR. APTULLAH : *Anadolu'da ahşap sütunlu selçuklu mimarisi*. Malazgirt Armağanı (1972)'den ayrı bs. S. 179-186 3 Pl. 8° (A. III/7385)
- KURAN, ERCÜMEND : *Küçük Said Paşa (1840-1914) as a Turkish Modernist*. Int. J. Middle East Stud. 1. S. 124-132. 8° (A. III/5177)
- Kur'anı Kerim ve türkçe anlamı (Meâl)* Ankara 1973 Ajans-Türk Matbaası. XXXII + 604 S. 2 Pl. = Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.: 90. 8° (A. III/7860)

- KURAT, PROF. DR. AKDES: *XIV-XVIII. yüzyıllarda Karadeniz kuzeyindeki türk kavimleri ve devletleri*. Ankara 1972 T.T.K. Basımevi. X + 511 S. 2 Pl. 1 Hr. = A. Ü. D.T.C. Fak. Yay: Sayı: 182. 8° (A. III/7966)
- Kurtuluş savaşımız (1919-1922)*. Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü (1973) XL + 212 S. = Türkiye Dış Politikasında 50 yıl: 1. 8° (A. III/8008)
- KURZ, OTTO : *Folding chairs and Koran stands*. Islamic Art in the Metropolitan Museum of Art (1972)'den ayrı bs. S. 299-314. 4° (B/6707)
- KURZ, OTTO : *Libri cum characteribus ex nulla materia compositis*. Israel Oriental Studies 11, 1972'den ayrı bs. S. 240-247 1 Pl. 8° (A. III/7194)
- KUŞEYRİ : *Terceme-i Risâle-i Kuşeyriyye*. Yay.: *Bedi'uz zamân Furûzanfer*. Tahran 1345 B.T.N.K. 838 + 5 S. = Persian texts series no. 33. 8° (A. III/6572)
- KÜBLER, KARL : *Altattische Malerei*. Tübingen 1950 Verlag Ernst Wasmuth. 84 S. 8° (A. III/7447)
- Küçük istatistik yıllığı 1940-41. 4 Cilt*. Ankara 1942 Hüsniyat Matbaası. XIV + 430 S. = İstatistik U. M. Neşriyat No. 192. 8° (A. III/7838)
- LA BAUME, PETER : *Römisches Kunstgewerbe zwischen Christi Geburt und 400*. Braunschweig 1964 Klinkhardt und Biermann. XI + 330 S. = Bibliothek für Kunst- und Antiquitätenfreunde XVIII. 8° (A. III/7465)
- LAMINGER-PASCHER, GERTRUD : *Index Grammaticus zu den Griechischen Inschriften Kilikiens und Isauriens I*. Wien 1973 Österreichische Akademie der Wissenschaften. 111 S. = Öst. Ak. d. Wiss. Phil.-Hist. Kl. Sitzungs. 284 Bd. 3 Abh. 8° (A. III/7524)
- Lamps from the Athenian Agora*. New Jersey 1963 American School of Classical Studies at Athens. 32 S. = Excavations of the Athenian Agora Picture Book No. 9. 8° (A. III/7170)
- LANG, DAVID M : *Studies in the numismatic history of Georgia in Transcaucasia*. New York 1955 The American Numismatic Society. X + 138 S. XV Pl. 1 Hrt. = Numismatic Notes and Monographs No. 130. 8° (A. III/6317)
- LANGE, KURT - MAX HIRMER : *Agypten. Architektur-Plastik-Malerei in drei Jahrtausenden*. München 1967 Hirmer Verlag. 207 S. 270 Pl. 4° (B/6980)
- LARAN, JEAN : *L'estampe*. Önsöz: *Jean Vallery-Radot*. 2 Cilt. Paris 1959 Presses Universitaires de France. 4° (B/7162)
- Larousse Encyclopedia of Ancient and Medieval history*. Yay.: *Marcel Dunan - John Bowle*. Önsöz: *Arnold Toynbee*. London 1963 Paul Hamlyn. 413 S. 15 Pl. 4° (B/6750)
- Larousse Encyclopedia of Byzantine and Medieval art*. Yay.: *René Huyghe*. Paris 1968 Paul Hamlyn. 15 Pl. 4° (B/6745)
- Larousse Encyclopedia of Modern art*. Yay.: *René Huyghe*. London 1967 Paul Hamlyn. 445 S. 14 Pl. 4° (B/6749)
- Larousse Encyclopedia of Modern history from 1500 to the present day*. Yay.: *Marcel Dunan - John Roberts*. Önsöz: *Hugh Trevor-Roper*. Paris 1964 Paul Hamlyn. 405 S. 12 Pl. 4° (B/6748)
- Larousse Encyclopedia of Prehistoric and Ancient art*. Yay.: *René Huyghe*. London 1957 Paul Hamlyn. 415 S. 12 Pl. 4° (B/6747)

- Larousse Encyclopedia of Renaissance and Baroque art. Art and Mankind. Yay. : René Huyghe.* Paris 1968 Paul Hamlyn. 444 S. 14 Pl. 4° (B/6752)
- LÁSZLÓ, GYULA : *Steppenvölker und Germanen. Kunst der Völkerwanderungszeit.* Wien 1970 Verlag Anton Schroll und Co. 170 S. 8 + 193 Pl. 4° (B/6987)
- LAUDE-CIRTAUTAS, ILSE : *Der Gebrauch der Farbbezeichnungen in den Türkdialekten.* Wiesbaden 1961 Otto Harrassowitz. 137 S. = Ural-Altäische Bibliothek X. 8° (A. III/6171)
- LAWRENCE, A. W : *Later Greek sculpture and its influence on East and West.* New York 1969 (1927 bs. tekrar bs.) Hacker Art Books. XVII + 158 S. 112 Pl. 8° (B/6822)
- LEEMANS, W. F : *The Old-Babylonian merchant business and social position.* Leiden 1950. E. J. Brill. XII + 167 S. = Studia et Documenta Vol. 111. 8° (A. III/ 7732)
- LEGRAIN, LEON : *Terra-Cottas from Nippur.* Philadelphia 1930 University Museum. 52 S. LXXVII Pl. = University of Pensiyania the University Museum Vol. XVI. 4° (B/7046)
- LENCMAN, JA. A : *Die Sklaverei im Mykenischen und Homerischen Griechenland. Çev. : Maria Brauer-Pospelova. Yay. : Herbert Brauer - Joseph Vogt.* Wiesbaden 1966 Franz Steiner Verlag. XI + 331 S. 8° (A. III/7266)
- LEONARD, MARIE RYAN : *Braziers in the Bodrum Museum.* AJA 77 (1973)'den ayrı bs. S. 19-25. 4° (B/6800)
- LEWIS, BERNARD : *Assassins of Syria and Isma'ilis of Persia.* Atti del Con. Int. Sul-tema: La Persia nel Medioevo'dan ayrı bs. S. 573-580. 8° (B/6665)
- LEWIS, BERNARD : *Istanbul and the civilization of the Ottoman Empire.* Norman 1963 University of Oklahoma Press. XIII + 189 S. 8° (A. III/7314)
- LEWIS, BERNARD : *Russia in the Middle East reflections on some historical parallels.* S. 257-263. 8° (A. III/5198)
- LEWIS, BERNARD : *The study of Islam.* Middle Eastern Studies 5. S. 31-41. 8° (A. III/6833)
- LEWY, JULIUS : *Die Keilschrifttexte der Universitätsbibliothek Giessen. Yay. ve Önsöz : Karl Hecker.* Giessen. 1966 Universitätsbibliothek. XIV + 149 S. 51 Pl. = Berichte und Arbeiten aus der Universitätsbibliothek Giessen 9. 8° (A. III/7745)
- LEWY, J : *Tablettes Cappadociennes. 3 Cilt.* Paris 1935/1937 Paul Geuthner. = Textes Cuneiformes XIX-XXI. 4° (B/7048)
- The Library of Enno Littmann. 1875-1958. Giriş. : Prof. Dr. Maria Höfner.* Leiden 1959 E. J. Brill. XXIV + 355 S. 4 Pl. 8° (A. III/7610)
- LIMET, HENRI : *Les legendes des sceaux Cassites.* Bruxelles 1971 Palais des Academies. 140 S. = Academie Royale de Belgique Classe des Lettres Memoires Tome LX, 2. 8° (A. III/7688)
- LINDERS, TULLIA : *Studies in the treasure records of Artemis Brauronia found in Athens.* Stockholm 1972 Svenska Institutet i Athen. XV + 80 S. = Skrifter Utgivna av Svenska Institut i Athen XIX. 4° (B/6667)
- LITTMANN, ENNO : *Syria. Division IV: Semitic Inscriptions. Section A: Nabataean Inscription from the Southern Hausan.* Leiden 1914 E. J. Brill. XXVIII + 93 S. = Publ. of the Princeton Univ. Arch Expedition to Syria in 1904-1905 and 1909. 4° (B/872-4)

- LLOYD, SETON : *Early highland peoples of Anatolia*. London 1967 Thames and Hudson. 144 S. 8° (A. III/7509)
- LOKKEGAARD, FREDE : *Islamic taxation in the classic period*. Copenhagen 1950 Branner and Korch. 287 S. 8° (A. III/7638)
- LOMBARDO, ANTONINO : *Le Deliberazioni del Consiglio dei XL della Repubblica di Venezia. 2 Cilt.* Venezia 1958/67 A Spese della Deputazione. = Monumenti Storici vol. XII, XX. 8° (A. III/5405)
- LONGNON, JEAN : *Les Français d'Outre-Mer au Moyen-age. Essai sur l'expansion Française dans le Bassin de la Méditerranée*. Paris 1929 Perrin et Cie Libraires-Editeurs. IV + 339 S. 1 Hr. 8° (A. III/7641)
- LOVE, IRIS CORNELIA : *A preliminary report of the excavations at Knidos, 1971*. AJA 74 (1972)'den ayrı bs. S. 393-405 Pl. 81-84. 8° (B/6305)
- Lozan (1922-1923). *Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü* (1973) 343 S. = Türkiye Dış Politikasında 50 yıl. II. 8° (A. III/8007)
- LÜHANI ZADE, MUSTAFA NURETTİN : *Hubb-ı İstiklal'in abidesi Gazi Ayıntabın müdafaası*. İstanbul 1340-1342 Matbaa-i Millî. 398 S. 1 hrt. 8° (A. III/6362)
- LUKONIN, WLADIMIR G : *Persien II. Çev. : Prof. Dr. Walther Hinz*. Genf 1967 Nagel Verlag München. 240 S. 8° (A. III/7469)
- LULLIES, REINHARD : *Corpus Vasorum Antiquorum: Deutschland. Kassel, Antikenabteilung der Staatlichen Kunstsammlungen*. München 1972 C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. 4° (B/5081-35)
- LULLIES, REINHARD : *Griechische Plastik, von den Anfängen bis zum Ausgang des Hellenismus. Resimler. : Max Hirmer*. München 1956 Hirmer Verlag. 101 S. 282 + XI Pl. 4° (B/6972)
- LUPPE, WOLFGANG : *Der Aristophanes-Kommentar Pap. Florentinus 112*. Wiss. Z. Univ. Halle XXI (1972)'den ayrı bs. S. 75-90. 8° (A. III/6835)
- LÜCKEN, GOTTFRIED VON : *Corpus Vasorum Antiquorum: Deutschland D.D.R. Schwerin, Staatliches Museum*. Berlin 1972 Akademie-Verlag. 42 S. 61 Pl. 4° (B/6705-1)
- Maarif Nezareti mekatib-i Hususiye Talimatnamesi*. İstanbul 1331 Matbaa-ı Amire. IV + 15 S. 8° (A. III/7809)
- MACDONALD, JOHN : *Catalogue of oriental manuscripts. Arabic MSS I-300*. University of Leeds. XX + 398 S. 8° (A. III/6885)
- MCNEIR, WALDO F : *Shakespeare's Julius Caesar : a tragedy without a hero*. Wiesbaden 1970 Franz Steiner Verlag. 18 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1971 Br. 2. 8° (A. III/5863)
- Madanoğlu dosyası -I*. Ankara 1973 Töre-Devlet Yay. 286 S. = Uçurumun Kenarında Türkiye: 4. 8° (A. III/7890)
- MADARIAGA, SALVADOR DE : *Avrupanın portresi. Çev. Mehmet Cihangir*. Ankara 1966 Ajans-Türk Matbaası. VI + 196 S. 8° (A. III/6290)
- MAHFUZ, DR. HUSAIN ALI : *Mu'cemu'l-Musikiyye'l-Arabiyye. Dictionary of arabic musical terms*. Baghdad 1964 Al-Jamhuriyyah Press. 224 S. 8° (A. III/6126)

- AL-MAKRIZI, ABU'L'ABBAS AHMAD B. ALI B. 'ABD AL-KADIR AL-HUSAINI, TAKI AL-DIN : *Al-Mawa'iz wa'l-i'tibar fi Dhıkr al-Khitat wa'l-attbar. tekrar bs. 2 Cilt.* Baghdad Al-Muthanna Library. 4° (B/7019)
- Malazgirt armağanı.* Ankara 1972 T.T.K. Basımevi. 316 S. 78 Pl. = Türk Tarih Kurumu Yay. XIX. Seri-Sa. 4. 8° (A. III/7311)
- MALLOWAN, M. E. L : *Early Mesopotamia and Iran.* London 1965 Thames and Hudson. 142 S. = The Library of Early Civilizations. 8° (A. III/7738)
- MANDIÇ, N : *Carıgın grad 1912-1962 bibliografija.* Beograd 1962 Arheoloski Institut. 16 S. 8° (A. III/5227)
- MANIK, LIBERTY : *Batak-Handschriften.* Wiesbaden 1973 Franz Steiner Verlag. X + 253 S. 7 Pl. = Verzeichnis der Orientalischen Handschriften in Deutschland Band XXVIII. 4° (B/5059-XXVIII)
- MANSEL, ORD. PROF. DR. ARIF MÜFİT : *Perge'de yapılan kazılar ve araştırmalar.* Atatürk Konferansları IV, (1970)'den ayrı bs. S. 133-146 8 Pl. 8° (A. III/7393)
- MANTRAN, ROBERT : *Les donnees de l'histoire moderne et contemporaine de l'Algerie et de la Tunisie.* Annuaire de l'Afrique du Nord I, (1962)'den ayrı bs. S. 243-248. 8° (A. III/6085)
- MANTRAN, ROBERT : *Reglements fiscaux Ottomans. La police des marches de Stamboul au debut du XVIIe siecle.* Les Cahiers de Tunisie 14, (1956)'dan ayrı bs. S. 213-241. 8° (A. III/6084)
- MARCADE, JEAN : *Roma Amor. Studie über die Erotischen Darstellungen in der Etruskisch-Römischen Kunst.* Yay. : W. Zschietzschmann. Genf 1968 Verlag Nagel. 133 S. 4° (B/6985)
- MARGULAN, A. KH : *Kazakh decorative folk art.* VII International Congress of Anthropological and Ethnographical Sciences 1968. 12 S. 8° (A. III/5883)
- MARKMAN, SIDNEY DAVID : *The horse in Greek Art.* New York 1969 Biblio and Tannen. XVII + 211 S. 62 Pl. 8° (A. III/7359)
- MARKOV, G. E. - A. ORAZOV : *Oçerki po istorii hozaistva i Kulturiy Türkmen.* Aşhabad 1973 Izdat. İlim. 164 S. 8° (A. III/8001)
- MARKOV, WALTER - WERNER BAHNER - JOHANNES IRMSCHER : *Nicolae Iorga (1871-1940).* Berlin 1972 Akademie Verlag. 22 S. 8° (A. III/6718)
- MARONIS, P. VERGILI : *Bucalica. Ecloga I-X.* München 1919 Georg Müller Verlag. LI S. 19 Pl. 2° (C/519)
- MASSÉ, HENRI : *İslam. Çev. : Halide Edib.* Beirut 1966 Khayats. 270 S. = Khayats Oriental Reprint No. 17. 8° (A. III/6981)
- MASSONA, PROF. M. E : *Trudi yujno-Türkmenistanskoy arheologičeskoj kompleksnoj ekspeditsii. XII. Cilt.* Aşhabad 1963 Izdat. Ak. Nauk Türkmeniskoy SSR. 375 S. 7 Pl. 4° (B/3934)
- MAŞTAKOVA, E. İ : *İz istorii satiri i yumora v Turetskoj literature (XIV-XVII Vekah).* Moskova 1972 Izdat Nauka. 280 S. 8° (A. III/7156)
- MAVER, G. - E. DAMIANI - M. BERSANO BEGEY : *Mickiewicz e l'Italia.* Napoli 1949 Casa Editrice Raffaele Pironti e Figli. 58 S. = Pubbl. del Seminario di Slavistica. 8° (A. III/5186)

- MAXIA, CARLO : *Il fenomeno gemellare in Sardegna nella prima meta del secolo ventesimo*. Acta Geneticae Medicae et Gemellologiae VIII, (1959)'dan ayrı bs. S. 147-174. 4° (B/7074)
- MAXIA, CARLO : *Impression di un antropologo sulle culture e civiltà precolombiane*. L'Universo XLII, 5 (1962)'den ayrı bs. S. 953-986. 8° (A. III/7562)
- MAXIA, CARLO : *Prospettive e problemi dell'Africa bantu* *Impressioni di un antropologo*. L'Universo XLIII, 5 (1963)'den ayrı bs. S. 893-916. 8° (A. III/7563)
- MAXIA, CARLO : *I Sardi e la Montagna*. Cagliari 1956 Tipografia Pietro Valdes. 6 S. 4 pl. 4° (B/7070)
- MAXIA, CARLO : *Stato attuale delle conoscenze sulla ominazione*. Rassegna Medica Sarda LXXV, 2 (1963)'den ayrı bs. S. 233-253. 8° (A. III/7559)
- MAXIA, CARLO : *Sugli insediamenti umani in Sardegna dalla preistoria ai tempi attuali*. L'Universo XLI, 6 (1961)'den ayrı bs. S. 1071-1108. 8° (A. III/7564)
- MAXIA, CARLO - ADA FENU : *Sull'antropologia dei protosardi e dei sardi moderni*. Rendiconti del Seminario della Facolta di Scienze della Universita di Cagliari XXX-III, 3-4 (1963)'den ayrı bs. 84 S. 176 Pl. 6 Lev. 8° (A. III/7566)
- MAXIA, CARLO : *Le Tappe fondamentali tecnologiche e sociali dell'uomo dal plioceno all'olocene*. Rassegna Medica Sarda LXXV, 3 (1963)'den ayrı bs. S. 373-395 1 Pl. 8° (A. III/7560)
- MAY, J. M. F : *The coinage of Abdera (540-345 B. C.)*. Yay. : C. M. Kraay - G. K. Jenkins. London 1966 Royal Numismatic Society. 298 S. XXIV Pl. 4° (B/6766)
- MAYRHOFER, MANFRED : *Aus der Namenwelt Alt-Irans. Die zentrale Rolle der Namenforschung in der Linguistik des Alt-Iranischen*. Innsbruck 1971 24 S. = Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft. Vorträge 3. 8° (A. III/6372)
- MAYRHOFER, MANFRED : *Die Indo-Arierim Alten Vorderasien mit einer Analytischen Bibliographie*. Wiesbaden 1966 Otto Harrassowitz. 160 S. 1 Hr. 8° (A. III/7218)
- MAYRHOFER, MANFRED : *Die Rekonstruktion des Medischen*. Anzeiger der phil.-hist. Kl. d. Öst. Ak. d. Wiss. I, (1968)'den ayrı bs. 22 + 25. 8° (A. III/6369)
- MAYRHOFER, MANFRED : *Xerxes König der Könige*. Almanach d. Öst. Ak. d. Wiss. 119 (1969)'dan ayrı bs. S. 158-170 3 Pl. 8° (A. III/6370)
- MAZAHERI, A : *Der Iran und seine Kunstschatze. Meder und Perser. Die Schätze der Magier. Die Iranische Renaissance*. Geneve 1970 Skira. 309 S. 4° (B/6982)
- MAZAHERİ, ALİ : *Ortaçağda müslümanların yaşayışları*. Çev. : Doç. Dr. Bahriye Üçok. İstanbul 1972 Varlık Yayınevi 399 S. = Faydalı Kitaplar: 132. 8° (A. III/7051)
- MEALİ, MUHAMMED EMİN ZEKİ : *Ed-Duwelu ve'l-emarati'l-Kurdiyye*. Yay. : Muhammed Ali Auni. Misir 1965 Matbaatu's-saade. 8 + 440 S. 8° (A. III/7027)
- MECQUENEM, R. DE - L. LE BRETON - M. RUTTEN : *Archeologie Susienne*. Paris 1947 Presses Universitaires de France. 228 S. XII Pl. = Memoires de la Mission Archeologique en Iran Tome XXX. 4° (B/7043)
- Mehmed Akif'in kabri için*. 16 S. 8° (A. III/7839)
- MEHMED, KAMİL : *Risale-i Taâm*. (Melceu't-tabbahtn). İstanbul 1273 Taş Matbaası. 127 S. 8° (A. III/7776)
- MEHMED TAHİR (BURSALI) : *Osmanlı müellifleri*. Haz. : A. Fikri - İsmail Özen. İstanbul 1972 Meral Yayınevi. 8° (A. III/7802)

- MEHNERT, KLAUS : *Der Maoismus-Etwas neues unter der Sonne?* Wiesbaden 1970 Franz Steiner Verlag. 30 S. 1 Pl. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Kl. d. Lit. Jahrg. 1970 Nr. 4. 8° (A. III/4839)
- MEIGHAN, CLEMENT : *Archaeology of the Morett site, Colima*. Berkeley 1972 University of California Press. VII + 139 S. 70 Pl. = Univ. of California Publ. in Anthropology Vol. 7. 8° (A. III/8005)
- MEISSNER, BRUNO : *Beiträge zur altorientalischen Archäologie*. Osnabrück 1972 (Leipzig 1934'ün tekrar bs). O. Zeller Verlag. 38 S. = Mitteilungen der Altorientalischen Gesellschaft VIII, 1/2. 8° (A. III/7748)
- EL-MEKKI, AHMED B. HACERÜ'L-HEYTEMİ : *Tathiru'l-cenan ve'l-lisan. Yay. : Abdülvehhab Abdullatif*. Kahire 1965. 72 S. 8° (A. III/5637)
- Mélanges en l'Honneur de Fernand Braudel. 2 Cilt.* 1973 Edouard Privat. 8° (A. III/7604)
- MELETZIS, SPYROS - HELEN PAPADAKIS : *Akropolis und Museum*. München 1967 Verlag Schnell und Steiner. 43 S. 58 Pl. 8° (A. III/7287)
- MELETZIS, SPYROS - HELENE PAPADAKIS : *Archäologisches Nationalmuseum Athen*. München 1967 Verlag Schnell und Steiner. 11 S. 40 Pl. 8° (A. III/7286)
- MELETZIS, SPYROS - HELEN PAPADAKIS : *Der Poseidon Tempel auf Kap Sunion*. München 1971 Schnell und Steiner. 20 S. 40 Pl. 8° (A. III/7442)
- MÉLIA, JEAN : *Chez les chretiens d'Orient*. Paris 1929 Bibliotheque-Charpentier. 215 S. 8° (A. III/7831)
- MELIORANSKIY, P. M : *Arab filolog O Türetskom yazıke*. Sanktpeterburg 1900 Tip. Imperatorskoy Ak. Nauk. LXXXIV + 122 + 85 S. 8° (B/6757)
- MELLINK, MACHTELD J : *Archaeology in Asia Minor*. AJA 76 (1972)'den ayrı bs. S. 165-188 pl. 35-42. 4° (B/6606)
- MELLINK, MACHTELD J : *Excavations at Karataş-Semayük and Elmalı, Lycia, 1970*. AJA 75, (1971)'den ayrı bs. S. 245-255 Pl. 49-56. 8° (B/6607)
- MELLINK, MACHTELD J : *Excavations at Karataş-Semayük and Elmalı, Lycia, 1971*. AJA 76 (1972)'den ayrı bs. S. 257-269 Pl. 50-60. 4° (B/7101)
- Memleket ve dünya hâdiseleri. M.H.P. 1969 Seçim bildirisi*. 32 S. 8° (A. III/8054)
- MERKER, GLORIA : *The Hellenistik Sculpture of Rhodes*. Göteborg 1973. 40 S. 34 Pl. = Studies in Mediterranean Archaeology Vol. XL. 4° (B/7174)
- MESKILL, JOHANNA M. - JOHN MESKILL - AINSLIE T. EMBREE : *The Non-European world. 1500/1850*. London 1971 Scott, Foresman and Company. VIII + 182 S. 8° (A. III/7186)
- DU MESNIL DU BUISSON, LE COMTE : *Baghouz. L'Ancienne Corsôté. Le Tell archaïque et la Nécropole de l'Âge du Bronze*. Önsöz : Ch. Virolleaud. Leiden 1948 E. J. Brill. XII + 93 S. LXXXIV Pl. 4° (B/6829)
- METZGER, INGRID R : *Die Hellenistische Keramik in Eretria*. Bern 1969 Francke Verlag. 69 S. 45 Pl. = Eretria Ausgrabungen und Forschungen II. 4° (B/6814-2)
- Mevlâna Güldestesi. (Aspects of Mevlâna) 1973*. Ankara 1973 Güven Matbaası. 67 S. 8° (A. III/8069)
- Mevlâna Mesnevi'den hikâyeler. Haz. Mehmet Önder*. Ankara 1973 Tisa Matbaası. 198 S. = İş Bankası Kültür Yay. : Edebiyat Dizisi : 20. 8° (A. III/8067)

- Mevlâna şiirleri antolojisi. Haz. : Mehmet Önder. Ankara 1973 Tisa Matbaası. 154 S. = Türkiye İş Bankası Kültür Yay. : 133. 8° (A. III/8068)*
- AL-MEZEDARÂNÎ, B. MUHAMMED b. KİYÂ: *Risâle-i Felekiyye. Die resalâ-ye Falakiyyâ. Yay. : Walther Hinz. Wiesbaden 1952 Franz Steiner Verlag. 25 + 262 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Band IV. 8° (A. III/6104)*
- MICHELANT, HENRI - GASTON RAYNAUD : *Itinéraires a Jerusalem et descriptions de la Terre Sainte. Geneve 1882 Imprimerie Jules-Guillaume Fick. XXXIII + 282 S. 8° (A. III/6597)*
- The Middle Ages in the Athenian Agora. New Jersey 1961 American School of Classical Studies at Athens. 32 S. = Excavations in the Athenian Agora Picture Book No. 7. 8° (A. III/7168)*
- MILES, GEORGE C : *A Byzantine weight validated by al-Walid. New York 1939 The American Numismatic Society. 11 S. = Numismatic Notes and Monographs No. 87. 8° (A. III/6308)*
- MILES, GEORGE C : *The coinage of the Arab Amirs of Crete. New York 1970 The American Numismatic Society. X + 86 S. IX Pl. = Numismatic Notes and Monographs No. 160. 8° (A. III/6324)*
- MILES, GEORGE C : *Coins of the spanish Muluk al-Tawa'if. New York 1954 American Numismatic Society. XI + XV + 168 S. = Hispanic Numismatic Series Monograph Number 111. 8° (A. III/6326)*
- MILES, GEORGE C : *Contributions to Arabic metrology. 2 Cilt. New York 1958/63 The American Numismatic Society. = Numismatic Notes and Monographs No. 141, 150. 8° (A. III/6320)*
- MILES, GEORGE C : *Early Arabic glass weights and stamps : A Supplement. New York 1951 The American Numismatic Society. 60 S. IV Pl. = Numismatic Notes and Monographs No. 120. 8° (A. III/6314)*
- MILES, GEORGE C : *Excavation coins from the Persepolis region. New York 1959 The American Numismatic Society. 124 S. XXI Pl. 1 Hrt. = Numismatic Notes and Monographs No. 143. 8° (A. III/6321)*
- MILES, GEORGE C : *Fatimid coins. In the Collections of the University Museum, Philadelphia, and the American Numismatic Society. New York 1951 The American Numismatic Society. 51 S. VI Pl. = Numismatic Notes and Monographs No. 121. 8° (A. III/6315)*
- MILES, GEORGE C : *Rare Islamic coins. New York 1950 The American Numismatic Society. XI + 138 S. X Pl. = Numismatic Notes and Monographs No. 118. 8° (A. III/6313)*
- MILKOVİK-PEPEK, P : *Novootkrien arhitekturiya i slikarski spomenitsi vo Makedonija d XI do XIV vek. Kulturno Nasledstvo V. XII, 2 (1973)'den ayrı bs. 14 S. 8 Pl. 4° (B/7133)*
- MILLER, A. F : *Çanakskiy Krizis i vopros o prolivah. Moskova 1966. 21 S. 8° (A. III/7014)*
- MILLER, A. F : *Premières pages de la biographie d'Atatürk. Etudes Balkaniques (1971)'den ayrı bs. S. 27-56. 8° (A. III/5882)*

- MILLER, KONRAD : *Die Peutingersche Tafel*. Stuttgart 1962 F. A. Brockhaus Komm.-Gesch. 16 S. XIII Pl. 8° (A. III/5255)
- Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk heyeti tebliğleri*. Ankara 1971 Ayyıldız Matbaası. XX + 394 S. 10 Plan. = Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay: 36 Seri: 1-Sayı: A 2. 8° (A. III/7993)
- Milliyetçi Hareket Partisi Seçim konuşmaları rehberi*. Ankara 1973 Emel Matbaası. 162 S. 8° (A. III/8051)
- MINDER, ROBERT : *Geist und Macht oder Einiges über die Familie Brentano*. Wiesbaden 1972 Franz Steiner Verlag 21 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Kl. d. Lit. Jahrg. 1971/72 Nr. 3. 8° (A. III/6663)
- MINGANA, REV. ALPHONSO - AGNES SMITH LEWIS : *Leaves from three ancient Qurans. Possibly Pre-Othmanic. With a list of their variants*. Cambridge 1914 University Press. XLV + 75 S. 3 pl. 8° (A. III/5930)
- Miniature sculpture from the Athenian Agora*. New Jersey 1959 American School of Classical Studies at Athens. 32 S. = Excavations of the Athenian Agora Picture Book No. 3. 8° (A. III/7162)
- MİSKEVEYH, EBU ALİ AHMED B. MUHAMMED : *Elhikmetü'l-halide*. Yay.: Abdurrahman Berevi. Mısır 1952 Dirasatu Islamiyye. 382 S. 8° (A. III/5693)
- MOHAMMAD SHAFI, M. A : *Analytical indices to the Kutab al-'ikd al-Farid of Ahmad Ibn Muhammad Ibn 'Abd Rabihü (Cairo Edition, A. H. 1321). 2 Cilt*. Calcutta 1935/1937 Baptist Mission Press. = Panjab University Oriental Publications, No. 9. 4° (B/6763)
- MOLNAR, JOZSEF : *Az egri kethüda dzsamı la djamı "Kethüda" d' eger*. Különlenyomat az Egri Muzeum Evkönyvböl 1970-71. S. 231-247. 8° (A. III/7533)
- MOLNAR, JOZSEF : *A Rudas gyogyfürdő építéstörténete*. Müemlékvédelem XIII, 1 (1969)'dan ayrı bs. S. 22-28. 8° (A. III/6088)
- Montreux ve savaş öncesi yılları (1935-1939)*. Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Md. (1973) XII + 247 S. = Türkiye Dış Politikasında 50 yıl. 8° (A. III/8010)
- MOOREHEAD, ALAN : *Çanakkale geçilmez*. Çev.: Günay Salman. İstanbul 1972 Baha Matbaası. 480 S. 4 Pl. = Milliyet Yay. Tarih Dizisi 17. 8° (A. III/7918)
- MOOREY, P. R. S : *Catalogue of the ancient Persian bronzes in the Ashmolean Museum*. Oxford 1971 Clarendon Press. XXII + 341 S. 85 Pl. 4° (B/6846)
- MOORTGAT, ANTON : *Hellas und die Kunst der Achaemeniden*. Osnabrück 1972 (Leipzig 1926'nin tekrar bs.). O. Zeller Verlag. 39 S. XIV Pl. = Mitteilungen der Altorientalischen Gesellschaft II, 1. 4° (A. III/7746)
- MOORTGAT-CORRENS, URSULA : *Die Bildwerke vom Ojebelet el Beda in ihrer raumlichen und zeitlichen Umwelt*. Berlin 1972 Walter de Gruyter. 68 S. LIV Pl. 3 Hr. 4° (B/6834)
- MORALI, NAİL : *Mütarekede İzmir olayları*. Ankara 1973 T. T. K. Basımevi. 83 S. 1 Pl. = T.T.K. Yay. XVI. Seri, Sa. 18. 8° (A. III/7646)
- MOSSA, PAOLO : *Sagra di poesia*. Sicilya 1953 Ed. della Rivista. 71 S. 8° (A. III/5195)
- MOSSER, SAWYER MCA : *A bibliography of Byzantine coin hoards*. New York 1935 The American Numismatic Society. X + 116 S. = Numismatic Notes and Monographs No. 67. 8° (A. III/6307)

- MOŞKOVA, V. G : *Kovri Narodov Sredney Azii Kotsa XIX. Naçala. XX. veka*. Taşkent 1970 Izdat: Fan Uz. SSR. 255 S. 14 pl. 4° (B/7012)
- MÖBIUS, HANS : *Die Ornamente der Griechischen Grabstelen Klassischer und Nachklassischer Zeit. 2. bs.* München 1968 Wilhelm Fink Verlag. 125 S. 72 Pl. 4° (B/6856)
- MUHAMMED CEVAD MEŞKUR : *Nazarı be-tarih-i Azerbaycan ve âsar-ı dastanı ve Cem'iyet-Şinasi-ı an.* Tahran 1349. 994 S. 1 Hr. 8° (A. III/6786)
- MUHAMMED TAKİ DANIŞ PEJÛH : *Fihrist-i Nushahay-ı hattı kitabhane-i Dânişkede-i hukuk u ulûm-ı Siyasi ve İktisadi Danişgah-ı Tahran.* Tahran 1339 İntişarat-ı Danişgah 602 S. 8° (A. III/6602)
- Mukâtebat-ı Edebi-ı Şairan-ı Iran ve Efganistan.* Mecelle-i Edebi-i Yağma (1351)'den ayrı bs. 15 S. 8° (A. III/8125)
- MULAS, ANTONIO : *Ancora Intorno a "Cumbessia.* S'Ischiglia IV, 6 (1952)'den ayrı bs. S. 2. 8° (A. III/6086)
- MUSCARELLA, OSCAR WHITE : *Phrygian Fibulae from Gordion.* London 1967 Bernard Quaritch Ltd. = Monograph Series: 4. 4° (B/6797)
- Le Musee du Louvre. Yay. Armand Dayot.* 1913 Pierre Lafitte et Cie. 146 S. 4° (B/7103)
- Museums of Fine Arts, Boston. Great Museums of the World.* London 1970 Paul Hamlyn. 172 S. 4° (B/7020-11)
- Mustafa Kemâl Atatürk 1881-1938.* 8 S. = İzmir Halkevi, Kültür Yay: 1. 8° (A. III/5206)
- MU'TEMEDU'D-DEVLE HÂC FERHÂD MIRZÂ : *Münşe'ât-i Kaim-i makam.* Tahran Çaphane-i Hayderî 434 S. 8° (A. III/6571)
- MUTHMANN, FRITZ : *Statuenstützen und dekoratives Beiwerk an griechischen und römischen Bildwerken.* Heidelberg 1951 Carl Winter-Universitätsverlag. 228 S. XXI Pl. = Abh. d. Heidelberger Ak. d. Wiss. Phil.-Hist. Kl. Jahrg. 1950 3. Abh. 8° (A. III/7279)
- MUTLUAY, RAUF : *50 yılın türk edebiyatı.* İstanbul 1973 Baha Matbaası. VII + 718 S. = İş Bankası Kültür Yay.: 50. yıl dizisi: 5. 8° (A. III/7785)
- MÜDERRİS, MİRZA MUHAMMED : *Reyhane'tü'l-edeb Ali. 8 Cilt. 3. bs.* Tebriz 1346 Çaphane-i Şafak. 8° (A. III/7588)
- MÜLLER, WERNER : *Der Pergamon-Altar.* Hanau/Main 1964 Verlag Werner Dausien. 31 S. 75 Pl. 4° (B/6787)
- MÜLLER-WIENER, WOLFGANG : *Burgen der Kreuzritter im Heiligen Land, auf Zypern und in der Agais. Foto: A. F. Kersting.* München Deutscher Kunstverlag. 113 S. 160 Pl. 4° (B/6768)
- EL-MÜNECCİD, SALAHATTİN : *Mu'cemu'l-Mahtubati'l-Matbua (1954-1965). Dictionary of Arabic Manuscripts Edited between 1954-1965. 2. Cilt.* Beirut 1962/1967 New Book Publishing House. 8° (A. III/6168)
- MYLONAS, GEORGE E : *Mycenae and the Mycenaean Age.* Princeton 1966 University Press. XVI + 251 S. 36 Pl. 4° (B/6815)
- NADIR, ALBERT N : *Ehemmu'l-Firaki'l-Islamiyye. Les principales sectes musulmanes.* Beyrut 1958 Matbaatu'l Katalikiyye. 45 + 103 S. = Textes et Etudes 7. 8° (A. III/5195)

- NADİR MİRZA B. BADI AZ-ZAMAN QAGAR : *Tarih-u coğrafi-i daru's-saltana-i Tebriz be-Zamime-i Şerh-i Hal-i Buzurgân*. Tahran 1323 Kitabhane-i İkkal. 397 S. 8° (B/6555)
- AN-NAHÇAVANI, AHMAD B. AL-HASAN B. MUHAMMED : *Tariq ut-tahqiq. Yay. : Bo Utas*. Lund 1973 Studentlitteratur. 245 + 53 S. = Scandinavian Institute of Asian Studies Monograph Series No. 13. 8° (A. III/7526)
- NASİRİ : *Name-i Danişveran-ı Nasırı. 2. bs. 9 Cilt*. 1379 Çaphane-i Daru'l-İlm, Kum. 8° (A. III/6269)
- NASR, SEYYİD HUSEYİN : *Islamic philosophy in contemporary Persia : A survey of activity during the past two decades*. Utah 1972 University of Utah. 20 S. = Research Monography No. 3. 8° (A. III/6630)
- NASSOUHI, ESSAD : *Textes divers relatifs a l'histoire de l'Assyrie Osnabrück 1972 (Leipzig 1927'nin tekrar bs.)* O. Zeller Verlag. 39 S. = Mitteilungen der Altorientalischen Gesellschaft III, I/2. 8° (A. III/7747)
- National Gallery, London. Great Museums of the World*. London 1970 Paul Hamlyn. 172 S. 4° (B/7020-7)
- National Gallery, Washington Great Museums of the World*. London 1969 Paul Hamlyn. 172 S. 4° (B/7020-9)
- National Museum of Anthropology, Mexico City. Great Museums of the world*. London 1971 Paul Hamlyn. 171 S. 4° (B/7020-13)
- National Museum, Tokyo. Great Museums of the World*. London 1969 Paul Hamlyn. 172 S. 4° (B/7020-5)
- NAUMANN, RUDOLF - FRIEDERIKE NAUMANN : *Der Rundbau in Aezani. Mit dem Preisedikt des Diokletian und das Gebäude mit dem Edikt in Stratonikeia*. Tübingen 1973 Verlag Ernst Wasmuth. 80 S. 27 Pl. 1 Lev. = İstanbuler Mitteilungen, Beiheft 10. 4° (B/7200)
- NECEFİ, FAHREDDİN-İ MUSEVİ-İ ERDEBİLİ : *Tarih-i Erdebil ve Danişmandan. Ardebil History and the Scientists. I. Cilt*. Necef 1388 Matbaatü'l-Adab. 415 S. 8° (A. III/7600)
- NÉMEJCOVA-PAVUKOVA, VIERA : *Neolithische Siedlung von Sturovo*. VIIe Congress International des Sciences Prehistoriques et Protohistoriques Tchechoslovaquie 1966. Nitra 1966. 8 S. 2 Pl. 8° (A. III/5142)
- NÉMETH, J : *The Runiform inscriptions from Nagy-Szent-Miklos and the runiform scripts of Eastern Europe*. Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungaricae 21, (1971)'den ayrı bs. 52 S. 8° (A. III/6735)
- NERİMANOF, NERİMAN : *Neriman Nerimanof eserleri. Yay. : Hamid Mehmedzade*. Baku 1971 Azerbaycan Devlet Neşriyatı. 240 S. 8° (A. III/7541)
- Nesimi Seyit Imadeddin. Şiirler*. Asgabat 1972 Turkmenistan Neşriyat. 287 S. 8° (A. III/7959)
- NEUBURG, FREDERIC : *Antikes Glas*. Darmstadt 1962 Eduard Roether Verlag. 184 S. 1 Hr. 8° (A. III/7280)
- NEUMANN, GERHARD : *Gesten und Gebärden in der Griechischen Kunst*. Berlin 1965 Walter de Gruyter und Co. 225 S. 8° (A. III/7462)
- New Larousse Encyclopedia of Mythology. Giriş : Robert Graves*. London 1959 Paul Hamlyn. XI + 500 S. 14 Pl. 4° (B/6747)

- NEWELL, EDWARD T : *The Küçük Köhne Hoard*. New York 1931 The American Numismatic Society. 33 S. VI Pl. = Numismatic Notes and Monographs No. 46. 8° (A. III/6305)
- Nicolaus Copernicus 1473-1543*. Warszawa 1973 Interpress Publishers. 1 S. 8° (A. III/7535)
- Nikola Kopernik 1473-1973*. Ankara 1973 Başnur Matbaası. 180 S. = Doğumunun 500. yıldönümünde Unesco Türkiye Milli Komisyonu tarafından yayınlamıştır. 8° (A. III/7347)
- NOE, SYDNEY P : *Index by author and subject to the American Journal of Numismatics Vol. 1-50, (1868-1916)*. New York 1918 American Numismatic Society. 11 + 48 S. 4° (B/6540)
- NORTH, ROBERT : *New tramos for Near East archeology*. *Orientalia* 40-3- (1971)'den ayrı bs. S. 341-354. 8° (A. III/5851)
- NOVICEV, A. D : *Die Beseitigung des Systems der Militärlehen im Osmanischen Reich*. *Zeitschrift für Geschichtswissenschaft XVII*, 4 (1969)'dan ayrı bs. S. 471-478. 8° (A. III/6087)
- Numayışgah-ı nusheha ve esnad-ı Hatti*. Tehran 1350 Kitabhane-i Merkezi ve Merkez-i Esnad-ı Danişgah-ı. 144 S. 8° (A. III/6276)
- NUTKU, EMRULLAH : *Denizden sesler geliyordu*. İstanbul 1973 Özyurt Basımevi. 232 S. 8° (A. III/7801)
- NUTKU, ÖZDEMİR : *Söylev*. Ankara 1973 Üniversite Basımevi. 96 S. = AÜDTCF Yay. No. 244. 8° (A. III/7964)
- NYLANDER, CARL : *Ionians in Pasargadae. Studies in Old Persian Architecture*. Uppsala 1970 Almqvist and Wiksells Boktryckeri 176 S. = Acta Univ. Upsaliensis, BOREAS I. 4° (B/6838)
- OHLEMUTZ, ERWIN : *Die Kulte und Heiligtümer der Götter in Pergamon*. Darmstadt 1968 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. X + 302 S. 8° (A. III/7227)
- OLCAYTU, TURHAN : *Dinimiz neyi emrediyor Atatürk ne yaptı inkılâbımız ilkelerimiz*. 4. bs. İstanbul 1973 Okat Yayınevi. 272 S. 8° (A. III/7798)
- OLGUN, İBRAHİM : *Farsça ve Türkçe atasözleri ve deyimler üzerine*. Türk Dili Araştırma Yıllığı-Belleten (1972)'den ayrı bs. S. 153-172. 8° (A. III/7329)
- OLGUN, İBRAHİM : *Gezi kaynakçası*. Türk Dili Dergisi Gezi Özel Sayısı (1973)'den ayrı bs. S. 717-726. 8° (A. III/7334)
- OLMSTEAD, A. T : *History of the Persian Empire*. Chicago 1970 University of Chicago Press. XVIII + 568 S. LXX Pl. 8° (A. III/8081)
- 12 Mart belgeleri (İddianame) Madanoğlu cuntası*. İstanbul 1973 Garanti Matbaası. 251 S. = Boğaziçi Yay.: 4. 8° (A. III/7884)
- 12 Mart sonrası hükümet faaliyetleri. (12 mart 1971-12 mart 1973)*. Ankara 1973 Başbakanlık Basımevi. 188 S. 8° (A. III/7328)
- Opus Nobile Festschrift zum 60. Geburtstag von Ulf Jantzen*. Yay.: Peter Žazoff. Wiesbaden 1969 Franz Steiner Verlag. 190 S. 30 Pl. 4° (B/7007)
- ORBELI, N. A : *Persidskiye Miniaturi XIV-XVII-Vekov*. Moskova 1968 Izdat. Nauka. 50 S. 78 Pl. 4° (B/6724)
- The Oriental Institute of the University of Chicago*. 5. bs. 24 S. 8° (A. III/8100)

- ORLANDOS, A. K. : *Les matériaux de construction et la technique architecturale des Anciens Grecs. 2. Cilt. Çev. : Vanna Hadjimichali - Krista Laumonier.* Paris 1968 Editions E. De Boccard. 317 S. 1 Pl. = Ecole Française d'Athènes Travaux et Mémoires Fasc. XVI Bis. 4° (B/5796)
- ORLIN, LOUIS LAWRENCE : *Assyrian colonies in Cappadocia.* Paris 1970 Mouton. 272 S. = Studies in Ancient History 1. 8° (A. III/7687)
- ORTAYLI, İLBER : *Bazı 16. yüzyıl Alman seyahatnamelerindeki Türkiye şehir ve köylerine ait bilgiler üzerine.* A.Ü.S.B.F. Dergisi XXVII-4'den ayrı bs. S. 135-159. 8° (A. III/8079)
- Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Cumhuriyetine. Nasıldı? Nasıl oldu?* İstanbul 1933 Devlet Matbaası. 48 S. 4° (B/6501)
- 30 Ağustos zaferi. 30 Ağustos zaferinin 50 nci yıldönümü anıdır.* Ankara (1972) Genelkurmay Basımevi. 45 S. 17 Pl. 9 Kroki. 4° (B/6593)
- OVERBECK, J. : *Die Antiken Schriftquellen zur Geschichte der Bildenden Künste bei den Griechen.* Hildesheim 1971 Georg Olms Verlag. XX + 488 S. 8° (A. III/7446)
- The Oxford Classical Dictionary Yay. : N. G. L. Hammond - H. H. Scullard. 2. bs.* Oxford 1970 Clarendon Press. XXII + 1176 S. 4° (B/7032)
- OYTAN, MUAMMER : *Danıştay'da görülen davalarda yürütmenin durdurulması.* Ankara 1973 Ülkemiz Matbaası. XIII + 266 S. 8° (A. III/8073)
- ÖGEL, DR. BAHAEDDİN : *Türk mitolojisi (kaynakları ve açıklamaları ile destanlar). 1. Cilt.* Ankara 1971 T.T.K. Basımevi. XI + 644 S. = Selçuklu Tarih ve Medeniyeti Enst. Yay. No: 1. 8° (A. III/7552)
- ÖKTÜ, ARMAĞAN : *Die Intermediate-Keramik in Kleinasien.* München 1973 W. u. J. M. Salzer. 273 S. 63 pl. 4 levha. 8° (A. III/8012)
- ÖLÇER, CÜNEYT : *50 yılın türk kâğıt paraları 1923-1973.* İstanbul 1973 Kırıl Matbaası. 96 S. = İş Bankası Kültür Yay.: 50. yıl dizisi: 6. 8° (A. III/7781)
- Ölümünün 50. yıldönümü münasebetiyle Ömer Seyfeddin bibliyografyası.* Ankara 1970 Millî Kütüphane Cilt ve Basımevi. IV + 27 S. = Millî Kütüphane Yay. 4° (B/6709)
- ÖNDER, ALİ RIZA : *Kayseri basın tarihi (1910-1960).* Ankara 1972 Ayyıldız Basımevi. 216 S. = Kayseri İşçi Kredi Bankası Kültür Yay: 2. 8° (A. III/6963)
- ÖNDER, MEHMET : *Kanunî devrinin büyük divân şairi Fuzulî'nin Kerbelâdaki mezarı.* Kanunî Armağanı (1970)'den ayrı bs. S. 125-128 1 Pl. 8° (A. III/5120)
- ÖNDER, MEHMET - İSMET BİNARK - NEJAT SEFERCİOĞLU : *Mevlâna bibliyografyası. -I- Basmalar (Kitap-makale)* Ankara Tisa Matbaası. XXIII + 280 S. = İş Bankası Kültür Yay. (1973) Edebiyat Dizisi-34. 8° (A. III/8097)
- ÖNEY, GÖNÜL : *Anadolu selçuk mimarisinde avcı kuşlar, tek ve çift başlı kartal.* Malazgirt armağanı (1972)'den ayrı bs. S. 139-172 12 Pl. 8° (A. III/7364)
- ÖNSOY, RİFAT : *Die Handelsbeziehungen zwischen den süddeutschen Staaten und dem Osmanischen Reich von 1815 bis 1871.* Würzburg 1972 P. und S. Sofortdruck. XII + 216 S. 8° (A. III/6998)
- ÖYMEN, HİFZİRAHMAN RAŞİT : *Türkiye'nin ana eğitim problemleri. Devrimler ve reformlar açısından I. Genişletilmiş 2. bs.* Ankara 1969 Ayyıldız Matbaası. 120 S. 8° (A. III/7924)
- ÖZ, TAHSİN : *İstanbul'da Fatih tophanesi.* Atatürk Konferansları II (1970)'den ayrı bs. S. 139-138 4 Pl. 8° (A. III/5113)

- ÖZ, TAHSİN : *Türk okçuluğu ve Atatürk*. Atatürk konferansları 11 (1970)'den ayrı bs. S. 139-146 4 Pl. 8° (A. III/5112)
- ÖZDAĞ, MUZAFFER - FUAT ULUÇ : *Alparslan Türkeş*. Ankara 1965 Ayyıldız Matbaası 15 S. 8° (A. III/8062)
- ÖZDEMİR, EMİN : *Terim hazırlama kılavuzu*. Ankara 1973 Üniversite Basımevi. 102 S. = T.D.K. Tanıtma Yay. Dil Konuları Dizisi: 24. 8° (A. III/8018)
- ÖZDEMİR, GÖNÜL - BELMA TANYERİ - GÜLÂY ÖLEZ : *Dr. A. Süheyl Ünver bibliyografyası III*. İstanbul 1972 Hilâl Matbaası. XI + 48 S. 8° (A. III/1539)
- ÖZDEMİR, OSMAN H : *Eserler bırakan bir türk büyüğü İshak Paşa ve 476 yıllık seçeresi*. Konya 1971 Zafer Matbaası. VII + 33 S. 6 Pl. 8° (A. III/7917)
- ÖZDER, MUSTAFA ADİL : *Tarihte Çıldır Atabegleri ve torunları*. Erzurum 1971. 6 + 147 S. 1 Lev. 8° (A. III/5613)
- ÖZER, KEMAL : *Kurtuluş savaşında Gönen*. Balıkesir 1964 Türkdili Matbaası. 152 S. 8° (A. III/6977)
- ÖZERDİM, S. NABİ : *10 Kasım 1953 te Atatürk için yayınlar*. Ankara 1954 Emek Basımevi. 4 S. 8° (A. III/5207)
- ÖZGENTAŞ, İBRAHİM : *Türk eğitim kurumları terminolojisi*. Ankara 1973 Milli Eğitim Bakanlığı Planlama-Araştırma ve Koordinasyon Dairesi. VIII + 48 S. 8° (A. III/7936)
- ÖZGÜÇ, ATILA : *Kandilli Rasathanesinde Solar Seeing*. İstanbul 1971 Kandilli Rasathanesi. 15 S. 4° (B/7127)
- ÖZKAYA, İNAYETULLAH CEMAL : *Le peuple Armenian et les tentatives de rendre en servitude le peuple Turc*. İstanbul 1971. 336 + 4 S. 8° (A. III/7355)
- ÖZKUT, CAN : *Türkiye'de süreli yayınlar ve basımevleri 1971*. Ankara 1972 Başbakanlık Basımevi. 129 S. 4° (B/6715)
- ÖZTUNA, YILMAZ : *Kanunî'nin Türk ve dünya tarihindeki yeri*. Kanunî Armağanı (1970)'den ayrı bs. S. 41-46. 8° (A. III/5122)
- ÖZYÜKSEL, ŞENEL-SELİM ÖZYÜKSEL : *50. yıl Atatürk ve Cumhuriyetimiz*. Ankara 1973 Tisa Matbaası. 64 S. 8° (A. III/7989)
- PAKDAMAN, HOMA : *Djamel, ed-din Assad Abadı dit Afghani*. Önsöz: M. Rodinson Paris 1969 G.-P. Maissonneuve et Larose. 385 S. 8° (A. III/7183)
- PAKDİL, NURİ : *Batı notları*. Ankara 1972 Şark Matbaası. 109 S. = Edebiyat Dergisi Yay. 1. 8° (A. III/7097)
- PAKDİL, NURİ : *Biat*. Ankara 1973 Şark Matbaası. 109 S. = Edebiyat Dergisi Yay.: 5. 8° (A. III/7648)
- Pakistan the struggle of a nation*. Washington 1949 Gibson Brbthers. 38 S. 5 Pl. 1 Hr. 8° (A. III/7851)
- PAPAZYAN, A. D : *Agrarnie Otnoşeniya v. Vostoçnoy Armenii v XVI-XVII Vekah*. Erevan 1972 Akademiya Nauk Armeniya. 304 S. 8° (A. III/7957)
- PAPILLAULT, DR. G : *Psikanalis ve beşer morfologisinin münasebetleri Çev. : Şevket Aziz Kansu*. Revue Turque d'Anthropologie 12-16 (1934)'den ayrı bs. S. 49-62. 4° (B/7076)
- PAUL, HUMBERT : *Observations sur le vocabulaire Arabe du Châhnâmeh*. Neuchatel 1953 Secretariat de l'Université. 75 S. = Memoires de l'Université de Neuchatel 22. 8° (A. III/6577)

- PAUTHIER, M. C : *Carte generale de l'Asie dans la seconde moitie du XIIIe siecle de notre ere.* Paris 1865 Firmin Didot. 1 Hr. 4° (B/6440)
- PAYNE, HUMFRY : *Perachora. The Sanctuaries of Hera Akraia and Limena. Excavations of the British School of Archaeology at Athens 1930-1933. Yay : T. J. Dunbabin 2. Cilt : Pottery, Ivories Scarabs, and other Objects from the votive deposit of Hera Limena.* Oxford 1962 Clarendon Press. XV + 579 S. 195 Pl. 4° (B/6821)
- PAZARCI, HÜSEYİN : *Responsabilite internationale des etats en Matiere contractuelle. Önsöz : Paul Reuter.* Ankara 1973 Sevinç Matbaası. XIV + 144 S. = Cumhuriyetin 50. Yılı S.B.F. Yay. Sayı: 5. 8° (A. III/7653)
- PEÇEVİ, İBRAHİM : *Peçevi tarihi. Çev. : Murat Uraz. 2 Cilt.* İstanbul 1968/69 Son Telgraf Matbaası. 8° (A. III/7984)
- PEDLEY, JOHN GRIFFITHS : *Ancient literary sources on Sardis.* Cambridge 1972 Harvard University Press. XII + 96 S. = Archaeological Exploration of Sardis, Monograph 2. 4° (B/6825)
- PEHLEVİ, ŞAH MUHAMMED RIZA : *Inkılâb-ı Sefid.* Tehran 1345 Çaphane-i Bauk-i Millî. 206 S. 8° (A. III/7019)
- PENAHİYAN, MAHMUD TEBRİZİ : *Ferheng-i Coğrafyai-i Millî. I. Cilt.* Tahran 1328 İntişarat-ı Setad. 599 S. 8° (A. III/7006)
- PENELEA, GEORGETA : *Les foires de la Valachie pendant la periode 1774-1848.* Bucarest 1973 Editions de L'Academie de la Republique Socialiste de Roumanie. 189 S. = Bibliotheca Historica Romaniae Section d'Histoire Economique 44 (4). 8° (A. III/7665)
- Pergamon, gesammelte Aufsätze.* Berlin 1972 Walter de Gruyter. XXXI + 222 S. 4 Plan. = D. A. I., Pergamanische Forsch. 1. 4° (B/6778)
- PERİM, MEHMET BEHÇET : *Sofya hatıraları. I. Cilt.* Antakya 1947 İktisat Basımevi. 32 S. 8° (A. III/5359)
- PETERSEN, EUGEN - FELIX VON LUSCHAN : *Reisen in Lykien Milyas und Kibyrtien. 2 Cilt.* Wien 1889 (tekrar bs) Carl Gerold's Sohn. 4° (B/6792)
- PFEILER, BÄRBEL : *Römischer Goldschmuck des ersten und zweiten Jahrhunderts n. Chr. nach datierten Funden.* Mainz 1970 Philipp von Zabern. XII + 136 S. 32 Pl. 8° (A. III/7440)
- PFOHL, GERHARD : *Das Alphabet. Entstehung und Entwicklung der Griechischen Schrift.* Darmstadt 1968 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. XL + 461 S. = Wege der Forschung Band LXXXVIII. 8° (A. III/7807)
- PFOHL, GERHARD : *Elemente der Griechischen Epigraphik. Überprüfte und Ergänznte Sonderausgabe.* 1968. 111 S. 6 Pl. = Libelli CXCIV. 8° (A. III/7259)
- Pinakothek, Munchen. Great Museums of the world.* London 1970 Paul Hamlyn. 172 S. 4° (B/7020-1)
- PI-SUNYER, ORIOL : *The limits of integration : Ethnicity and Nationalism in modern Europe.* Amherst 1971 University of Massachusetts. IX + 187 S. = Research Reports 9. 4° (B/6530)
- Picture Gallery of the Art History Museum ; Vienna Great Museums of the World.* London 1970 Paul Hamlyn. 172 S. 4° (B/7020-2)

- PIERIDES, ANGELIKI : *Jewellery in the Cyprus Museum*. Cyprus 1971 Zavallis Press. 59 S. XL Pl. = Republic of Cyprus Ministry of Communications and works Dept. of Antiquities. Picture Book No. 5. 4° (B/6519)
- PIGNON, JEAN : *Un document inedit sur la Tunisie au XVIIe siecle*. P. U. F. 115 S. = Publications de l'Universite de Tunis 5me Serie Vol. 111 3 Pl. 8° (A. III/6876)
- PIRENNE, JACQUES : *The tides of history*. Çev. : Lovett Edwards. London 1962/1963 George Allen and Unwin. 8° (A. III/7629)
- PITTAU, MASSIMO : *Questioni di linguistica Sarda il dialetto di nuoro*. S'ischiglia VIII, 11-12 (1956)'dan ayrı bs. 4 S. 8° (A. III/5358)
- PITTS, JOSEPH - WILLIAM DANIEL - CHARLES JACQUES PONCET : *The Red See and adjacent countries at the Seventeenth Century*. Yay. : Sir William Foster. London 1949 Hakluyt Society. XL + 192 S. 2 Pl. 1 harita. 8° (A. III/6512)
- PLATON, NICOLAS : *Kreta*. Yay. : Prof. Dr. W. Zschietzschmann. München 1968 Nagel Verlag. 245 S. = Archacologia Mundi. 8° (A. III/288)
- POLACCO, LUIGI : *L'Atleta Cirene-Perinto*. Roma 1955 "L'Erma" di Bretschneider. 47 S. XXIII Pl. 4° (B/6974)
- POLACCO, LUIGI : *Topaklı the 1970 campaign of excavation 1968*. Türk Arkeoloji Dergisi XVII-2 (1969)'dan ayrı bs. S. 165-175 4° (B/6605)
- POLACCO, LUIGI : *Topaklı campagna di Scava 1970, relazione preliminare*. Studi Minceni ed Egeo-Anatolici 7-38, XIV (1971)'den ayrı bs. XXVI + XV + 37 S. 4° (B/6663)
- POLACCO, LUIGI : *Topaklı campagna di scavo 1971 relazione preliminare. 2 Cilt*. Atti dell'Istituto Veneto di Scienze, Lettere ed Arti Anno acc. 1972-73 Cilt. CXXXI-1-2'den ayrı bs. 8° (A. III/7943)
- POLACCO, LUIGI : *Topaklı the 1970 campaign of excavation*. Türk Arkeoloji Dergisi, XIX-1 (1970)'den ayrı bs. S. 187-200. 4° (B/6604)
- Poland. The home of Copernicus invites you*. 20 S. 8° (A. III/7536)
- POSTGATE, J. N : *Neo-Assyrian royal grants and decrees*. Rome 1969 Pontifical Biblical Institute. 138 S. XXVIII Pl. = Studia Pohl: Series Maior 1. 4° (B/7098)
- Pots and pans of Classical Athens*. New Jersey 1970 American School of Classical Studies at Athens. 32 S. = Excavations of the Athenian Agora Picture Book No. 1. 8° (A. III/7173)
- Prado, Madrid. Great Museums of the World*. London 1969 Paul Hamlyn. 172 S. 4° (B/7020-3)
- PRASEK, JUSTIN V : *Geschichte der Meder und Perser bis zur makedonischen Eroberung. 2 Cilt birarada*. Darmstadt 1968 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. XII + 282 + X + 255 S. 8° (A. III/7236)
- PRENTICE, WILLIAM KELLY : *Syria. Division 111 : Greek and Latin Inscription*. Leyden 1921/1922 E. J. Brill. = Publ. of the Princeton Univ. Arch. Expeditions to Syria in 1904-5 and 1909. 4° (B/872-3)
- PREZOSKI, BELIMIR : *Osloboditelna Bosna vo Makedonije vo 1943*. Skopje 1971. 415 S. 8° (A. III/5876)
- PRIJS, LEO : *Abraham Ibn Esra's Kommentar zu Genesis Kapitel I*. Wiesbaden 1973 Franz Steiner Verlag. LIX + 80 S. = Verzeichnis der Orient. Handschriften in Deutschland Suppl. 17. 8° (B/5059)

- Primer Congreso de Estudios Arabes e Islamicos Cordoba, 1962.* 2 Ks. Madrid 1964. 8° (A. III/5660)
- Proceedings of the Twenty-Seventh International Congress of Orientalists. Yay.: Denis Sinor.* Wiesbaden 1971 Otto Harrassowitz. 705 S. 8° (A. III/7756)
- The promotion of the arts in Britain.* London 1973 Central Office of Information. 34 S. 8° (A. III/7971)
- QUENNEL, MARJORIE - C.H.B. QUENNEL: *Everyday things in Ancient Greece. Yay.: Kathleen Freeman.* London 1968 G. P. Putnam's Sons. XV + 256 S. 7 Pl. 8° (A. III/7262)
- RADERMACHER, LUDWIG: *Mythos und Sage bei den Griechen. 2. bs.* Darmstadt 1968 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. 403 S 21 Pl. 8° (A. III/7237)
- RADERMACHER, LUDWIG: *Weinen und Lachen. Studien über antikes Lebensgefühl.* Darmstadt 1969 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. 219 S. 8° (A. III/7226)
- RADT, WOLFGANG: *Pergamon-Führer. Bergama kılavuzu. Guide to Pergamon. Çev.: Somay Onurkan. İng. Çev.: Daniel Boyd.* İstanbul 1973 Apa Ofset Basımevi. 102 S. 1 Pl. 8° (A. III/7941)
- RAFFENEL, ANNE: *Nouveau voyage dans le pays des Negres. 2 Cilt.* Paris 1856 Imprimerie et Librairie Centrales des Chemins de Fer. 4° (B/6681)
- RAHN, HELMUT: *Tier und Mensch in der homerischen Auffassung der Wirklichkeit. Ein Beitrag zur Geisteswissenschaftlichen Selbstkritik.* Darmstadt 1968 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. Libelli CCXXX'den ayrı bs. S. 277-480. 8° (A. III/7235)
- RAINERO, ROMAIN: *Il fondatore della Turchia Kemal Atatürk. I Protagonisti* (1973 Milano)'den ayrı bs. S. 33-60. 8° (A. III/7940)
- RANDOLPH, BERNARD: *The Present state of the Islands in the Archipelago (Or Arches).* Oxford 1687 Theater. 117 S. 3 Pl. 8° (A. III/7633)
- RAU, WILHELM: *Weben und Flechten im Vedischen Indien.* Wiesbaden 1971 Franz Steiner Verlag. 40 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1970 Nr. 11. 8° (A. III/5862)
- RAUBITSCHKE, ISABELLE K: *The Hearst Hillsborough Vases.* Mainz 1969 Verlag Philipp von Zabern. 97 S. 4° (B/6841)
- REFAIL EBU İŞHAK: *Ahvalü Nasaray-ı Bağdad fi ahdi'l-hılafeti'l-Abbasiyye.* Bağdad 1960. 283 S. 8° (A. III/5482)
- REFİĞ, HALİT: *Ulusal sinema kavgası.* İstanbul 1971 Hareket Yayınları. 162 S. 8 Pl. = Hareket Yay.: 39. 8° (A. III/7356)
- REİSOĞLU, PROF. DR. SEZA: *Ortak pazar hukuku. Özellikle işçi dolaşımı, yerleşme ve hizmet edimi serbestisini düzenliyen kurallar.* Ankara 1973 Sevinç Matbaası. XI + 86 S. = A. Ü. H. F. Yay. No. 316. 8° (A. III/7483)
- REİSOĞLU, PROF. DR. SEZA: *Yabancı işçiler yönünden Alman iş ve sosyal güvenlik hukuku.* Ankara 1973 Sevinç Matbaası XIII + 136 S. = A. Ü. H. F. Yay. No. 317. 8° (A. III/7484)
- REŞİDÜ'D-DİN, FAZLULLAH: *Vakf-nâme-i rub'i Reşidi. Facsimile of the Original XIV. century Doc. drawn by himself and his order. Yay.: İrec Afşâr - Müctebâ Minovi.* Tahrân 1972 Offset Press. 22 + 382 S. = Publ. of the Society for the Protection of National Monuments 87. 2° (C/521)

- REUTHER, OSCAR : *Der Heratempel von Samos. Der Bau Seit der Zeit des Polykrates.* Berlin 1957 Verlag Gebr. Mann. 76 S. 24 Pl. 40 Plân = D.A.I. 4° (B/6836)
- REYCHMAN, JAN : *Les echos de la revolution Polonaise de 1794 dans les pays Balkaniques.* A.I.E.S.E.E. IV, (1969)'dan ayrı bs. S. 441-447. 8° (A. III/5352)
- RİDVAN, EBU'L-FUTUH: *Tarihu Matbaatu Bulak.* Kahire 1953 Matbaatu'l-Amiriyye. 523 S. 33 Pl. 8° (B/6513)
- RİFAT, MEVLANA MUHAMMED İBBAS HEMEDANÛ : *Kitabu Kalayidü'l-Cevahir fi ahvalil-bevahir der ahval-i Tayife-i mezhebi Tarihi-i Niku İsmailiye.* 1301. 30 S. 8° (A. III/7021)
- RİCHARD, HEINRICH : *Vom Ursprung des dorischen Tempels.* Bonn 1970 Rudolf Habelt Verlag. 59 S. 4° (B/6774)
- RİCHTER, GISELA M. A : *The engraved gems of the Greeks Etruscans and Romans. 2 Cilt.* London 1968 Phaidon. 4° (B/6979)
- RİCHTER, GISELA M. A : *Kouroi Archaic Greek youths. A Study of the development of the Kouros Type in Greek sculpture. In Collaboration with Irma A. Richter.* London 1960 Phaidon Press. XVI + 365 S. 4° (B/6973)
- RİCHTER, GISELA M. A : *Perspective in Greek and Roman art.* London Phaidon Press. X + 142 S. 4° (B/6794)
- RİCHTER, GUSTAV : *Studien zur Geschichte der älteren arabischen Fürstenspiegel.* Leipzig 1932 J. C. Hinrichs'sche Buchhandlung. III + 115 S. = Leipziger Semitische Studien III. 8° (A. III/6918)
- Rijksmuseum, Amsterdam. Great Museums of the World.* London 1969 Paul Hamlyn. 172 S. 4° (B/7020-6)
- RİVKIN, ARNOLD : *Africa and the european common market: A Perspective. 2. bs.* Denver 1966 University of Denver. V + 66 S. = Monograph Series in World Affairs 1965-66 No 4. 4° (B/6425-4)
- RİBERTS, J. J. M : *The earliest semitic Pantheon. A study of the Semitic Deities attested in Mesopotamia before Ur 111.* Baltimore 1972 John Hopkins University Press. XVII + 174 S. 8° (A. III/7755)
- RİBINSON, B. W : *Persian miniature painting from collections in British Isles.* London 1967 Her Majesty's Stationery Office. 121 S. 52 Pl. 8° (A. III/6601)
- RİDENWALDT, GERHART : *Akropolis. Foto: Walter Hege.* München Deutscher Kunstverlag. 62 S. 104 Pl. 4° (B/6786)
- RİDENWALDT, GERHART : *Griechische Tempel. Foto: Walter Hege.* (München) Deutscher Kunstverlag. 46 S. 80 Fotoğraf. 8° (A. III/7293)
- RİDGERS, R. H : *Petri Diaconi: Ortus et Vita Iustorum Cenobii Casinensis.* Berkeley 1972 University of California Press. LVII + 216 S. 2 Pl. = U.C.P. Classical Studies 10. 8° (A. III/7995)
- RİHDE, ERWIN : *Psyche. Seelencult und Unsterblichkeitsglaube der Griechen. 2 Cilt birarada.* Darmstadt 1961 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. XV + 329 + 111 + 440 S. 8° (A. III/7229)
- RİMİLLY, JACQUELINE DE : *La Loi dans la pensee grecque des origines a Aristote.* Paris 1971 Les Belles Lettres. 265 S. 8° (A. III/7242)

- ROSENAU, JAMES N : *Race in international politics : A dialogue in five parts*. Denver 1970 University of Denver. 50 S. = Monograph Series in World Affairs 1969-70 No. 2. 4° (B/6429-2)
- ROSSI, ETTORE : *Elenco dei manoscritti Persiani della Biblioteca Vaticana*. Vaticani-Barberiniani-Borgiani Rossiani. Roma 1948 Citta del Vaticano. 200 S. = Studi e Testi 136. 8° (A. III/7591)
- ROUX, GEORGES : *Ancient Iraq*. 1969 Penguin Books. 480 S. 8 Pl. 8° (A. III/7737)
- ROUX, GEORGES : *Delphi, Orakel und Kultstätten. Foto: Max Hirmer*. München 1971 Hirmer Verlag. 222 S. 66 Pl. 1 Hr. 8° (A. III/7243)
- RÖMER, FRANZ : *Die Handschriftliche Überlieferung der Werke des Heiligen Augustinus. Band: II/2. Grossbritannien und Irland: Verzeichnis nach Bibliotheken*. Wien 1972 Hermann Böhlau Nachf. 340 S. = Öst. Ak. d. Wiss. Philis.-Hist. Kl. Sitzungs. 276 Bd. 8° (A. III/7015)
- RUBENS, ALBERT : *Alberti Rubeni dissertatio de Gemma Augustea. Yay: Heinz Kahler*. Berlin 1968 Gebr. Mann Verlag. 40 S. 26 Pl. = Monumenta Artis Romanae IX. 4° (B/6785)
- RUBENSOHN, OTTO : *Das Delion von Paros*. Wiesbaden 1962 Franz Steiner Verlag. VIII + 185 S. 35 Pl. 2 Plan. 4° (B/6839)
- RUDAUX, LUCIEN - G. DE VAUCOULEURS : *Larousse Encyclopedia of Astronomy. Giriş: F. L. Whipple*. Paris 1959 Paul Hamlyn. VII + 506 S. 10 Pl. 4° (B/6751)
- RUMPF, ANDREAS : *Malerei und Zeichnung der Klassischen Antike*. München 1953 C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung XXXVI + 199 S. 72 Pl. = Handbuch der Altertums Wissenschaft VI, 4. 8° (A. III/7454)
- RUSSETT, BRUCE M. - CAROLYN C. COOPER : *Arms control in Europe: Proposals and political constraints*. Denver 1967 University of Denver. 85 S. = Monograph Series in World Affairs 1966-67 No. 2. 4° (B/6426-2)
- RYPKA, JAN: *To Felix Tauer on the occasion of his seventy-fifth birthday*. Archiv Orientalni 36, (1968)'den ayrı bs. S. 535-550. 8° (A. III/7012)
- SABAT, HALİL : *Tarihu't-tbaa fi's-şarki'l-Arabiyy*. Mısır 1958 Daru'l-maarif. 358 S. 8° (A. III/5490)
- SACHAU, EDUARD : *Ueber die Lage von Tigranokerta*. Abh. d. Königl. Ak. d. Wiss. zu Berlin (1880)'den ayrı bs. 92 S. 2 Hr. 4° (B/7035)
- SACHAU, EDUARD : *Vom Klosterbuch des Sâbusti*. APAW 1919 Phil: Hist. Klasse 10'den ayrıbs. 43 S. 4° (B/6512)
- SADIQ, MOHAMMAD : *Türkçülük cereyanı - Türk milliyetçiliğinin eşiğinde (1908-1918)*. Türk Kültürü Araştırmaları. III-IV-V (1968)'den ayrı bs. S. 5-20. 8° (A/III. 6605)
- SADIQ, MOHAMMAD : *Ziya Gökalp - the Making of an Ideology*. Cultura Turcica V-VI-VII (1970)'den ayrı bs. S. 5-18. 8° (A. III/6606)
- SADİ : *Gülistan-ı Sadi. (Yakut Mustasemi Hattı)*. Yay: Bedevi Atabay. Tehran 1346 Çap-1 Taban. 336 S. 4° (B/7016)
- SAFA, DR. ZEBİHULLAH : *Genç-i Suhan. Ganj-ı Sexan. 3 Cilt. 4. bs.* Tahran 1339 İntişarat-ı İbni Sina. 8° (A. III/7372)

- SAGGS, H. W. F: *The Greatness that was Babylon. A Survey of the Ancient Civilization of the Tigris-Euphrates Valley*. London 1969 Sidgwick and Jackson. XIX + 562 S. 64 Pl. 8° (A. III/7684)
- SAĞLAM, DOÇ. DR. DÜNDAR : *Marjinal maliyet teorisi ve fiyat politikası*. Ankara 1971 Sevinç Matbaası. XII + 171 S. = A.İ.T.İ.A. Yay. No. 53. 8° (A. III/6618)
- Sağlık hizmetlerinde 50 yıl*. Ankara 1973 Ayyıldız Matbaası. XVI + 406 S. = Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Yay. No. 422. 8° (A. III/8028)
- AS-SAİBİ, KAMİL MUSTAFA : *At-tariqa as-şafawya. The Şafawid order and its remnants in contemporary Iraq*. Baghdad 1967 Al-Nahda Bookshop. 100 S. 8° (A. III/6379)
- SAİD HALİM PAŞA : *Buhranlarımız. Haz. : M. Ertuğrul Düzdağ*. 284 S. = Tercüman 1001 Temel Eser 9. 8° (A. III/7584)
- SAİD NEFİSİ : *Tarih-i icimai ve siyasi-i Iran der devre-i muasır. I. Cilt*. Tahran 1335 İntişarat-ı Matbuati-i Şark. VI + 376 S. 8° (A. III/6433)
- SAJNOVICS, JOHANNES : *Beweis, dass die Sprache der Ungarn und Lappn dieselbe ist*. Wiesbaden 1972 Otto Harrassowitz. 163 S. = Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaiica Bd. 5. 8° (A. III/7325)
- SALİHOĞLU, MEHMET : *Esintiler kavşağı*. Ankara 1973 Ayyıldız Matbaası. 90 S. 8° (A. III/7153)
- SALONEN, ARMAS : *Die Ziegeleien im alten Mesopotamien*. Helsinki 1972 Suomalainen Tiedekatena. 206 S. LII Pl. = Annales Ac. Scient. Fennice B. 171. 8° (A. III/6199)
- SAMUEL, ALAN E : *Greek and Roman chronology. Calendars and Years in classical antiquity*. München 1972 C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. XVII + 307 S. = Handbuch der Altertumswissenschaft I, 7. 8° (A. III/7214)
- SAN LUIZ SARAIVA, FRANCISCO DE : *Glossario de vocabulos Portuguezes derivados das linguas orientaes e Africanas excepto a Arabe*. Amsterdam (1878 bs. tekrar bs.) 1966 Oriental Press. 133 S. 8° (A. III/7634)
- SANDERS, LIMAN VON : *Cinq ans de Turquie. Çev: Mabile*. Paris 1923 Payot. 378 S. 8° (A. III/6321)
- SANNA, ANTONIO : *Due testi antichi in dialetto algherese (Catalano)* Annali della Facolta di lettere e filosofia dell'Università di Cagliari XVII (1950)'den ayrı bs. 10 S. 8° (A. III/5200)
- SANNA, ANTONIO : *Il sinodo di Pietro Spano arcivescovo di Torres*. Nuovo Bollettino Bibliografico Sardo a. 11, n. 12 (1956)'dan ayrı bs. 3 S. 8° (B/6498)
- SANNA, ANTONIO : *Libellus Judicim Turritanorum*. Önsöz: Alberto Boscolo. 1957 S'Ischiglia. 54 S. 8° (A. III/5175)
- SANNA, ANTONIO : *Saggio di uno studio sul linguaggio metaforico Sardo*. Cagliari 1957 S'Ischiglia 16 S. 8° (A. III/5199)
- SANNA, ANTONIO : *Un antico canto natalizio di alghero lu Senal del Judici*. S'Ischiglia 11-12 (1955)'den ayrı bs. 7 S. 8° (A. III/6093)
- SARAÇBAŞI, ERTUĞRUL : *Unutulmaz sözler antolojisi*. Ankara 1972 T.T.K. Basımevi. XI + 457. 8° (A. III/7824)
- SARICA, DOÇ. DR. MURAT : *Anayasayı niçin savunmalıyız? (1961 Anayasası'nın sosyal niteliği)*. Ankara 1969 Dilek Matbaası. 79 S. = İzlem Yay. El Kitapları Dizisi: 4. 8° (A. III/8098)

- SARIGÖLLÜ, DOĞ. DR. AYŞE : *Roma edebiyatında tarih*. Ankara 1971 Üniversite Basımevi. 63 S. = A. Ü. D.T.C.F. Yay. 221. 8° (A. III/6265)
- SARTORIUS, DR. CARL : *Verfassungs-und Verwaltungsrecht. Sammlung von Reichs-Gesetzen. Verordnungen und Erlassen*. München 1938 Beck'sche Verlagsb. XXXVI S. 160 Madde. 8° (A. III/5154)
- SÂSÂNÎ, HÂN MELİK : *Siyâset-gerân-i devre-i Kaçar Politicians of the Qajar period*. Tahran 1338 Kitabhane-i Taharî. 244 S. 8° (A. III/6562)
- SASS, ELSE KAI : *Comments on Rembrandt's passion paintings and Constantijn Huygens's iconography*. Kobenhavn 1971. 98 S. = Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab Historisk-Filosofiske Skrifter 5, 3. 4° (B/6431)
- SASSON, JACK M : *The military establishments at Mari*. Rome 1969 Pontifical Biblical Institute. X + 101 S. = Studia Pohl 3. 8° (A. III/7744)
- SASTRI, P. P. SUBRAHMANYA - T. CHANDRASEKHARAN : *A Descriptive catalogue of the Islamic Manuscripts in the Government Oriental Manuscripts Library Madras. 5 Cilt*. Madras 1939/1963 Superintendent Government Press. 8° (A. III/6384)
- SCARRITT, JAMES R : *Political change in a traditional African clan : A structural-functional analysis of the Nsits of Nigeria*. Denver 9965 University of Denver. 54 S. = Monograph Series in World Affairs 1964-65 No. 3.4° (B/6424-3)
- SCHACHERMEYR, FRITZ : *Alexander der Grosse. Das Problem seiner Persönlichkeit und seines Wirkens*. Wien 1973 Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften 723 S. 24 Pl. 1 Hr. = Öst. Ak. d. Wiss. Phill.-Hist. Kl. Sitzungsab. 285 Bd. 8° (A. III/7817)
- SCHACHERMEYR, FRITZ : *Hethiter und Achäer*. Osnabrück 1972 (Leipzig 1935'in tekrar bs.) O. Zeller Verlag. VI + 174 S. = Mitteilungen der Altorientalischen Gesellschaft IX, 1/2. 8° (A. III/7749)
- SCHACHERMEYR, FRITZ : *Die minoische Kultur des alten Kreta*. Stuttgart 1964 W. Kohlhammer. 366 S. 68 Pl. 8° (A. III/7472)
- SCHACHT, JOSEPH : *Obituary*. Bulletin of the School of Oriental and African Studies XXXIII, 2 (1970)'den ayrı bs. S. 378-381 1 Pl. 8° (A. III/5182)
- SCHAEFFER, CLAUDE F. A : *Missions en Chypre 1932-1935*. Paris 1936 Librairie Orientaliste Paul Geuthner. IX + 162 S. LI Pl. = Academie des Inscriptions et Belles-Lettres. 8° (B/6994)
- SCHAFER, HARTMUT : *Die Gül Camii in Istanbul. Ein Beitrag zur mittel byzantinischen Kirchenarchitektur Konstantinopels*. Tübingen 1973 Verlag Ernst Wasmuth. 90 S. 30 Pl. = Deutsches Archäologisches Institut Istanbul Mitteilungen-Beiheft 7. 4° (B/7088)
- SCHAFER, JÖRG : *Hellenistische Keramik aus Pergamon*. Berlin 1968 Walter de Gruyter und Co. XVIII + 161 S. 20 + 72 Pl. = D.A.I. Pergamenische Forschungen Bd. 2. 4° (B/6778)
- SCHFOLD, VON KARL : *Vergessenes Pompeji*. Bern 1962 Francke Verlag. 218 S. 180 Pl. = Schriften der Schweiz. Geistes. Gesellsch. 4° (B/6991)
- SCHIEDER, THEODOR : *Beiträge zur Geschichte der Weimarer Republik*. München 1971 R. Oldenbourg Verlag. 147 S. = Historische Zeitschrift Beiheft 1. 8° (A. III/7933)

- SCHILDT, GÖRAN : *Das Goldene Vlies. Auf den Spuren der Argonauten.* Wiesbaden 1965
F. A. Brockhaus. 248 S. 16 Pl. 8° (A. III/7456)
- SCHINDEWOLF, OTTO H : *Stratigraphie und Stratotypus.* Wiesbaden 1970 Franz Steiner
Verlag. 134 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Math.- Naturwiss. Kl. Jahrg.
1970 Nr. 2. 8° (A. III/5864)
- SCHINDEWOLF, OTTO H : *Über Clymenien und andere Cephalopoden.* Wiesbaden 1972
Franz Steiner Verlag. 89 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Math.-Naturwiss.
Kl. Jahrg. 1971 Nr. 3. 8° (A. III/5865)
- SCHINDLER, FRIEDEL : *Die Inschriften von Bubon (Nordlykien).* Wien 1972 Hermann
Böhlau Nachf. 74 S. 5 Pl. = Öst. Ak. d. Wiss. Philos.-Hist. Kl. Sitzungs. 278.
Bd 3. Abh. 8° (A. III/7014)
- SCHINDLER, FRIEDEL : *Die Überlieferung der Strategemata des Polyainos.* Wien 1973
Verlag Der Österreichischen Akademie der Wissenschaften. 294 S. 4 Pl. = Öst.
Ak. d. Wiss. Philos.-Hist. Kl. Sitzungs. 284 Bd. I Abh. 8° (A. III/7815)
- SCHIRMBECK, HEINRICH : *Die moderne Literatur und die Erziehung zum Frieden Kritik
und Entwurf eines Modells.* Wiesbaden 1970 Franz Steiner Verlag. 34 S. = Ak.
d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Kl. d. Lit. Jahrg. 1970 Nr. 3. 8° (A. III/4839)
- SCHIRMER, WULF : *Die Bebauung am unteren Büyükkale-Nordwesthang in Boğazköy.
Ergebnisse der Untersuchungen der Grabungscampagnen 1960-1963. Mit einen Beitrag
von Winfried Orthmann.* Berlin 1969 Gebr. Mann Verlag. 67 S. 47 Pl. 16 Lev.
Boğazköy - Hattusa VI. 4° (B/7042)
- SCHLIEMANN, HEINRICH : *Briefwechsel. Yay. : Ernst Meyer.* Berlin 1953 Verlag Gebr.
Mann. 8° (A. III/7429)
- SCHLIEMANN, HEINRICH : *Mykenae. Bericht über meine Forschungen und Entdeckungen in
Mykenae und Tiryns.* Darmstadt 1969 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. XXX
+ 447 S. XXI Pl. 8° (A. III/7424)
- SCHLUMBERGER, D : *Der Hellenisierte Orient. Die Griechische und Naausserhalb des Mittelmeerraumes.* Baden 1969 Holle Verlag. 257 S. 8° (A. III/7452)
- SCHMALTZ, BERNHARD : *Untersuchungen zu den Attischen Marmorlekythen.* Berlin 1970
Gebr. Mann Verlag. 159 S. 48 Pl. 2 Lev. 8° (A. III/7474)
- SCHMID, WOLFGANG : *Skizze einer allgemeinen Theorie der Wortarten.* Wiesbaden 1970
Franz Steiner Verlag. 26 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozial-
wiss. Kl. Jahrg. 1970 Nr. 5. 8° (A. III/5862)
- SCHMITT, HATTO H : *Untersuchungen zur Geschichte Antiochos' des Grossen und seiner
Zeit.* Wiesbaden 1964 Franz Steiner Verlag. XII + 320 S. = Historia Ein-
zelschriften Heft 6. 8° (A. III/7267)
- SCHMÖKEL, HARTMUT : *Funde im Zweistromland.* Göttingen 1963 Musterschmidt-
Verlag. 323 S. 39 Pl. 8° (A. III/7685)
- SCHNEIDER, CARL : *Kulturgeschichte des Hellenismus. 2 Cilt.* München 1967 Verlag
C. H. Beck. 8° (A. III/7258)
- SCHUBART, WILHELM : *Palaeographie. I. Cilt: Griechische Palaeographie.* München
1966 C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung. 184 S. = Handbuch der Alter-
tumswissenschaft I, 4. 8° (A. III/7215)
- SCHULZE, JOACHIM-FRIEDRICH : *Agypten und Nonnos.* Wiss. Z. Univ. Halle XX,
(1971) den ayrı bs S. 97-106. 8° (A. III/5885)

- SCHÜRER, EMIL : *A history of the Jewish people in the time of Jesus Christ. 5 Cild.* Edinburg 1908 T. and Clark. 8° (A. III/6880)
- SCHWARZENBERG, ERKINGER : *Die Grazien.* Bonn 1966 Rudolf Habelt Verlag. XII + 84 S. 12 Pl. 4° (B/6779)
- SCHWEITZER, BERNHARD : *Die geometrische Kunst Griechenlands. Frühe Formenwelt im Zeitalter Homers.* Köln 1969 Verlag M. DuMont Schauberg. 366 S. 4° (B/6988)
- SCRANTON, ROBERT L : *Aesthetic aspects of Ancient Art.* Chicago 1964 University of Chicago Press. XVI + 381 S. 32 Pl. 8° (A. III/7303)
- SEBIK, ZBYNEK : *The Cultural Revolution of the Turkish Republic as Reflected in a Cross-Section of its Literary Evolution.* Wiesbaden 1967 Otto Harrassowitz. S. 598-625 = *Der Orient in der Forschung.* 8° (A. III/6383)
- SEGAL, J. B : *The church of Saint George at Urfa (Edessa).* B.S.O.A.S. XXXV, 3 (1972)'den ayrı bs. S. 606-609 VI Pl. 8° (A. III/7547)
- SEGER, JOE D : *Tomb offerings from Gezer.* Jerusalem 1972 Central Press. 48 S. 8° (A. III/6747)
- SEIBERT, ILSE : *Hirt-Herde-König.* Berlin 1969 Akademie Verlag. XVI + 83 S. 2 Pl. = *Deutsch. Ak. d. Wiss. zu Berlin* 53. 8° (A. III/7736)
- SEIDL, URSULA : *Gefäßmarken von Boğazköy.* Berlin 1972 Gebr. Mann Verlag. 81 S. 4 Pl. = *Boğazköy - Hattusa VIII.* WVD OG 88. 4° (B/7066)
- SELÇUK, HAMDİ : *Bütün yönlerle Hatayın o günleri. 2. bs.* İstanbul 1972 M. Sucuoğlu Matbaası. 151 S. 8° (A. III/7605)
- SEMOV, A. A. : *Opisanie. Tadjikskih, Persidskih, Arabskih i tyurkskih rukopisey. A descriptive catalogue of the Persian, Tadjik, Arabic and Turkish manuscripts.* Taşkent 1956. 87 S. 8° (A. III/7590)
- SENAİ, OSMAN : *Plevne kahramanı Gazi Osman Paşa.* İstanbul 1317. 80 S. 8° (A. III/7023)
- SENİGOVA, T. N : *Sredne-Vekoviy Taraz.* Alma-Ata 1972 Izdat. Nauka. 217 S. 2 Lev. 8° (A. III/7158)
- SEVENTSEVA, SERGEY : *Skazanie O Şaryare Karakalpakskaya Narodnaya Poema. Zapisana so slov narodnogo skazitelya Kulameta-Jiray.* Nukus 1971 Izdat. Karakalpakkiya. 424 S. 4° (B/6726)
- SEVİN, NUREDDİN : *On üç asırlık türk kıyâfet târihine bir bakış.* İstanbul 1973 Millî Eğitim Basımevi. 152 S. 160 Pl. = *Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yay.* 8° (A. III/7706)
- SEVORTAMIN, PROF. E. V : *Türkmen dilinin tarihinden dernev. I. Cilt.* Aşhabad 1973 İlim Neşriyatı. 160 S. 8° (A. III/8000)
- SEYFFERT, OSKAR : *A Dictionary of Classical Antiquities. Mythology Religion Literature-art. Yay. : Henry Nettleship J. E. Sandys.* London 1957 George Allen and Unwin. VI + 716 S. 8° (A. III/7609)
- The Shamlu letters. A New Source of Iranian Diplomatic Correspondence. Giriş ve Notlar : Riazul Islam.* Karachi 1971 Institute of Central and West Asian Studies 39 + 110 S. 5 Pl. 8° (A. III/8003)
- SHAMMOUT, ISMAIL : *A pictorial review of the palestine revolution in the last fifty years. Expose illustre de la revolution palestinienne durant les cinquante dernieres annees.* P. L. O. 28 S. 8° (A. III/6033)

- SHARİF, MOHAMMED BADI : *Beiträge zur Geschichte der Mawali-Bewegung im Osten des Chalifenreichs*. Basel 1942 Buchdruckerei E. Birkhauser. 70 S. 8° (A. III/6142)
- SHAW, STANFORD J : *The central legislative councils in the Nineteenth Century Ottoman reform movement before 1876*. Int. J. Middle East Stud. 1'den ayrı bs. S. 51-84. 8° (A. III/5178)
- SHAW, STANFORD J : *The Nizam-ı Cedid army under Sultan Selim III 1789-1807*. Oriens 18-19, (1967)'den ayrı bs. S. 168-184. 8° (A. III/5179)
- SHAW, STANFORD J : *The origins of Ottoman military reform: the Nizam-ı Cedid army of Sultan Selim III*. The Journal of Modern History XXXVII, 3 (1965)'den ayrı bs. S. 291-306. 8° (A. III/5180)
- SHAW, STANFORD J : *Selim III and the Ottoman Navy*. Turcica 1, (1969)'dan ayrı bs. S. 212-241. 8° (A. III/5357)
- SHAW, STANFORD J. : *Some aspects of the aims and achievements of the nineteenth-century Ottoman reformes*. S. 29-39. 8° (A. III/5189)
- SHERRILL, GENERAL CHARLES : *Gazi Mustafa Kemal. Çev.: Alp Ilgaz*. (İstanbul 1973). 236 S. = Tercüman 1001 Temel Eser 23. 8° (A. III/7907)
- SICHTERMANN, HELLMUT : *Die griechische Vase. Gestalt, Sinn und Kunstwerk*. Berlin 1963 Verlag Bruno Hessling. 74 S. 8° (A. III/7471)
- SICHTERMANN, HELLMUT : *Griechische Vasen in Unteritalien aus der Sammlung Jatta in Ruvo. Foto: Hartwig Köppermann*. Tübingen 1966 Verlag Ernst Wasmuth. 71 S. 176 Pl. = Bilderhefte v. Deutsch. Arch. Inst. Rom III/IV. 4° (B/6984)
- SIDERAS, ALEXANDER : *Textkritische Beiträge zur Schrift des Rufus von Ephesos de renum et vesicae morbis*. Wiesbaden 1971 Franz Steiner Verlag. 56 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Geist.-u. Sozialwiss. Kl. Jahrg. 1971 Nr. 3. 8° (A. III/5863)
- SIEGEL, RICHARD L : *Evaluating the Results of foreign policy: Soviet and American efforts in India*. Denver 1969 University of Denver. 35 S. = Monograph Series in World Affairs 1968-69 No 4. 4° (B/6428-4)
- SINKA, FERENC PAL : *A Török felhold magyarorszagi uralma es hanyatlasa Esztergommal (1683-Október 28)*. Estergom evlapjai VI, 1-2 1933. S. 28-160. 8° (A. III/6095)
- SÍSKA, STANISLAV : *Gräberfeld der Tiszapolgar-Kultur in Tibava*. VIIe Congress International des Sciences Prehistoriques et Protohistoriques Tchechoslovaquie 1966. Nitra 1966. 20 S. 2 Pl. 8° (A. III/5143)
- Sivas il yillığı 1967*. Sivas Doğu Matbaası. V + 309 S. 6 Rs. 4° (B/7013)
- Sixth report to Congress on Assistance to Greece and Turkey*. Washington 1949 United States Government Printing Office. 41 S. 8° (A. III/7854)
- SKURNIK, W. A. E : *African political thought. Lumumba, Nkrumah, and Toure*. Denver 1968 University of Denver. 147 S. = Monograph Series in World Affairs. 1967-68. No. 3, 4. 4° (B/6427-3, 4)
- SMIRNOW, W. D : *Manuscripts Turcs de l'Institut des Langues Orientales*. Saint-Petersbourg 1897 Eggers et Comp. IV + 216 S. 4 Fotokopi. = Collections Scientifiques de l'Institut des Langues Orientales du Ministère des Affaires Etrangères VIII. 8° (A. III/7593)
- Societes et compagnies de commerce en Orient et dans l'Océan Indien. Actes du Huitieme Colloque International d'Histoire Maritime (Beyrouth-5-10 Sept. 1966)* Paris 1970 S.E.V.-P.E.N. 731 S. 6 Pl. 8° (A. III/5922)

- SODEN, PROF. DR. W. FRH : *Herrscher im Alten Orient*. Heidelberg 1954 Springer-Verlag. 152 S. = *Verständliche Wissenschaft* 54. 8° (A. III/7256)
- SOKOLOWSKI, FRANCISZEK : *Lois sacrées de l'Asie mineure*. Paris 1955 E. de Boccard. 215 S. = *Ecole Française d'Athènes Fasc. IX*. 8° (A. III/7004)
- SORNIG, KARL : *Über Sinnstiftung in aetiologischen Legenden und Volksetymologien*. İstanbul 1970. 38 S. 8° (A. III/6074)
- SORNIG, KARL : *Über Un-Sinn*. İstanbul 1968. 28 S. 8° (A. III/6075)
- S.S.C.B. *Türk halklarının arkeoloji bibliografisi*. 119 S. 8° (B/6355)
- S.S.C.B. *Yüksek Şûra Prezidyum Başkanı N. N. Podgorny'nin Türkiye Cumhuriyetini resmi ziyareti. 11-17 Nisan 1972*. 72 S. 8° (A. III/6717)
- SOYAK, HASAN RIZA : *Atatürk'ten hatıralar*. İstanbul 1973 Binbirdirek 2 Cilt. = *Yapı Kredi Bankası 50. yıl yayınları*. 8° (A. III/7926)
- SÖZEN, METİN - METE TAPAN : *50 yılın türk mimarisi*. İstanbul 1973 Kırıl Matbaası. 478 S. = *İş Bankası Kültür Yay. 50. Yıl Dizisi: 1*. 8° (A. III/7783)
- SÖZERİ, DR. SALÂHADDİN : *Der Wirtschaftsaufbau der Türkei nach dem Zweiten Weltkrieg*. Kiel 1955 VI + 128 S. = *Kieler Studien* 34. 8° (A. III/6241)
- SPAHO, FEHİM : *Arapski, Perzijski i Turski Rukopisi. Hrvatskih Zemaljskih Muzaje u Sarajevu*. 1942 Drzavna Tiskara u Sarajevu. IX + 107 S. 4° (B/7017)
- SPARKES, BRIAN A. - LUCY TALCOTT : *Black and plain pottery of the 6th, 5th and 4th centuries B. C. 2 Cilt*. New Jersey 1970 American School of Classical Studies at Athens. = *The Athenian Agora Vol. XII-1, 2*. 4° (B/6754)
- SPYCKET, AGNES : *Les statues de culte dans les textes Mesopotamiens des origines a la I. dynastie de Babylone*. Paris 1968 J. Gabalda. 118 S. 5 Pl. = *Cahiers de la Revue Biblique* 9. 8° (A. III/7689)
- SQUARCIAPINO, MARIA FLORIANI : *Leptis Magna*. Basel 1966 Raggi Verlag. V + 136 S. 28 Pl. 1 plân. 8° (A. III/7296)
- STACCIOLI, ROMOLO A : *Modelli di edifici Etrusco-Italica. I Modelli Votivi*. Firenze 1968 Sansoni Editore. 114 S. LXVII Pl. = *Studi e Materiali dell'Istituto di Etruscologia e Antichita Italiche dell'Univ. di Roma VI*. 8° (A. III/7304)
- STAHLER, KLAUS P : *Das Unklassische im Telephosfries. Die Frieze des Pergamonaltars im Rahmen der Hellenistischen Plastik*. Münster Westf 1966 Aschendorffsche Verlagsbuchhandlung. 215 S. 13 Pl. = *Orbis Antiquus Heft 23*. 8° (A. III/7427)
- STANOJEVIĆ, GLIGOR : *Yugoslovenske zemle u mletačko-Turskim ratovima XVI-XVIII-vieka. Yay. : Jtjo Tadić*. Beograd 1970 Izdat. Istoriceski Institut. 495 S. = *Istoriceski Institut u Beogradu: 14*. 8° (A. III/7136)
- STAUDER, WILHELM : *Die Harfen und Leiern der Sumerer*. Frankfurt a.M. 1957 Bildstelle der J. W. Goethe-Universitat. V + 56 S. 11 Pl. 8° (A. III/7735)
- STAUDER, WILHELM : *Die Harfen und Leiern Vorderasiens in babylonischer und assyrischer Zeit*. Frankfurt 1961 J. W. Goethe-Universitat. II + 87 S. 1 Hrt. 8° (A. III/7739)
- STEFANOVICOVA, TANA - ANDREJ FIALA : *Bratislävaer Burg im IX.-XIII. Jahrhundert. VIIe Congres International des Sciences Prehistoriques et Protohistoriques Tchecoslovaquie 1966*. Nitra 1966. 24 S. 4 Pl. 8° (A. III/5141)

- STEPHENS, FERRIS J : *Old Assyrian letters and business documents*. New Haven 1944 Yale University Press. VII + 30 S. LXXXIV Pl. = *Babylonian Inscriptions in the Collection of James B. Nies Yale University Vol. VI*. (A. III/7752)
- STERN, S. M : *Fatimid decrees. Original documents from the Fatimid Chancery*. London 1964 Faber and Faber. 188 S. 48 Pl. 8° (A. III/5923)
- STEBEN, HANS VON : *Frühe Sagendarstellungen in Korinth und Athen*. Berlin 1968 Verlag Bruno Hessling. 127 S. 1 pl. 8° (A. III/7444)
- STEVENSON, W. B : *The Crusaders in the East. A brief history of the wars of Islam with the Latins in Syria during the twelfth and thirteenth centuries*. Beirut 1968 Slim Press. XI + 387 S. 8° (A. III/7188)
- STIBBE, C. M : *Lakonische Vasenmaler des sechsten Jahrhunderts v. Chr. 2 cilt*. Amsterdam 1972 North-Holland Publishing Company. = *Studies in Ancient Civilization, New Series - I*. 4° (B/6808)
- The Stoa of Attalos II in Athens*. New Jersey 1959 American School of Classical Studies at Athens. 32 S. = *Excavations of the Athenian Agora Picture Book No. 2*. 8° (A. III/7165)
- STOREY, C. A : *Persidskaya literature. 3 Cilt*. Moskova 1972 Izdat: Vostochnaya Literature. 8° (A. III/7522)
- STROCKA, VOLKER MICHAEL : *Pirauriefs und Parthenosschild. Versuch einer Wiederherstellung der Amazonomachie des Phidias*. Bochum 1967 Unterstützung der Ruhr-Universität. 147 S. 2 Pl. 8° (A. III/7448)
- STROM, INGRID : *Problems Concerning the Origin and Early Development of the Etruscan orientaling style. 2 Cilt*. Odense 1971 University Press. = *Odense University Classical Studies Vol. 2*. 4° (B/6989)
- STRONG, ARTHUR : *Roman sculpture, from Augustus to Constantine*. London 1907 Duckworth and Co. XVI + 408 S. CXXX Pl. 8° (A. III/7290)
- STRONG, D. E : *Roman imperial sculpture. An introduction to the commemorative and decorative sculpture of the Roman Empire down to the death of Constantine*. London 1961 Alec Tiranti. VII + 104 S. 144 Pl. 8° (A. III/7298)
- SU, MÜKERREM KÂMİL - KÂMİL SU : *Türkiye Cumhuriyeti tarihi. 19. bs*. İstanbul 1973 Kanaat Yay. 183 S. 8° (A. III/7896)
- SUHR, ELMER G : *The Spinning Aphrodite. The evolution of the Goddess from earliest pre-Hellenic symbolism through late classical times*. New York 1969 Helios Books. 218 S. 16 Pl. 8° (A. III/7300)
- SÜLEYMAN NAZİF : *Hitabe*. İstanbul Matbaa-i Ahmet Ihsan. 15 S. 8° (A. III/7024)
- SÜLEYMAN, TEVFIK : *Die Entstehung und Entwicklung der Götterwaffen im alten Mesopotamien und ihre Bedeutung*. Beirut 1968 Henri Abdelmour. 139 S. XCIII Pl. 8° (A. III/7261)
- SÜMAN, MAHİC : *Atatürk felsefemiz ve tekniği araştırma sonuçları*. İstanbul 1973 Taş Matbaası. 78 S. 8° (A. III/8014)
- SÜR, DR. ÖZDOĞAN : *Türkiyenin özellikle iç Anadolunun genç volkanik alanlarının jeomorfolojisi. Geomorphological research in the volcanic area of Turkey, especially in central Anatolia*. Ankara 1972 Üniversite Basımevi. 119 S. 16 Hr. 3 Rs. = A. Ü. D.T.C. Fak. Yay.: 223. 8° (A. III/7968)

- SÜRMEŒ, SÜLEYMAN : *Milli kavga (Temel fikir, taktik ve ana strateji)*. Ankara 1973 Arı Matbaası. XXXXVII + 284 S. 8° (A. III/7577)
- SÜSSENBACH, UWE : *Der Frühhellenismus im Griechischen Kampf-Relief*. Bonn 1971 Bouvier Verlag Herbert Grundmann. 121 S. 13 Pl. = Abh. zur Kunst.-Musik- und Literaturw. Band 105. (A. III/7282)
- SWEDLUND, ALAN C : *The genetic structure of an historical population : A study of marriage and fertility in old deerfield, Massachusetts*. Amherst 1971 University of Massachusetts. V + 78 S. = Research Reports Number: 7. 4° (B/6432)
- SWOBODA, KARL M : *Römische und Romanische Palaste. Eine Architekturgeschichtliche Untersuchung. 3. bs.* Wien 1969 Hermann Böhlau Nachf. 328 S. XX Pl. 8° (A. III/7470)
- SYME, RONALD : *Danubian papers*. Bucharest 1971. 252 S. = AIESEE Bibliotheque d'Etudes du Sud-est Europeen. 8° (A. III/6983)
- SYMEONOGLOU, SARANTIS : *Kadmeia I. Mycenaean finds from Thebes, Greece. Excavation at 14 Oedipus St.* Lund 1973 Carl Bloms Boktryckeri. 106 S. 93 Pl. = Studies in Mediterranean Archaeology Vol. XXXV. 4° (B/6804)
- Syria. Leyden 1914/1930 E. J. Brill. = Pub. of the Princeton Univ. Arch. Expeditions to Syria in 1904-1905 and 1909. 4° (B/872)
- ŞAH NİMETULLAH : *Mecmua-i Resail-i.* Tahran Merkez-i intişar-ı mealim-i Islâmî ve maarif-i Ulvî. 400 S. 8° (A. III/6278)
- ŞAKİROĞLU, MAHMUT : *M. Tayyib Gökbilgin : Venedik devlet arşivindeki vesikalar külliyyatında Kanuni Sultan Süleyman devri belgeleri.* Studi Veneziani XII (1970)'den ayrı bs. S. 665-671. 8° (A. III/5881)
- ŞARİPOV, A : *Velikiy Mislitel Abu Rayhan Beruni.* Taşkent 1972 Özbekistan. 174 S. 8° (A. III/7857)
- ŞEBUSTERLİ, M : *Bahtı yatmış.* Nefes 1973 Matbaatü'l-âdâb. 80 S. 8° (A. III/7991)
- ŞEBUSTERLİ, M : *Pervanenni Serguzeşti.* Azerbaycan 1351 İttihat Yolu Yayını. 80 S. 8° (A. III/7540)
- ŞEHİDOĞLU, SÜREYYA HAMİ : *Ve Sakaryada öldük.* 30 S. 8° (A. III/7331)
- ŞEHRİSTANİ, ABDÜLKERİM : *Kitabu Nihayetü'l-Ikdam fi ulmi'l-Kelam.* Bağdat (tekrar bs. faks.) 1963 Mektebetü'l-müsennâ. 514 + 5 S. 8° (A. III/7148)
- ŞEMİN, PROF. DR. REFİA : *Eğitim ve öğretim problemlerimiz. Tarihimiz boyunca eğitim ve öğretimimize bir bakış.* İstanbul 1973 Edebiyat Fakültesi Matbaası. 47 S. = İ. Ü. E. F. Yay. No. 1816. 8° (A. III/7488)
- ŞEYHOĞLU, ŞADRU'D-DİN : *Marzuban-name tercümesi. Çev. : Prof Dr. Zeynep Korkmaz.* Ankara 1973 Üniversite Basımevi. 460 S. CXXXVII Pl. = AÜDTCF Yay. : 219. 8° (A. III/7967)
- ŞİMŞİR, BİLÂL N : *İngiliz belgeleriyle Sakarya'dan İzmir'e (1921-1922).* Ankara 1972 Sıralar Matbaası. 548 S. 2 Pl. = Milliyet Yayınları, Tarih Dizisi 12. 8° (A. III/6992)
- Şuray Medeniyet. (Namiyle teşkilî tasavvur edilen heyet-i aliyenin nizamname-i esasîsi projesidir). İstanbul 1336. 13 S. 8° (A. III/7952)
- TÂCİR, CÂK : *Hareketü'l-tercemeti bi-Misr.* Kahire 1945 Daru'l-maarif 157 S. 8° (A. III/6559)

- TALAS, PROF. DR. CAHİT : *Sosyal ekonomi. 2. Cilt. 3. bs.* Ankara 1972 Sevinç Matbaası. XXXI + 648 S. 2 Levha. = A.Ü.S.B.F. Yay. No. 337. 8° (A. III/6661)
- TANER, SÖNMEZ : *Dokümantasyon nedir?* Ankara 1971 TB TAK Matbaası. 33 S. = TÜRDOK Yay.: 5. 8° (A. III/6621)
- TANJU, HALUK CEMİL : *Türkler ve kıt'alararası büyük göçler.* Atatürk Konferansları IV, (1970)'den ayrı bs. S. 193-205. 8° (A. III/7394)
- TANSEL, DR. SELÂHATTİN : *Mondoros'tan Mudanya'ya kadar.* Ankara 1973 Başbakanlık Basımevi. 324 S. = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. yıldönümü yay.: 6/1. 8° (A. III/7913)
- TARN, WILLIAM WOODTHORPE : *Alexander der Grosse. 2 Cilt birarada.* Darmstad 1968 Wissenschaftliche Buchgesellschaft. XVI + 932 S. 1 Hr. 8° (A. III/7233)
- TASIĞ, NİKOLA : *Arheoloska Istrazivanja na području Derdapa. 4 Cilt.* Beograd 1965-68. 8° (A. III/6050)
- TAŞER, DÜNDAR : *Mesele. 2. bs.* Ankara 1972 Töre-Devlet Yayınevi. 532 S. = Töre-Devlet Yay. Nu: 2. 8° (A. III/8042)
- TAŞKIRAN, DR. NİMET : *Haseki Hürrem Sultanın Polonya arşivindeki iki mektubu hakkında.* Haseki Tıp Bülteni VIII, 4'den ayrı bs. S. 337-344. 8° (A. III/7516)
- TAŞKIRAN, DR. NİMET : *Hasekinin kitabı. İstanbul Haseki külliyesi.* İstanbul 1972 Yenilik Basımevi. XV + 416 S. = Haseki Hastanesini Kalkındırma Derneği Yay. No. 6. 4° (B/6708)
- TAŞKIRAN, TEZER : *Cumhuriyetin 50. yılında türk kadın hakları.* Ankara 1973 Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. yıldönümü Yay.: 5. 8° (A. III/7912)
- TAUER, FELIX : *Devant le Cercueil de Jan Rybka.* Acta Universitatis Carolinae-Philologica 5 Pag (1970)'den ayrı bs. S. 7-10. 8° (A. III/7018)
- TAUER, FELIX : *Jan Rybka 1886-1968.* Der Islam 46, 3 (1970)'den ayrı bs. S. 303-306. 8° (A. III/5187)
- TAUER, FELIX : *Two additional chapters to my outline of the persian learned literature.* Archiv Orientalni 39, (1971)'den ayrı bs. S. 268-269. 8° (A. III/7013)
- TAVIANI, PROF. SIRO : *Metodico Iconografica di morfologia dentale Umana.* Roma 1956 Editio Dall'Istituto di Antropologia dell'Universita di Cagliari. 117 S. 4° (B/7040)
- TAYANÇ, TUNÇ : *Sanayileşme sürecinde 50 yıl.* İstanbul 1973 Milliyet Yayınları. 191 S. = Milliyet'ten Seçmeler Dizisi: 8. 8° (A. III/7887)
- TEKELİ, SEVİM : *İslâm dünyasında Delos problemi üzerindeki çalışmalar. The works on the dublication of the cube in Islamic world.* Araştırma VI (1966)'dan ayrı bs. S. 87-105. 8° (A. III/7659).
- TEKELİ, SEVİM : *İslâm dünyasında güneş parametrelerinin hesabı.* Araştırma V, (1967)'den ayrı bs. 45 S. 8° (A. III/7662)
- TEKELİ, SEVİM : *Meğhul bir yazarın İstanbul Rasathanesinin aletlerinin tasvirini veren âlat-ı Raşadiye li zic-i Şehinşahiye adlı makalesi.* Araştırma 1, (1963)'den ayrı bs. S. 71-122. 8° (A. III/7658)
- TEKELİ, SEVİM : *Takiyüddin'in Delos problemi ile ilgili çalışmaları.* Araştırma VI, (1968)'den ayrı bs. 9 S. 8° (A. III/7660)

- TEKELİ, SEVİM : *Taqı al Din's work on the duplication of the cube*. Araştırma VI, (1968)'den ayrı bs. S. 11-23. 8° (A. III/7661)
- TEKELİ, SEVİM : *Al-Urdin Risalet-ün fi keyfiyet-il-Ersad adlı makalesi*. Araştırma VIII (1970) den ayrı bs. 169 S. 8° (A. III/7606)
- TEKELİ, SEVİM : *Yahya Ibn Muhammed Abi-l-Şükr al-Magribi al-Andalusi'nin "Bir daire içindeki sinüslerin elde edilmesine dair makale'si"*. Araştırma VII, (1969)'dan ayrı bs. 72 S. 8° (A. III/7663)
- Temel ilkelerimiz ana davâlarımız icraat plânımız C.K.M.P.* Ankara 1965 Ayyıldız Matbaası. 32 S. 8° (A. III/8055)
- Tenth International Congress of Classical Archaeology*. Ankara 1973 T.T.K. Basımevi. 62 + 3 S. 8° (A. III/7820)
- TERZIOĞLU, DR. ARSLAN : *Selçuklu hastahaneleri ve Avrupa kültürüne tesirleri*. Malazgirt Armağanı (1972)'den ayrı bs. S. 49-74 8 Pl. 8° (A. III/7366)
- TEVFIK, EBÜZZİYA : *Yeni Osmanlılar tarihi*. Çev. Şemsettin Kullu. İstanbul 1973 Dizerkonca Matbaası. 814 S. = Hürriyet Yay: 38. 8° (A. III/7597)
- TEVFIK, EBÜZZİYA : *Yeni Osmanlılar tarihi*. Çev. : Ziyad Ebüzziya. İstanbul 1973 Garanti Matbaası. 344 S. = Kervan Yay. Tarih ve Tarih Romanları Serisi: 3. 8° (A. III/7569)
- Tevfik Fikret 1867-1915*. Ankara 1967 Üniversite Basımevi. 69 S. 8° (A. III/554)
- TEZER, ŞÜKRÜ : *Atatürk'ün hatıra defteri*. Ankara 1972 T.T.K. Basımevi. 223 S. LII Pl. = T.T.K. Yay. XVI. Seri, Sa. 16. 8° (A. III/7505)
- They were the first*. 48 S. 8° (A. III/6720)
- THIEMANN, EUGEN : *Hellenistische Vatergottheiten. Das Bild des Bartigen Gottes in der Nachklassischen Kunst*. Münster Westf. 144 S. 8 Pl. = Orbis Antiquus 14. 8° (A. III/7426)
- THIERSCH, HERMANN : *Artemis Ephesia. Eine archäologische Untersuchung. 1. Cilt. Katalog der erhaltenen Denkmäler*. Berlin 1935 Weidmannsche Buchhandlung. 150 S. LXXVI Pl. = Abh. d. Gesellsch. d. Wiss. zu Göttingen Phil.-Hist Kl. 3. Folge No. 12. 8° (A. III/7297)
- Thucydides tarihinden Periklis'in ağıt nutku iktibaslar-mukayeseler*. Çev. ve Mukayeseleri Yapan : Aleksandros Hacopoulos. İstanbul 1973 Doğan Kardeş Matbaası. 112 S. 1 Pl. 8° (A. III/7981)
- TILIA, ANN BRITT : *Studies and restorations at Persepolis and other sites of Fars*. Rome 1972 ISMEO. XVII + 416 S. 7 pl. 3 levha. = ISMEO, Reports and Memoires. 4° (B/6817)
- Tıp dosyası*. Ankara 1973 Töre-Devlet Yayınevi. 248 S. = Uçurumun Kenarındaki Türkiye: 2. 8° (A. III/7886)
- TIRMİZİ, SEYYİD BURHÂNEDDİN-MUHAKKİK-I : *Maârif*. Çev. : Abdülbâki Gölpınarlı. Ankara 1973 Tisa Matbaası. 206 S. = İş Bankası Kültür Yay. Ed. dizisi: 32. 8° (A. III/7928)
- TODD, IAN A : *The dating of Aşıklı Höyük in Central Anatolia*. AJA (1972)'den ayrı bs. S. 157-158. 4° (B/6359)
- TODOROVSKI, DR. MILE : *Partizanskite Ordidi i Narodnoosloboditelnata Vojska Na Makedoniya vo Osloboditelnata Vojna i Revolütsiyata 1941-1944*. Skopje 1972 Izdat. Institut Za Natsionalna Istoriya. 321 S. 3 Hr. 8° (A. III/7160)

- TOPALOĞLU, BEKİR - HAYREDDİN KARAMAN : *Arapça-Türkçe yeni kamus. 3. bs.* İstanbul 1969 Ahmet Sait Matbaası. 535 S. 8° (A. III/7370)
- TOPÇU, NURETTİN : *Yarıncı Türkiye. 2. bs.* İstanbul 1972 Ahmet Sait Matbaası. 354 S. = Yağmur Yay., Fikri Eserler: 2. 8° (A. III/6958)
- TORREY, CHARLES C : *Gold coins of Khokand and Bukhara.* New York 1950 The American Numismatic Society. 37 S. = Numismatic Notes and Monographs No. 117. 8° (A. III/6312)
- TORTOP, DOÇ. DR. NURİ : *Halkla ilişkiler.* Ankara 1973 Emel Matbaası. 230 S. = AİTİA Yay. No. 55. 8° (A. III/7711)
- TOSUN, PROF. DR. MEVRURE : *Sümer dili ile Türk dili arasında karşılaştırma.* Atatürk Konferansları IV, (1970)'den ayrı bs. S. 147-168. 8° (A. III/7395)
- TOY, EROL : *İmparator.* İstanbul 1973 May Yayınları. 388 S. 8° (A. III/7889)
- Les traductions latines des ouvrages de la logique arabe et l'abrege d'Alfarabi.* Arch. d'hist. Doctr. et Lit. du Moyen age (1972)'den ayrı bs. S. 41-107 1 Lev. 8° (A. III/7822)
- TRAVLUS, JOHN : *Bildlexikon zur Topographie des Antiken Athen.* Tübingen 1971 Verlag Ernst Wasmuth. XVI + 590 S. 4° (B/6965)
- TRBUHOVIÇ, VOJSLAV : *Ka poreklu Luvita. On the Origins of the Luvians.* Starinar XXI (1970)'den ayrı bs. S. 23-30. 8° (A. III/7132)
- TRITTON, A. S : *Materials on Muslim education in the Middle Ages.* London 1957 Luzac and Co. XII + 209 S. 8° (A. III/7642)
- TUCHELT, KLAUS : *Vorarbeiten zu einer Topographie von Didyma.* Tübingen 1973 Verlag Ernst Wasmuth. 137 S. 38 Pl. 1 Lev. = İstanbuler Mitteilungen Beiheft 9. 4° (B/7155)
- TUDOR, D : *Podurile Romane de la Dunarea de Jos.* București 1971 Editura Academiei Republicii Socialiste România. 209 S. 3 Pl. 8° (A. III/7316)
- TUNALI, İSMAIL : *B. Croce estetik'ine giriş.* İstanbul 1973 Edebiyat Fakültesi Matbaası. VIII + 151 S. = İ. Ü. Edebiyat Fak. Yay. No: 1824. 8° (A. III/7489)
- TUNCEL, PROF. BEDRETTİN : *Un grand poete mystique populaire de l'Anatolie Medievale : Yunus Emre.* Ankara 1973 Başnur. 22 S. 8° (A. III/7668)
- TUNCEL, PROF. BEDRETTİN : *L'Introduit de Moliere en Turquie : Ahmet Vefik Pacha.* Ankara 1973 Başnur Matbaası. 20 S. 8° (A. III/7667)
- TUNCEL, PROF. BEDRETTİN : *Kopernik'i anıyoruz.* Ankara 1973 Başnur Matbaası. S. 5-14 = Nikola Kopernik 1473-1973. 8° (A. III/7347)
- TUNCEL, M. BEDRETTİN : *Vingtieme Anniversaire de l'Unesco. Commission de la Republique française pour l'Education, la Science et la Culture 1966.* Paris 1967 Tournon et Cie. 23 S. 8° (A. III/7174)
- TUNÇAY, METE : *"Mesai" 1920 Halk Şûrâlar Fırkası Programı.* Ankara 1972 Sevinç Matbaası. 120 S. = A. Ü. S.B.F. Yay. No. 328. 8° (A. III/6653)
- TURAN, DR. KÂMİL : *İşçilerin yönetime katılması ve Türkiye uygulaması.* Ankara 1972 Emel Matbaası. VIII + 194 S. = AİTİA Yay. No. 57. 8° (A. III/7709)
- TURAN, PROF. DR. OSMAN : *Doğu Anadolu türk devletleri tarihi.* İstanbul 1973 İstanbul Matbaası. XVI + 28 1 Lev. = Turan Neşriyat Yurdu İlim Seri 6. 8° (A. III/7985)
- TURAN, ŞERAFETTİN : *Rodos'un zaptından Malta muhasarasına.* Kanuni Armağanı (1970)'den ayrı bs. S. 47-117 1 Pl. 8° (A. III/5128)

- EL-TUSİ, EBU CAFER MUHAMMED B. EL-HASEN : *Emaliyu'ş-şeyhut-Tusi. 2 cilt.* Nefce 1964 Mektebetü'l-Ehliyye. 8° (A. III/7149)
- TÜMERTEKİN, PROF. DR. EROL : *İstanbul Sanayiinde kuruluş yeri. Analysis of the location of industry in Istanbul.* İstanbul Edebiyat Fakültesi. 134 S. = Coğrafya Enst. Yay. No. 71. 8° (A. III/7094)
- Türk Dil Kurumu yönetmeliği ve hesap yönetmeliği.* Ankara 1952 Türk Tarih Kurumu Basımevi. 11 S. = T.D.K. A. 1, 15. 8° (A. III/5348)
- Türk Folklor ve Etnografya bibliyografyası. 2 Cilt.* Ankara 1971/73 Başbakanlık Basımevi. = Milli Folklor Enstitüsü Yay.: 5, 7. 8° (A. III/7990)
- Türk İnkılâp tarihi. 2. bs.* Ankara 1973 Gnkur. Basımevi. VI + 229 S. 8° (A. III/8033)
- Türk-İş g'uncu Genel Kurul Çalışma Raporu.* Ankara 1973 İş Matbaası. XI + 778 S. 8° (A. III/8032)
- Türk Tarih ve Dil Kurumları ile Cumhuriyet Halk Partisi arasında, büyük Atatürk'ün vasiyetnamesi konusunda çıkan uyuşmazlıkta kurumların yargıtay safhasındaki savunmaları.* Ankara 1970 T.T.K. Basımevi. XIII + 111 S. 3 Fotokopi. 8° (A. III/7647)
- Türkiye Cumhuriyetin 50. yıl kitabı. Turkey 50th Anniversary of the Republic.* Ankara 1973 Ajans-Türk Matbaası. 328 S. 4° (B/7161)
- Türkiye Albümü.* İstanbul 1969 Arkın-Ofset Basımevi. 48 S. = Cumhuriyet Ansiklopedisi Yay. 4. 4° (B/6537-Ek, 4)
- Türkiye belirli günler takvimi.* (Şenlikler, festivaller, anma günleri). Ankara 1973 Başbakanlık Basımevi. 95 S. = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yay.: 8. 8° (A. III/8094)
- Türkiye ihtilaleci İşçi-Köylü Partisi Dosyası I.* İstanbul 1973 Töre-Devlet Yayınevi. 432 S. = Uçurumun Kenarındaki Türkiye: 3. 8° (A. III/7885)
- Türkiye Mülki İdare Bölümleri- 1970. I:* 4.000.000 Ankara 1970 Harita Genel Müdürlüğü Matbaası. (H/96)
- Türkiye Turing ve Otomobil Kurumunun 50 yılı.* İstanbul 1973 Kâğıt ve Basım İşleri A. Ş. 96 S. 4° (B/7114)
- TÜRR, KATJA MARINA : *Eine Musengruppe Hadrianischer Zeit. Die Sogenannten Thespriaden.* Berlin 1971 Gebr. Mann Verlag. 71 B. 32 Pl. = Monumenta Artis Romanae X. 4° (B/6961)
- TVERITINOVA, A. S : *Vostoçnie istoçniki istorii narodov yugo-Vostoçnoy i Tsentralnoy evropı II. Fontes orientales ad Historian populorum Europae Meridie-Orientalis Atque Centralis pertinentes.* Moskova 1969 Izdat. Nauka. 338 S. 4° (B/6719)
- Uffizi, Florence. Great Museums of the World.* London 1970 Hamlyn. 172 S. 4° (B/7020-10)
- ULUÇAY, ÇAĞATAY : *Kanunî Sultan Süleyman ve ailesi ile ilgili bazı notlar ve vesikalar.* Kanunî Armağanı (1970)'den ayrı bs. S. 227-257 1 Pl. 8° (A. III/5117)
- ULUĞ, NAŞİT HAKKI : *Hemşehrîmiz Atatürk.* İstanbul Yenilik Basımevi 399 S. = İş Bankası Kültür Yay.: 120. 8° (A. III/7779)
- Uluslararası Mevlâna semineri (15-17 Aralık 1973) Bildiriler. Haz.: Mehmet Önder.* Ankara (1973) Tisa Matbaası. 351 S. 1 Lev. = İş Bankası Kültür Yay. Edebiyat Dizisi-33. 8° (A. III/8066)

- UMEDA, HIROYUKI : *A classified dictionary of modern Korean. With Korean, English and Japanese indexes.* Tokyo 1971 Inst. for the Study of Languages. VI + 224 S. 4° (B/6802)
- Unbekannte Türkei. Wo Ost und West sich begegnen.* Bern 1970 Kümmerly und Frey Geographischer Verlag. 117 S. 39 Pl. 4° (B/6770)
- UNGNAD, ARTHUR : *Die Venustafeln und das Neunte Jahr Samsuilunas (1741 V.Chr.).* Osnabrück 1972 (Leipzig 1940'ın tekrar bs). O. Zeller Verlag. 25 S. = Mitteilungen der Altorientalischen Gesellschaft XIII, 3. 8° (A. III/7751)
- U.R.S.S. 50. Publication annuelle de l'Agence de Presse Novosti.* Moscou 1972. 360 S. 1 Hr. 8° (A. III/7513)
- The U.S.S.R. and the Middle East. Yay. Michael Confino - Shimon Shamir.* Jerusalem 1973 Israel Universities Press. XXII + 441 S. 8° (A. III/7707)
- Ur in retrospect. In memory of Sir C. Leonard Wolley. Yay. : M.E.L. Mallowan - D. J. Wiseman.* London 1960 British School of Archaeology in Iraq. 242 S. XXXI pl. = Iraq Vol. XXII. 4° (B/6823)
- Urfa il yullığı 1967.* Sivas 1967 Doğu Matbaası. 111 + 249 S. 9 Pl. 4° (B/7053)
- USEYNOV, M. - L. BRETANITSKIY - A. SALAMZADE : *İstoriya Arhitekturi Azerbadjana.* Moskova 1963 Izdat. AN. ASSR. Inst. Arhitektura. 395 S. 4° (B/6723)
- USMANOV, M. A : *Tatarskie istoričeskie Istočniki XVII-XVIII Vekov.* Kazan 1972 Izdat. Kazanskogo Universiteta. 221 S. 8° (A. III/7521)
- UTAS, BO : *Notes on some public and semi-public libraries in the Near and Middle East containing Persian and other Moslem manuscripts.* Acta Orientalia XXXIII (1971)'den ayrı bs. S. 169-192. 8° (A. III/7516)
- Uydurma dil mizah edebiyatımıza girdi Haz. : Semih Gülcü.* Ankara 1970 Ayyıldız Matbaası. 20 S. 8° (A. III/7556)
- ÜLKEN, HİLMİ ZİYA : *İslâm Felsefesi kaynakları ve tesirleri. Eski Yunandan çağdaş düşünceye doğru.* Ankara 1967 Ajans-Türk Matbaası. IX + 356 S. 8° (A. III/7617)
- ÜLKEN, HİLMİ ZİYA : *Sosyoloji sözlüğü.* İstanbul 1969 Millî Eğitim Basımevi. II + 428 S. = Talim ve Terbiye Dairesi Yay. 9, Sözlük Serisi, 1. 8° (A. III/7053)
- ÜLKEN, HİLMİ ZİYA : *Vakıf sistemi ve türk şehirciliği.* Vakıflar Dergisi Sayı: IX'dan ayrı bs. S. 13-37. 4° (B/7160)
- ÜLKÜTAŞIR, M. ŞAKİR : *Cumhuriyet'le birlikte Türkiye'de Folklor ve Etnografya çalışmaları* Ankara 1972 Başbakanlık Basımevi. 103 S. = Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyet'in 50. Yıldönümü Yay. 1. 8° (A. III/7932)
- ÜLMAN, A. HALÛK : *Birinci dünya savaşına giden yol.* Ankara 1972 Sevinç Matbaası. VIII + 230 S. = A. Ü. S.B.F. Yay. No. 333. 8° (A. III/6657)
- ÜNVER, ORD. PROF. DR. A. SÜHEYL : *Anadolu Selçuklularında sağlık hizmetleri.* Malazgirt armağanı (1972)'den ayrı bs. S. 9-31 4 Pl. 8° (A. III/7388)
- ÜNVER, ORD. PROF. DR. A. SÜHEYL : *Eski Galatasaray Kütüphanesi.* Atatürk Konferansları IV, (1970)'den ayrı bs. S. 57-59. 8° (A. III/7409)
- ÜNVER, ORD. PROF. DR. SÜHEYL : *Eski Yunan'da tıp ilâhı eskülab'ın heykelleri ve bunlardan yapılan resimler.* Yeni Tıp Alemi Aylık Tıp Dergisi IX, 103-105 (1960)'den ayrı bs. 6 S. 8° (A. III/7840)

- ÜNVER, ORD. PROF. DR. A. SÜHEYL : *İki yüzyıl önceki göksel bir belirti*. İstanbul 1973 Kandilli Rasathanesi. 2 S. = Kandilli Rasathanesi Bilim Tarihi Yay. No. 4. 4° (B/7122)
- ÜNVER, ORD. PROF. DR. A. SÜHEYL : *Kanuni Sultan Süleyman'ın son Avusturya seferinde hastalığı, ölümü, cenazesi ve defni*. Kanunî Armağamı (1970)'den ayrı bs. S. 301-306 4 Pl. 8° (A. III/5124)
- ÜNVER, ORD. PROF. DR. A. SÜHEYL : *Lokman hekim*. İstanbul 1972 34 S. = Lokman Sağlık Yay. No. 8. 8° (A. III/7096)
- ÜNVER, ORD. PROF. DR. A. SÜHEYL : *Viyana kütüphanesi ve müzelerinde Türk eser ve hatıraları üzerine*. Atatürk Konferansları IV, (1970)'den ayrı bs. S. 41-56 5 Pl. 8° (A. III/7405)
- VAJDA, GEORGES : *Les certificats de lecture et de transmission dans les Manuscrits Arabes de la Bibliothèque Nationale de Paris*. Paris 1956. 83 S. = C.N.R.S VI. 8° (A. III/6550)
- VAMBERY, ARMINIUS : *Seyahat-ı Derüş-i Duruğın Der Hâmât-ı Asyay-ı Miyâne. Voyages d'un faux Derviche dans l'Asie Centrale. Çev.: Fethali Hacı Nuriyan*. Tahran 1343 B.T.N.K. 539 S. 8° (A. III/6419)
- Van il yillığı 1967*. Ankara 1968 San Matbaası. VIII + 197 S. 9 Pl. 11 Hr. 6 Grafik. 3 Lev. 4° (B/7052)
- VARDAR, BERKE : *Structure fondamentale du vocabulaire social et politique en France de 1815 a 1830*. İstanbul 1973 Edebiyat Fakültesi Basımevi. 327 S. = İ. Ü. E. F. Yay. No. 1756. 8° (A. III/7532)
- Varlıklı milletler ve yoksul milletler*. Ankara 1965 Rüzgârlı Matbaa. 48 S. 8° (A. III/ 7944)
- VASILIU, PROF. DR. AMILCAR - MIHAIL GUBOĞLU : *Contributii la cunoaşterea activitatii lui Ion Ionescu de la Brad din Timpul exilului in Turcia*. Ion Ionescu de la Aniversarea a 150 de ani de la Naştere (1968)'den ayrı bs. S. 225-237 8° (A. III/5354)
- VASILIU, PROF. DR. AMILCAR : *Ion Ionescu de la Brad şi Silvicultura, un document inedit*. Ion Ionescu de la Brad Aniversarea a 150 de ani de la Naştere (1968)'den ayrı bs. S. 195-202. 8° (A. III/5353)
- Vatican Museums, Rome. Great Museums of the world*. London 1969 Paul Hamlyn. 172 S. 4° (B/7020-14)
- VETTERS, HERMANN : *Ephesos Vorläufiger Grabungsbericht 1972*. Anzeiger d. phil.-hist. Kl. d. Öst. Ak. d. Wiss. 110 (1973)'den ayrı bs. S. 175-194 XXIII Pl. 7 Plan. 8° (A. III/7821)
- VETTERS, HERMANN : *Ephesos: Vorläufiger Grabungsbericht 1969*. Anzeiger der phil.-hist. Klasse der Öst. Ak. d. Wiss. 107, 7 (1970)'den ayrı bs. 19 S. 10 Pl. 8° (A. III/5183)
- VOGT, JOSEPH : *Sklaverei und Humanität. Studien zur Antiken Sklaverei und ihrer Erforschung*. Wiesbaden 1972 Franz Steiner Verlag. 170 S. = Historia, Einzelschriften Heft 8. 8° (A. III/7257)
- VOLKOFF, OLEG V : *A la recherche de manuscrits en Egypte*. Cairo 1970 L'Institut Français d'Archeologie Orientale VIII + 336 S. XVIII pl. = Recherches d'Archeologie, de Philologie et d'Histoire, T. XXX. 8° (A. III/7184)

- VOLLENWEIDER, MARIE-LOUISE : *Catalogue raisonne des sceaux cylindres et intailles. I. cilt.* Geneve 1967 Musee d'Art et d'Histoire Geneve. 217 S. 95 Pl. 4° (B/6777)
- VOLLENWEIDER, MARIE-LOUISE : *Die Porträtgemmen der römischen Republik.* Mainz 1972 Verlag Philipp von Zabern. VII + 110 S. 168 Pl. 4° (B/6962)
- Voprosi Soveršenstvovaniya Alfavitov Tyurkskih Yazıkov SSSR.* Moskova 1972 Izdat. Nauka. 237 S. 1 Lev. 8° (A. III/7159)
- VULLERS, IOANNIS AUGUSTI : *Lexicon Persico-Latinum. 3 Cilt.* Graz 1962 Akademische Druck- U. Verlagsanstalt. 4° (B/6675)
- Vuruşanlar.* İstanbul 1972 Yelken Matbaası. 144 S. = Son Havadis Yay. 9. 8° (A. III/7797)
- WALFORD, A. J. - L. M. PAYNE - C. A. TOASE : *Guide to reference material. Supplement.* London 1963 Library Association. VII + 370 S. 4° (B/6515)
- WALLENSTEIN, VON KLAUS : *Korinthische Plastik des 7. und 6. Jahrhunderts vor Christus.* Bonn 1971 Bouvier Verlag Herbert Grundmann. 220 S. 32 Pl. = Abh. zur Kunst-Musik-und Litteraturw. 113. 8° (A. III/7284)
- WALSER, GEROLD : *Die Völkerschaften auf den Reliefs von Persepolis. Historische Studien über den sogenannten Tributzug an der Apadanatreppe.* Berlin 1966 Verlag Gebr. Mann. 112 S. 88 Pl. 2 Lev. = Teheraner Forschungen D.A.C. Abt. Teheran Bd. 2. 4° (B/6844)
- Waterworks in the Athenian Agora.* New Jersey 1968 American School of Classical Studies at Athens. 32 S. = Excavations of the Athenian Agora Picture Book No. 11. 8° (A. III/7172)
- WEBER, PROF. DR. WERNER : *Preussisches Verwaltungsrecht. Sammlung des geltenden Rechts in jeweils neuestem Stande.* München 1938 Beck'sche Verlagsb. XXXI S. 113 Madde. 8° (A. III/5155)
- WEBSTER, NOAH : *Webster's third new International Dictionary of the English Language, Unabridged with seven language dictionary. 3 Cilt.* London 1768 G. and C. Merriam Co. 4° (B/6743)
- WEBSTER, T. B. L. : *Everyday life in classical Athens. Resimler: Eva Wilson.* New York 1969 G. P. Putnam's Sons. 192 S. 8° (A. III/7264)
- WEILL, GEORGES : *L'éveil des nationalités et le mouvement liberal (1815-1848).* Paris 1930 P. U. F. 592 S. = Peuples et Civilisations, XV. 8° (A. III/5152)
- WEISS, GÜNTER : *Joannes Kantakuzenos -Aristokrat, Staatsmann, Kaiser und Mönch-in der Gesellschaftsentwicklung von Byzanz im 14 Jahrhundert.* Wiesbaden 1969 Otto Harrassowitz. XI + 174 S. = Schriften zur Geistesgeschichte des Östlichen Europa. Band 4. 8° (A. III/7639)
- WEISSENGRUBER, FRANZ : *Epiphanius Scholasticus als Übersetzer. Zu Cassiodorus-Epiphanius historia ecclesiastica tripartita.* Wien 1972 Hermann Böhlau Nachf. 313 S. = Öst. Ak. d. Wiss. Phil.-Hist. Kl. Sitzungsab. 283 Bd. 8° (A. III/7324)
- WEITZMANN, KURT : *Catalogue of the Byzantine and Early Mediaeval Antiquities in the Dumbarton Oaks Collection. 3. Cilt. Ivories and Steatites.* Washington 1972 Harvard University. XIV + 108 S. 8 + 72 Pl. 4 (B/7146)
- WERNER, E. : *Despotie, Absolutismus oder Feudale Zersplitterung? Strukturwandlungen im Osmanenreich zwischen 1566 und 1699.* Jb.f. Wirtschaftsgeschichte III, (1972)-den ayrı bs. S. 107-128. 8° (A. III/7161)

- WERNER, E : *Die Türkei 1914 zwischen Dreibund und Entente*. Wiss. Z. Karl-Marx- Univ. Leipzig, Ges.-u. Sprachwiss. 19, 3 (1970)'den ayrı bs. S. 431-446. 8° (A. III/5194)
- WERNER, E : *Wandel im Osten: Das Sultanat Konya im 13. Jahrhundert*. Byzantinische Forschungen IV, (1972) den ayrı bs. S. 220-230. 8° (A. III/7192)
- WERNER, E : *Zur Diskussion und die Agrarstruktur Südosteuropas im 15. Jahrhundert unter den Osmanen*. Wiss. Z. Karl-Marx- Univ. Leipzig Ges.-u. Sprachwiss. R., 19, 3 (1970)'den ayrı bs. S. 459-462. 8° (A. III/5193)
- WEST, ALLEN B : *Fifty and fourth century gold coins from the Thracian coast*. New York 1929 The American Numismatic Society. 183 S. XVI Pl. = Numismatic Notes and Monographs No. 40. 8° (A. III/6304)
- WHITE, K. D : *Historical Roman coins illustrating the period 44 B. C. to A. D. 55*. Grahamstown 1958 Rhodes University. 69 S. IV Pl. 8° (A. III/6563)
- WILBER, DONALD N : *Four hundred forty-six kings of Iran*. Tehran 1972 Offset Press. 189 S. = Publ. of Pahlavi Univ. for the Celebr. of 2500 years of Kingship in Iran. 8° (A. III/7972)
- WILDERMANN, HANNS : *Umgang mit Türken*. Ankara 1973 Türk Tarih Kurumu Basimevi. 51 S. 8° (A. III/7722)
- WILSON, JOHN A : *Exploring civilization*. The University of Chicago Magazine, March (1973)'den ayrı bs. 4 S. 4° (B/6613)
- WINKES, RUDOLF : *Clipeata imago. Studien zu einer römischen Bildnisform*. Bonn 1969 Rudolf Habelt Verlag. VI + 265 S. VI Pl. = Habelts Dissertationsdrucke, Reihe Klassische Archäologie, Heft. 1. 8° (A. III/7271)
- WINTER, F. E : *Greek fortifications*. Toronto 1971 University of Toronto Press. XVIII + 370 S. = Phoenix Suppl. Vol. IX. 8° (A. III/7306)
- WÖLFFLING, SIEGFRIED : *Die Altertums- und Orientwissenschaft im Dienst des deutschen Imperialismus*. Wiss. Z. Univ. Halle XX (1971)'den ayrı bs. S. 85-95. 8° (A. III/5886)
- WRIGHT, QUINCY : *On predicting international relations, the year 2000*. Denver 1970 University of Denver. 42 S. = Monograph Series in World Affairs. 1969-70 No. 1. 4° (B/6429-1)
- WYSTAWY, KATALOG : *Sztuka starożytnej mezopotamii*. Warzwa 1972. 17 S. 7 Pl. 8° (A. III/7036)
- YAKAR, DR. AYTEKİN : *Türk romanında milli mücadele*. Ankara 1973 Üniversite Basimevi. 130 S. = AÜDTCF Yay.: 227. 8° (A. III/7963)
- YAMAMOTO, KENGO : *A classified dictionary of spoken Manchu. With Manchu, English and Japanese Indexes*. Tokyo 1969 Inst. for the Study of Languages. 234 S. 8° (B/6801)
- Yaşasın özgür bağımsız ve demokratik Türkiye. Türkiye Birlik Partisi 1973 seçim bildirgesi*. 64 S. 8° (A. III/8063)
- YAZICI, MUSTAFA : *Tanzimattan bu yana Milli Eğitim Bakanları başbakanlar ve Atatürk (1839-1973)*. Ankara 1973 Emel Matbaası. 212 S. 8° (A. III/7893)

- YAZMAN, ASLAN TUFAN : *Dumlupınar'dan İzmir'e esen kasırga*. İstanbul 1971 Yörük Basımevi. 100 S. = DYO Kültür Yay: 9. 8° (A. III/7650)
- YAZMAN, ASLAN TUFAN : *Hedefiniz Akdeniz. Sakarya'dan İzmir'e kadar Büyük Taarruz'un öyküsü*. İstanbul 1972 Cömertiş Matbaası. 117 S. = Pamukbank Kültür Yay. 8° (A. III/7652)
- YAZMAN, ASLAN TUFAN : *Kurtuluş savaşında Türk süvarileri*. İstanbul 1969 Yörük Basımevi. 68 S. = DYO Kültür Yay.: 8. 8° (A. III/7651)
- VII. *Türk Dil Kurultayınca kabul edilen Türk Dil Kurumu tüzüğü*. Ankara 1956 Türk Tarih Kurumu Basımevi. 16 S. 8° (A. III/5347)
- YETKİN, DOĞ. DR. ŞERARE : *Alara kalesindeki hamamlı kasır ve 13. yüzyıl Anadolu mimarisindeki yeri*. Malazgirt Armağanı (1972)'den ayrı bs. S. 119-126 6 Pl. 8° (A. III/7367)
- YETKİN, SUUT KEMAL : *Selçuklularda resim sanatı*. Malazgirt Armağanı (1972)'den ayrı bs. S. 127-129. 8° (A. III/7365)
- YODFAT, ARYEH : *Arab politics in the Soviet mirror*. Jerusalem 1973 Israel Universities Press. XII + 331 S. 8° (A. III/7401)
- YOUNG, JOHN HOWARD - SUZANNE HALSTEAD YOUNG : *Terracotta figurines from Korion in Cyprus*. Philadelphia 1955 University Museum. X + 260 S. 74 Pl. 4° (B/6809)
- YOUNG, RODNEY S : *Doodling at Gordion*. Archaeology 22, 4 (1969)'dan ayrı bs. S. 270-276. 4° (B/6362)
- ZAIDI, S. MUJAHID HUSAIN : *Urdu-Handschriften*. Wiesbaden 1973 Franz Steiner Verlag. XVIII + 108 S. 8 Pl. = Verzeichnis der Orientalischen Handschriften in Deutschland Bd. XXV. 4° (B/5059-XXV)
- ZANE G : *L'Industrie Roumaine au cours de la seconde moitié du XIXe siècle. Sur les origines historiques de l'industrie de fabrique*. Bucarest 1973 Editions de l'Academie de la Republique Socialiste de Roumanie. 261 S. = Bibliotheca Historica Romaniae -Etudes 43 (3). 8° (A. III/7664)
- ZANKER, PAUL : *Wandel der Hermesgestalt in der Attischen Vasenmalerei*. Bonn 1965 Rudolf Habelt Verlag. VIII + 126 S. 8 Pl. = Antiquitas 3, Abh. zur Vor- und Frühgeschichte zur Kl. u. Provinzial-Römischen Arch. 2. 4° (B/6775)
- ZBAVITEL, DUSAN : *Oriental studies in Czechoslovakia*. Prague 1959 Orbis. 68 S. 16 Pl. 8° (A. III/6554)
- ZELTNER-NEUKOMM, GERDA : *Was ist ein moderner Roman?* Wiesbaden 1972 Franz Steiner Verlag. 20 S. = Ak. d. Wiss. u. d. Lit. Abh. d. Kl. d. Lit. Jahrg. 1971/72 Nr. 2. 8° (A. III/6663)
- ZİYÂDE, NİKOLA : *El-Hisbe ve'l-muhtesib fi'l-İslâm*. Beirut 1962 Matbaatu'l-Katolikiyye. 162 S. 8° (A. III/6565)
- ZÜBER, HÜSNÜ : *Türk süsleme sanatı*. 2. bs. Ankara 1972 Tisa Matbaası. 141 S. = İş Bankası Kültür Yay. 101. 8° (A. III/7332)
- ZYBKOVETS, V : *Primitive magic in Judaism and Islam. -USSR-*. Washington 1966 U. S. Department of Commerce Clearinghouse for Federal Scientific and Technical Information. 6 S. 4° (B/6497)

B. DERGİLER*

- Acta Archaeologica XXV, 1-2 (1973) :
- M. PARDUCZ, *Probleme der Skythenzeit im Karpatenbecken*. S. 27-40.
L. FERENCZY, *Tibor Horvath (1910-1972)*. S. 205-206.
- Acta Asiatica 24 (1973) :
- J. TAMURA, *The Legend of the Origin of the Mongols and Problems concerning their Migration*. S. 1-19.
M. MORI, *Reconsideration of the Hsiungnu State-A Response to Professor O. Pritsak's Criticism*. S. 20-34.
N. YAMADA, *A Brief History of Mongolian Studies in Japan 1905-1945*. S. 57-84.
- Acta Ethnographica XXI, 1-4 (1972).
Acta Historiae Artium XVIII, 3-4 (1972).
Acta Historica XVIII, 3-4 (1972); XIX, 1-2 (1973).
Das Altertum XVIII, 4 (1972); XIX, 1 (1973) :
- XVIII- B. BRENTJES, *Zur Entwicklung des Menschenbildes im Alten Orient*. S. 197-216.
G. GIORGADSE, *Keilschriftforschung in der Georgischen SSR*. S. 217-222.
P. ZIEME, *Neue Funde zur Geschichte der Türken in der Mongolei*. S. 250-258.
XIX- F. JÜRSEL, *Die Kosmologie der vorcopernicanischen Zeit*. S. 17-22.
- The American Historical Review LXXVIII, 2-4 (1973) :
- 4- D. JACOBY, *The Encounter of Two Societies: Western Conquerors and Byzantines in the Peloponnesus after Fourth Crusade*. S. 873-906.
- American Journal of Archaeology. LXXVII, 2, 4 (1973) :
- 2- M. J. MELLINK, *Archaeology in Asia Minor*. S. 169-194.
4- I. C. LOVE, *A preliminary report of the Excavations at Knidos, 1972*. S. 413-424.
K. NICOLAOU, *Archaeological news from Cyprus, 1972*. S. 420-433.
- American Journal of Philology XCIII, 2-4 (1972).
The American West X, 2-4 (1973).
Anadolu (Anatolia) XV (1971) :
- H. G. GÜTERBOCK, *Ivory in Hittite Texts*. S. 1-7.
N. ÖZGÜÇ, *Niğde çevresinde bulunmuş bir damga Mühür ve Acem Höyükten Dört Mühür Baskısı*. S. 9-26.
E. LAROCHE, *Les Hieroglyphes D'Altintepe* S. 55-61.
Y. BOYSAL, *Batı Anadolu'da son araştırmalar-Ahhiyava sorunu*. S. 63-72.
K. YALVAÇ, *Bazı mektupların da Işığında Asarhaddon'un din politikası*. S. 73-86.
K. EMRE, *Sultanhanı Höyüğünde 1971-1972 yıllarında yapılan Kazılar*. S. 87-138.
S. TANER, *Kültepe Kazısında Bulunan Sikkeler*. S. 139-159.
- Anali (Gazi Husrev-Begove Bibl.) I (1972) :
- O. A. SOKOLOVIÇ, *Pjesnik Aga-dede iz Dobor-grada o svome zavičaju i pogibiji Osmana II*. S. 5-34.
İ. FIZVIÇ, *Iluminirani rukopisi u Gazi Husrev-begovoj biblioteci*. S. 75-90.

* Dergilerde yalnız Türkiye ve Türklerin tarihini ilgilendiren makalelerin adları verilmiştir.

- M. MUJEZİNOVIĆ, *Diplome kaligrafa Islamovića u Gazi Husrev-begovoj biblioteci*. S. 95-102.
- Anatolien Studies XXII (1972) - Special Number in honour of Professor Seton Lloyd:
- SETON HOWARD, *Frederick Lloyd*. S. 9-10.
- Recent Archaeological Research in Turkey*. S. 11-60.
- M. E. L. MALLOWAN, *Carchemish*. S. 63-86.
- J. D. HAWKINS, *Building Inscriptions of Carchemish*. S. 87-114.
- J. EVANS, *The Early Minoan occupation of Knossos*. S. 115-128.
- E. SOLLBERGER, *Mr. Taylor in Chaldaea*. S. 129-140.
- D. J. WISEMAN, *A Babylonian Architect*. S. 141-148.
- O. R. GURNEY, *The Tale of the Poor Man of Nippur and its Folktales Parallels*. S. 149-158.
- R. MAXWEL-HYSLOP, *The Metals amutu and aşı'u in the Kültepe Texts*. S. 159-162.
- R. D. BARNETT, *More Addenda from Toprak Kale*. S. 163-178.
- C. BURNEY, *Urtarian Irrigation Works*. S. 179-186.
- R. M. HARRISON, *A Note on Architectural Sculpture in Central Lycia*. S. 187-198.
- M. GOUGH, *The Emperor Zenon and some Cilician Churches*. S. 199-212.
- A. S. HALL, *Valerius Valentinianus, Praeses of Isauria*. S. 213-216.
- I. W. MACPHERSON, *Six Inscriptions from Galatia*. S. 217-224.
- R. P. HERPER, *Tituli Comanorum Cappadociae Iterum Suppleti*. S. 225-240.
- D. FRENCH, *A Sixteenth Century English Merchant in Ankara*. S. 241-248.
- G. LEWIS, *The Saint the Major-General*. S. 249-253.
- A. Ü. D.T.C. Fakültesi Dergisi XXVII, 3-4 (1969) :
- Y. COŞKUN, *Boğazköy metinlerinde geçen başlıca Libasyon kapları*. S. 1-61.
- A. Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi XXIX, 1-4 (1972).
- A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi XXVII, 3 (1972) :
- B. SAVCI, *Atatürkcü Demokrasi-Bilim Politikası*. S. 457-64.
- T. ATAÖV, *Some Notes on Soviet Orientology*. S. 477-540.
- Ş. AKŞİN, *31 Mart olayına değin Sabahattin Bey ve Ahrar Fırkası*. S. 541-560.
- Ö. OZANKAYA, *Social Life in Four Anatolian Villages*. S. 613-634.
- Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska XXVII (1972).
- Annali XXXIII, 1, 2 (1973) :
- M. HELTZER, *Some gleanings to the Ugaritic texts inscribed on clay lung and liver models*. S. 93-97.
- The Annual of the British School at Athens 67 (1972) :
- J. N. GOLDSTREAM, *Knossos 1951-61: Protogeometric and Geometric Pottery from the Town*. S. 63-68.
- K. A. WARULE, *Two Notes from Knossos*. S. 271-284.
- P. WARREN - G. C. MILES, *An Arab Building at Knossos*. S. 285.
- Annual Report of The Director of the Department of Antiquities (1972).
- L'Anthropologie LXXVI, 7-8 (1972).
- Anthropos LXVII, 5-6 (1972); LXVIII, 1-2 (1973).
- Antike Kunst XVI, 1, 2 (1973) :
- K. SCHEFOLD, *Eine Reise nach Libanon, Syrien und Kypros*. S. 151-154.

The Antiquaries Journal LII, 2 (1972).

Antropoloji VI (1971-1972) :

N. ERDENTUĞ, *Türkiyenin Karadeniz Bölgesinde Evlenme görenekleri ve törenleri*. S. 1-28.

V. EMİROĞLU, *Edilli Köyünün (Akçakoca) Kültür Değişmesi bakımından incelenmesi*. S. 223 - 234.

A. GENÇLER, *Gözpınar'da Kültür Değişmeleri*. S. 235-264.

Anuarul, IX (1972) :

T. CEMİL, *Din relațiile Moldo-Otomane în primul sfert al secolului al XVI-lea. (Pe marginea a doua document din arhivele de la İstanbul.)* S. 133-144.

P. PALTANEA, *Informatii privind comertul oraşului Galati în secolul al XVII-lea*. S. 140 - 158.

V. CIOBANU, *Moldova și conflictul diplomatic Polono - Turc din anii 1764 - 1766*. S. 159 - 184.

I. TODERAȘCU, *Informatii noi privind șantierul naval din Galati (sfârșitul sec. al XVIII-lea - prima jumătate a sec. al XIX-lea)*. S. 205-220.

P. MIHAIL, *Alte acte românești de la Constantinopol. (1578-1820)*. S. 455-468.

Anzeiger Öst. Ak.d. Wiss. CIX, 1-2 (1972) :

K. JAHN, *Die Geschichte der Kinder Israels' in der islamischen Historiographie (Vortrag)*. S. 67-76.

H. VETTERS, *Ephesos. Vorläufiger Grabungsbericht 1971 (Vortrag)* S. 83-102.

Araştırma VIII (1970); IX (1971).

Archaeologiai Ertesito XCIX, 1-2 (1972).

Archäologische Bibliographie (1971).

Archaeologische Mitteilungen aus Iran IV (1971); V (1972) :

IV - E. EHLERS, *Klimageschichte und Siedlungsgang in vor-und frühgeschichtlicher Zeit in der Türkmensteppe Nordpersiens*. S. 7-20.

N.- D. GUTSCHOW, *Kirchen in Tao-Klardjethien der nordöstlichen Türkei*. S. 237-248.

G. HERMANN, *Urkunden-Funde in Azarbaygan*. S. 249-262.

V- W. KLEISS, *Ausgrabungen in der urartäischen Festung Bastam (Rusahinili) 1970*. S. 7 - 68.

S. KROLL, *Die Keramik aus der Ausgrabung Bastam 1970*. S. 69-96.

C. STRAUSS, *Die Keramik aus der mittelalterlichen Burg in Bastam* S. 97-116.

E. V. SCHULER, *Urartäische Inschriften aus Bastam II*. S. 117-134.

W. KLEISS, *Bericht über Erkundungsfahrten in Iran im Jahre 1971*. S. 135-142.

Archaeologischer Anzeiger LXXXVII, 3, 4 (1972), LXXXVIII, 3 (1973) :

LXXXVII- A. BAMMER, *Beobachtungen zur ephesischen Architektur*. S. 440-457.

A. BAMMER, *Neue Forschungen am Altar des Artemisions von Ephesos*. S. 714-727.

D. HAYNES, *Alte Funde neu entdeckt*. S. 731-741.

K. BITTEL, *Gedenkworte für Heinrich Schliemann*. S. 789-791.

LXXXVIII- F. HARL, *Reste eines archaischen Relieffinax aus Ephesus in Wien*. S. 133-137.

Samos 1971. Die Wasserleitung des Eupalinos. S. 72-94.

H. KNELL, *Vier attische Tempel klasischer Zeit*. S. 94-114.

Archiv Orientalni XLI, 1-2 (1973) :

- 1- J. KLIMA, *Neuere Forschungen über die materielle Kultur Mesopotamiens II*. S. 14-27.
 E. PANTÜCKOVA, *Zur Analyse eines der historischen Bestandteile von Ahmedis Isken-
 dername*. S. 28-41.
 N. ZIMOVA, *Quelques aspects de la deuxième période ottomane dans la Tripolitaine*.
 S. 42-51.
 2- A. JIRKU, *Neue Götter und Dämonen aus Ugarit*. S. 97-103.

Archiv für Orientforschung XXIV (1973) :

- C. WILCKE, *Sumerische literarische Texte in Manchester und Liverpool*. S. 1-19.
 A. W. SJÖBERG, *Nungal in the Ekur*. S. 19-46.
 D. LODING, *A new Chronological Source for the Isin-Larsa Period*. S. 47-50.
 G. GRAGG, *The Fable of the Heron and the Turtle*. S. 51-72.
 D. O. EDZARD, *Zwei Inschriften am Felsen von Sar-i -Pul-i-Zohab : Anubanini 1 und 2*.
 S. 73-77.
 E. REINER, *Inscription from a Royal Elamite Tomb*. S. 87-102.
 J. RENGER, *Narat ilim : Exogamie bei den semitischen Nomaden des 2. Jahrtausends*.
 S. 103-107.
 A. R. MILLARD, *Some Esarhaddon Fragments relating to the Restoration of Babylon*.
 S. 117-118.
 J. KRECHER, *Drei neusumerische Verwaltungsurkunden*. S. 119-120.
 C. B. F. WALKER, *Cuneiform Tablets in the Collection of Mr. E.M. Dring*. S. 120-121.
 C. B. F. WALKER, *Cuneiform Tablets in the County Museum and Art Gallery, Truro,
 Cornwall*. S. 122-127.
 E. C. L. DRURING, *Caspers, Sumer and Kulli meet at Dilmun in the Arabian Gulf*.
 S. 128-132.

Archivum Ottomanicum I (1969) :

- N. H. BIEGMAN, *Some Peculiarities of Firmans Issued by the Ottoman Treasury in
 the Sixteenth Century*. S. 9-13.
 T. HALASI-KUN, *The Ottoman Elements in the Syrian Dialects*. S. 14-91.
 G. HAZAI - I. MAYER, *Zur historischen Morphonologie des Osmanischen - Türkischen*.
 S. 92-104.
 H. İNALCIK, *Suleiman the Lawgiver and Ottoman Law*. S. 105-138.
 B. MCGOWAN, *Food Supply and Taxation on the Middle Danube (1568-1579)*.
 S. 139-196.
 V. L. MENAGE, *On the Ottoman Word ahriyan/ahiryan*. S. 197-212.
 J. R. WALSH, *The Esalibü'l-Mekatib (Münşe'at) of Mehmed Nergisi Efendi*. S. 213-302.
 G. BAYERLE, *Lajos Fekete 1891-1969*. S. 303-316.

Arheologia Moldovei VII (1972).

Ars Decorativa I (1973).

Ars Orientalis VIII (1970); IX (1973) :

- VIII- N. ATASOY, *Four Istanbul Albums and some Fragments from Fourteenth-Century
 Shah - Namehs*. S. 19-48.
 W. B. DENNY, *A Sixteenth-Century Architectural Plan of Istanbul*. S. 49-64.
 IX- E. ATIL, *Ottoman Miniature Painting under Sultan Mehmet II*. S. 103-120.

Ärsbok (1973).

Asia Major X, 1 (1973).

Asien Afrika Lateinamerika I, 1 (1973).

Asian and African Studies 7 (1971) :

V. KOPCAN, *Ottoman Narrative Sources to the Uyvar Expedition 1663*. S. 89-100.

Athenaeum LXI, 1-2 (1973).

Azerbaycan Arhivi 1 (11) (1972).

Balkan Studies XIII, 1-2 (1972) :

A. L. MACFIE, *The Straits Question: the Conference of Montreux (1936)*. S. 203-219.

N. DIOMIDIS-PETSALIS, *Hellenism in Southern Russia and the Ukrainian Campaign: Their Effect on the Pontus Question*. S. 221-263.

T. MATEESCU, *Les Dioceses Orthodoxes de la Dobroydja sous la domination Ottomane*. S. 299-300.

Bayerische Vorgeschichtsblätter XXXVII, 1-2 (1972).

Belgelerle Türk Tarihi Dergisi XII, 71 (1973) :

S. MENTEŞ, *Gazi Mustafa Kemal Halka Kurtuluşu, Zaferi ve Geleceğin Türkiyesini Anlatıyor*. S. 6-20.

H. MUTLUÇAĞ, *Heyeti Temsiliye üyeleri ile Komutanlar arasında gizli görüşmeler*. S. 21 - 30.

E. Z. ÖKTE, *Anadolu Harekâtına Kimler nasıl ve ne zaman katıldılar*. S. 31 - 33.

S. EREZ, *XVII. yüzyıl Türk Ata Sözlere ve Önemli Bir Kaynak*. S. 43-47.

Bericht der Römisch-Germanischen Kommission 53 (1972).

Berytus XXI (1972).

Biblica LIV, 1, 2, 3 (1973).

The Biblical Archaeologist XXXVI, 1-3 (1973) :

F. M. CROSS, *W. F. Albright's View of Biblical Archaeology and its Methodology*, S. 2-4.

Bibliotheca Orientalis XXIX, 3-6 (1972); XXX, 1-2 (1973).

The Bodleian Library Record IX, 1 (1973).

Bulletin of the American Schools of Oriental Research 208 (1972); 209 (1973) : 209.- W. F. ALBRIGHT, *The Historical Framework of Palestine Archaeology between 2100 and 1600 B C.* S. 12-17.

Bulletin Analytique D'Histoire Romaine VII (1968).

Bulletin Association Internationale d'Etudes du Sud-Est Europeen X, 2 (1972) :

H. AHRWEILER, *Byzance at la Mer*. S. 17-22.

V. TAPKOVA-ZAIMOVA, *Le premier Congres international de Thracologie (Sofia, 5-10 Juillet 1972)*. S. 131-134.

Bulletin de Correspondance Hellenique XCVII, 1 (1973):

L. GODART-J.-P. OLIVIER, *Nouveaux fragments de tablettes en lineaire B de Cnossos*. S. 5-22.

G. ROUX, *Une table chetienne de Delphes*. S. 137-144.

Bulletin of the Institute of Historical Research XLVI, 113, 114 (1973).

Bulletin, The Metropolitan Museum of Art XXXI, 2 (1972-1973).

Bulletin of the School of Oriental and African Studies XXXVI, 3 (1973).

Bulletin Scientifique IX, 1-3 (1973).

Bulletins et Memoires de la Societe d'Anthropologie de Paris IX, 3, 4 (1972); X, 1 (1973).

Byzantion XLII, 1-2 (1972) :

- 1- A. PAPADAKIS, *Gennadius II and Mehmet the Conqueror*. S. 82 - 106.
 2- D. J. CONSTANTELOS, *The Moslem Conquests of Near East as revealed in the Greek Sources of the VIIIth and the VIIIth centuries*. S. 320-357.
 E. JASSENS, *Le lac de Van et la strategie byzantine*. S. 388-404.
 P. E. WALKER, *A Byzantine Victory over the Fatimids at Alexandretta*. S. 431-440.
 M. AUBINEAU, *Une homelie de Gregoire d'Antioche (570-593 retrouvée dans le Vaticanus gr. 1975)*. S. 595-597.
 A. F. LAIOU, *Athanase Ier de Constantinople et la succession de Montferrat*. S. 603-606.

Cahiers de Civilisation Medievale XV, 4 (1972); XVI, 1, 2 (1973).

Cahiers du Monde Russe et Sovietique XIV, 1-2 (1973) :

- İ. SİNAOĞLU, *Journal de Russie d'Albert Thomas, document inedit presente et annote*. S. 86 - 204.

Les Cahiers de Tunisie XIX, 75-76 (1971) ; XX, 77-78 (1972) :

- M. CHAPOUTOT-REMADI, *Une institution mal connue : Le khalifat abbaside du Caire (XIII-XIV siecles)*. S. 11-24.
 A. GUIFFRIDA, *Frammenti di corrispondenza commerciale del genovese giovanni gregorio stella mercante a Tunisi (1479-1480)*. S. 25-37.
 M. H. CHERIF, *Temoignage du "müft" Qasim 'Azzum sur les rapports entre Turcs et autochtones dans la Tunisie de la fin du XVI siecle*. S. 39-50.
 G. TURBET-DELOF, *Le Pere Mercedaire Antoine Quartier et sa chronique Tripoline des annees 1660-1668*. S. 51-58.
 B. TLILI, *Autour du reformisme tunisien du XIX siecle : La nation de liberie dans la pensee de Hayr ad-Din (1810-1889)*. S. 59 - 86.
 J. BERQUE, *Ulemas 'unisois de jadis et de naquere. Notes de lecture sur les Musamarat al-Zarif*. S. 87-126.
 B. TLILI, *La recherche historique en Tunisie*. S. 125 - 134
 H. BELKHODJA, *Le point de vue de l'Islam sur le travail*. S. 135-149.

Canadian-American Slavic Studies VI, 3 (1972); VII, 1-2 (1973).

Centaurus XVII, 2 (1972).

Central Asiatic Journal XVII, 1-4 (1973) :

- 1- G. DOEFER, *Zur Sprache der Hunnen*. S. 1-50.
Proceedings of the 15th Meeting of the Permanent International Altaistic Conference 7-12 August 1972.
 2-4- A. T. EMİLOĞLU, *Changes in the Uighur script during the past 50 years*. S. 128-129.
 E. ESİN, *Tabari's report on the warfare with the Türgis and the testimony of eighth century Central Asian art*. S. 130-149.
 J. MATUZ, *Der Niedergang der anatolischen Seldschuken die Entscheidungsschlacht am Kösedag*. S. 180 - 199.
 K. SAGASTER, *Herrschaftsideologie und Friedensgedanke bei den Mongolen*. S. 223-242.
 P. ZIEME, *Die Uiguren und ihre Beziehungen zu China*. S. 282 - 293.
 Z. KORKMAZ, *Das Oghusische im XII. und XIII. Jahrhundert als Schriftsprache*. S. 294 - 303.

Coğrafya Araştırmaları Dergisi 5-6 (1972) :

- E. AKKAN, *Cumhuriyetin 50. yıldönümünde Coğrafya*. S. 1-6.

Cultura Antiqua XXV, 2-6 (1973).

- Current Anthropology XIII, 5 (1972); XIV, 4 (1973).
 Dania Polyglotta (1972).
 Doğu Dilleri II, 1 (1971) :
 A. R. BEKİN, *Yakub Beğ Zamanında Doğu Türkistan'ın Dış İlişkileri*. S. 31-44.
 İ. SEYF, *Bayezit Vak'ası*. S. 143-225.
- Durham University Journal LXV, 5 (1973).
 East European Quarterly VII, 1, 2 (1973) :
 V. GEORGESCU, *The Romanian Boyars in the Eighteenth Century. Their Political Ideology*. S. 31-40.
- Ethnology XII, 2-4 (1973).
 Etudes Balkaniques I (1973) :
 E. ALEXANDROV, *Turkey's Foreign Policy and the Problems of Our Time*. S. 5-17.
 G. Z. ALIEV, *Le développement de la Turcologie en Azerbaïdjan soviétique*. S. 121-125.
- Das Fenster XII, XIII (1973).
 Finskt Museum 78 (1971); 79 (1972).
 The Florida Anthropologist XXV, 3, 4 (1972); XXVI, 1-3 (1973).
 Folia Orientalia XIV (1972-1973) :
 S. STACHOWSKI, *Studien über die neupersischen Lehnwörter im Osmanisch-Türkischen I*. S. 77 - 118.
 W. ZAJACZKOWSKI, *Türkische Vierzeiler-Mani aus Bulgarien*. S. 119-154.
 Z. J. KAPERİ, *Was Ya-ma-ni a Cypriot?* S. 207-218.
 M. KOWALSKA, *Ibn Fadlan's Account of His Journey to the State of the Bulgars*. S. 219-230.
 T. CIECIERSKA-CHLAPOWA, *Echanges commerciaux entre la Pologne et la Turquie au XVIIIe siècle*. S. 261-287.
 J. LISOWSKI, *A propos d'un échange des prisonniers entre le sultan Ahmed III et Charles II, roi de Suede*. S. 289-292.
- Fornvännen LXVIII (1973).
 Genava XXI (1973) :
 B. W. ROBINSON, *Catalogue des peintures et des calligraphies islamiques legees par Jean Pozzi au Musee d'art et d'histoire*. S. 109-279.
- Germania LI, 1 (1973).
 Glasnik, Institut za Natsionalna Istoriya XVII, 1 (1973).
 Godišniak XX (1972).
 Göttinger Jahrbuch (1973).
 Hacettepe Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi IV, 2 (1972).
 Halkevleri VII, 79-82 (1973).
 Hamizrah Hehadash, The New East XXIII, 1-3 (1973).
 Harp Tarihi Belgeleri Dergisi XXII, 67 (1973).
 Hebrew Union College Annual XLIII (1972).
 Hesperia XLI, 4 (1972); XLII, 1 (1973).
 The Historical Journal XVI, 2, 3 (1973).
 Ilgaz XII, 140 (1973).
 International Journal of Middle East Studies IV, 3, 4 (1973) :

- 3- N. R. KEDDIE, *Is there a Middle East?* S. 250-271.
 M. ALBAUM - C. S. DAVIES, *The Spatial Structure of Socio-Economic Attributes of Turkish Provinces*. S. 288-310.
In Memoriam Gustave E. von Grunbaum, 1909-1972. S. 355 - 358.
- 4- R. L. CHAMBERS, *The Education of a Nineteenth-Century Ottoman Alim, Ahmet Cevdet Paşa*. S. 440-464.
 D. K. KOUYMJIAN, *Problems of Medieval Armenian and Muslim Historiography. The Mxit'ar of Ani Fragment*. S. 465 - 475.
- Iraq XXXV, 1-2 (1973) :
- 1- J. N. POSTGATE, *Assyrian Texts and Fragments*. S. 13-36.
 P. R. S. MOOREY - O. R. GURNEY, *Ancient Near Eastern seals at Charterhouse*. S. 71-82.
 2- N. Y. MERPERT - R. M. MUNCHAEV, *Early Agricultural settlements in the sinjar plain, Northern Iraq*. S. 93-113.
 M. BAYLISS, *The Cult of dead kin in Assyria and Babylonia*. S. 115 - 125.
 G. TURNER, *South Arabian gold Jewellery*. S. 127-139.
 H. TADMOR, *The Historical Inscriptions of Adad-Nirari III*. S. 141-150.
 M. Y. TAHA, *The Authenticity of a Sumerian Statue*. S. 151-154.
 J. E. READE, *Tell Taya (1972-73): Summery Report*. S. 155-188.
 D. KIRKBRIDE, *Excavations in Iraq 1972-1973*. S. 189-204.
- Der Islam L, 1-2 (1973) :
- 1- B. FLEMMING, *Bemerkungen zur türkischen Prosa vor der Tanzimat-Zeit*. S. 157-167.
 2- F. MEIER, *Ein Profetenwort gegen die Totenbeweinung*. S. 207-229.
 H. BUSSE, *Kerman im 19. Jahrhundert nach der Geographie des Waziri*. S. 284-312.
- Islam and the Modern Age IV, 1-3 (1973) :
- V. PONK, *Great Britain and the Near East-After world war I*. S. 66-87.
- İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi V, 1-4 (1973) :
- N. TOGAN, *Temür Zamanında Aristokrat Türk Kadını*. S. 3-14.
 M. HAMİDULLAH, *Constitutional Problems in Early Islam*. S. 15-36.
 G. JASCHKE, *Yeni Türkiyede Kur'anı Kerim Kursları*. S. 47-64.
 A. CAFEROĞLU, *Anadolu Etnik Yapısının Oğuz-Türkmen-Törük üçlüsü*. S. 75-86.
 M. T. GÖKBİLGİN, *İtalya Kütüphanelerinde Bazı İslami ve Türkçe yazmalar (III)*. S. 113-164.
 E. ESİN, *Son Çağatay Devrinde Doğu Türkistandan Resimli bir Han Silsilenamesi*. S. 171 - 204.
 T. OKIÇ, *Balkanlarda Bogomolizm Hareketi ve bunun bir araştırmacı: Aleksandar Vasilovic Solovjev*. S. 205-222.
 T. BAYKARA, *Kültegin Anıtına dair bazı notlar*. S. 223-228. A. ALPARSLAN, *Ecoles Calligraphiques Turques*. S. 265-278.
 H. J. KISSLING, *Zur Beschreibung des Rhone - Deltas in der Bahriye des Piri Reis*. S. 279 - 288.
 M. ERÖZ, *Türk İçtimai Hayatında Totemizm İzleri*. S. 289-300.
- Islamic Culture XLVII, 3 (1973).
 İsrail Exploration Journal XXII, 1; XXIII, 2 (1973) :

XXIII-2 M. ROSEN - GYALON, *Further Considerations Pertaining to Umayyad Art*. S. 92 - 100.

I. Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi XX (1972) :

I. MATEI, *Ahmet Vefik Paşa'nın Rumelilerle Münasebeti*. S. 49-91.

İ. EREN, *Prof. Dr. Fehim Bayraktarevic (1889-1970)* S. 193-195.

O. F. SERTKAYA, *Prof. Dr. Janos Eckmann (1905-1970)*. S. 196-198.

O. F. SERTKAYA, *Doç. Dr. Ali F. Karamanlıoğlu (1932-1973)*. S. 199-200.

İstanbul Mitteilungen 22 (1972) :

T. FISCHER, *Zum Kult des Antiochos' I. von Kommagene für seine seleukidischen Ahnen*. S. 141-144.

G. KLEINER, W. MÜLLER-WIENER *Die Grabung in Milet im Herbst 1959*. S. 45-92.

J. MEISCHNER, *Beobachtungen zu einem bärtigen Reliefkopf im Pergamon*. S. 113-132.

U. PESCHLOW, *Neue Beobachtungen zur Architektur und Ausstattung der Koimesiskirche in Iznik*. S. 145-187

U. SEIDL, *Lapisreliefs und ihre Goldfassungen aus Karkamış*. S. 15-44.

F. STEINER, *Die Grosskönigsinschrift von Nişantaş (Boğazkale)*. S. 1-14.

H. VON STEUBEN, *Der Knabe von Tralles - Hellenistischen und Klassizitisches*. S. 133 - 140.

W. VOIGTLÄNDER, *Quellhaus und Naiskos im Didymaion nach den Perserkriegen*. S. 93 - 112.

İstoria CCCP 4 (1973).

İstoričeski Zapiski 88 (1971); 89-90 (1972).

İstoriiskii Časopis XIX (1972).

İtalyan Filolojisi V, 6 (1973).

İzvestia Akademi Nauk Turkmenskoy SSR 1-4 (1973).

Jahrbuch Ak. d. Wiss. und der Lit. Mainz 1972.

Jahrbücher für die Geschichte Osteuropas XX, 4 (1972); XXI, 1 (1973).

Jahresbericht Schweizerische Geisteswissenschaftliche Gesellschaft 80 (1971); 81 (1972).

Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien IL (1968-1971); Beiheft II (1971) :

IL- D. KNIBBE, *Neue Inschriften aus Ephesos II-III*. S. 1-87.

Miszelle zum Narthexmosaik der Marienkirche in Ephesos (W. Jobst). S. 297-298.

Beiheft II- F. EICHLER, *Zum Partherdenkmal von Ephesos*. S. 102-136.

R. TLEISCHER, *Späthellenistische Gruppe vom Pollionymphaeum in Ephesos mit dem Polyphemabenteuer des Odysseus*. S. 137-188.

Journal of the American Oriental Society XCIII, 2-3 (1973) :

2- L. V. CLARK, *The Turkic and Mongol Words in William of Rubruck's Journey (1253-1255)*. S. 181-189.

M. WEINFELD, *Covenant Terminology in the Ancient Near East and its Influence on the West*. S. 190-199.

3- A. L. OPPENHEIM, *Towards a History of Glass in the Ancient Near East*. S. 259-266.

J. A. BELLAMY, *The Mysterious Letters of the Koran: Old abbreviations of the Basmalah*. S. 267-285.

- Journal of Asian History VII, 1 (1973).
 Journal Asiatique CCLX, 3-4; CCLXI, 1-4 (1972) :
 CCLX- R. LABAT, William F. Albright Goetze. S. 213-214.
 CCLXI- L. BAZIN, *Les études Turques* S. 135-144.
 L. HAMBIS, *L'Asie centrale et les études mongoles*. S. 145-152.
 Journal of Cuneiform Studies XXV, 1, 2 (1973) :
 1- E. REEINER, *How We Read Cuneiform Texts*. S. 3-58.
 2- J. M. SASSON, *Biographical Notices on Some Royal Ladies from Mari*. S. 59-78.
 S. DALLEY, *Old Babilonian Greetings Formulae and the Iltani Archive from Rimah*.
 S. 79-88.
 M. COGAN, *Tyre and Tiglath-Pileser III*. S. 96-99.
 H. G. GÜTERBOCK, *Hattuşuli II Once More*. S. 100-103.
 Journal of the Economic and Social History of the Orient: XV, 3 (1972); XVI, 1
 (1973):
 XVI- N. A. STILLMAN, *The eleventh century Merchant House of Ibn 'Awkal (a Ge-
 niza study)*. S. 15-88.
 Journal of Near Eastern Studies XXXII, 1-3 (1973) :
 R. J. BRAIDWOOD, *The Early Village in Southwestern Asia*. S. 34-39.
 I. J. GELB, *Prisoners of War in Early Mesopotamia*. S. 70-98.
 H. G. GÜTERBOCK, *Hittite Hieroglyphic Seal Impressions from Korucutepe*. S. 135-147.
 Journal of the Royal Asiatic Society 2 (1972); 1 (1973).
 Kahramanlık Menkibeleri Dergisi (1969).
 Kıbrıs Bülteni 1-2 (1973).
 Kirjath Sepher XLVIII, 1-3 (1972-1973).
 Laografia Deltion XXVIII (1972).
 Letopis XXIII (1972).
 Leveltari Közlemenyek 1-2 (1971).
 Livres et Revues d'Italie XV, 3-5 (1972).
 Makedonika (1972).
 Man VIII, 1-3 (1973).
 Materialy Starozytne i Wczesnosredniowieczne II (1973).
 Meddelanden Fran Lunds Universitets Historika Museum (1971-1972).
 Memoires de L'Academie de Stanislas I (1970-1972).
 Memoires et Documents, Soc. d'Hist. et d'Arch. de Genève XLV (1972).
 Memoirs of the American Academy in Rome XXXII (1973).
 Memoirs of the Research Department of the Toyo Bunko 30 (1972).
 Memoria Antiquitatis I (1969) :
 J. G. NANDRIS, *Early Neothermal Sites in the Near East and Anatolia*. S. 11-66.
 The Metropolitan Museum of Art Bulletin XXXI, 3, 4 (1973).
 The Middle East Journal XXVII, 1-3 (1973) :
 3- K. S. SRIKANTAN, *Regional and Rural-Urban Socio - Demographic Differences in
 Turkey*. S. 275-300.
 M. TAMKOĞ, *Stable Instability of the Turkish Polity*. S. 319-341.
 Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien CII (1972) :
 HANÇAR, ANNA, *Die Bogenwaffe der Skythen*. S. 3-23.

- Mitteilungen, Deutsch - Türkische Gesellschaft E. V. Bonn 91 (1973) :
- G. JÄSCHKE, *Zum 50. Jahrestag der Türkischen Republik, dem Beginn der Revolution Atatürks*. S. 3-5.
- C. HOLZMEISTER, *Über meine türkischen Jahre*. S. 6-9.
- E. E. HIRSCH, *Die Reformgesetze Atatürks*. S. 10-16.
- Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts Abteilung Kairo XXVIII, 2 (1972); XXIX, 1 (1973) : XXIX,
- 1-V. MEINECKE-BEG, *Die osmanische Fliesendekoration der Aqsunqur-Moschee in Kairo. Zur Entwicklung der İznik-Fliesen des 17. Jahrhunderts*. S. 39-62.
- Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts Roemische Abteilung LXXX, 1 (1973).
- Mitteilungen des Instituts für Orientforschung IX, 1 (1963); X, 1 (1964); XII, 1 (1966); XIII, 3, 4 (1967); XIV, 3, 4 (1968).
- Musaica, Univ. Comeniana I (1961) - XII (1972).
- The Muslim World, LXIII, 2-4 (1973) :
- W. A. BIXLEFELD, *A Bibliographical Essay*. S. 171-184.
- D. R. SADAT, *Âyân and Aga: The Transformation of the Bektashi corps in the Eighteenth Century*. S. 206-220.
- Nachrichten aus Niedersachsens Urgeschichte 41 (1972).
- Naradov Asii i Afriki 6 (1972); 1, 2 (1973) :
- A. P. DEMYANENKO: *Concerning the History of Germany's Policy in the Near East on the Eve of World War II*. S. 138-144.
- National Geographic Magazine LXLIII, 5-6 (1973); CXLIV, 2-6 (1973).
- Novaya i Novejšaya Istoria 3, (1973).
- Ocak II, 2 (1972).
- Offa XXVIII. (1971).
- Orientalia XLII, 1-3 (1973) :
- J. L. HAYES, *Bibliography of the Works of I. J. Gelb*. S. 1-8.
- G. BUCCELLATI, *Methodological Concerns and the Progress of Ancient Near Eastern Studies*. S. 9-20.
- M. CIVIL, *The Sumerian Writing System: Some Problems*. S. 21-34.
- R. D. BIGGS, *On Regional Cuneiform Handwritings in Third Millennium Mesopotamia*. S. 39-46.
- Orientalistische Literaturzeitung LXVIII, 5-8 (1973).
- Oriente Moderno LIII, 1-6 (1973).
- Origini I-V. (1968 - 1971).
- Österreichische Zeitschrift für Volkskunde XXVII, 2-4 (1973).
- Pismenniye Pamyatniki Vostoka (1968-1969).
- Prähistorische Zeitschrift XLVII, 1, 2 (1972) :
- R. ROLLE, *Neue Ausgrabungen skythischer und sakischer Grabanlagen in der Ukraine und in Kasachstan*. S. 47-77.
- Praktika (1971).
- Prilozi XVIII - XIX (1968 - 1969) :
- In Memoriam. Dr. Hazim Şabanoviç (Avdo Saçeska)*. S. 5-7.
- Przegląd Orientalistyczny 1 (85) (1973).
- Radovi Izd. Muz. Grada Zenice I (1970).

Rassegna Storica del Risorgimento LX, 1-3 (1973).

Revue d'Assyriologie LXXVII, 1 (1973):

M. C. ASTOUR, *Note toponymique a la tablette A 1270 de Mari*. S. 70-78.

H. HIRSCH, *Zum Fluss-Ordal in Elam*. S. 75.

Revu des Etudes Sud-Est Europeennes X, 3-4 (1972), XI, 1-3 (1973):

X, 3- M. BERZA, *Turcs, Empire Ottoman et relations Roumano - Turques dans l'historiographie Moldave des XV-XVIIe siecles*. S. 595-627.

4- R. CLOGG, *Two accounts of the Academy of Ayvalık (Kydonies) in 1818-1819*. S. 595-627.

K. H. KARPAT, *Ömer Seyfeddin and the transformation of Turkish thought*. S. 677 - 692.

XI, 1- I. MATEI, *Quelques Problèmes concernant le regime de la domination ottomane dans les pays roumains, II*. S. 81-96.

2- S. P. ANDERSON, *Paul Rycout and his Journay from Constantinople to Vienna in 1665 - 1666*. S. 251 - 256.

P. CENOVODEANU, *Contributions to Lord Paget's Journey in Wallachia and Transylvania (1702)*. S. 275 - 284.

Revue Historique CCXLIX, 506 (1973).

Revue Roumaine d'Etudes Internationales VI, 1-4 (1972).

Revue de Synthese XCIV, 69 (1973).

Rivista degli Studi Orientali XLVI, 3-4 (1971); XLVII, 1-2 (1972).

Ruperto Carola 51 (1973).

Saeculum XXIII, 3, 4 (1972):

3- E. OTTO, *Zur vorderasiatischen Archäologie*. S. 266- 268.

E. I. J. ROSENTHAL, *Politisches Denken im Islam. Die Entwicklung von Averroes bis Ibn Khaldun*. S. 295 - 318.

4- H. FRANKE, *Zur chinesischen Geschichtsschreibung: Einführung*. S. 319 - 322.

Sbornik Muzeya Antropologii Etnografii XXVI. (1970).

Schweizerische Zeitschrift für Geschichte XXIII, 1, 2 (1973).

Slovenska Archeologia XX, 2 (1972), XXI, 1 (1973).

Sovetska Arheologiya 4 (1973):

G. E. ARÉCHIAN, *Les formes Anatoliennes dans la poterie Armenienne du bronze moyen*. S. 40-49.

R. G. FAKHROUTNOV, *Objectifs de l'exploration archeologique du Khanat de Kazan*. S. 113-122.

Sovetskaya Etnografiya 2, 3 (1973).

Sovetskaya Tyurkologiya 6 (1972); 1, 2 (1973):

6 (1972)- R. ZEYNALOV, *On one "ancient Turkic language" in Middle Iran*. S. 74-79.

Soviet Anthropology and Archeology IX, 4 (1973):

G. P. SNESAREV, *Remnants of Pre-Islamic Beliefs and Rituals Among the Khorezm Uzbeks*. S. 331-380.

Soviet Studies in History, XI, 4 (1973); XII, 1 (1973):

XI- I. IA ZLATKIN, *Toynbee on the Historical Past and Present Situation of Nomadic Peoples (Voprosy istorii, 1971, No. 2)*. S. 371-397.

XII- V. V. MAVRONIN - R. M. MAVRODINA - I. IA. FROLANOV, *Some Questions of the Foreign Policy and Trade of Ancient Rus in the Latest Soviet Historical Writings (1960-1969)*. *Istoriia SSSR, 1970, No. 6*. S. 3-33.

Speculum XLVIII, 1-3 (1973) :

3- M. ARBAGI, *A Tenth - Century "Emperor Michael of Constantinople"*. S. 538-544.

Studi Etruschi XL, 2 (1972).

Studia et Acta Orientalia VIII (1971) :

I. MATEI, *Sur les relations d'Ahmed Vefik Pasha avec les Roumains II* S. 71-102.

H. D. SIRUNI, *Ramiz Pacha et son activite*. S. 103 - 124.

M. M. ALEXANDRESCU - DERSCA - BULGARU, *La condition des captifs tucs dans l'Empire des Habsbourgs d'après les mémoires d'Osman Ağa*. S. 125-144.

Studia Islamica XXXVII (1973) :

I. R. AL-FARUQI, *Islam and art*. S. 81-110.

Studies in Islam IX, 2 (1972) :

A. SHARMA, *The Spiritual Biography of Al-Ghazali*.

S. 65-74.

Studii și Cercetari de Istorie Veche XXIV, 2 (1973).

Studime Historike XXVI, 4 (1972); XXVII, 1 (1973).

Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja Finska Fornminnesföreningens Tidskrift LXXVI, (1973).

Suomen Museo (1973).

Syria XLIX (1972) :

A. PARROT, *Les fouilles de Mari. Vingtieme campagne de fouilles (printemps 1972)*. S. 281-302.

O. PELON, *Rapport préliminaire sur la deuxième campagnes de fouilles a Porsuk-Ulukışla (Turquie) en 1970 et 1971*. S. 303-317.

J. P. ROUX, *Le décor animé du caravansérail de Karatay en Anatolie*. S. 371-397.

Szazadok CVI, 3-6 (1972).

Szekesfehervar Evszazadai I (1967).

Tarih Araştırmaları Dergisi VI, 10-11 (1968); VII, 12-13: (1969)

10-11-A. HAMDANI, *A Possible Fâtimid Background to the Sa'id sur l'Asie Mineure Seldjuqide*. S. 41-50.

D. SOURDEL-J. SOURDEL-THOMINE, *Un Acte de Vente Arabe Portant sur la Region d'Ahlat au VIIe XIIIe siecle*. S. 51-60.

A. A. HÜSEYNOV, *Malazgirt ve Kafkaslar*. S. 61-73.

T. A. STEPHENS, *The Battle of Manzikert Genesis of International Cultural Cultivation*. S. 73-86.

A. DECEI, *Le Problème dela Colonisation des Turcs Seljoukkides dans la Dobrogea au XIIIe Siecle*. S. 87-112.

M. M. ALEXANDRESCU-DERSCA BULGARU, *Les Relations du Prince de Valachie Mircea l'Ancien avec les Emirs Seldjoukides d'Anatolie et leur Candidat Musa au Trône Ottoman*. S. 113-126.

H. G. MOAYEDI, *Invasion Seldjoukides en Armenie Byzantine*. S. 127-136.

E. ESİN, *Orduğ (Başlangıçtan Selçuklulara kadar Türk Hakan Şehri)*. S. 137-216.

11-12 F. KINAL, *Çivi Yazısının Doğuşu ve Gelişmesi*. S. 1-16.

H. R. BATTERSBY, *A Survey of Uzbek Settlement, with regard to some Economic and Shelter changes, in the Delta of Amu Derya, based on Russian Ethnographic Reports.* S. 17-32.

P. AIRES, *Probleme des Türkischen Kriegszwecks.* S. 33 - 48.

Gy. KALDY - NAGY, *XVI. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunda merkezi yönetimin başlıca sorunları.* S. 49-56.

A. HORVARTH, *Le Commerce dans l'Eyalet de Buda Durant la Seconde Moitié du XVI. eme Siecle.* S. 57-64.

12-13- A. S. TVERITINOVA, *XVI. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu'nun Mali ve İdari sistemini ilgilendiren bazı belgeler.* S. 65-88.

J. BLASKOVICS, *Osmanlılar Hakimiyeti devrinde Slovakya'daki vergi sistemi hakkında.* S. 89-118.

Y. ÖZKAYA, *Canikli Ali Paşa'nın Risâlesi: "Tedâbirü'l-Gazavât".* S. 119-191.

C. CAHEN, *Selçuklu Devri Tarih Yazıcılığı.* S. 193-221.

K. TEPLY, *Nemçe İmparatorlarının İstanbul'a yolladığı elçi heyetleri ve bunların kültür tarihi bakımından önemli tarafları.* S. 247-263.

Tarih Mecmuası 7 (1973) :

ŞEVKET RADO, *Sarayda bir ölü.* S. 4-7.

Y. ÖZTUNA, *Orta ve Doğu Afrika'da Türkler.* S. 8-12.

H. R. ERTUĞ, *Osmanlı devrinde Salnameler.* S. 15-22.

F. TEVETOĞLU, *Türkiye Maarif Nâzırları.* S. 23-31.

H. MENTEŞE, *Barış Görüşmeleri ve Mütareke.* S. 32-37.

H. DAREGENLİ, *Harzem-Şahlar İmparatorluğunun Sonu 2.* S. 38-44

S. N. ÖZ, *Bodrum'un Topa tutulması.* S. 54-59.

O. ÖNDEŞ, *Süleyman Nutku Bey'in Hâtraları.* S. 67-73.

Tilväxten (1971).

Tohogaku 45 (1973).

The Toyo Gakuho LV, 1, 2 (1972) :

J. YOSHIDA, *The Secret History of the Mogols Quoted in Lobsang Danjin's Altan Tobçi.* S. 1-34.

The Toyoshi - kenkyu. XXXI, 4 (1973); XXXII, 1 (1973).

Turcica III (1971) :

İ. BAŞÖZ, *Earlier References to Kukla and Karagöz.* S. 9-21.

P. N. BORATAV, *Saya, une fete pastorale des Turcs d'Anatolie et d'Azerbaïdjan.* S. 22-30.

N. YÜCE, *Eine Variante der Tepegöz-Erzählung aus dem Taurus Gebirge vom Keşli-Stamm.* S. 31-39.

J. P. ROUX, *Le lièvre dans la tradition turque.* S. 40-48.

W. CREMERS, *Schamanistische Überbleibsel in der heutigen anatolischen Folklore.* S. 49-58.

N. DİYARBEKİRLİ, *Vestiges de croyances altaïques dans l'art seldjoukide.* S. 59-70.

M. T. GÖKBİLGİN, *Kâtip Çelebi, interprete et renovateur des traditions religieuses au XVIIe siecle.* S. 71-79.

GH. I. CONSTANTIN, *Akhmet Akhaj, der Doppelpänger des Odschas Nasreddin bei den Krim - Tataren.* S. 80-99.

V. CORDUN, *Les saints thaumaturges d'Ada Kaleh.* S. 100-116.

- I. V. STEBLEVA, *De quelques particularites du vers turc*. S. 117-127.
 L. BAZIN, *Les noms turcs de l'“aigle”*. S. 128 - 132.
 M. S. BELGUEDJ, *Les mots turcs dans le parler Algerien*. S. 133-142.
 R. HAMAYON, *Pourquoi un Mongol doit-il etre nommé*. S. 143-152.
 H. P. VIETZE, *Zu einigen alten Hochzeitsbräuchen der Bajad*. S. 153-155.
 C. SÜXBAATAR, *Sur quelques particularites des suffixes casuels en mongol contemporain*. S. 156-159.
 M. NICOLAS, *La pêche à Bodrum*. S. 160-180.
 E. DE LEONE, *L'apport des patriotes italiens a la formation de la Turqui moderne*. S. 181 - 192.

Türk Dili 259-268 (1973) :

- 259- A. DİLAÇAR, *İskandinav Yurtlarında Türkoloji*. S. 36-39.
 260- B. TUNCEL, *Helsinki'de bir toplantı*. S. 104-115.
 261- B. TUNCEL, *Helsinki'de bir toplantı*. S. 181-191.
 267- B. TUNCEL, *Atatürk'ü anmak*. S. 241-244.
 268- Ö. A. AKSOY, *Cumhuriyet Çağı Türkçesi*. S. 305-308.

Türk Dili Araştırmaları Yıllığı 371 (1972) :

- F. İZ, *Barbaros Hayrettin Paşa Gazavatnamesi üzerinde yeni bir araştırma*. S. 81-92.
 İ. OLGUN, *Farsça ve Türkçe Atasözleri ve Deyimleri üzerine*. S. 153-172.
 A. T. KUT, *Türkçe Yazma Eserler Katalogları Repertuarı*. S. 183-240.

Türk Kültürü X, 119-120; (1972); XI, 121-123 (1972-1973) :

- 119- H. ŞEKERCİOĞLU, *17 Eylül 1176 Gelendost Miryofatlın zaferinin 796. yılı*. S. 12-17.
 R. KARDAŞ, *Sosyal Değişme Yönüyle Tanzimat Devrinin Mana ve Mahiyeti I*. S. 18 - 27.
 N. GÖZAYDIN, *Evluya Çelebi Seyahatnamesi üzerine*. S. 28 - 30.
 A. ÖZGÜÇ, *Yunanistandaki Türk eserleri üzerinde oynanan oyun*. S. 31-35.
 120- B. R. ÖZORAN, *Kıbrıs'ta Cumhuriyet Bayramları*. S. 1-6.
 F. SÜMER, *İran'da yaşayan Türk Oymakları: Kaşkaylar*. S. 14-17.
 O. F. KÖPRÜLÜ, *Fuat Köprülü Bibliyografyasına yeni ilaveler*. S. 18-21.
 Ş. ELÇİN, *Şahinoğlu ve Bilinmeyen Şiirleri*. S. 27-35.
 120- H. Ş. ÇORUH, *Türk Anadolu'da ilm tarihinin ilk büyük siması, ilk Osmanlı Şeyh-ül İslamı Molla Fenâri (1350-1430/ 1431)*. S. 41-52.
 H. ÇAVUŞOĞLU, *Erzurumlu İbrahim Hakkı*. S. 53-58.
 121- E. KURAN, *Atatürk'ün İktisadi görüşleri*. S. 11-14.
 N. Z. ARAL, *Atatürk Sosyalist mi idi?* S; 10-20.
 F. TEVETOĞLU, *Atatürk ve Nehru*. S. 21-25.
 T. ÜNAL, *Trikopis'i esir alan kimdir*. S. 30-39.
 E. ESİN, *Altıncı İran Sanatı Kongresi (10-16 Eylül 1972)*. S. 52-58.
 122- O. F. KÖPRÜLÜ, *Sultan Abdulaziz ve Lehli Ressam Schelobowsky*. S. 77-79.
 B. R. ÖZORAN, *Kıbrıs'ın ilk İngiliz Yüksek Komiseri ve İngiliz Yazarlarının görüşleri*. S. 85-88.
 H. Ş. ÇORUH, *Kısa Boşnak Tarihi*. S. 89-96.
 H. YILDIRIM, *“Rodoplardaki son Türk Katliamının iç yüzü...” (13-14 Mart 1972)*. S. 97-101.

- F. SÜMER, *İran'da yaşayan Türk oymakları II - Karagözlüler*. S. 102-103.
 123 - E. İLTER, *Ardahan'ın Düşman İşgalinden Kurtuluşunun 50. yıldönümü*. S. 129 - 137.
 H. EROĞLU, *Suşehri'ndeki Oğuz Damgaları ve Türk boyları*. S. 141-147.
 O. GÜLTEKİN, *Mimar Sinan ve eserleri (1489-1589)*. S. 150-152.
 M. Ş. ÜLKÜTAŞIR, *Ramazan Davulcuları ve davulcu Manileri*. S. 158-161.
 124- M. ŞENOL, *Türklerin Dili*. S. 193-197.
 F. KÖPRÜLÜ, *Abdal Musa*. S. 198-207.
 H. ZÜLFİKAR, *Ahmet Yesevi'den Hikmetler*. S. 208-212.
 S. ARISOY, *Ressam İbrahim Safi'nin sanat görüşü*. S. 213-218.
 N. ONK, *Aras boyu ozanlarından Revan'lı Aşık Alhas*. S. 219-222.
 H. BAYKARA, *Dede Korkut Kitabı üzerine notlar*. S. 223-229.
 Ü. ORAL, *Karagöz*. S. 230-236.
 M. Ş. ÜLKÜTAŞIR, *Tarihi Türk Teması orta oyunu*. S. 237-241.
 İ. YARKIN, *Buhara Halk Cumhuriyeti ve bunun ortadan kaldırılarak Sovyetler Birliğine İlhakı*. S. 242-253.
 120- E. S. ERMAN, *Anadolu Türklerinde Hukuk Müesseseleri*. S. 257-268.
 H. ÖZÖNDER, *Türk Medeniyeti Tarihi meselesi*. S. 269-273.
 V. ÇABUK, *XVII. yüzyılda İstanbul Yangınları ve Kâtipzade'nin 1070 (1660) yangını hakkında manzum bir tarihi*. S. 284-290.
 K. A. HÜLCAN, *Karaman Tarihinden Belgeler*. S. 293-296.
 A. ÖZGÜÇ, *Batı Trakya'da Yıkılan bir caminin düşündürdükleri*. S. 305-308.
 126- İ. KAYABALI, *Kuzey Doğu Anadolunun sınırlarının Tarihi*. S. 324-534.
 127- T. HÜLENSOY, *Bursa Kütüphanelerinde Bulunan Türkçe elyazma kitaplar üzerine notlar*. S. 571-584.
 128- Ş. A. ÖGEL, *Milli Emniyet Hizmeti Nasıl Kuruldu?* S. 605-606.
 M. A. KÖYMEN, *Fuat Köprülü ve "Muhit"*. S. 607-611.
 S. DUYGU, *Türk Sosyal Hayatında Kadın*. S. 612-621.
 S. SAKAOĞLU, *Günümüz Halk şiirinde Türklük sevgisi*. S. 622-627.
 129 - Deniz Kuvvetleri Özel Sayısı.
- Türk Kültürü Araştırmaları III-VI (1966-1969).
 Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni XXI, 1-4 (1972) : 2- Adnan Ötügen sayısı.
 Türkiye Bibliyografyası 3-4 (1972).
 Türkiye Makaleler Bibliyografyası XXI, 3-4 (1972); XXII, 1 (1973).
 Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Belleteni XXXVI, 315 (1972), XXXVII, 316 (1973) :
 316- Y. M. B. ÇETİNOR, *Eski Hisar Köyü*. S. 2-5.
 F. DİRİMTEKİN, *İmrahor Camii*. S. 6-10.
 İ. TUNAY, *Sayda Krallar Mezarlığı*. S. 11-14.
 B. GELENBEVİ-E. FIAP, *Une Sultane Française*. S. 21-26.
 M. PITCHON, *Une Soirée sur le Bosphore*. S. 32-33.
 H. TEZCAN, *Die Dampfbaeder des Topkapı Serails*. S. 27-30.
- Türkoloji Dergisi IV, 1 (1972); V, 1 (1973) :
 IV- H. MAZIOĞLU, *Prof. Necmettin Halil Onan'ın Kişiliği ve Şairliği*. S. 1-36.
 Z. KORKMAZ, *Necmettin Halil Onan ve Türk Diline Hizmeti*. S. 37-80.

- M. CUMBUR, *Prof. Necmettin Halil Onan Bibliyografyası*. S. 81-88.
 H. EREN, *Türk Yer Adları. Keçiborlu*. S. 89-92.
 V. Z. KORKMAZ, *Yunus Emre ve Anadolu Türkçesinin Kuruluşundaki yeri*. S. 13-20.
 S. TEZCAN, *Kırumluların Eski Başkentinde Kazı*. S. 191.
- Tyurkolojiski Sbornik 1970; 1971; 1972:
 1970- A. N. KONONOV, *Tyurkskoe Yazıkoznanie b Leningrade 1917-1967*. S. 5-28.
 S. G. KLYAŞTONAİY - V. A. ROMODİN, *Izuçenie Is'torii Tyurkskih Narodov v AN SSSR*. S. 148-162.
 S. G. AGADJCANOV, *Nekotorie Problemi İstorii Oguzkih Plemen Srednei Azii*. S. 192 - 207.
 R. A. GUSEYNOV, *Seldjukskaya Tematiko v Sobremennoy İstoriografii*. S. 208-222.
 A. D. DJELTYAKOV, *İstoria Turetskogo Knigopeçataniya i pertodiki at reform "Nizam-i Djedid" do Konstitutsii 1876. Goda*. S. 238-276.
 1971- V. G. GUZEY - N. A. DULINA, *Pervaya Tyurkologičeskaya konferensiya Leningrade*. S. 277-285.
- Ufuk V, 23 (1973).
 Ulster Journal of Archaeology XXXV, (1972).
 Understanding Japan 30 (1973).
 Varlık 791-792 (1973).
 Vestnik Drevney İstorii 1, 2 (1973).
 Voprosi İstorii 2-4, (1973) :
 2- A. P. NOVOSELTSEV, *Concerning of the Historical Appraisal of Tamerlane*. S. 3-20.
- Die Welt des Islam XIV, 1-4 (1973) :
 E. SÖNMEZ, *The Novelist Halide Edip Advar*. S. 81-115.
 A.-H. HAIRI, *Afghani on the Decline of Islam: A postscript*. S. 116-128.
 W. L. OCHSENWALD, *The financing of the Hijaz Railroad*. S. 129-149.
 H. -J. KISSLING *Über eine Goldmünze Sultan Mustafa's I*. S. 163 - 170.
- Die Welt Des Orients VII, 1 (1973) :
 J. BAUER, *Altsümerische Beiträge*. S. 9-15.
 W. SCHRAMM, *Ein altsümerischer Tonnagel*. S. 16-17.
 W. FARBER, *Die Erbschaft der Ribatum*. S. 18-24.
 H. M. KÜMMEL, *Bemerkungen zu den altorientalischen Berichten von der Menschenschöpfung*. S. 25 - 38.
 WEIPPERT, *Die Kämpfe des assyrischen Königs Assurbanipal gegen die Arabar. Redaktionskritische Untersuchung des Berichts in Prisma A*. S. 39-85.
 A. SCHIMMEL, *Die Neue tschechische Koranübersetzung (mit einem Überblick über die neuesten tschechischen orientalistischen Arbeiten)*. S. 154-162.
- Wiadomosci Archeologiczne Bulletin Archeologique Polonais XXXVII, 3 (1972).
 Wissenschaftliche Mitteilungen des Bonisch-Herzegowinischen Landesmuseums I, B (1971).
 The Yale Review LXII, 3 (1973); LXIII, 1 (1973).
 Yeni Yayınlar. XVIII, 2-11 (1973).
 Zeitschrift für Assyriologie und Vorderasiatische Archäologie LXII, 2 (1973) :
 H. OTTEN, *Johannes Friedrich 27.8.1893-12.8.1972*. S. 161-162.
 D. O. EDZARD, *Albrecht Goetze 11.1.1897-15.8.1971*. S. 163-164.

M. A. POWELL, *Sumerian Area Measures and the Alleged decimal Substratum*. S. 165-221.

E. V. WEIHER, *Ein Fragment des Gilgames-Epos aus Uruk*. S. 222-229.

H. OTTEN-CHR. RÜSTER, *Textanschlüsse von Boğazköy Tafeln (11-20)*. S. 230-235.

C. KÜHNE, *Bemerkungen zu kürzlich edierten Hethitischen Texten*. S. 236-261.

Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft CXXIII, 1, 2 (1973):

W. RÖLLIG, *Johannes Friedrich (1883-1972)*. S. 1-5.

Zeitschrift für Geschichtswissenschaft XXI, 5-12 (1973):

J. GLASNECK, *Imperialistische Historiographie und nationale Befreiungsbewegung. Haupttendenzen in der bürgerlichen amerikanischen und britischen Literatur über die Entwicklung des Nahen Ostens seit 1965*. S. 656-670.

Zeitschrift für Kulturaustausch XXIII, 2-4 (1973) Sonderausgabe 1973: Äthopien.

Zeitschrift für Schweizerische Archäologie und Kunstgeschichte XXX, 1, 2 (1973).

Zion XXXVII, 1-2 (1972).

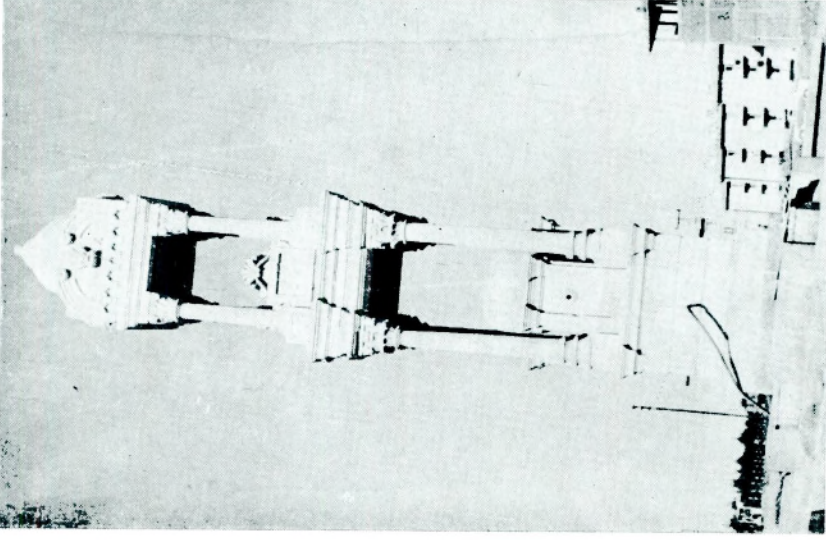
URFA'DA 1917'DE YAPILMIŞ M. KEMAL PAŞA ANIT - ÇEŞMESİ VE ELLİNCİ YILDA KEMAL ATATÜRK ANITI 1973

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi öğretim üyeleri arkadaşlarımızın ilmi ve öğretim faaliyetleri yanında derneklere de çalışmaları vardır. Dekanlık odasında Ellinci yıl için konuşurken Yeni Türk Edebiyatı profesörü Gündüz Akıncı bilmediğimiz bir haber verdi. Urfa'da yeni bir Atatürk anıtının açılışına, Türk Devrim Kurumu adına gittikleri zaman (29 Ekim 1973) gördükleri, Mustafa Kemal Paşa anısına 1917'de yapılmış bir anıt-çeşmeden bahsetti. Bu haber hepimizi ilgilendirmişti. Çünkü şimdiye kadar kamuoyumuzca duyulmamıştı bu anıt. Bunun üzerine Urfa valisi Turgut Sayın'a bir mektupla durumu, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü adına sordum. Aldığım cevap ve özellikle resimler ilgi çekicidir. Kendilerine tekrar teşekkür ederken, yazılan açıklamayı da özetleyerek veriyorum: Birinci Cihan Savaşında Çanakkale Cephesinde Urfalılardan oluşan bir tabur vardır. Bu savaşta kahramanlıkları ile ün salmış olan Urfalı Gaziler şehirlerine döndükleri vakit, kumandası altında buldukları Mustafa Kemal'i hayranlıkla çevrelerinde anlatıyorlar. Aynı tarihte Urfa'da mutasarrıf olan Nusret Bey, bu kamu-oyundan istifade ederek Mustafa Kemal'i bir anıtle halka daha çok tanıtmayı öngörmüştür.

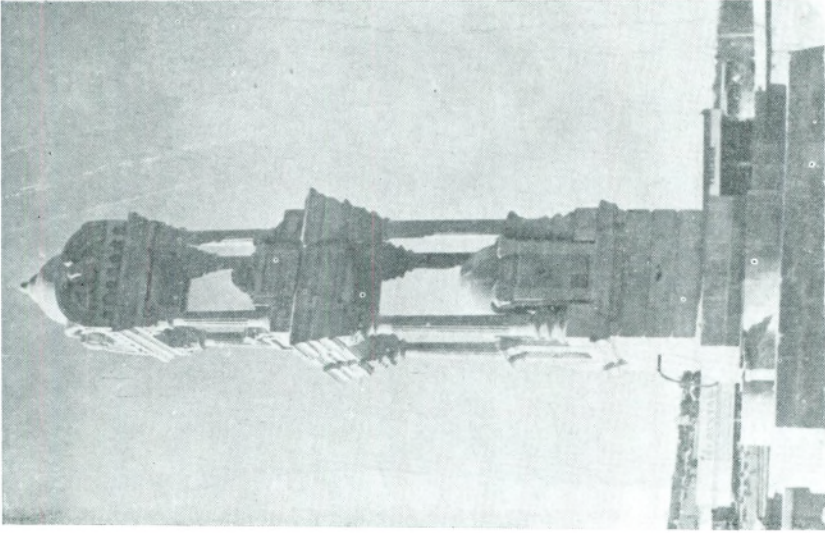
Şehrin kuzey kesimini Karakoyun deresine bağlayan bir cadde açtıyor ve buna Mustafa Kemal Paşa adı veriliyor. 1917'de bu caddenin ortasında çiçeklikler düzenlenip tam hükümet konağı karşısına bir anıt-çeşme yaptırılıyor. Üst tarafında olan kitabeye Mustafa Kemal Paşa, diğer tarafına Hindistan Yolu, bir tarafına da Kafkas Yolu yazılmıştır. Bu suretle Mustafa Kemal Paşa adına Türkiye'de ilk anıt Urfa'da dikilmiştir. Bu anıt sonraları yer değiştirerek, vali Turgut Sayın tarafından yeni baştan tanzim edilmiştir (1972). Urfa ilimiz, bugün iki devrenin anısını yaşatmaktadır.

Her anıt bu yurda sahip oluşumuzun bir sembolüdür. Bilindiği gibi tarih belgelerle işlenir, anıtlar ise bir milletin varlığına medeniyetine hizmet edenlere karşı halkın bir şükran ifadesidir. Urfalı vatandaşlarımız için, her iki anıt Türk tarihinin belgelerine dayanan sanat eserleri olarak yer almıştır. Kutlu olsun!

PROF. DR. A. AFETİNAN

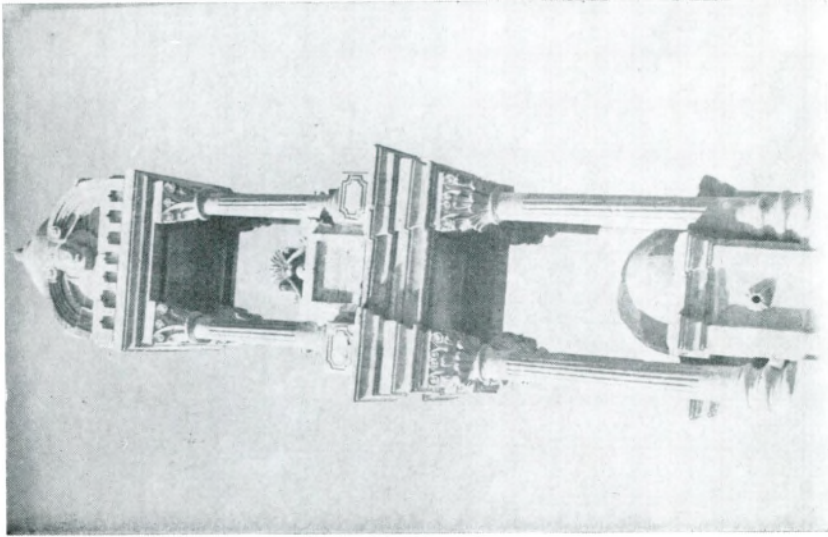
2 — 1917 de Urfa'da M. Kemal Paşa adına
yapılan anıt - çeşmeden diğer bir görünüşü

1 — Urfa'da 1917 de M. Kemal Paşa adına
yapılan anıt - çeşme

4 — Ufa'da 29 Ekim 1973 de dikilen
Kemal Atatürk anıtı

3 — Anıt - Çeşmeden diğer bir görüntü

ULUSLARARASI BALKANLARDA ORTAÇAĞ CAMCILIĞI SANATI KONFERANSI

Belgrad 24-26 Nisan 1974

Federal Yugoslav Cumhuriyeti İlimler Akademisi'nin Arkeoloji Enstitüsü tarafından 24-26 Nisan 1974 tarihleri arasında Belgrad'da düzenlenen Uluslararası Cam Eserler konferansına Türk Tarih Kurumu'nun sağladığı ödenekle katıldım. Merkezi Belçika'da Liège şehrindeki Tarihî Cam Eserler Müzesinde bulunan, Tarihî Cam Kurumu ötedenberi uluslararası kongreler düzenlemekte ve bunlarda eski cam ve camcılık sanatı konuları üzerinde bildiriler sunulmaktadır. İlki Liège'de 1958'de, ikincisi 1962'de Leiden'de, üçüncüsü Şam'da 1964'de ve nihayet dördüncüsü 1967'de Ravenna ve Venedik'de yapılan bu kongrelerin, dördüncüsüne katılmış ve bunda *Bizans devrinden Türk devrine Türkiye'de Cam sanatı* konusu üzerine oldukça geniş bir tebliğ sunmuştum¹. Cam konusu üzerindeki bu çalışmam, Yugoslav İlimler Akademisinin düzenlediği tarihî cam sanatı symposium'una davet edilmeme sebep olmuştur.

Bu toplantının yapılmasındaki gaye, Yugoslavya'daki tarihî cam sanatının incelenmesinde karşılaşılan meseleleri ortaya koyabilmek için oradaki uzmanlar ile çeşitli memleketlerdeki araştırmacıları karşılaştırmak ve yapılacak bildirimlerin ışığında, bazı karanlık meselelere bir çözüm bulmaktır. Bunun için Balkanlarda eski cam sanatı ana tema olarak alınmıştır. Bu toplantıya sunulmak üzere hazırladığım bildiri: Bizans'da iç mimari de aydınlatmada kullanılan cam ve bunun Türk cam sanatı ile mukayesesi konusu üzerine idi.

Bildirimim başında eski Bizans dinî yapılarında aydınlatmanın ne surette yapıldığı araştırılarak şu neticeye varılıyordu : Aydınlatma için cam iki yerde kullanılmıştı :

- a) Pencereelerde düz cam veya renkli camlar halinde,
- b) İçeride suni ışık kandiller ile sağlanmıştı.

1. Yaptığım incelemelere göre ücra yerlerdeki dinî binalarda iklim şartları ne olursa olsun cam yoktur. Bir taş levha ile kışın kapatılan pencereler, yazın açık kalıyordu. Şehirlerdeki yapılarda ise pencerelerin ağaçtan veya mermer veya pişmiş topraktan (terra cotta) yapılmış şebekeleri vardı. Bu çerçevelerin boşluklarına düz sade veya tek renkli cam levhalar takılıyordu.

2. Ortaçağda kullanılan düz sade camlar hakkındaki bilgiler henüz yeterli değildir. Ele geçen bazı parçalardan, oldukça kalın olan bu yeşil renkli sade camlar, tam şeffaf değillerdi. Bunlardan yapıların içlerine kuvveti zayıflamış bir ışık süzülüyordu. Halbuki daha iddialı yapılarda zengin bezemeli, üzerlerinde renkli motif

¹ S. Eyice, *La verrerie en Turquie de l'époque byzantine à l'époque turque, Annales du 4e Congrès des "Journées Internationales du Verre", Ravenna-Venise 13-20 mai 1967, Liège 1968, s. 162-182, 6 rcsim ile.*

ler bulunan renkli camlar pencereleri süslüyordu. Bu hususu ortaya koyan şimdiki halde bilinen tek örnekler İstanbul'da ortaya çıkarılmıştır. Ancak Suriye'de bulunduğu söylenen ve Batı müzelerine giren bazı desenli renkli camların da eski Bizans kiliselerinin pencerelerine ait olabileceğini sanıyorum ².

3. Bizans renkli camlı pencereleri yapılış teknikleri bakımından Batının kurşun çubuklarla bağlanan tanınmış vitraylarından farklı oldukları gibi, Osmanlı devri Türk renkli pencerelerinden de farklıdır. Türk penceresi dışlık denilen petek pencerelerde alçıdan bir çerçeve kullanılmıştır. İçeride ise tamamen alçıdan yapılmış bir tezyinî motifin içine renkli küçük camları yerleştirerek meydana getirdiği *revzeni* (revzen-i menkuş, nakışlı revzen) pencereye yerleştirmiştir. Birçok hallerde bu pencerenin alçı iskeleti son derecede çapraşık bir desene sahiptir. Dolayısıyla ışık bu pencerelerden zengin biçimde renklenerek içeri süzülür. Halbuki Bizans vitrayında geometrik biçimli (kare veya yuvarlak) cam levhacıklar renklendirilmiş ve bazı halde desenlerle bezenmişti ve bu cam plâkalar ağaç veya taş çerçevelere geçirilmiş oluyordu. Böylece Bizans ve Türk renkli camlarında teknik ve estetik bakımlardan çok açık ve birbirinden değişik karakter olduğu belirir.

4. Suni ışıklandırmada ise Bizans'da iki çeşit eşyanın kullanıldığını biliyoruz. Bunların birincisi sade cam kandillerdir. İkincisi ise ufak cam kandillerin yerleştirildiği çeşitli büyüklükteki madenî avizelerdir.

5. Batı Müzelerinde ve eski bazı minyatürlerde sade cam kandillerin biçimlerini görmek mümkündür. Bizans kandilleri genellikle geniş çanaklar biçimindedir. Üç halkaları vardır. Bu halkalara tutturulan ince zincirler ile asılmaktadır. Bu sade cam kandiller de biçim bakımından Ortaçağ İslâm kandillerinden tamamen değişik oldukları gibi Türk kandillerinden de farklıdır. Bunlar eski Memlûk cam kandillerinin ana çizgilerini (geniş yuvarlak karın, yukarı doğru genişleyen boğaz) korurlar. Hatta bu biçimin klâsik devrin başka malzemedan yapılan (porselen) kandillerinde de kullanıldığı görülür. Şu halde Türk sanatına Bizans sanatından geçmiş bir gelenek yoktur.

6. Bizans avizeleri (*polykandilion*) önemli bir eski eser grubu teşkil ederler. Bunlar madenden çeşitli çaplarda disklerdir. Bu disk oymalı olup genellikle kenarında çepeçevre oyma bir yazı frizi dolaşır. Aralarda yuvarlak delikler vardır. Üç yerinden zincirle asılan bu diskin deliklerine camdan küçük yağ kandilleri yerleştiriliyordu. Bu kandillerin ufak bardaklar biçiminde oldukları ve alt taraflarında uzunca, alt ucunda yuvarlak bir düğmesi olan birer çubukları bulunduğu bilinir. Halbuki Türk avizeleri dövme demirden yapılmış çok daha geniş çaplı çemberler halindedir (Topkandil). Bunların çeşitli yerlerindeki halkalara geçirilen yağ kandilleri, alt tarafları sivri ve ağzı geniş bardaklar halindedir. Bunların da diplerinde birer yuvarlak düğme bulunmakla beraber Bizans kandillerinde olduğu gibi ince

² Bu cam levhalarından Berlin (Batı) müzesinde bulunanları 1974 yılı Aralık ayında görmemiz mümkün oldu. Bu kare levhaların ışığın pek zayıf olarak geçmesini sağlayacak derecede kalın oluşları yüzünden bunların pencere camları olabilecekleri hususunda şüphelerimiz vardır. Bu bakımdan hipotezimizde şimdilik ısrar etmemegi yerinde buluyoruz.

uzun çubuk yoktur. Şu halde dinî binalarının içlerinin suni ışıklandırılmasında kullanılan avize (top kandiller)ler de gerek madenî *armature*'leri gerek üzerlerindeki cam kandilleri bakımından tamamen farklıdır.

7. Nihayet İstanbul'da bir özel koleksiyonda karşılaştığımız, nereden geldiği bilinmeyen birtakım garip "şişeler" vardır ki bunların da Bizans devrinin kandilleri olduklarını sanıyorum. Çok büyük avizelere mahsus olduklarını sandığım bu uzun boylu "şişeler" in halkalara geçirilmesi için üst kenarları çıkıntılıdır. Bunların da Türk sanatında hiçbir benzerleri bulunmamaktadır.

Yukarıda özeti verilmiş olan bildirimiz 50 kadar renkli dia ile toplantının ilk günü açılışın ikinci bildirisi olarak sunulmuş, büyük bir ilgi ile dinlenmiştir³. Aynı gün öğleden sonraki oturumun başkanlığı bana verilmiş ve saat 16.30-19.00 arasındaki toplantı tarafımdan idare edilmiştir.

Üç gün süren bu konferansda gerek Yugoslav gerek başka memleketlerden gelen uzmanların bildirimlerinden de çok faydalı bilgiler edinmek mümkün olduğu gibi, bir çok hususlarda tartışma yapılarak onların bilhassa Türk cam sanatı hakkındaki bazı yanlış görüşlerini düzeltmek mümkün olmuştur. Bu arada mahallî arşivlerde yapılan araştırmalar sonunda elde edilen bilgiler de Osmanlı devrinde Balkanlardaki Türk eserlerinde kullanılan camlar hakkında bilmediğimiz bazı hususları öğrenmemi sağlamıştır. Konferans saatleri dışındaki boş vakitlerimizde Osmanlı devrinde uzun yüzyıllar bir Türk şehri olan Belgrad içinde gezintiler yaparak, burada kalabilen son Türk izlerini araştırdım. Böylece Bayrak camii, Kale, kale içindeki Ali Paşa türbesi, Türk mezarları, Sokollu çeşmesi vs. gibi eserleri yerinde inceleyerek notlar aldım.

PROF. DR. SEMAVİ EYİCE

³ Önceden basılan programda ikinci güne konulmuş olan bildirimiz toplantı başladıktan sonra ilk güne alınmıştır.

Propriétaire : LA SOCIÉTÉ TURQUE D'HISTOIRE

Directeur responsable : ULUĞ İĞDEMİR

TABLE DES MATIÈRES

Articles, Etudes :	Page
Premier anniversaire de la mort d'İsmet İnönü (en turc)	1
Allocution du premier ministre, Professeur Dr. Sadi İrmak (en turc)	2
Allocution du Professeur Dr. Afet İnan (en turc)	11
Allocution du Professeur Enver Ziya Karal (en turc)	17
EYİCE, PROF. DR. SEMAVİ : Inscriptions en "Karamanlı" en Anatolie (en turc; 9 fig.)	25
UZUNÇARŞILI, PROF. İ. HAKKI : Ebûbekir Ratib Efendi de Tosya (en turc; 7 fig.)	49
BÜYÜKTUĞRUL, AFİF : Mouvements navals des puissances étrangères dans les eaux turques, durant la Guerre de l'Indépendance (1918-1922) (en turc)	77
Bibliographie :	
Livres et Périodiques reçus à la Bibliothèque de la Société Turque d'Histoire durant la première moitié de l'an 1973	97
Information :	
AFETİNAN PROF. DR. : Monument - Fontaine M. Kemal Paşa, et Monument Atatürk du Cinquantenaire érigés à Urfa 1973 (4 fig; en turc)	195
EYİCE, PROF. DR. SEMAVİ : Conférence internationale sur l'art de la Verrerie dans les Balkans au Moyen - Age (en turc)	197

Sur la couverture : Vase en terre cuite du XVIIIe siècle av. J - Ch., découvert à la couche IB de Kültepe.

BELLETEN

PÉRIODIQUE TRIMESTRIEL

REVUE PUBLIÉE PAR LA
SOCIÉTÉ TURQUE D'HISTOIRE

Tome : XXXIX

No : 153

Janvier 1975

ANKARA — IMPRIMERIE DE LA SOCIÉTÉ TURQUE D'HISTOIRE

1 9 7 5